

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Π.Μ.Σ. ΔΙΚΑΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

«Ζητήματα λειτουργίας του κοινού τραπεζικού λογαριασμού»

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια:

Νικολάου Μαρία του Σεραφείμ

(ΑΜ: 7116Μ043)

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Χριστοπούλου Χριστίνα, Επίκουρη Καθηγήτρια

ΑΘΗΝΑ 2018

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Συντομογραφίες.....	v
---------------------	---

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

I. Γενικά περί τραπεζικών καταθέσεων.....	1
II. Ειδικότερα, περί της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό: Εισαγωγή του θεσμού στην ελληνική έννομη τάξη - Σκοπός της ρύθμισης του ν. 5638/1932.....	3

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΕΝΝΟΜΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ ΣΕ ΚΟΙΝΟ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ

I. Έννοια της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό.....	5
1. Ο ορισμός του άρθρου 1 § 1 ν. 5638/1932.....	5
2. Ουσιώδη στοιχεία	6
2.1. Χρηματική κατάθεση σε ανοικτό λογαριασμό σε πιστωτικό ίδρυμα.....	6
2.1.1. Αντικείμενο κατάθεσης: χρήματα.....	6
2.1.2. Κατάθεση σε ανοικτό λογαριασμό.....	8
2.1.3. Κατάθεση «παρά Τραπεζή».....	9
2.2. Κατάθεση στο όνομα δύο ή περισσοτέρων προσώπων από κοινού.....	10
2.3. Δυνατότητα ατομικής χρήσης του λογαριασμού.....	12
II. Οι αναπτυσσόμενες έννομες σχέσεις.....	14
1. Η εξωτερική σχέση.....	14
1.1. Κατάρτιση της σύμβασης κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό	14
1.1.1. Συμβαλλόμενα πρόσωπα.....	14
1.1.2. Τύπος της σύμβασης.....	15
1.2. Νομική φύση της σύμβασης κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό	17
1.2.1. Ως μορφή πολυπρόσωπης ενοχής.....	17
1.2.1.1. Γενικά - Η συμπληρωματική εφαρμογή των διατάξεων περί ενεργητικής εις ολόκληρον ενοχής.....	17
1.2.1.2. Τα ζητήματα της ταυτόχρονης διεκδίκησης του ποσού της κατάθεσης και των αντικρουόμενων εντολών.....	20
1.2.1.3. Η αντικειμενική και υποκειμενική ενέργεια γεγονότων στους συνδικαιούχους του κοινού λογαριασμού (ΑΚ 491, 492).....	22

1.2.2. Ως σύμβαση υπέρ τρίτου.....	25
1.2.3. Ως μορφή κατάθεσης.....	30
1.2.4. Το ζήτημα του αδικήματος της υπεξαίρεσης.....	33
2. Η εσωτερική σχέση.....	38
2.1. Γενικά - Νομική φύση της εσωτερικής σχέσης.....	38
2.2. Το δικαίωμα αναγωγής κατά συνδικαιούχου.....	40

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ

I. Προβληματική της έννοιας της «διάθεσης» της κατάθεσης (άρθρο 3 ν. 5638/1932).....	43
1. Ερμηνεία της «απαγόρευσης διάθεσης της κατάθεσης».....	43
1.1. Ειδικότερα το ζήτημα της διαγραφής/προσθήκης δικαιούχου σε κοινό λογαριασμό.....	45
2. Η δυνατότητα εκχώρησης.....	47
3. Η δυνατότητα ενεχύρασης.....	49
3.1. Υποκειμενική ενέργεια ενεχύρασης.....	49
3.2. Ενεχύραση της απαιτήσεως από κοινό λογαριασμό βάσει των διατάξεων του ν.δ. 17.7/13.8.1923.....	51
3.2.1. Παρεκκλίσεις από την κοινή ενεχύραση του ΑΚ.....	51
3.2.2. Αποτελέσματα ενεχύρασης. Υποστηριζόμενες απόψεις.....	53
3.3. Το ζήτημα του «ενεχύρου επί ίδιας οφειλής».....	56
II. Η διάθεση της κατάθεσης σε περίπτωση θανάτου ενός από τους συνδικαιούχους.....	59
1. Η τύχη της κατάθεσης στην περίπτωση συνομολόγησης της ρήτρας του άρθρου 2 § 1 ν. 5638/1932.....	59
1.1. Έννοια - Νομική φύση ρήτρας.....	59
1.2. Προϋποθέσεις ενεργοποίησης της ρήτρας.....	61
1.3. Συνέπειες εφαρμογής της ρήτρας ως προς τα δικαιώματα των κληρονόμων του αποβιώσαντος συνδικαιούχου.....	62
2. Η τύχη της κατάθεσης στην περίπτωση μη συνομολόγησης της ρήτρας του άρθρου 2 § 1. Ερμηνευτικός συσχετισμός των διατάξεων των άρθρων 2 και 3.....	65
3. Ζητήματα καταβολής ποσών σε κοινό λογαριασμό μετά το θάνατο του δικαιούχου. Ειδικότερα το ζήτημα της καταβολής ποσού σύνταξης μετά το θάνατο του δικαιούχου.....	69

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΝΑΓΚΑΙΩΝ ΚΛΗΡΟΝΟΜΩΝ (ΑΡΘΡΟ 117 ΕισΝΑΚ)

I. Γενικά.....	71
II. Πεδίο εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 117 ΕισΝΑΚ.....	72
III. Δικαιώματα των αναγκαίων κληρονόμων βάσει του άρθρου 117 ΕισΝΑΚ.....	76
1. Όταν με την κατάθεση συντελείται δωρεά εν ζωή που θίγει τη νόμιμη μοίρα.....	76
2. Όταν με την κατάθεση συντελείται δωρεά αιτία θανάτου που θίγει τη νόμιμη μοίρα.....	79
IV. Το ζήτημα του δικαιώματος των κληρονόμων για παροχή ή όχι πληροφοριών, λόγω ισχύος του ειδικού τραπεζικού απορρήτου.....	82
1. Η θέση του προβλήματος.....	82
2. Οι υποστηριζόμενες απόψεις.....	84
3. Δικονομικά ζητήματα.....	86

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η ΚΑΤΑΣΧΕΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ ΣΕ ΚΟΙΝΟ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ

I. Το ζήτημα του κατασχετού των τραπεζικών καταθέσεων πριν και μετά το ν.2915/2001...90	
1. Οι νομολογιακές θέσεις πριν τη θέσπιση του ν. 2915/2001.....	90
2. Η ρύθμιση του άρθρου 24 ν. 2915/2001.....	92
II. Η ρύθμιση του άρθρου 4 ν. 5638/1932. Ειδικότερα η σημασία του τεκμηρίου που καθιερώνει το συγκεκριμένο άρθρο.....	94
III. Διαδικασία της κατάσχεσης.....	97
1. Οι ειδικότερες ρυθμίσεις του ν.δ. 17.7/13.8.1923.....	97
2. Η κατάσχεση εις χείρας της Τράπεζας ως τρίτης σύμφωνα με τις διατάξεις του ΚΠολΔ.....	99
2.1. Το αναγκαίο περιεχόμενο του κατασχετηρίου εγγράφου - Τρόπος επιβολής της κατάσχεσης.....	99
2.2. Συνέπειες της επιβολής κατάσχεσης.....	101
2.3. Η υποχρέωση της Τράπεζας προς υποβολή δήλωσης - Ανακοπή κατά της δήλωσης.....	102
2.4. Το κατασχετό καταθέσεως στον λογαριασμό της οποίας εισήχθησαν ακατάσχετες απαιτήσεις.....	105
3. Η κατάσχεση εις χείρας της Τράπεζας ως τρίτης με επισπεύδοντα δανειστή το Δημόσιο.....	106
IV. Το ζήτημα του συμψηφισμού	109

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΕΙΔΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ Ν. 5638/1932

I. Φορολογικά ζητήματα.....	112
1. Η απαλλαγή της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό από κάθε φόρο κληρονομίας ή άλλο τέλος.....	112
2. Το ζήτημα της (ορθής) κατανομής της προσαύξησης περιουσίας σε περίπτωση δικαιούχων κοινών τραπεζικών λογαριασμών.....	115
II. Περιπτώσεις ανάλογης εφαρμογής του ν. 5638/1932.....	121
1. Επί κοινών μεριδίων αμοιβαίων κεφαλαίων.....	121
1.1. Εννοιες αμοιβαίου κεφαλαίου - μεριδίου αμοιβαίου κεφαλαίου.....	121
1.2. Υπαρξη πλειόνων συνδικαιούχων σε μερίδιο αμοιβαίου κεφαλαίου (κοινό μερίδιο αμοιβαίου κεφαλαίου).....	123
1.2.1. Προϋποθέσεις αναλογικής εφαρμογής των διατάξεων του ν. 5638/1932.....	123
1.2.2. Οι δημιουργούμενες έννομες σχέσεις.....	124
1.2.3. Διάθεση των κοινών μεριδίων αμοιβαίων κεφαλαίων εν ζωή.....	126
1.2.4. Διάθεση των κοινών μεριδίων αμοιβαίων κεφαλαίων σε περίπτωση θανάτου συμμεριδιούχου.....	128
2. Επί κοινών άυλων τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου.....	129
2.1. Εννοια των άυλων τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου.....	129
2.2. Υπαρξη πλειόνων συνδικαιούχων σε άυλους τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου (κοινοί άυλοι τίτλοι).....	131
3. Επί κοινών άυλων μετοχών και λοιπών άυλων (κινητών) αξιών καταχωρημένων στο Σύστημα Άυλων Τίτλων (ΣΑΤ).....	134
 ΕΠΙΛΟΓΟΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	138
 Βιβλιογραφία.....	140
Νομολογία.....	149
Λημματικό Ευρετήριο.....	159

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

αδημ.	αδημοσίευτη
α.ε.	ανώνυμη εταιρεία
ΑΕΔ	Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο
ΑΕΔΑΚ	Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων
ΑΚ	Αστικός Κώδικας
α.ν.	αναγκαστικός νόμος
αντιθ.	αντίθετος/η/α
ΑΠ	Άρειος Πάγος
αποφ.	απόφαση
αρθρ.	άρθρο
αριθμ.	αριθμός
Αρμ	Αρμενόπουλος (περιοδικό)
ΑρχΝ	Αρχείον Νομολογίας (περιοδικό)
ΑχΝομ	Αχαϊκή Νομολογία (περιοδικό)
βλ.	βλέπε
γνμδ	γνωμοδότηση
ΓΟΣ	Γενικοί Όροι Συναλλαγών
Δ	Δίκη (περιοδικό)
ΔΔίκη	Διοικητική Δίκη (περιοδικό)
ΔΕΕ	Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιρειών (περιοδικό)
ΔΕΝ	Δελτίο Εργατικής Νομοθεσίας (περιοδικό)
ΔΕφ	Διοικητικό Εφετείο
δηλ.	δηλαδή
ΔΟΥ	Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία
δ.σ.	διοικητικό συμβούλιο
ΔΦΝ	Δελτίο Φορολογικής Νομοθεσίας (περιοδικό)
εδ.	εδάφιο
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΕμπΔ	Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου (περιοδικό)
ΕΕΝ	Εφημερίς Ελλήνων Νομικών (περιοδικό)
Ειρ	Ειρηνοδικείο
ΕισΝΑΚ	Εισαγωγικός Νόμος Αστικού Κώδικα
ΕισΝΚΠολΔ	Εισαγωγικός Νόμος Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας
ΕΚ	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο/Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΕΛΛΔνη	Ελληνική Δικαιοσύνη (περιοδικό)
ΕΛ.ΠΙΣ.	Ελληνικά Πιστοποιητικά
ΕΛΣυν	Ελεγκτικό Συνέδριο
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
επ	επόμενα
επιμ.	επιμέλεια
ΕπισκΕΔ	Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου (περιοδικό)
ΕΠολΔ	Επιθεώρηση Πολιτικής Δικονομίας (περιοδικό)
ΕρμΑΚ	Ερμηνεία Αστικού Κώδικα
ΕΤΠΘ	Επιτροπή Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων
ΕΤρΔ	Επιθεώρηση Τραπεζικού Δικαίου (περιοδικό)
ΕΤρΧρΑξΔ	Επιθεώρηση Τραπεζικού-Χρηματιστηριακού-Αξιογραφικού Δικαίου (περιοδικό)
Εφ	Εφετείο
ΕφΑΔ	Εφαρμογές Αστικού Δικαίου (περιοδικό)
ΕΧΑΕ	Ελληνικά Χρηματιστήρια Ανώνυμη Εταιρεία
Θ	Θέμις (περιοδικό)
ΘΠΔΔ	Θεωρία και Πράξη Διοικητικού Δικαίου (περιοδικό)
ΚΑΑ	Κεντρικό Αποθετήριο Αξιών
ΚανΛειτΣΑΤ	Κανονισμός Λειτουργίας Συστήματος Αύλων Τίτλων
ΚΔΔ	Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας
ΚΕΔΕ	Κώδις περί Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων
ΚΕΜ	Κοινή Επενδυτική Μερίδα

κεφ.	κεφάλαιο
κ.λπ	και λοιπά
ΚΠολΔ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
Λογ.	Λογιστής (περιοδικό)
λ.χ.	λόγου χάριν
ΜΠρ	Μονομελές Πρωτοδικείο
ν.	νόμος
ν.δ.	νομοθετικό διάταγμα
ΝοΒ	Νομικό Βήμα (περιοδικό)
Νομ. Δ/νση	Νομική Διεύθυνση
ν.π.	νομικό πρόσωπο
ν.π.δ.δ.	νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου
ΝΣΚ	Νομικό Συμβούλιο του Κράτους
ΟΛΑΠ	Ολομέλεια Αρείου Πάγου
ΟΣΕΚΑ	Οργανισμός Συλλογικών Επενδύσεων σε Κινητές Αξίες
παρ.	παράγραφος
π.δ.	προεδρικό διάταγμα
περ.	περίπτωση
ΠΚ	Ποινικός Κώδικας
Πλημ	Πλημμελειοδικείο
ΠΟΛ	Πολυγραφημένη (Υπουργική Εγκύκλιος)
ΠοινΔικ	Ποινική Δικαιοσύνη (περιοδικό)
ΠοινΧρ	Ποινικά Χρονικά (περιοδικό)
ΠΠρ	Πολυμελές Πρωτοδικείο
π.χ.	παραδείγματος χάριν
Σ	Σύνταγμα
ΣΑΤ	Σύστημα Αύλων Τίτλων
ΣΕΑΚ	Σύντομη Ερμηνεία Αστικού Κώδικα
Σ.Λ.Π.Σ.	Σύστημα Λογιστικής Παρακολούθησης Συναλλαγών

ΣΤΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
ΣυμβΠλημ	Συμβούλιο Πλημμελειοδικών
σχετ.	σχετικά
τ.	τόμος
ΤΝΠ ΔΣΑ	Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών
ΤΠΔ	Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων
ΤτΕ	Τράπεζα της Ελλάδος
υποσημ.	υποσημείωση
Υπ.Οικ.	Υπουργείο Οικονομικών
ΦΕΚ	Φύλλο Ελληνικής Κυβερνήσεως
ΧΑ	Χρηματιστήριο Αθηνών
ΧρηΔικ	Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο (περιοδικό)
ΧρΙΔ	Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου (περιοδικό)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

I. Γενικά περί τραπεζικών καταθέσεων

Η αποδοχή καταθέσεων και άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων¹, προερχόμενων από το κοινό, συγκαταλέγεται μεταξύ των δραστηριοτήτων των πιστωτικών ιδρυμάτων², που ενδεικτικά απαριθμούνται στο άρθρο 11 του ν. 4261/2014³. Συνιστά μία από τις βασικότερες τραπεζικές εργασίες και είναι συνυφασμένη με την άσκηση της τραπεζικής λειτουργίας, διότι αποτελεί βασικό άξονα εκπλήρωσης της πιστωτικής λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων, γεγονός που επηρεάζει άμεσα την χρηματοδότηση της οικονομίας⁴. Η αποδοχή καταθέσεων ανήκει στις λεγόμενες *παθητικές πιστωτικές εργασίες* των τραπεζών, διότι η τράπεζα καθίσταται οφειλέτης των καταθετών της για τα κατατεθέντα σε αυτήν ποσά, τα οποία αναγράφονται στο παθητικό σκέλος του ισολογισμού⁵. Από τις καταθέσεις αντλούνται τα απαραίτητα κεφάλαια για τη χρηματοδότηση των *ενεργητικών πιστωτικών εργασιών* των τραπεζών, δηλ. της χορήγησης πιστώσεων⁶. Οι συμβάσεις τραπεζικής κατάθεσης εξυπηρετούν, με βάση την οικονομική αυτή λειτουργία, και τα συμφέροντα των καταθετών, που επιδιώκουν την εξασφάλιση των κατατεθειμένων χρημάτων τους από τον κίνδυνο απώλειας ή κλοπής τους, ενώ ταυτόχρονα διασφαλίζεται η δυνατότητα άμεσης απόδοσής

¹ Ως «*επιστρεπτέα κεφάλαια*», πέραν των καταθέσεων, νοούνται, πρωτίστως, τα οποιασδήποτε μορφής δάνεια, απλά ή ομολογιακά, τα οποία συνάπτει ένα πιστωτικό ίδρυμα με οποιονδήποτε τρίτο, για να εξυπηρετήσει με αυτά τις ανάγκες της πιστωτικής λειτουργίας του, υποχρεούμενο, βεβαίως, σε απόδοσή τους στον δανειστή κατά τη λήξη της σχέσεως. *Ψυχομάνης*, Τραπεζικό Δίκαιο - Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, 2011, 5.

² Η έννοια του «*πιστωτικού ιδρύματος*» ταυτίζεται στο ελληνικό δίκαιο με την έννοια του όρου «*τράπεζα*», ο οποίος έχει καθιερωθεί στις συναλλαγές και στην επιστημονική εν γένει ορολογία. Ως «*πιστωτικό ίδρυμα*» νοείται η επιχείρηση της οποίας η κύρια, υποχρεωτική, αλλά και προνομιακή δραστηριότητα συνίσταται στην αποδοχή από το κοινό καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων και στη χορήγηση πιστώσεων για ίδιο λογαριασμό (άρθρα 3 § 1 ν. 4261/2014 και 4 § 1, περ.1 Κανονισμού ΕΕ 573/2013), παράλληλα δε ή επικουρικά και πάντως δυνητικά και στην παροχή των λοιπών υπηρεσιών που αναφέρονται στο άρθρο 11 ν. 4261/2014 ή επιτρέπονται ειδικά από την Τράπεζα της Ελλάδος. Σύμφωνα δε με το άρθρο 8 § 1 ν. 4261/2014, τα πιστωτικά ιδρύματα επιτρέπεται να ιδρύονται και να λειτουργούν μόνο με τη μορφή της ανώνυμης εταιρείας (α.ε.) ή του αμιγώς πιστωτικού συνεταιρισμού ή της Ευρωπαϊκής Εταιρείας (SE) (του Κανονισμού της ΕΚ 2157/2001) ή της Ευρωπαϊκής Συνεταιριστικής Εταιρείας (SCE) (του Κανονισμού της ΕΚ 1435/2003). *Ψυχομάνης*, Εγχειρίδιο τραπεζικού δικαίου, 2016², 1, 35.

³ Με τίτλο: «Πρόσβαση στη δραστηριότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων και προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2013/36/ ΕΕ), κατάργηση του ν. 3601/2007 και άλλες διατάξεις».

⁴ *Τσενέ*, Ζητήματα ευθύνης των τραπεζών από τη σύμβαση τραπεζικής κατάθεσης, ΔΕΕ 2015, 969· ομοίως *Μικρουλέα*, Η σύμβαση τραπεζικής κατάθεσης, σε *Ρόκα Ν./Γκόρτσο/Μικρουλέα/Λιβαδά*, Στοιχεία τραπεζικού δικαίου: Δημόσιο Τραπεζικό Δίκαιο, Ιδιωτικό Τραπεζικό Δίκαιο, 2016³, 531· ομοίως *Πανίτσας*, Καταθέσεις χρημάτων, σε *Λαδά* (επιμ.), Τραπεζικές συναλλαγές, 2016, 119-120· βλ. επίσης ΠΠρΠειρ 2447/2014, ΝΟΜΟΣ, η οποία θεωρεί ειδικά τη σύμβαση κατάθεσης την κυριότερη τραπεζική εργασία και ταυτόχρονα κύρια πηγή άντλησης των μέσων της τραπεζικής λειτουργίας και των κερδών των τραπεζών.

⁵ *Μικρουλέα* σε *Ρόκα Ν./Γκόρτσο/Μικρουλέα/Λιβαδά* (2016³), 529.

⁶ *Ψυχομάνης* (2016²), 141.

τους στον καταθέτη κατά τον συμφωνηθέντα χρόνο ή όποτε ζητηθεί από αυτόν και επιπλέον αποδίδουν κατά κανόνα τόκο, γεγονός που αναδεικνύει την αποταμιευτική - επενδυτική πτυχή τους⁷. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 9 § 1 ν. 4261/2014 μόνο τα νομίμως λειτουργούντα πιστωτικά ιδρύματα, που έχουν λάβει άδεια από την Τράπεζα της Ελλάδος, μπορούν να δέχονται κατ'επάγγελμα καταθέσεις χρημάτων από το κοινό.

Μολονότι δεν υπάρχει συγκεκριμένος ορισμός της τραπεζικής κατάθεσης κατά το ελληνικό δίκαιο, ως τέτοια νοείται η κατά κυριότητα μεταβίβαση χρημάτων ή άλλων αντικαταστατών πραγμάτων (κινητών αξιών) στην τράπεζα, η οποία αναλαμβάνει έναντι του καταθέτη την υποχρέωση να επιστρέψει σε αυτόν άλλα χρήματα (ή πράγματα) της αυτής ποσότητας και ποιότητας, πλέον, κατά κανόνα, τόκων⁸.

Επειδή, κατά κανόνα, η σχέση πιστωτικού ιδρύματος - καταθέτη προβλέπεται να εκτυλίσσεται σε διάρκεια χρόνου, με την έννοια των επανειλημμένων πράξεων κατάθεσης και ανάληψης ποσών από πλευράς καταθέτη, συνήθως η σύμβαση τραπεζικής κατάθεσης εξυπηρετείται από τραπεζικό λογαριασμό, για τη δημιουργία του οποίου απαιτείται σύναψη ξεχωριστής σύμβασης μεταξύ τράπεζας και πελάτη, εξυπηρετικής της σύμβασης κατάθεσης. Ο λογαριασμός είναι ένας συνοπτικός λογιστικός πίνακας, τμήμα των εμπορικών βιβλίων της τράπεζας, που τηρείται απ'αυτήν και απεικονίζει τις συναλλαγές της με συγκεκριμένο πελάτη, μέσα από την καταχώρηση στις χρεωστικές και πιστωτικές του στήλες των αναλήψεων και των καταθέσεων αντίστοιχα και την καταγραφή σε τελική στήλη (στήλη των υπολοίπων) του εκάστοτε προκύπτοντος, συμψηφιστικά, μετά από κάθε πιστωτική ή χρεωστική εγγραφή, υπολοίπου⁹.

Η τραπεζική πρακτική, ειδικοί νόμοι και αποφάσεις της Νομισματικής Επιτροπής και στη συνέχεια της Τράπεζας της Ελλάδος έχουν διαμορφώσει πληθώρα κατηγοριών καταθέσεων, οι οποίες χαρακτηρίζονται εν μέρει από πρόσθετα ιδιαίτερα νομικά χαρακτηριστικά ή από απλές τεχνικές διαφοροποιήσεις, χωρίς πάντως ενιαίο κριτήριο.

⁷ Τσενέ, ΔΕΕ 2015, 969-970.

⁸ Ψυχομάνης (2011), 409· ομοίως Αθανασίου Φ., Περί της νομικής και οικονομικής μεταχείρισης των τραπεζικών καταθέσεων ως επενδύσεων, σε Αναμνηστικό Τόμο Λ.Γεωργακόπουλου, 2016, 1. Στο ίδιο πνεύμα και η νομολογία, σύμφωνα με την οποία η σύμβαση κατάθεσης χρημάτων σε τράπεζα, ανεξάρτητα αν γίνεται υπέρ του καταθέτη, τρίτου ή σε κοινό λογαριασμό, καταρτίζεται με τη μεταβίβαση της κυριότητας των χρημάτων από τον καταθέτη στην τράπεζα και ταυτόχρονη πληρεξουσιότητα προς αυτή να αποδώσει τα κατατεθέντα στο δικαιούχο. Ετσι οι: ΑΠ 345/2015, ΝΟΜΟΣ' ΑΠ 467/1990, ΝοΒ 1991,1205· ΕφΛαρ 289/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ' ΕφΛαρ 135/2006, ΤΝΠ ΔΣΑ' ΕφΑθ 3545/1998, ΕΕμπΔ 1999, 491· ΕφΑθ 6409/1993, ΕΕμπΔ 1994, 214. Ως αποδοχή δε καταθέσεων νοείται αντίστοιχα η εκ μέρους μιας τράπεζας ανάληψη χρημάτων ή άλλων αξιών πελατών της (καταθετών, αποταμιευτών) με εξουσία χρησιμοποίησώς τους, ώστε αποδοτέα, όταν ο πελάτης το ζητήσει, να είναι άλλα χρήματα ή αξίες της αυτής ποιότητας και ποσότητας. Ψυχομάνης (2016²), 141.

⁹ Ψυχομάνης (2011), 181, 415-416.

Ορισμένα από τα κυριότερα είδη καταθέσεων που απαντώνται στις τραπεζικές συναλλαγές είναι: οι καταθέσεις όψεως, οι καταθέσεις σε τρεχούμενο λογαριασμό, οι καταθέσεις απλού ταμειευτηρίου, οι καταθέσεις «επί προθεσμία» ή προθεσμιακές, οι προθεσμιακές καταθέσεις έναντι εκδιδόμενων τίτλων, οι καταθέσεις υπέρ τρίτων, οι καταθέσεις υπό προειδοποίηση, οι καταθέσεις σε αδιαίρετο ή ενωμένο ή συμπλεκτικό λογαριασμό, οι καταθέσεις σε κοινό λογαριασμό κ.λπ.¹⁰. Ειδικότερα, το τελευταίο είδος τραπεζικής κατάθεσης θα αποτελέσει και το αντικείμενο ανάλυσης της παρούσας εργασίας μας.

II. Ειδικότερα, περί της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό: Εισαγωγή του θεσμού στην ελληνική έννομη τάξη - Σκοπός της ρύθμισης του ν. 5638/1932

Ένα από τα ιδιαίτερα συχνά απαντώμενα στις τραπεζικές συναλλαγές είδη καταθέσεων είναι η προαναφερθείσα κατάθεση σε κοινό λογαριασμό, θεσμός που αναπτύχθηκε στο αγγλοσαξωνικό δίκαιο¹¹ και εισήχθη στην ελληνική έννομη τάξη, ενώ ήταν ήδη ευρέως διαδεδομένος στο εξωτερικό¹², το 1932 με το ν. 5638/1932¹³ «Περί καταθέσεων εις κοινόν λογαριασμόν»¹⁴, προκειμένου να καλύψει το κενό που είχε δημιουργηθεί λόγω της απουσίας της σχετικής νομοθετικής πρόβλεψης στην χώρα μας.

Οι λόγοι οι οποίοι ανάγκασαν το νομοθέτη να θεσπίσει τη μορφή αυτή κατάθεσης ήταν κυρίως οικονομικοί. Σκοπός του ν. 5638/1932, ως προκύπτει από την ίδια την εισηγητική έκθεση του νόμου¹⁵, ήταν αρχικά, αφενός η προσέλκυση στη χώρα μας

¹⁰ Ψυχομάνης (2011), 338 επ, 446 επ· ο ίδιος (2016²), 142 επ.

¹¹ Βελέντζας, Δίκαιο τραπεζών και τραπεζικών συμβάσεων (εργασιών), 2004³, 541· Μητροπούλου, Ο κοινός λογαριασμός στο ελληνικό δίκαιο: συγκριτική επισκόπηση αλλοδαπών δικαίων (αγγλικό, αμερικανικό, γερμανικό, ελβετικό), 2002, 183.

¹² Ανάλογο είδος κατάθεσης υπήρχε ήδη στην Αγγλία, Γαλλία και Ελβετία, οπότε ο θεσμός του ν. 5638/1932 έλαβε ως πρότυπα τα δίκαια των χωρών αυτών και τη μορφή υπό την οποία ο κοινός λογαριασμός εμφανίζεται σε αυτά. Παμπούκης Κ., Τραπεζικάί πιστωτικά συμβάσεις, 1962, 309-310. Αυτό διαφαίνεται μάλιστα και από το γεγονός ότι στο κείμενο της διάταξης του άρθρου 1 § 1 ν. 5638/1932 αναφέρονται, όπως θα δούμε κατωτέρω, εντός παρενθέσεως οι ξενόγλωσσοι όροι: «*compte joint*» και «*joint account*», που είναι η ονομασία του κοινού λογαριασμού στο γαλλικό και αγγλικό δίκαιο αντίστοιχα.

¹³ Όπως αυτός ισχύει τροποποιηθείς από τα αρθρα 1 ν.δ. 951/1971 και 26 § 3 ν. 2076/1992.

¹⁴ Ο Παμπούκης (1962), 306, χαρακτηρίζει ως «ιδιόρρυθμον» το νομοθετικό καθεστώς υπό του ν. 5638/1932.

¹⁵ Η εισηγητική έκθεση του ν. 5638/1932 ορίζει ότι «Είναι περιττόν να τονισθή η συμβολή της σχέσεως ταύτης εν τη προσπαθεία της συγκρατήσεως των χρηματικών κεφαλαίων εν τη χώρα και της προσελκύσεως τοιούτων εκ της αλλοδαπής, όπως επίσης δεν συντελεί εις το ν' αποκρυβή, ότι μέγας αριθμός χρηματικών κεφαλαίων, ευρισκομένων εις χείρας Ελλήνων, βιούντων εν τη αλλοδαπή, ουκ ολίγων δε και εν τη ημεδαπή, είναι καταθεθέντων επί ελαχίστω τόκω εις ξένας Τραπεζάς και ιδία της Αγγλίας, της Γαλλίας και της Ελβετίας κατά τον τύπον της σχέσεως ταύτης. Ο λόγος, ότι, διά της νομοθετικής αναγνωρίσεως της σχέσεως ταύτης, απαλλάσσεται εμμέσως του φόρου της κληρονομίας αξία λόγου ποσότης κινητών κεφαλαίων, αυτός και μόνος δεν αποτελεί ακλόνητον επιχείρημα προς αποκλεισμόν αυτής, το μεν διότι τα κεφάλαια ταύτα είναι περίπου βέβαιον ότι κατά το μάλλον ή ήττον

κεφαλαίων Ελλήνων του εξωτερικού, κατατεθειμένων σε τράπεζες του εξωτερικού και ιδίως της Αγγλίας, της Γαλλίας και της Ελβετίας σε κοινούς λογαριασμούς, και αφετέρου η συγκράτηση των ευρισκομένων στην Ελλάδα κεφαλαίων και η αποτροπή διαρροής τους στο εξωτερικό, παρέχοντας με το νέο νόμο μια εναλλακτική, ελκυστική ως προς τις δυνατότητες χρήσης και προορισμού της καταθέσεως, αποταμιευτική, επενδυτική και διαχειριστική λύση, την οποία παρείχαν ήδη οι τράπεζες του εξωτερικού¹⁶. Τόση σημασία μάλιστα προσέδωσε ο έλληνας νομοθέτης στη συγκέντρωση των κεφαλαίων από το εξωτερικό και στην αποφυγή διαφυγής ελληνικών κεφαλαίων από τη χώρα, ώστε αφενός μεν δεν δίστασε να προβεί σε ρυθμίσεις που αντίκεινται σε κανόνες αναγκαστικού δικαίου, καθώς προέβλεπε τη δυνατότητα παρακάμψεως της κληρονομικής διαδοχής, που συνεπάγεται προσβολή διατάξεων για τη νόμιμη μοίρα, αφετέρου δε παρέβλεπε τη μείωση των δημοσίων εσόδων από την απώλεια του φόρου κληρονομίας, εξαιτίας της φορολογικής απαλλαγής που προέβλεπε ο ν. 5638/1932 για τις υπαγόμενες στο πεδίο εφαρμογής του καταθέσεις¹⁷. Με άλλα λόγια, εκ της σταθμίσεως στην οποία προέβη ο έλληνας νομοθέτης προκρίθηκε ως σημαντικότερο το συμφέρον της εθνικής οικονομίας, προερχόμενο από την επένδυση κεφαλαίων στην Ελλάδα και την εισροή ξένου συναλλάγματος, σε σχέση με τη ζημία που θα προξενείτο από την απώλεια εισπραξής μελλοντικών φόρων.

Η ταχύτατη εξάπλωση της χρήσης της μορφής αυτής κατάθεσης στις τραπεζικές συναλλαγές της χώρας μας, κυρίως λόγω των φορολογικών της πλεονεκτημάτων, είχε ως αποτέλεσμα τη διάπλαση μιας αρκετά πλούσιας προβληματικής σε σχέση με τα θέματα που δημιουργούνται από τη λειτουργία του θεσμού στην πρακτική των συναλλαγών¹⁸. Η ασαφής διατύπωση των διατάξεων του ν. 5638/1932 προκάλεσε πολλά ερμηνευτικά προβλήματα, ωστόσο η χρησιμότητα του νόμου κρίθηκε τόσο μεγάλη ώστε να έχει διατηρήσει την ισχύ του και μετά την εισαγωγή του ΑΚ.

θα φυγαδευθώσι, κατατιθέμενα παρά το μέγιστον μέρος, ως κεφάλαια χρηματικά, την τοιαύτην φορολογίαν, αποκρυπτόμενα εν καιρώ, κατά τας γνωστάς μεθόδους είτε διά καταθέσεως επ' ονόματι άλλων, είτε δι' αυτοουσίας παραδόσεως κ.λπ. Τοιούτοι οι γενικώτεροι λόγοι, όπινες κατέστησαν αναγκαίαν την εισαγωγήν της σχέσεως ταύτης.....».

¹⁶ Βλ. σχετικά Παμπούκη (1962), 312-313· Χαρλαύτη, Κατάθεσις εις κοινόν λογαριασμόν, ΕΕμπΔ 1963, 285· Πελένη-Παπαγεωργίου, Η κατάθεση σε κοινό λογαριασμό: τα ζητήματα αστικού και δικονομικού δικαίου, 2005, 1,2· Ψυχομάνη (2011), 475.

¹⁷ Χαρλαύτης, ΕΕμπΔ 1963, 285.

¹⁸ Δούβλης, Κοινός διαζευκτικός λογαριασμός, προσβολή της νόμιμης μοίρας και κάμψη του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων, 1987, 9.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΕΝΝΟΜΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ ΣΕ ΚΟΙΝΟ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ

I. Έννοια της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό

1. Ο ορισμός του άρθρου 1 § 1 ν. 5638/1932

Κοινός κατά κυριολεξία - σε αντίθεση προς τον ατομικό - είναι ο λογαριασμός καταθέσεως, του οποίου δικαιούχοι είναι πλείονα πρόσωπα¹⁹. Πρόκειται για μια πολυπρόσωπη ενοχική σχέση με αρκετές δυνατότητες παραλλαγής, η νομική φύση και ο χαρακτηρισμός της οποίας εξαρτώνται κυρίως από το περιεχόμενο και τους όρους της σύμβασης που τη διέπουν. Διακρίνουμε έτσι, με βάση τον ακριβή προσδιορισμό του δικαιώματος και τον τρόπο διακίνησης του λογαριασμού: α) την περίπτωση που ο κάθε δικαιούχος μπορεί να απαιτήσει μόνος ένα μέρος ή ολόκληρο το ποσό του λογαριασμού (κοινός διαζευκτικός λογαριασμός, διεπόμενος από τις διατάξεις του ν. 5638/1932) και β) την περίπτωση που για την άσκηση του παραπάνω δικαιώματος πρέπει να συμπράξουν όλοι οι δικαιούχοι, κάθε δε συνδικαιούχος δικαιούται να ζητήσει από την τράπεζα το ιδανικό μέρος της καταθέσεως που έχει περιέλθει σε αυτόν και όχι ολόκληρη της κατάθεση (αδιαίρετος ή ενωμένος ή συμπλεκτικός λογαριασμός)²⁰.

Ο νόμος, ωστόσο, 5638/1932, ο οποίος είναι το βασικό νομοθέτημα που ρυθμίζει ειδικά την κατάθεση σε κοινό διαζευκτικό λογαριασμό, στο άρθρο 1 § 1 ορίζει ότι: *«Χρηματική κατάθεσις παρά τραπεζή εις ανοικτόν λογαριασμόν επ' ονόματι δύο ή πλειοτέρων από κοινού (Compte joint, joint account) είναι, εν τη έννοια του παρόντος νόμου, η περιέχουσα τον όρον, ότι του εκ ταύτης λογαριασμού δύναται να κάμνη χρήσιν εν όλω ή εν μέρει, άνευ συμπράξεως των λοιπών, είτε εις, είτε τινές, και πάντες κατ' ιδίαν οι δικαιούχοι»*. Κατά την έννοια λοιπόν του ν. 5638/1932 κατάθεση σε κοινό λογαριασμό είναι μόνο η διεπόμενη από τον ως άνω νόμο συμβατική χρηματική κατάθεση σε τράπεζα, η οποία συνδυαζόμενη με ανοικτό (τρέχοντα) λογαριασμό, έχει πλείονες δικαιούχους, έκαστος των οποίων από μόνος του ή μαζί με άλλους, έχει το δικαίωμα έναντι της τράπεζας να κάνει ολικά ή μερικά χρήση του λογαριασμού, χωρίς τη σύμπραξη των υπολοίπων²¹.

¹⁹ Ψυχομάνης (2011), 473-474.

²⁰ Δούβλης (1987), 13,14· ομοίως Χατζημιχαήλ, Συμμετοχή δικαιούχων στη λειτουργία του κοινού λογαριασμού κατά την εσωτερική τους σχέση (με αφορμή την ΕφΘεσ 1120/2009), Αρμ 2011, 54.

²¹ Ψυχομάνης (2011), 474.

Ο νόμος δηλ. επιλέγει εν προκειμένω τη χρησιμοποίηση του όρου «κοινός» λογαριασμός για τη συγκεκριμένη περίπτωση του λογαριασμού καταθέσεως που ρυθμίζει (τον κοινό διαζευκτικό λογαριασμό) και αφήνει εκτός πεδίου εφαρμογής τον αδιαίρετο ή ενωμένο ή συμπλεκτικό λογαριασμό, ο οποίος, ως προαναφέραμε, συνιστά επίσης κοινό - κατά κυριολεξία - λογαριασμό, στερώντας από τον όρο κάθε άλλη νομική σημασία. Η παρεχόμενη βέβαια στους συνδικαιούχους διαζευκτική δυνατότητα χρήσης του λογαριασμού επιτρέπει την ακριβέστερη μάλλον ονομασία «διαζευκτικός λογαριασμός»²². Στην τραπεζική, ωστόσο, πρακτική, τη νομική βιβλιογραφία και τη νομολογία έχει επικρατήσει ο όρος «κοινός λογαριασμός» για να υποδηλώσει το συγκεκριμένο είδος τραπεζικής κατάθεσης, που διέπεται από τις διατάξεις του ν. 5638/1932, τον οποίο θα χρησιμοποιήσουμε εφεξής και στην παρούσα εισήγηση.

2. Ουσιώδη στοιχεία

Όπως προκύπτει από το άρθρο 1 § 1 ν. 5638/1932, οι προϋποθέσεις για την ύπαρξη κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό είναι οι εξής τρεις: 1) χρηματική κατάθεση σε ανοικτό λογαριασμό σε πιστωτικό ίδρυμα, 2) κατάθεση στο όνομα δύο ή περισσότερων προσώπων από κοινού και 3) δυνατότητα ολικής ή μερικής χρήσης της κατάθεσης είτε από όλους, είτε από από μερικούς, είτε από έναν εκ των συνδικαιούχων, χωρίς την σύμπραξη των λοιπών.

2.1. Χρηματική κατάθεση σε ανοικτό λογαριασμό σε πιστωτικό ίδρυμα

2.1.1. Αντικείμενο κατάθεσης: χρήματα

Βασική προϋπόθεση κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό αποτελεί η κατάρτιση της σύμβασης κατάθεσης μεταξύ ενός ή περισσότερων προσώπων (καταθετών) και ενός πιστωτικού ιδρύματος με αντικείμενο χρήματα. Η έννοια του χρήματος στην προκειμένη περίπτωση περιλαμβάνει τα αντικαταστατά και αναλωτά πράγματα, τα οποία, κατά νομοθετική επιταγή, γίνονται υποχρεωτικώς δεκτά ως μέσο εξοφλήσεως υποχρεώσεων, το υλικό δηλ. χρήμα (στενή έννοια του χρήματος)²³, καθώς και το λογιστικό χρήμα²⁴,

²² Ψυχομάνης (2011), 473 επ.

²³ Στην Ελλάδα χρήμα υπό στενή έννοια είναι το ευρώ. Γεωργιάδης Απ., Ενοχικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος, 2015², 117.

²⁴ Ως λογιστικό χρήμα νοείται κάθε μέσο οικονομικής συναλλαγής, το οποίο χωρίς να είναι χρήμα υπο στενή έννοια, δηλ. υποχρεωτικό μέσο πληρωμής, επιτελεί λειτουργία χρήματος, συνιστάμενη ιδίως στην εκπλήρωση χρηματικών υποχρεώσεων. Τα κυριότερα είδη λογιστικού χρήματος αποτελούν η επιταγή, η συναλλαγματική όψεως, η εντολή μεταφοράς χρηματικού ποσού από τον τραπεζικό

εξαιρουμένων όμως από την έννοια αυτού των χρεωγράφων (επιταγή, συναλλαγματική όψεως). Αντικείμενο κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό αποτελεί συνεπώς η εντολή μεταφοράς χρημάτων από ατομικό λογαριασμό σε κοινό²⁵. Αντικείμενο κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό αποτελεί και το χρήμα σε ξένο συνάλλαγμα, σύμφωνα το άρθρο 1 § 3 ν. 5638/1932. Δεν φθάνει όμως στο σημείο να περιλαμβάνει χρεώγραφα και άλλα χρηματοπιστωτικά μέσα, τα οποία, ενώ έχουν χρηματική αξία, δε γίνονται άμεσα δεκτά για απόσβεση υποχρεώσεων, παρά μόνο με τη μετατροπή τους σε νόμιμο χρήμα (χρήμα υπό ευρεία έννοια)²⁶. Αυτό προκύπτει από την γραμματική ερμηνεία της διάταξης του άρθρου 1 § 1 ν. 5638/1932, που αναφέρεται σε «*χρηματικές απαιτήσεις*». Εάν ο νομοθέτης ήθελε να συμπεριλάβει και τα χρεώγραφα ή τις άλλες κινητές αξίες στην έννοια του χρήματος του άρθρου 1 θα το έκανε ρητά, όπως ακριβώς το έκανε στο άρθρο 2 ν.δ. 17.7/13.8.1923²⁷. Στην εκ μέρους περισσότερων κατάθεση κινητών αξιών εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις του ν. 5638/1932, μόνο όταν ο νόμος που τις ρυθμίζει παραπέμπει ρητά στο ν. 5638/1932, όπως συμβαίνει π.χ. στην περίπτωση των μεριδίων αμοιβαίων κεφαλαίων²⁸, των άυλων τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου²⁹ και των άυλων (κινητών) αξιών που καταχωρούνται στο Σύστημα Άυλων Τίτλων (ΣΑΤ)³⁰.

Εχει ωστόσο υποστηριχθεί στη θεωρία³¹ και η αντίθετη άποψη, περί αναγκαιότητας επεκτάσεως του ρυθμιστικού πεδίου του ν. 5638/1932 επί χρεωγράφων, ή άλλων χρηματοπιστωτικών μέσων (π.χ. επί άυλων εταιρικών ομολόγων), στους ΓΟΣ των συμβάσεων των οποίων δεν γίνεται ρητή μνεία της αναλογικής εφαρμογής των διατάξεων του ν. 5638/1932. Κατά την άποψη αυτή δύσκολα αντιλαμβάνεται κανείς γιατί θα έπρεπε να είναι νομικά δυνατή η σύσταση κοινού λογαριασμού με την έννοια του ν. 5638/1932 επί μεριδίων αμοιβαίων κεφαλαίων, άυλων ομολόγων του Δημοσίου και ασώματων κινητών αξιών καταχωρημένων στο ΣΑΤ και να μην επιτρέπεται και επί των λοιπών χρηματοπιστωτικών μέσων που δεν εμπίπτουν στις κατηγορίες αυτές. Διότι και μιας τέτοιας τραπεζικής καταθέσεως η οικονομική λειτουργία παρίσταται ουσιαδώς όμοια με εκείνη που

λογαριασμό του οφειλέτη στον τραπεζικό λογαριασμό του δανειστή (τραπεζικός γύρος) και η κατάθεση χρηματικού ποσού από τον οφειλέτη στον τραπεζικό λογαριασμό του δανειστή (τραπεζικό έμβασμα). *Καλλιμόπουλος*, Το δίκαιο του χρήματος, 1993, 44· *Γεωργιάδης Αστ.*, Ενοχικό Δίκαιο: Γενικό Μέρος, τ. Ι, 2007⁵, 195· *Γεωργιάδης Απ.* (2015²), 125.

²⁵ Π.χ. η εντολή καταθέτη τράπεζας εξωτερικού για αποστολή από αυτήν χρημάτων σε ελληνική τράπεζα, προκειμένου να κατατεθούν σε κοινό λογαριασμό αυτού υπέρ του οποίου έγινε η αποστολή και τρίτου προσώπου.

²⁶ *Μητροπούλου* (2002), 30. Ως χρήμα υπό ευρεία έννοια ορίζεται το κοινώς στις συναλλαγές χρησιμοποιούμενο μέτρο αξίας και μέσο ανταλλαγής αγαθών. *Γεωργιάδης Αστ.* (2007⁵), 193.

²⁷ *Μητροπούλου* (2002), 30,31· *Πελένη-Παπαγεωργίου* (2005), 9.

²⁸ Άρθρο 6 § 8 ν. 4099/2012.

²⁹ Άρθρο 12 § 1 εδ.β' ν. 2198/1994.

³⁰ Άρθρο 31 § 8 ν. 3461/2006.

³¹ *Παπανικολάου*, Δυνατότητα εφαρμογής των περί κοινού λογαριασμού διατάξεων και επί χρηματοπιστωτικών μέσων (κυρίως άυλων εταιρικών ομολογίων), ΧρΙΔ 2017, 81 επ.

επιτελούν οι ως άνω ρυθμιζόμενες μορφές καταθέσεως σε κοινό λογαριασμό. Περαιτέρω, στην κατάσταση συμφερόντων που είχαν αποτελέσει αντικείμενο της αξιολογήσεως του ιστορικού νομοθέτη έχει επέλθει σήμερα - βάσει και της πλειάδας των νεότερων ειδικών νομοθετημάτων - μια τόσο σημαντική μεταβολή ως προς τη συναλλακτική ανάγκη να υπάρχει δυνατότητα συνομολογήσεως κοινού λογαριασμού, με την έννοια του ν.5638/1932, και επί άϋλων χρεωγράφων, ώστε τυχόν εμμονή στη στενή γραμματική ερμηνεία των διατάξεων του νόμου αυτού να παρίσταται πλέον ως αφόρητη αξιολογική αντινομία³².

Να σημειώσουμε ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του ν. 5638/1932 σε παρακαταθέσεις χρημάτων εγκλεισμένων, όπως στην εναπόθεση χρημάτων σε χρηματοκιβώτια της τράπεζας, διότι στην περίπτωση αυτή πρόκειται για μίσθωση τραπεζικής θυρίδας³³.

2.1.2. Κατάθεση σε ανοικτό λογαριασμό

Η κατάθεση πραγματοποιείται σε «*ανοικτό λογαριασμό*». Ο ως άνω όρος χρησιμοποιείται εδώ για να δηλωθεί ο τρέχων εν στενή έννοια τραπεζικός λογαριασμός, ο λογαριασμός δηλ. στον οποίο καταχωρίζονται, ελλείπει αμοιβαιότητας, οι απαιτήσεις του ενός μόνο μέρους και οι έναντι αυτών καταβολές του άλλου μέρους, από μια ή περισσότερες συμβατικές σχέσεις, ώστε οι εγγραφόμενες απαιτήσεις και καταβολές να χάνουν την αυτοτέλειά τους, καθιστάμενες απλά χρεωστικά ή πιστωτικά κονδύλια του λογαριασμού, οι απαιτήσεις να αποσβήνονται μερικά ή ολικά από τις διενεργούμενες καταβολές και απαιτητή να καθίσταται η οφειλή μόνο του υπολοίπου, που προκύπτει κατά το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού, με τη λήξη της συμβατικής σχέσης³⁴. Σε ανοικτό λογαριασμό τηρούνται οι καταθέσεις όψεως³⁵, οι καταθέσεις σε τρεχούμενο λογαριασμό³⁶ και οι καταθέσεις απλού ταμειευτηρίου³⁷. Στις καταθέσεις αυτές επιτρέπεται η άμεση ανάληψή τους.

³² Παπανικολάου, ΧρΙΔ 2017, 85 επ.

³³ Μητροπούλου (2002), 31· Βελέντζας (2004³), 542· Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 9.

³⁴ Ψυχομάνης (2011), 222-224. Η Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 13, υποστηρίζει ότι ο «ανοικτός» λογαριασμός έχει την έννοια ότι ο δικαιούχος του λογαριασμού έχει δικαίωμα να απαιτήσει από την τράπεζα την άμεση εξόφληση της απαίτησής του.

³⁵ **Καταθέσεις όψεως** είναι οι καταθέσεις που εξυπηρετούνται συνήθως με παράλληλη τήρηση τρέχοντος λογαριασμού και συμφωνούνται ως αποδοτές αμέσως όταν ζητηθούν. Έχει επικρατήσει να χαρακτηρίζονται ως τέτοιες οι παραπάνω καταθέσεις όταν, επιπλέον, κινούνται είτε με επιταγές, που σύρονται επί των οικείων λογαριασμών, είτε με απευθείας αναλήψεις από το ταμείο της τράπεζας ή από ΑΤΜ. Συνήθως συμφωνούνται άτοκες ή με χαμηλό επιτόκιο. Τέτοιους λογαριασμούς συνήθως διαθέτουν επιχειρήσεις ή επαγγελματίες. Ψυχομάνης (2011), 338, 446 επ· ο ίδιος (2016²), 142.

³⁶ Οι **καταθέσεις σε τρεχούμενο λογαριασμό** αποτελούν καταθέσεις όψεως ενός φυσικού προσώπου που δεν είναι έμπορος, οι οποίες εξυπηρετούν τις ανάγκες διενέργειας πληρωμών και της

Ο ν. 5638/1932 εφαρμόζεται περαιτέρω, εκτός από τις καταθέσεις που τηρούνται σε ανοικτό λογαριασμό και στις απλές καταθέσεις, αυτές δηλ. που εκτελούνται με μια πράξη κατάθεσης και ανάληψης, στις οποίες περιλαμβάνονται οι προθεσμιακές³⁸ και υπό προειδοποίηση³⁹ καταθέσεις.

2.1.3. Κατάθεση «παρά Τραπεζή»

Η αποδοχή της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό γίνεται αποκλειστικά και μόνο από πιστωτικό ίδρυμα (όπως αυτό ορίζεται στα άρθρα 3 § 1 ν. 4261/2014 και 4 § 1 περ.1 Κανονισμού ΕΕ 573/2013), όρος ο οποίος αντικατέστησε τον αρχικό (όρο) «τράπεζα» του άρθρου 1 § 1 ν.5638/1932. Στη νομική βέβαια ορολογία, αλλά και τη συναλλακτική τραπεζική πρακτική αμφότερες οι έννοιες ταυτίζονται και χρησιμοποιούνται αδιακρίτως⁴⁰. Από την διατύπωση της διάταξης του άρθρου 1 § 1 ν.5638/1932 προκύπτει εξ'αντιδιαστολής ότι καταθέσεις σε κοινό λογαριασμό δεν μπορούν να δέχονται αλλα νομικά πρόσωπα. Υπερ αυτού συνηγορεί και η κατάργηση της ρυθμίσης του άρθρου 7 ν. 5638/1932, το οποίο

εξόφλησης υποχρεώσεων του καταθέτη εναντίον τρίτων (π.χ. εξόφληση λογαριασμών ΔΕΗ, ΟΤΕ κ.λπ). Κινούνται μόνο με επιταγές, που μπορούν μάλιστα να είναι εγγυημένες ή με εντολές (πάγιες ή κατά περίπτωση) ή με χρεώσεις δαπανών από την χρήση πιστωτικών καρτών εκ μέρους του καταθέτη, το δε επιτόκιο καθορίζεται ελεύθερα από τις τράπεζες. *Ψυχομάνης* (2011), 338-339, 449-451· ο ίδιος (2016²), 142.

³⁷ Οι **καταθέσεις απλού ταμειυτηρίου** αποτελούν επίσης παραλλαγή των καταθέσεων όψεως, επειδή και αυτές αποδίδονται οποτεδήποτε ζητήσει ο δικαιούχος, με τη μόνη διαφορά ότι είναι πάντοτε τοκοφόρες, δικαιούχοι μπορούν να είναι μόνο φυσικά ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και οι αναλήψεις γίνονται με τη χρήση βιβλιαρίου καταθέσεως, αποκλεισμένης της χρησιμοποίησης επιταγής. Το βιβλιόριο καταθέσεως είναι έγγραφο που εκδίδεται στο όνομα του δικαιούχου, επί του οποίου καταχωρίζονται όλες οι κινήσεις του λογαριασμού (αναλήψεις, καταθέσεις), που γίνονται σε εκτέλεση της σχετικής συμβάσεως. *Ψυχομάνης* (2011), 339, 451-453· ο ίδιος (2016²), 142-143· *Πανίτσας* σε *Λαδά* (2016), 122. Θα πρέπει πάντως να σημειώσουμε ότι η σύγχρονη τραπεζική πρακτική, ενόψει ιδίως της ηλεκτρονικής εξυπηρέτησης των πελατών (e-banking), τείνει να καταργήσει το παραδοσιακό βιβλιόριο. *Πελένη - Παπαγεωργίου* (2005), 14, 38.

³⁸ Χαρακτηριστικό των **προθεσμιακών ή «επί προθεσμία» καταθέσεων** είναι η συμφωνία περί αποδόσεώς τους στον καταθέτη μετά την πάροδο ορισμένου χρονικού διαστήματος, με συνήθως υψηλά επιτόκια, ανάλογα προς τη χρονική τους διάρκεια. Σε περίπτωση πρόωρης απόδοσης της κατάθεσης ο καταθέτης καλείται, κατά κανόνα, να καταβάλλει κάποια αποζημίωση στο πιστωτικό ίδρυμα, σύμφωνα με όσα προβλέπονται στη σύμβασή του. *Μικρουλέα* σε *Ρόκα Ν./Γκόρτσο/Μικρουλέα/Λιβαδά* (2016³), 543. Για τις καταθέσεις αυτές η τράπεζα δεν εκδίδει βιβλιόριο καταθέσεως, αλλά έγγραφο, το οποίο στην τραπεζική πρακτική αποκαλείται «ομόλογο». Το ομόλογο δεν έχει τον χαρακτήρα αξιογράφου, αλλά έχει κατά κανόνα απλή αποδεικτική ισχύ, οπότε ο δικαιούχος μπορεί να κινεί την κατάθεση χωρίς την επίδειξή του. ΠΠρΑθ 3659/2010, ΝΟΜΟΣ΄ ΠΠρΑθ 3146/1998, ΕτρΑξΧρΔ 2001, 895· ΜΠρΡοδ 15/2007, ΕτρΑξΧρΔ 2007, 149.

³⁹ **Καταθέσεις υπό προειδοποίηση** είναι οι καταθέσεις που συμφωνούνται μεν χωρίς καθορισμένο χρόνο απόδοσης από την τράπεζα, για αόριστη δηλ. διάρκεια, ως αποδοτέες όμως μετά την πάροδο ορισμένης συμφωνημένης προθεσμίας από την έγγραφη (προ)ειδοποίηση του καταθέτη προς την τράπεζα. Καταθέτες μπορούν να είναι μόνο φυσικά ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, εκτός των ασφαλιστικών ταμείων, ανεξάρτητα από τον κερδοσκοπικό ή μη χαρακτήρα τους. *Ψυχομάνης* (2011), 340, 468-469· ο ίδιος (2016²), 144.

⁴⁰ *Ψυχομάνης* (2016²), 35.

παρείχε τη δυνατότητα αποδοχής καταθέσεων σε κοινό λογαριασμό σε ορισμένες ανώνυμες τραπεζικές εταιρείες και νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, που ορίζονταν με διάταγμα που εκδιδόταν με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας, έπειτα από απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου⁴¹.

2.2. Κατάθεση στο όνομα δύο ή περισσότερων προσώπων από κοινού

Στη σύμβαση κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό δικαιούχοι είναι περισσότερα του ενός (πλείονα) πρόσωπα, ως προκύπτει από τη διάταξη του άρθρου 1 § 1 ν. 5638/1932, που αναφέρεται σε «*χρηματική κατάθεσιν..... επ'ονόματι δύο ή πλειοτέρων από κοινού*». Για την εγκυρότητα της καταθέσεως όμως δεν απαιτείται, σύμφωνα με την απόλυτα κρατούσα άποψη στη θεωρία⁴² και τη νομολογία⁴³, να διενεργηθεί αυτή από όλους τους συνδικαιούχους από κοινού, αλλά είναι δυνατόν να προβούν στην κατάθεση μερικοί δικαιούχοι, ή και ένας, στο όνομα αυτών και των λοιπών δικαιούχων που δεν συμβλήθηκαν με την τράπεζα, ή ακόμη και τρίτο πρόσωπο, μη δικαιούχος του λογαριασμού, υπέρ δύο ή περισσότερων προσώπων, που καθίστανται με τον τρόπο αυτό συνδικαιούχοι του κοινού λογαριασμού, χωρίς να συμμετέχουν στην κατάρτιση της σύμβασης κατάθεσης⁴⁴. Η ως άνω κρατούσα, ορθή άποψη ερείδεται στη γραμματική διατύπωση της διάταξης του άρθρου 1 § 1, που αναφέρεται σε «*χρηματική κατάθεσινεπ'ονόματι δύο ή πλειοτέρων από κοινού*» και όχι «*...εκ μέρους δύο ή πλειοτέρων*». Σε κανένα σημείο του νόμου δεν

⁴¹ Τα αναφερόμενα στο άρθρο 7 νπδδ αυτά ήταν το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων και η Αγροτική Τράπεζα Ελλάδος. Και τα δύο αυτά ν.π. μπορούν να αποδέχονται καταθέσεις σε κοινό λογαριασμό, διότι πλέον η Αγροτική Τράπεζα μετετράπη σε ανώνυμη τραπεζική εταιρεία (άρθρο 26 § 1 ν. 1914/1990), ενώ η δυνατότητα του ΤΠΔ, που παραμένει νπδδ, για αποδοχή καταθέσεων σε κοινό λογαριασμό μπορεί να στηριχθεί σε κατάλληλη ερμηνεία του άρθρου 2 του π.δ. 95/1996, το οποίο αναφερόμενο στους σκοπούς του ΤΠΔ κάνει λόγο για αποδοχή «κάθε κατά νόμον επιτρεπόμενης καταθέσεως», συνεπώς και καταθέσεως σε κοινό λογαριασμό. Βλ. σχετικά *Πελένη-Παπαγεωργίου* (2005), 32-33.

⁴² *Χαρλαύτης*, ΕΕμπΔ 1963, 289, 290· *Κομισόπουλος*, Κατάθεσις εις κοινόν λογαριασμόν ν. 5638/1932 και προσβολή νομιμου μοίρας δι'αυτής, ΝοΒ 1964, 435· *Τσάμης*, Καταθέσεις παρά τραπεζαίς επ'ονόματι πλειόνων κατά Ν. 5638/1932, ΝοΒ 1967, 295-296· *Σταθόπουλος*, Ζητήματα εκ της εφαρμογής του ν. 5638/1932 "περί καταθέσεως εις κοινόν λογαριασμόν" (γνμδ), ΕΕμπΔ 1977, 507-508· *Δούβλης* (1987), 15-16· *Μητροπούλου* (2002), 31 επ, 542· *Πελένη-Παπαγεωργίου* (2005), 20-21· *η ίδια*, Παρατηρήσεις στην ΑΠ 1894/2006, ΧρΙΔ 2007, 445· *Παμπούκης Κ.*, Παρατηρήσεις στην ΕφΑθ 5161/2006, ΕπισκΕΔ 2006, 858· *Παπασπυρόπουλος*, Σύμβαση κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό ως μια *suī generis* συμβατική ενοχή - Παρατηρήσεις στην ΑΠ 1691/2014, ΕφΑΔ 2015, 34· αντιθ. ο *Ρόκας*, Περί της καταθέσεως εις κοινόν λογαριασμόν, Θέμις 1948, 2, ο οποίος υποστηρίζει ότι δεν υπάρχει κατάθεση σε κοινό λογαριασμό (αλλά συνήθης κατάθεση) εάν αυτή διενεργήθηκε εκ μέρους ενός μόνο προσώπου, ακόμη και στο όνομα άλλου, ή αν ορίσθηκε τρίτος εντολοδόχος του καταθέτη για να προβαίνει στις αναλήψεις· ομοίως *Βελέντζας* (2004³), 543.

⁴³ Βλ. όλως ενδεικτικά ΑΠ 1128/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 878/2013, ΝΟΜΟΣ· ΕφΛαρ 289/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΑθ 349/2015, ΠοινΧρ 2016, 219.

⁴⁴ Στην τελευταία αυτή περίπτωση ένα πρόσωπο προβαίνει στην σύναψη της σύμβασης κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό στο όνομα δύο ή περισσότερων, αποκλειστικά ως καταθέτης του ποσού, χωρίς να καθίσταται ταυτόχρονα και συνδικαιούχος με τους άλλους.

αναφέρεται ότι απαιτείται κοινή, αυτοπρόσωπη και ταυτόχρονη εμφάνιση όλων των συνδικαιούχων για το άνοιγμα του κοινού λογαριασμού, ούτε κοινή δήλωση καταθετών και δικαιούχων προς την τράπεζα περί της προθέσεώς τους για κατάθεση σε κοινό λογαριασμό, δηλ. σύμπραξη τους ενώπιον της Τράπεζας⁴⁵. Η ως άνω ερμηνευτική εκδοχή ενισχύεται και από το γεγονός της αναφοράς του όρου «δικαιούχοι» και όχι «καταθέτες» σε όλο το κείμενο του νόμου. Ετερο επιχείρημα αντλείται από την τελολογική ερμηνεία των διατάξεων του ν. 5638/1932. Ενδεχόμενη απαίτηση του νόμου ταυτόχρονης, κοινής εμφάνισης όλων των συνδικαιούχων ενώπιον πιστωτικού ιδρύματος εντός του ελλαδικού χώρου, δηλ. και των μονίμων κατοίκων εξωτερικού, ή και των ανηλίκων, που στερούνται δικαιοπρακτικής ικανότητας, για την υπογραφή της σύμβασης κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό, θα συνεπαγόταν τη ματαίωση της σύναψης της σύμβασης, άρα τον περιορισμό του αριθμού των καταθέσεων του συγκεκριμένου είδους και θα ερχόταν έτσι ο νόμος αναπόφευκτα σε αντίθεση με τον ίδιο το σκοπό του, που ήταν η διατήρηση των καταθέσεων εντός της χώρας μας και η προσέλκυση αντίστοιχα κεφαλαίων από το εξωτερικό⁴⁶.

Στη συναλλακτική πρακτική, ωστόσο, σήμερα το σύνολο σχεδόν των πιστωτικών ιδρυμάτων πλέον απαιτεί ταυτόχρονη εμφάνιση όλων των συνδικαιούχων κατά το άνοιγμα του κοινού λογαριασμού και υπογραφή της αίτησης-σύμβασης κατάθεσης και των σχετικών εγγράφων από όλους και όχι μόνο από έναν ή μερικούς εξ' αυτών. Κατ'εξαίρεση ορισμένες τράπεζες αρκούνται στην κατάρτιση της σύμβασης από τον καταθέτη, ο οποίος δηλώνει τα ονοματα των συνδικαιούχων, οπότε αυτοί μπορούν να προσέλθουν στο πιστωτικό ίδρυμα για υπογραφή της ήδη καταρτισμένης συμβάσεως σε μεταγενέστερο, σύντομο όμως, χρονικό διάστημα από το άνοιγμα του λογαριασμού. Η ως άνω πρακτική εφαρμόζεται από τα πιστωτικά ιδρύματα ιδιαίτερα μετά την ισχύ του ν. 3691/2008⁴⁷, ο οποίος επιβάλλει στα πιστωτικά ιδρύματα σε συγκεκριμένες - ρητά αναφερόμενες στο άρθρο 12 αυτού - περιπτώσεις, κατά τη συναλλαγή τους με τους πελάτες - ως τέτοιων θεωρούμενων, σύμφωνα με το άρθρο 13 § 6 ν. 3691/2008, και των δικαιούχων κοινών τραπεζικών λογαριασμών - την τήρηση μέτρων δέουσας επιμέλειας, στα οποία περιλαμβάνεται η πιστοποίηση και επαλήθευση της ταυτότητας του πελάτη, βάσει εγγράφων, δεδομένων και πληροφοριών, ως βασική προϋπόθεση για το άνοιγμα ενός λογαριασμού⁴⁸.

⁴⁵ ΑΠ 1128/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ` *Χαρλαύτης*, ΕΕμπΔ 1963, 289,290` *Τσάμης*, ΝοΒ 1967, 295` *Μητροπούλου* (2002), 31, 32.

⁴⁶ *Τσάμης*, ΝοΒ 1967, 295` *Μητροπούλου* (2002), 32-33` *Πελένη-Παπαγεωργίου* (2005), 20-21.

⁴⁷ Με τίτλο «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και άλλες διατάξεις». Ο νόμος αυτός εξειδικεύεται με την απόφαση Ε.Τ.Π.Θ. 281/5/17.3.2009.

⁴⁸ Άρθρο 13 § 1 ν. 3691/2008 και § 5.4 αποφ. Ε.Τ.Π.Θ. 281/5/17.3.2009.

2.3. Δυνατότητα ατομικής χρήσης του λογαριασμού

Όπως προκύπτει από την διάταξη του άρθρου 1 § 1 ν. 5638/1932, απαραίτητη προϋπόθεση για να θεωρηθεί μια κατάθεση με δικαιούχους πλείονα πρόσωπα κατάθεση σε κοινό λογαριασμό, κατά την έννοια του ν. 5638/1932, είναι να περιληφθεί στη σύμβαση κατάθεσης ο όρος ότι ολική ή μερική χρήση του λογαριασμού δύναται να κάνει κάθε ένας από τους δικαιούχους, χωρίς την σύμπραξη των υπολοίπων συνδικαιούχων⁴⁹.

Συνήθως ως χρήση, κατά το άρθρο 1 § 1 ν. 5638/1932, θεωρείται η συνιστάμενη σε πράξη ανάληψης της κατάθεσης από δικαιούχο ή σε πληρωμή από την τράπεζα προς τρίτο κατ'έντολή δικαιούχου⁵⁰. Η άσκηση του δικαιώματος καταβολών μπορεί να ρυθμισθεί ελεύθερα μεταξύ των συνδικαιούχων με συμφωνία τους. Σε περίπτωση δε αμφιβολίας το δικαίωμα ανήκει απεριόριστα σε κάθε συνδικαιούχο, ο οποίος δύναται να προβαίνει σε καταβολή οποιουδήποτε ποσού προς την τράπεζα, χωρίς την συγκατάθεση των λοιπών, καθώς πρόκειται για ενέργεια από την οποία δεν προκύπτει κίνδυνος βλάβης των συμφερόντων των συνδικαιούχων⁵¹. Δεν απαιτείται κατά συνέπεια να περιλαμβάνεται όρος στη σύμβαση κατάθεσης στον οποίο να προβλέπεται ρητά το δικαίωμα κατάθεσης από οποιονδήποτε συνδικαιούχο, χωρίς την σύμπραξη των λοιπών. Υπό την ανωτέρω θεώρηση συνεπώς, η έννοια της «χρήσης» αναφέρεται μόνο στο δικαίωμα των δικαιούχων προς ενέργεια αναλήψεων και όχι καταθέσεων.

Η δυνατότητα χρήσης του λογαριασμού χωρίς την σύμπραξη των συνδικαιούχων διευκολύνει, τόσο την είσπραξη της κατάθεσης από καθέναν τους, χωρίς να χρειάζεται να αποδείξουν ότι έχουν εξουσία αντιπροσώπευσης και των λοιπών, όσο και την τράπεζα, αφού, χωρίς περιττούς ελέγχους νομιμοποιήσεων, προβαίνει σε καταβολή σε έναν εκ των συνδικαιούχων και απαλλάσσεται και ως προς τους λοιπούς⁵². Ωστόσο δεν είναι απαλλαγμένη μειονεκτημάτων, καθώς εκθέτει ταυτόχρονα τους συνδικαιούχους στους

⁴⁹ ΑΠ 1894/2006, ΝΟΜΟΣ ΑΠ 855/2002, ΤΝΠ ΔΣΑ ΕφΑΘ 3237/2010, ΔΕΕ 2010, 1315 ΠΠρΑΘ 1863/2011, ΝΟΜΟΣ ΜΠρΚαστ 90/2016, ΝΟΜΟΣ Πελένη-Παπαγεωργίου, ΧρΙΔ 2007, 443-444 Μήτσου, Σημείωση στην ΕφΑΘ 2292/2007, ΔΕΕ 2007, 1308 Βενιέρης, Καταθέσεις χρημάτων και τίτλων, σε Τριανταφυλλάκη (επιμ.), Εφαρμογές Εμπορικού Δικαίου, τ.3, 2014², 772.

⁵⁰ Γεωργακόπουλος, Χρηματιστηριακό και τραπεζικό δίκαιο: το δίκαιο του ελληνικού συστήματος της κεφαλαιαγοράς και χρηματαγοράς, 1999, 310. Ως «ανάληψη» ερμηνεύει την χρήση και η ΑΠ 96/2017, ΝΟΜΟΣ.

⁵¹ Παμπούκης (1962), 308· ομοίως Μητροπούλου (2002), 38.

⁵² Για την απαλλαγή της τράπεζας με καταβολή σε έναν εκ των συνδικαιούχων βλ. κατωτέρω κεφ. 1^ο, υπό II 1.2.1.1.

κινδύνους κακοπιστίας και αφερεγγυότητας του εισπράξαντος και καθιστά προβληματική την πραγματοποίηση του μερισμού της παροχής⁵³.

Γίνεται δεκτό⁵⁴ ότι η ρήτρα περί δυνατότητας ατομικής χρήσης της κατάθεσης από οποιονδήποτε δικαιούχο, χωρίς την σύμπραξη των λοιπών, δεν απαιτείται να αναγράφεται ρητά στη σύμβαση κατάθεσης, αλλά μπορεί και να προκύπτει και σιωπηρά. Ιδίως η απλή συμφωνία των μερών για δημιουργία «κοινού λογαριασμού» θεωρείται ότι υποδηλώνει και συμφωνία για τον ανωτέρω όρο, επειδή στην ελληνική τραπεζική πρακτική ο «κοινός λογαριασμός» έχει συνδεθεί αποκλειστικά και μόνο με τον κοινό λογαριασμό του ν. 5638/1932. Ο προαναφερθείς όρος δεν ισχύει μόνο στην περίπτωση που οι συνδικαιούχοι τον έχουν αποκλείσει ρητά. Στην πράξη βέβαια όλα τα πιστωτικά ιδρύματα περιλαμβάνουν στα έντυπα της αίτησης σύναψης σύμβασης κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό ή στους γενικούς όρους συναλλαγών (ΓΟΣ) που περιέχονται στη σύμβαση ρητά τον ως άνω όρο⁵⁵.

Το αυτοτελές δικαίωμα καθενός από τους συνδικαιούχους να αναλαμβάνει χωρίς τη συγκατάθεση των υπολοίπων το σύνολο ή τμήμα της κατάθεσης αποτελεί το βασικότερο χαρακτηριστικό της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό, που την διαφοροποιεί από οποιαδήποτε άλλη μορφή κατάθεσης με περισσότερους του ενός δικαιούχους (π.χ. την κατάθεση σε αδιαίρετο ή ενωμένο ή συμπλεκτικό λογαριασμό). Χωρίς τον ανωτέρω όρο και δεδομένου του διαιρετού χαρακτήρα της χρηματικής απαιτήσεως που έχουν οι καταθέτες κατά της τράπεζας, καθένας από τους καταθέτες θα μπορούσε να κάνει χρήση του λογαριασμού της κατάθεσης χωρίς τη συναίνεση των άλλων, όμως κατά ποσοστό ανάλογο προς τον αριθμό των καταθετών, ή σε περίπτωση αμφιβολίας κατ' ίσα μέρη, σύμφωνα προς τις αρχές του κοινού δικαίου (480 ΑΚ: ενεργητική διαιρεμένη ενοχή). Στην περίπτωση όμως

⁵³ Καράσης, Άρθρα 489-490, σε Γωργιάδη/Σταθόπουλο, Αστικός κώδικς: Ερμηνεία κατ' άρθρο - Νομολογία - Βιβλιογραφία, τ: ΙΙ, Γενικό ενοχικό (άρθρα 287-495), 1979, 693-694.

⁵⁴ Ψυχομάνης, Τραπεζικό Δίκαιο - Δίκαιο τραπεζικών συμβάσεων Ι, 2001⁵, 256-257· ομοίως Μητροπούλου (2002), 36.

⁵⁵ Βλ. σε Γενικούς Όρους Τραπεζικών Συναλλαγών της Τράπεζας Eurobank Ergasias Α.Ε., κεφάλαιο 5. Ι, όρο 11, σύμφωνα με τον οποίο «...Κάθε ένας από τους δικαιούχους της κατάθεσης σε κοινό διαζευκτικό λογαριασμό δικαιούται να κάνει ολική ή μερική χρήση αυτού, χωρίς τη σύμπραξη ή τη συναίνεση των λοιπών...», <https://www.eurobank.gr/-/media/eurobank/footer/pdf/genikoi-oroi-sunallagon.pdf?la=el>· βλ. ομοίως σε όρους ενιαίας σύμβασης κατάθεσης και συναφών συναλλακτικών σχέσεων της Εθνικής Τράπεζας Α.Ε. τον υπό Ι, 1.3.1 όρο, ο οποίος ορίζει ότι: «ο κάθε ένας από τους δικαιούχους της κατάθεσης σε κοινό (διαζευκτικό) λογαριασμό θα έχει το δικαίωμα να κάνει ολική ή μερική χρήση του λογαριασμού χωρίς τη σύμπραξη, συναίνεση ή έγκριση των άλλων συνδικαιούχων, ακόμη και στην περίπτωση πρόωρης ανάληψης κατάθεσης με προειδοποίηση, εφόσον βέβαια η πρόωρη αυτή ανάληψη γίνει αποδεκτή από την Τράπεζα», https://www.nbg.gr/greek/retail/deposits/deposit-multiproducts/Documents/Τεύχος_όρων_ενιαίας_σύμβασης_κατάθεσης_ΦΠ.pdf.

αυτή δεν θα υπήρχε κατάθεση σε κοινό λογαριασμό κατά την έννοια του ν. 5638/1932, αλλά κατάθεση που διέπεται από τις αρχές του κοινού δικαίου⁵⁶.

II. Οι αναπτυσσόμενες έννομες σχέσεις

Στην σύμβαση κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό είναι δυνατό να διακριθούν δύο έννομες σχέσεις. Από τη μια πλευρά, μια «εξωτερική» σχέση μεταξύ των συνδικαιούχων και του δέκτη της κατάθεσης - τράπεζας και από την άλλη πλευρά, μια «εσωτερική» σχέση μεταξύ των περισσοτέρων δικαιούχων, η ανάλυση των οποίων ακολουθεί κατωτέρω.

1. Η εξωτερική σχέση

1.1. Κατάρτιση της σύμβασης κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό

1.1.1. Συμβαλλόμενα πρόσωπα

Για τη δημιουργία της έννομης σχέσης της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό απαιτείται η κατάρτιση σύμβασης κατάθεσης μεταξύ πιστωτικού ιδρύματος και συνδικαιούχων της κατάθεσης. Το πιστωτικό ίδρυμα⁵⁷ αποτελεί τον αποκλειστικό αποδέκτη της κατάθεσης, ως προκύπτει από τη διατύπωση της διάταξης του άρθρου 1 § 1, § 3 ν. 5638/1932. Καταθέσεις σε κοινό λογαριασμό δεν μπορούν να αποδέχονται άλλα νομικά πρόσωπα, όπως ειπώθηκε ανωτέρω⁵⁸.

Αντισυμβαλλόμενοι του πιστωτικού ιδρύματος, κατά τη σύναψη της σύμβασης, μπορούν να είναι, είτε όλοι από κοινού οι συνδικαιούχοι του κοινού λογαριασμού, είτε μερικοί, ή ένας εξ'αυτών, είτε ακόμη και τρίτο πρόσωπο, μη δικαιούχος του λογαριασμού, που καταθέτει υπέρ των συνδικαιούχων του λογαριασμού, όπως προεκτέθηκε⁵⁹. Οι ως άνω συνδικαιούχοι του λογαριασμού μπορούν να είναι, σύμφωνα με την κρατούσα⁶⁰ άποψη, φυσικά και μόνον πρόσωπα. Δυνατότητα των νομικών προσώπων να καθίστανται συνδικαιούχοι (αποκλειστικά ή μαζί με φυσικά πρόσωπα) κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό δεν υφίσταται. Αυτό προκύπτει τόσο από το γράμμα των διατάξεων του νόμου, καθώς

⁵⁶ Ρόκας Κ., Θ 1948, 2· Βελέντζας (2004³), 543· Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 53-54.

⁵⁷ Για την έννοια του πιστωτικού ιδρύματος βλ. ανωτέρω υποσημ.2.

⁵⁸ Βλ. κεφ. 1^ο, υπό Ι 2.1.3.

⁵⁹ Βλ. κεφ. 1^ο, υπό Ι 2.2.

⁶⁰ Κομισόπουλος, ΝοΒ 1964, 435· Σταθόπουλος, ΕΕμπΔ 1977, 506-507· Δούβλης (1987), 20· Μητροπούλου (2002), 34-35· Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 33-34· Ψυχομάνης (2011), 484.

γίνεται αναφορά σε: «μόνιμους κατοίκους αλλοδαπής ή ημεδαπής» (άρθρο 1 § 3), «θάνατο οιοδήποτε των δικαιούχων», «επιζώντας» (άρθρο 2 περ.1), «φόρο κληρονομίας» (άρθρο 2 περ.2), «δια πράξεως ... αιτία θανάτου», «κληρονόμους του τελευτήσαντος», «άπορη χήρα» (άρθρο 3 περ.1), «δωρεές μεταξύ συζύγων» (άρθρο 3 περ.2), φρασεολογία δηλ. που αφορά αποκλειστικά και μόνο φυσικά πρόσωπα και όχι νομικά, τα οποία δεν πεθαίνουν (λύονται και τιθενται σε εκκαθάριση - 77 ΑΚ), όσο και από το σκοπό αυτού, που ήταν η συγκράτηση κεφαλαίων στην Ελλάδα, τα οποία θα φυγαδεύονταν στο εξωτερικό, προκειμένου να αποφευχθεί η καταβολή φόρου κληρονομίας (από τα βασικότερα πλεονεκτήματα του θεσμού «joint account»). Ο νόμος στόχευε βέβαια σε φυσικά πρόσωπα, καθώς η φυγάδευση κεφαλαίων από νομικά πρόσωπα ήταν, λόγω των διατυπώσεων δημοσιότητας και του ελέγχου των περιουσιακών τους στοιχείων, ιδιαίτερα δυσχερής. Ο εξαιρετικός, εξάλλου, χαρακτήρας των διατάξεων του ν. 5638/1932, οι οποίες έρχονται σε αντίθεση με βασικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου (π.χ. παράκαμψη διατάξεων για την κληρονομική διαδοχή και μη καταβολή φόρου κληρονομίας) καθιστά επιβεβλημένη την στενή ερμηνεία του νόμου και την μη επέκτασή του στα νομικά πρόσωπα.

Υποστηρίζεται⁶¹ βέβαια ότι και τα νομικά πρόσωπα, αν δεν προκύπτουν δυσχέρειες από τον καταστατικό σκοπό τους, έχουν τη δυνατότητα δημιουργίας κοινής καταθέσεως ως ενεργητικής εις ολόκληρον ενοχής, βάσει της αρχής της ελευθερίας των συμβάσεων και γενικότερα της αυτονομίας της ιδιωτικής βούλησης. Στην περίπτωση αυτή όμως δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις του ν. 5638/1932, αλλά αποκλειστικά και μόνο οι διατάξεις των άρθρων 489 επ ΑΚ.

1.1.2. Τύπος της σύμβασης

Για την κατάρτιση της σύμβασης κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό ο νόμος δεν απαιτεί την τήρηση ορισμένου τύπου⁶². Η έκφραση του νόμου «*κατάθεσις...περιέχουσα τον όρον*» δεν υποδηλώνει αναγκαιότητα τήρησης του έγγραφου τύπου, καθώς και οι άτυπα καταρτιζόμενες συμβάσεις περιέχουν από τη φύση τους συμβατικούς όρους⁶³. Τα υπογραφόμενα από τον πελάτη έντυπα, που έχει καθιερώσει η τραπεζική πρακτική, κατά το

⁶¹ Σταθόπουλος, ΕΕμπΔ 1977, 506-507· Δούβλης (1987), 20· Βελέντζας (2004³), 551· Ψυχομάνης (2011), 484.

⁶² Μητροπούλου (2002), 58-59· Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 36-37· Ψυχομάνης (2011), 480-481. Για την κατάρτιση οποιασδήποτε τραπεζικής συμβάσεως δεν απαιτείται τήρηση τύπου, εκτός αν αυτό επιβάλλεται από γενικές ή ειδικές διατάξεις νόμων, οπότε ισχύει το καταρχήν άτυπο των δικαιοπραξιών (ΑΚ 158) και αρκεί η προφορική, ή σιωπηρή, ή προκύπτουσα από τις περιστάσεις συμφωνία. Βλ. σχετικά Ψυχομάνη (2001⁵), 97.

⁶³ Ψυχομάνης (2011), 480-481.

άνοιγμα του λογαριασμού, χρησιμεύουν προς απόδειξη της ύπαρξης και του περιεχομένου της σύμβασης τραπεζικής κατάθεσης και δεν αποτελούν συστατικά έγγραφα αυτής.

Στις καταθέσεις ταμειωτηρίου το βιβλιάριο καταθέσεως αποτελεί, κατά την κρατούσα άποψη⁶⁴, αποδεικτικό έγγραφο της ύπαρξης και του ύψους της απαίτησης του καταθέτη, καθώς και των μεταβολών της (καταθέσεις, αναλήψεις κ.λπ) από το άνοιγμα του λογαριασμού μέχρι τον χρόνο της τελευταίας εγγραφής, έστω και αν είναι ανυπόγραφο, καθώς θεωρείται «μηχανική απεικόνιση» κατά τη διάταξη του άρθρου 444 § 1 εδ. γ' ΚΠολΔ, εξομοιούμενο με ιδιωτικό έγγραφο, το οποίο αποτελεί πλήρη απόδειξη για όσα γεγονότα και πράγματα αναγράφει (άρθρα 444 § 1 εδ. γ', 448 § 2 ΚΠολΔ), επιτρεπόμενης ανταπόδειξης κατά της αλήθειας των εγγραφών. Ομοίως, αποδεικτικό έγγραφο και όχι αξιόγραφο είναι και το έγγραφο που εκδίδεται στην προθεσμιακή κατάθεση, το οποίο καλείται «ομόλογο».

Γίνεται δεκτό στη νομολογία⁶⁵ ότι σε περίπτωση απόδοσης του χρηματικού ποσού της κατάθεσης από την τράπεζα σε τρίτο - μη δικαιούχο, λόγω κλοπής ή απώλειας του βιβλιαρίου καταθέσεως από τον τρίτο και γενικότερα ανάληψης του ποσού με παράνομες ή/και αξιόποινες πράξεις, όπως απάτη, πλαστογραφία κ.λπ, η τράπεζα ευθύνεται με το καθοριζόμενο στο άρθρο 3 ν.δ. 17.7/13.8.1923 μέτρο ευθύνης, δηλ. μόνο για δόλο ή βαρεια αμέλεια⁶⁶.

⁶⁴ ΑΠ 759/2014, ΔΕΕ 2014, 809· ομοίως ΑΠ 1220/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 2118/2014, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 2229/2013, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 405/2007, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 844/2006, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 92/2005, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 93/2005, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 189/2002, ΕΛΛΔνη 2002,1699· ΕφΘεσ 74/2011, ΕπισκΕΔ 2011, 243· ΕφΘεσ 690/2006, ΝΟΜΟΣ· ΕφΛαρ 917/2006, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΘεσ 3188/2016, ΝΟΜΟΣ. Σε θεωρία βλ. Παπαϊωάννου, Η αστική ευθύνη κατά την ανάληψη από τραπεζικό λογαριασμό από μη δικαιούχο, ΔΕΕ 2001, 828, σύμφωνα με τον οποίο το βιβλιάριο χρησιμεύει προς διευκόλυνση της τράπεζας για εξακρίβωση της ιδιότητας του δικαιούχου ανάληψης των κατατεθέντων χρημάτων, χωρίς να επιτρέπει την καταβολή σε οποιονδήποτε κάτοχο του βιβλιαρίου· Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 37· Ψυχομάνη (2011), 453-455· Πανίτσα σε Λαδά (2016), 122· η Μητροπούλου (2002), 59, το θεωρεί, εκτός από αποδεικτικό και νομιμοποιητικό έγγραφο, υπό την έννοια ότι η τράπεζα καταβάλλοντας με καλή πίστη στον κάτοχο του βιβλιαρίου, απαλάσσεται ακόμη και αν αυτός δεν ήταν ο δικαιούχος· σύμφωνα με την Τσενέ, ΔΕΕ 2015, 972-973, το βιβλιάριο καταθέσεως αποτελεί αποδεικτικό μέσο της κίνησης και του ύψους των καταθέσεων και αναλήψεων (το θεωρεί ιδιόρρυθμο αποδεικτικό έγγραφο ή ιδιόρρυθμο έγγραφο νομιμοποίησης)· ομοίως η Μικρουλέα σε Ρόκα Ν./Γκόρτσο/Μικρουλέα/Λιβαδά (2016³), 548, διακρίνει το ζήτημα της αποδεικτικής ισχύος των εγγραφών από το ζήτημα της νομικής φύσεως του βιβλιαρίου.

⁶⁵ ΑΠ 759/2014, ΔΕΕ 2014, 809· ΑΠ 1220/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 2118/2014, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 2229/2013, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 844/2006, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 92/2005, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 93/2005, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 830/2003, ΕΤΡΑΞΧρΔ 2004, 71· ΑΠ 189/2002, ΕΛΛΔνη 2002, 1699· ΕφΘεσ 226/2014, ΝΟΜΟΣ· ΕφΠειρ 284/2014, ΝΟΜΟΣ· ΕφΘεσ 690/2006, ΝΟΜΟΣ· ΕφΛαρ 917/2006, ΝΟΜΟΣ· ΕφΑθ 8212/2006, ΔΕΕ 2007, 460· ΜΠρΑθ 4408/2007, ΑρχΝ 2008, 200.

⁶⁶ Ειδικότερα, κατ'εφαρμογή της κρατούσας στη νομολογία άποψης, βαριά αμέλεια θα συντρέχει όταν η παρέκκλιση από τη συμπεριφορά του μέσου επιμελούς ανθρώπου είναι σημαντική, ασυνήθης, που φανερώνει πλήρη αδιαφορία για την επέλευση των παράνομων αποτελεσμάτων σε βάρος τρίτων. Βλ. Τσενέ, ΔΕΕ 2015, 973, υποσημ. 28, π.χ. όταν τα αρμόδια όργανα δεν προβαίνουν σε κανένα έλεγχο προς διαπίστωση της ταυτοπροσωπίας μεταξύ εκείνου που εκανε την ανάληψη και του πραγματικού

Μέρος της νομολογίας⁶⁷ όμως υιοθετεί την άποψη περί μη εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 3 ν.δ. 17.7/13.8.1923, λόγω των αξιολογικών αντινομιών που δημιουργούνται σε σχέση με το σύστημα της ενδοσυμβατικής ευθύνης του ΑΚ, ως προς τις απαλλακτικές ρήτρες των άρθρων 332 § 2 και 334 § 2 ΑΚ, καθώς και αναφορικά με την καθιέρωση του γενικού - ενιαίου κανόνα επαγγελματικής ευθύνης του παρέχοντος υπηρεσίες του άρθρου 8 ν. 2251/1994. Ειδικότερα με την καθολικού χαρακτήρα, νεότερη, γενική ρύθμιση του άρθρου 8 ν. 2251/1994, που ρυθμίζει ζητήματα ευθύνης ενός ευρύτατου πεδίου επαγγελματιών, αποσκοπήθηκε η κατάργηση της προγενέστερης, ειδικής διατάξεως του άρθρου 3 ν.δ. 17.7/13.8.1923, με συνέπεια την καθιέρωση της νόθου αντικειμενικής ευθύνης της τράπεζας, η οποία συνάδει και με το γενικό δίκαιο του ΑΚ για την ενδοσυμβατική ευθύνη (ΑΚ 332 και 334). Με βάση τη θεώρηση αυτή, τυχόν απαλλακτική ρήτρα που εμπεριέχεται σε ΓΟΣ τραπεζικής κατάθεσης που δεν αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, σύμφωνα με την οποία η τράπεζα θα ευθύνεται μόνο για δόλο και βαριά αμέλεια σε περίπτωση καταβολής σε μη δικαιούχο, θα καθίσταται άκυρη, ως αντίθετη με το άρθρο 332 § 2 εδ. β' ΑΚ⁶⁸.

Στο πλαίσιο πάντως αξιολόγησης αυτών των αντινομιών, θεωρούμε ότι ασκεί εν προκειμένω ιδιαίτερη επιρροή το γενικότερο ζήτημα της διάπλασης αυστηρότερων υποχρεώσεων επιμέλειας εκ μέρους της τράπεζας, δια των προστηθέντων υπαλλήλων της, έναντι του πραγματικού δικαιούχου της κατάθεσης, που συνίστανται κυρίως στην υποχρέωση ελέγχου της ταυτοπροσωπίας του κομιστή του βιβλιαρίου καταθέσεων⁶⁹.

1.2. Νομική φύση της σύμβασης κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό

1.2.1. Ως μορφή πολυπρόσωπης ενοχής

1.2.1.1. Γενικά - Η συμπληρωματική εφαρμογή των διατάξεων περί ενεργητικής εις ολόκληρον ενοχής

Η σύμβαση κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό είναι, όπως ειπώθηκε και ανωτέρω, πολυπρόσωπη ενοχική σχέση, με περισσότερα του ενός πρόσωπα ως δανειστές (δικαιούχοι κοινού λογαριασμού) και έναν οφειλέτη (πιστωτικό ίδρυμα) και ειδικότερα, ως ομοφώνως

δικαιούχου. Βλ. επίσης δικαστικές αποφάσεις με τις οποίες κρίθηκε ότι συντρέχει βαριά αμέλεια σε *Μικρουλέα* σε *Ρόκα Ν./Γκόρτσο/Μικρουλέα/Λιβαδά* (2016³), 549, υποσημ. 65.

⁶⁷ Βλ. ΑΠ 353/2013, ΝΟΜΟΣ' ΑΠ 652/2010, ΝΟΜΟΣ. Σε θεωρία βλ. *Μικρουλέα* σε *Ρόκα Ν./Γκόρτσο/Μικρουλέα/Λιβαδά* (2016³), 548-549.

⁶⁸ *Τσενέ*, ΔΕΕ 2015, 976.

⁶⁹ Βλ. επί αυτού *Τσενέ*, ΔΕΕ 2015, 977.

γίνεται δεκτό, τόσο στη θεωρία⁷⁰, όσο και στη νομολογία⁷¹ αποτελεί περίπτωση συμβατικής⁷² ενεργητικής εις ολόκληρον ενοχής, κατά την έννοια των άρθρων 489 επ ΑΚ, στην οποία καθέννας από τους δανειστές-δικαιούχους του κοινού λογαριασμού δικαιούται να απαιτήσει από την οφειλέτρια τράπεζα ολόκληρη την παροχή, δηλαδή ολόκληρο το υπόλοιπο του λογαριασμού, η τελευταία όμως υποχρεούται να την καταβάλει μόνο μία φορά. Η ενοχή δημιουργεί ισάριθμες προς τα πρόσωπα των δανειστών και ισότιμες μεταξύ τους απαιτήσεις με αντικείμενο την εκπλήρωση ακέραιης της ίδιας παροχής, η οποία όμως μόνο μια φορά πρέπει να εκπληρωθεί⁷³. Η συμφωνία μεταξύ πιστωτικού ιδρύματος και συνδικαιούχων του λογαριασμού περί δικαιώματος αυτοτελούς χρήσης του λογαριασμού από κάθε δικαιούχο ξεχωριστά, χωρίς την συναίνεση των υπολοίπων (άρθρο 1 § 3 ν. 5638/1932), είναι αυτή που καθιστά την ανωτέρω πολυπρόσωπη ενοχή συμβατική ενεργητική εις ολόκληρον ενοχή.

Συνέπεια της νομικής φύσης της σύμβασης κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό ως απαίτησης εις ολόκληρον είναι η συμπληρωματική εφαρμογή των ρυθμίσεων των άρθρων 489 επ ΑΚ στη σχέση όπου δημιουργούνται κενά από το ν. 5638/1932, στο βαθμό βέβαια που η ιδιομορφία της σύμβασης αυτής δεν εκτοπίζει κάποια από τις (ενδοτικού δικαίου)

⁷⁰ Σταθόπουλος, ΕΕμπΔ 1977, 501· Αργυριάδης, Ενεχύρασις απαιτήσεως εκ καταθέσεως εις κοινόν λογαριασμόν, Αρμ 1978, 521· Καραύσης, Άρθρα 489-490, σε Γεωργιάδη/Σταθόπουλο (1979), 694-695· Δούβλης (1987), 16-17· Φουντεδάκη, Κατάθεση σε κοινό λογαριασμό και προστασία του νόμιμου μεριδούχου (με αφορμή την ΕφΑθ 5774/1995), Αρμ 1997, 594· Μητροπούλου (2002), 46 επ· Βαθρακοκοίλης, ΕΡΝΟΜΑΚ: Ερμηνεία - Νομολογία Αστικού Κώδικα (κατ' άρθρο), τ. Β': Γενικό ενοχικό, άρθρα 287-495, 2003, 733-734· Σταθόπουλος, Γενικό Ενοχικό Δίκαιο, 2004⁴, 1356· Βελέντζας (2004³), 546-547· Πελλήνη-Παπαγεωργίου (2005), 53 επ· Καραύσης, Αστικός κώδικας: ερμηνεία - σχόλια - νομολογία, τ. 3^{ος}: Ενοχικό Δίκαιο, άρθρα 297-495 ΑΚ, 2006, 1074 επ· Σπυρόπουλος, Σημ. στην ΑΠ 380/2006, ΔΕΕ 2006, 780· Μήτσου, ΔΕΕ 2007, 1308· Ψυχομάνης (2011), 476 επ· Μπεχλιβάνης, Εισαγωγή στις αποφάσεις ΑΠ 1800/2012 και 478/2013, ΕπισκεΔ 2013, 55-56· Βενιέρης σε Τριανταφυλλάκη (2014²), 773· Πανίτσας σε Λαδά (2016), 125· Μαργαρίτης Μ./Μαργαρίτη Α., Επίτομη ερμηνεία Αστικού Κώδικα και ΕισΝΑΚ, 2016, 428.

⁷¹ Βλ. ενδεικτικά: ΑΠ 96/2017, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 345/2015, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 529/2015, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 946/2015, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1234/2015, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1410/2015, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 632/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1691/2014, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 1785/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1946/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 2072/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 2208/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 353/2013, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 478/2013, ΕπισκεΔ 2013, 61· ΑΠ 878/2013, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1605/2013, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1001/2012, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 378/2011, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 486/2010, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 711/2009, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 712/2009, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 877/2008, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 1595/2008, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 1550/2007, ΕΕμπΔ 2007, 874· ΕφΛαρ 289/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΠειρ 349/2015, ΔΕΕ 2015, 1261· ΕφΛαρ 463/2015, ΔΕΕ 2016, 1075· ΕφΑθ 1277/2014, ΔΕΕ 2014, 600· ΕφΛαρ 79/2014, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΠειρ 159/2013, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΑθ 1422/2013, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΘεσ 2249/2013, Αρμ 2014, 1137· ΕφΑθ 2885/2013, ΔΕΕ 2013, 977· ΕφΛαρ 442/2012, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΘεσ 74/2011, ΕπισκεΔ 2011, 243· ΕφΛαρ 353/2011, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΘεσ 1826/2010, Αρμ 2011, 444· ΕφΑθ 2422/2010, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΑθ 6279/2010, ΔΕΕ 2011, 464· ΕφΛαμ 40/2009, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΘεσ 1120/2009, Αρμ 2011, 51· ΠΠρΑθ 192/2013, ΝΟΜΟΣ· ΠΠρΑθ 1566/2011, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΚαστ 90/2016, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΘεσ 194/2016, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΜΠρΡοδ 84/2015, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΡοδ 161/2015, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΑθ 1161/2014, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΑθ 5721/2014, ΧρηΔικ 2014, 525.

⁷² Ιδρυτικός λόγος αυτής της ενεργητικής ενοχής εις ολόκληρον είναι η σύμβαση (συμφωνία) μεταξύ των πλειόνων δικαιούχων του λογαριασμού (δανειστών) και της τράπεζας (οφειλέτη).

⁷³ Σχετικά με την έννοια της ενεργητικής εις ολόκληρον ενοχής βλ. Καραύσης, Άρθρα 489-490, σε Γεωργιάδη/Σταθόπουλο (1979), 693· Βαθρακοκοίλη (2003), 731· Σταθόπουλο (2004⁴), 1349 επ· Καραύσης (2006), 1068· Γεωργιάδη Απ. (2015²), 424-425.

διατάξεις αυτές⁷⁴. Βάσει των διατάξεων αυτών, ο κάθε δικαιούχος έχει αυτοτελή απαίτηση κατά της τράπεζας για απόδοση ακόμη και του συνόλου του ποσού της κατάθεσης, δικαιούται δηλ. να αναλάβει εξ'ιδίου δικαίου (και όχι ως αντιπρόσωπος των άλλων) το σύνολο ή μέρος της κατάθεσης, χωρίς την σύμπραξη των λοιπών⁷⁵. Είναι μάλιστα αδιάφορο σε ποιον πράγματι από τους δικαιούχους ανήκαν τα χρήματα, δηλ. αν ανήκαν σε όλους ή σε ορισμένους ή σε έναν από τους συνδικαιούχους⁷⁶. Η δε ανάληψη ολόκληρου του χρηματικού ποσού από ένα μόνο δικαιούχο επιφέρει απόσβεση της απαίτησης εις ολόκληρον έναντι του δέκτη της κατάθεσης και ως προς τους λοιπούς, μη αναλαβόντες συνδικαιούχους - συνδανειστές και απαλλαγή της οφειλέτριας τράπεζας⁷⁷. Οι λοιποί βέβαια συνδικαιούχοι μπορούν να αξιώσουν από εκείνον που ανέλαβε ολόκληρη την κατάθεση το ποσό της κατάθεσης που τους αναλογεί, βάσει της εσωτερικής σχέσης που τους συνδέει⁷⁸.

Όπως ειπώθηκε, η συμπληρωματική εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 489 επ ΑΚ στην σύμβαση της καταθεσης σε κοινό λογαριασμό προϋποθέτει ότι αυτές δεν έρχονται σε αντίθεση με κάποια εκ των διατάξεων του ν. 5638/1932 και το σκοπό αυτού. Ετσι, δεν μπορεί να εφαρμοσθεί η διάταξη του άρθρου 490 ΑΚ, η οποία παρέχει στον οφειλέτη το δικαίωμα να καταβάλει κατά την προτίμησή του την παροχή σε οποιονδήποτε από τους

⁷⁴ Καράσης, Άρθρα 489-490, σε Γωργιάδη/Σταθόπουλο (1979), 694-695· Δούβλης (1987), 16-17· Μητροπούλου (2002), 48 επ· Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 54· Καρακώστας (2006), 1075· Ψυχολάνης (2011), 476 επ.

⁷⁵ Βλ. ενδεικτικά: ΑΠ 96/2017, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 345/2015, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 529/2015, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 946/2015, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1234/2015, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1410/2015, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 632/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1691/2014, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 1946/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 2072/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 378/2011, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 712/2009, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 877/2008, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΔΕφΘεσ 2782/2015, ΔΕΕ 2016, 1454· ΔΕφΑθ 2885/2015, ΝΟΜΟΣ· ΕφΠειρ 349/2015, ΔΕΕ 2015, 1261· ΕφΛαρ 463/2015, ΔΕΕ 2016, 1075· ΕφΑθ 1277/2014, ΔΕΕ 2014, 600· ΕφΛαρ 400/2013, Δικογραφία 2014, 85· ΕφΠειρ 556/2013, ΝΟΜΟΣ· ΕφΘεσ 1826/2010, Αρμ 2011, 444· ΠΠρΑθ 256/2016, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΘεσ 194/2016, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΜΠρΡοδ 161/2015, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΡοδ 561/2014, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΑθ 5271/2014, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΑθ 1161/2014, ΝΟΜΟΣ. Σε θεωρία βλ. Σπυρόπουλο, ΔΕΕ 2006, 780· Χατζημιχαήλ, Αρμ 2011, 54· Μπεχλιβάνη, ΕπισκεΔ 2013, 55-56· Βενιέρη σε Τριανταφυλλάκη (2014²), 772.

⁷⁶ Βλ. σχετικά ΑΠ 1128/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 1096/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 878/2013, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1800/2012, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 580/2006, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 720/2003, ΝοΒ 2004, 100· ΑΠ 1704/2002, ΝοΒ 2003, 98· ΑΠ 1371/2007, ΠοινΧρ 2008, 412· ΔΕφΑθ 2885/2015, ΝΟΜΟΣ· ΕφΠατρ 115/2010, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΜΠρΚαστ 90/2016, ΝΟΜΟΣ· Σε θεωρία βλ. Βαθρακοκοίλη (2003), 733-734· Βελέντζα (2004³), 549· Μπεχλιβάνη, ΕπισκεΔ 2013, 56· Βενιέρη σε Τριανταφυλλάκη (2014²), 772· Μικρουλέα σε Ρόκα Ν./Γκόρτσο/Μικρουλέα/Λιβαδά (2016³), 543.

⁷⁷ Ετσι η απολύτως κρατούσα στη νομολογία άποψη: βλ. ενδεικτικά αποφάσεις σε υποσημ. 71. Ομοίως σε θεωρία: Σταθόπουλος, ΕΕμπΔ 1977, 503-504· Φουντεδάκη, Αρμ 1997, 594· Μητροπούλου (2002), 47· Βαθρακοκοίλης (2003), 733-734· Βελέντζας (2004³), 546-548· Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 58· Σπυρόπουλος, ΔΕΕ 2006, 780· Φασούλα, Παρατηρήσεις στην ΑΠ 1550/2007, ΕΕμπΔ 2007, 877· Μπεχλιβάνης, ΕπισκεΔ 2013, 56· Γωργιάδης Απ. (2015²), 427· Πανίτσας σε Λαδά (2016), 125.

⁷⁸ Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις σε υποσημ. 71. Σε θεωρία βλ. Φουντεδάκη, Αρμ 1997, 594· Βαθρακοκοίλη (2003), 734· Βελέντζα (2004³), 547-548· Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 58· Μήτσου, ΔΕΕ 2007, 1308· Φασούλα, Παρατηρήσεις στην ΑΠ 1550/2007, ΕΕμπΔ 2007, 877· Μπεχλιβάνη, ΕπισκεΔ 2013, 56· Μικρουλέα σε Ρόκα Ν./Γκόρτσο/Μικρουλέα/Λιβαδά (2016³), 543-544· Πανίτσα σε Λαδά (2016), 125. Σχετικά με το δικαίωμα αναγωγής των λοιπών συνδικαιούχων κατά του αναλαβόντος δικαιούχου, βάσει της εσωτερικής τους σχέσης βλ. αναλυτικά κατωτέρω, κεφ. 1^ο, υπό II 2.2.

δανειστές, εφόσον κάποιος απ' αυτούς δεν έχει εγείρει αγωγή εναντίον του⁷⁹, δεδομένου ότι η ρύθμιση που προβλέπει δεν ανταποκρίνεται στον σκοπό που επιδιώκεται με το άνοιγμα του κοινού λογαριασμού, την ελεύθερη δηλ. ανάληψη ποσών από κάθε συνδικαιούχο^{80, 81}. Στο δικαίωμα του δικαιούχου να αποσύρει (εν όλω ή εν μέρει) το ποσό της καταθέσεως χωρίς συμπραξη των λοιπών συνδικαιούχων δεν αντιστοιχεί και δικαίωμα της τράπεζας να καταβάλει την παροχή σε οποιονδήποτε από τους δικαιούχους⁸². Η τράπεζα έχει την υποχρέωση να καταβάλει το ποσό της κατάθεσης στον δικαιούχο που ζήτησε πρώτος την ανάληψή του και δεν δικαιούται να καταβάλει σε άλλον συνδικαιούχο κατ'άρεσκειαν επιλογής⁸³.

1.2.1.2. Τα ζητήματα της ταυτόχρονης διεκδίκησης του ποσού της κατάθεσης και των αντικρουόμενων εντολών

Σχετικά με το, μάλλον σπάνιο, ζήτημα της διεκδίκησης του ποσού της κατάθεσης ταυτόχρονα από περισσότερους του ενός συνδικαιούχους δεν κρατεί ομοφωνία στην θεωρία. Σύμφωνα με μια άποψη⁸⁴ το πιστωτικό ίδρυμα δύναται να ασκήσει το δικαίωμα της « κατ'άρεσκειαν επιλογής» της ΑΚ 490 και να καταβάλει σε οποιονδήποτε επιθυμεί από τους ταυτόχρονα αιτούντες απόδοση της καταθέσεως συνδικαιούχους, εφόσον δεν έχει ασκηθεί αγωγή εναντίον του από κάποιον συνδικαιούχο. Μια τέτοια όμως αυθαίρετη - κατά το δοκούν - επιλογή ενέχει τον κίνδυνο να αμφισβητήσουν οι λοιποί συνδικαιούχοι την καταβολή αυτή και να στραφούν κατ' αυτής με αγωγή, προβάλλοντας καταχρηστικότητα της συμπεριφοράς της τράπεζας κατά την επιλογή (288 ΑΚ). Ως ορθότερη λύση προκρίνεται είτε η, κατ' ΑΚ 427 επ, δημόσια κατάθεση του χρηματικού ποσού από την τράπεζα, προκειμένου να

⁷⁹ Με την υπόψη διάταξη καθιερώνεται στην ενεργητική εις ολόκληρον ενοχή η αρχή της πρόληψης, σύμφωνα με την οποία ο συνδανειστής που πρόλαβε και άσκησε αγωγή κατά του οφειλέτη για την παροχή, αυτός μόνο συγκεντρώνει στο πρόσωπό του την ενοχή, δηλ την ενεργητική εις ολόκληρον ενοχή, και μόνο σε αυτόν γίνεται έγκυρα και ισχυρά η καταβολή, ενώ αποκλείονται οι λοιποί συνδανειστές. Καταλύεται έτσι το δικαίωμα του οφειλέτη να καταβάλει κατ'άρεσκεια προς οιονδήποτε από τους συνδανειστές, και υποχρεούται να καταβάλει μόνο στο δανειστή που άσκησε την αγωγή. *Βαθρακοκοίλης* (2003), 731· ομοίως *Καράσης*, Άρθρα 489-490, σε *Γωργιάδη/Σταθόπουλο* (1979), 695· *Καράκωστας* (2006), 1070.

⁸⁰ *Μητροπούλου* (2002), 48.

⁸¹ Έχει υποστηριχθεί ότι εφόσον γίνει δεκτό το δικαίωμα του οφειλέτη να καταβάλει την παροχή σε οποιονδήποτε από τους συνδανειστές σαν εννοιολογικό στοιχείο της ενεργητικής εις ολόκληρον ενοχής, ορθότερο θα ήταν να χαρακτηριστεί ο κοινός λογαριασμός ως οιονεί ενεργητική ενοχή εις ολόκληρον. Βλ. ΑΠ 345/2015, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1071/1987, ΝοΒ 1987, 1084· *Καράσης*, Άρθρα 489-490, σε *Γωργιάδη/Σταθόπουλο* (1979), 694-695.

⁸² *Καράσης*, Άρθρα 489-490, σε *Γωργιάδη/Σταθόπουλο* (1979), 694-695.

⁸³ *Πελένη-Παπαγεωργίου* (2005), 57-58, η οποία υποστηρίζει ότι στην περίπτωση αυτή θα λειτουργήσει η αρχή της πρόληψης, σύμφωνα με την οποία προτιμάται ο συνδικαιούχος που ζήτησε πρώτος την ανάληψη του ποσού της κατάθεσης· ομοίως *Ψυχομάνης* (2011), 477.

⁸⁴ *Ψυχομάνης* (2011), 477.

απαλλαγεί, είτε η απόδοση του υπολοίπου στους συνδικαιούχους κατ'ίσα μέρη, σε ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 4 ν. 5638/1932^{85, 86}.

Ιδιαίτερα προβληματικό αποδεικνύεται το ζήτημα της υποβολής αντικρουόμενων μεταξύ τους εντολών από τους πλείονες συνδικαιούχους. Ειδικότερα, είναι δυνατόν να δίδεται προς την τράπεζα μια εντολή από έναν συνδικαιούχο και πριν προλάβει να εκτελεσθεί να υποβάλλεται μια άλλη, αντιτιθέμενη στην πρώτη, εντολή από έτερο συνδικαιούχο. Και στην περίπτωση αυτή έχουν υποστηριχθεί αντικρουόμενες απόψεις στην θεωρία. Κατά μία άποψη, θα μπορούσε, ως και ανωτέρω, να ασκηθεί από την τράπεζα το δικαίωμα της επιλογής δανειστή κατ' ΑΚ 490, με κίνδυνο όμως να θεωρηθεί καταχρηστική η συμπεριφορά της τράπεζας από τον συνδικαιούχο, του οποίου η εντολή δεν εκτελέσθηκε και να επιδιωχθεί δικαστικά η εκτέλεσή της⁸⁷. Ως λύσεις έχουν επίσης προταθεί η απόδοση της κατάθεσης σε αυτόν που έδωσε πρώτος την εντολή⁸⁸, ή η εκτέλεση της μεταγενέστερης εντολής, διότι αποτελεί ανάκληση της πρώτης⁸⁹, με κίνδυνο στην περίπτωση αυτή να δίδονται διαδοχικά νέες εντολές, τις οποίες η τράπεζα θα υποχρεούται, ως τελευταίες, να εκτελέσει, με συνέπεια να επέρχεται αδιέξοδος⁹⁰. Οι ανωτέρω λύσεις καθιστούν ιδιαίτερα δυσχερή τη θέση της τράπεζας. Ως ορθότερη συνεπώς προκρίνεται, κατά την άποψή μας, η λύση, σύμφωνα με την οποία η τράπεζα, αφού ζητήσει διευκρινίσεις και από τα δύο μέρη, θα πρέπει να απόσχει από την εκτέλεση όλων των αντιτιθέμενων μεταξύ τους εντολών και να προβεί σε αίτηση λήψης ασφαλιστικών μέτρων δέσμευσης της κατάθεσης, έως ότου είτε οι

⁸⁵ Το άρθρο 4 ν. 5638/1932 προβλέπει ότι επί κατασχέσεως της κατάθεσης «τεκμαίρεται αμαχήτως» ότι η κατάθεση ανήκει εις πάντας τους δικαιούχους κατ'ίσα μέρη.

⁸⁶ Έτσι Δούβλης (1987), 18· Μητροπούλου (2002), 49· η Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 59, προκρίνει ως ορθότερη μόνο τη λύση της ανάλογης εφαρμογής του άρθρου 4 ν. 5638/1932, καθώς η αρχή της σύμμετρης ικανοποίησης βρίσκει εφαρμογή σε αρκετές περιπτώσεις σύγκρουσης ισοδυνάμων ενοχικών δικαιωμάτων. Κατ'αυτήν δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 427 ΑΚ, περί δημόσιας κατάθεσης, γιατί εφόσον η τράπεζα δεν έχει δικαίωμα για επιλογή δανειστή, οι συνδικαιούχοι δεν καθίστανται υπερήμεροι για το λόγο αυτό.

⁸⁷ Βλ. επ'αυτού Μητροπούλου (2002), 79, με περαιτέρω παραπομπές (υποσημ. 144).

⁸⁸ Έτσι Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 59· ομοίως Ψυχομάνης (2011), 478-479, ο οποίος θεωρεί ότι η εντολή προς την τράπεζα για μεταφορά κεφαλαίων συνιστά «χρήση» του λογαριασμού, κατ'άρθρ.1 ν. 5638/1932, η οποία υποχρεώνει την τράπεζα σε εκτέλεση της εντολής αυτής, σύμφωνα με την αρχή της προλήψεως, αποκλειομένης της δυνατότητας ανακλήσεως της με μεταγενέστερη, αλλά πριν από την εκτέλεση της πρώτης, αντίθετη εντολή άλλου συνδικαιούχου, εκτός αν αυτός λειτουργεί ως αντιπρόσωπος του εντολέα.

⁸⁹ Βλ. σχετικά Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 59, με περαιτέρω παραπομπή (υποσημ.147), σύμφωνα με την οποία η λύση αυτή είναι απόρροια της άποψης ότι η εξουσία διάθεσης του κοινού λογαριασμού περιλαμβάνει την δυνατότητα ανάκλησης εντολών του άλλου συνδικαιούχου, εφόσον αυτό έχει προβλεφθεί στη σύμβαση κατάθεσης.

⁹⁰ Σύμφωνα με τη Μητροπούλου (2002), 79, σε περίπτωση εφαρμογής της τελευταίας εντολής τίποτα δεν εμποδίζει τον πρώτο εντολέα να δώσει νέα εντολή, την οποία η τράπεζα θα πρέπει να εκτελέσει ως τελευταία κ.λπ.

συνδικαιούχοι συμφωνήσουν μεταξύ τους, είτε εκδοθεί δικαστική απόφαση, η οποία θα ορίζει ποια εντολή θα πρέπει να εκτελεσθεί⁹¹.

1.2.1.3. Η αντικειμενική και υποκειμενική ενέργεια γεγονότων στους συνδικαιούχους του κοινού λογαριασμού (ΑΚ 491, 492)

Το πιο σπουδαίο, πρακτικής σημασίας, ζήτημα αναφορικά με την προσαρμοσμένη στην λειτουργία της σύμβασης κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό εφαρμογή όσων εκ των περι ενεργητικής εις ολόκληρον απαιτησεως διατάξεων συνάδουν προς την φύση και τις ρητές διατάξεις του ν. 5638/1932 είναι αυτό της εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 491 και 492 ΑΚ, ως προς τα γεγονότα, τα οποία όταν συντρέξουν στο πρόσωπο κάποιου απ'τους συνδικαιούχους-δανειστές, ενεργούν είτε αντικειμενικά, επηρεάζουν δηλ. καθ' όμοιον τροπο την έννομη θέση και των υπολοίπων συνδικαιούχων έναντι της οφειλέτριας τράπεζας, είτε υποκειμενικά, παράγουν δηλ. συνέπειες μόνο υπέρ ή κατά του συγκεκριμένου προσώπου για το οποίο συνέτρεξαν και όχι κατά των λοιπών.

Ειδικότερα, στο άρθρο 491 ΑΚ καθιερώνεται η αρχή της αντικειμενικής ενέργειας ορισμένων γεγονότων, τα οποία οδηγούν σε απόσβεση ή αλλοίωση της ενοχής έναντι πάντων των δανειστών⁹². Ορισμένα από τα γεγονότα αυτά είναι⁹³: η καταβολή (ΑΚ 416) και τα υποκατάστατα αυτής, δηλ. η δόση ή υπόσχεση αντί καταβολής (ΑΚ 419 και 421), η δημόσια κατάθεση (ΑΚ 427), η ανανέωση (ΑΚ 436), ο συμψηφισμός (ΑΚ 440)⁹⁴ και η άφεση χρέους (ΑΚ 454), εφόσον όμως συμφωνήθηκε με τέτοιο σκοπό, δηλ. απαλλαγής του οφειλέτη έναντι όλων των δανειστών⁹⁵. Η εκπλήρωση της παροχής με καταβολή ή τα

⁹¹ Ετσι *Μητροπούλου* (2002), 80-81. Βλ. σχετικά την ΕφΑθ 3237/2010, ΔΕΕ 2010, 1315, η οποία, επικυρώνοντας την πρωτόδικη απόφαση, δέχθηκε ότι ορθώς η τράπεζα, η οποία δεχόταν αντικρουόμενες εντολές από τις συνδικαιούχους ποσού τίπλων (εντόκων ομολόγων δημοσίου) ως προς την απόδοσή του, δεν εκτέλεσε καμιά από τις αντιτιθέμενες εντολές, αναμένοντας την έκδοση δικαστικής απόφασης ή τη συμφωνία των συνδικαιούχων.

⁹² Επειδή τα γεγονότα που αναφέρονται στην ΑΚ 491 έχουν χαρακτήρα ελαφρυντικό για τον οφειλέτη, γίνεται λόγος για την αρχή της αντικειμενικής ενέργειας των ελαφρυντικών γεγονότων. *Καράκωστας* (2006), 1076· *Γιαννόπουλος*, Άρθρο 491, σε *Γεωργιάδη Απ.*, Σύνομη ερμηνεία του Αστικού Κωδικα, (ΣΕΑΚ Ι): άρθρα 1-946, 2010, 986.

⁹³ ΜΠρΑθ 2091/1999, ΝοΒ 1999, 1598.

⁹⁴ Σχετικά με την ενέργεια του συμψηφισμού ανταπαίτησης της οφειλέτριας τράπεζας με απαίτηση ενός εκ των συνδικαιούχων απέναντι και στους λοιπούς θα αναφερθούμε διεξοδικά κατωτέρω, κεφ. 4^ο, υπο IV.

⁹⁵ Από τα περιοριστικώς αναφερόμενα στην ΑΚ 491 § 1 αντικειμενικώς ενεργούνται γεγονότα δεν βρίσκει εφαρμογή στην σύμβαση καταθεσης σε κοινό λογαριασμό η σύγχυση, γιατί αφενός οι συνδικαιούχοι-δανειστές δεν μπορούν, ως φυσικά πρόσωπα, να καταστούν οφειλέτες, αφού οφειλέτης - πιστωτικό ίδρυμα μπορεί να είναι, σύμφωνα με το άρθρο 8 § 1 ν. 4261/2014, μόνο α.ε. ή αμιγώς πιστωτικός συνεταιρισμός και αφετέρου ο οφειλέτης - πιστωτικό ίδρυμα, ως νομικό πρόσωπο, δεν μπορεί να καταστεί συνδικαιούχος - δανειστής, γιατί όπως ειπώθηκε και ανωτέρω (κεφ. 1^ο, υπό II

υποκατάστατα αυτής, από την πλευρά της οφειλέτριας τράπεζας προς έναν συνδικαιούχο του κοινού λογαριασμού επιφέρει την απόσβεση της ενοχής και ως προς τους λοιπούς, έστω και αν δεν ικανοποιήθηκαν^{96, 97}.

Η καταβολή έχει αποσβεστική ενέργεια και αν γίνει σε τρίτο, εξουσιοδοτημένο από τον δανειστή πρόσωπο (ΑΚ 417 § 1)⁹⁸. Τέτοια ειδική περίπτωση καταβολής αποτελεί η καταβολή με τραπεζική μεταφορά (έμβασμα), η οποία γίνεται με εντολή του συνδικαιούχου του κοινού λογαριασμού από την τράπεζα στην οποία τηρείται ο κοινός λογαριασμός σε λογαριασμό που τηρεί ο ίδιος ή τρίτος σε άλλη τράπεζα⁹⁹. Γίνεται δεκτό¹⁰⁰ ότι η απόσβεση της ενοχής από τον κοινό λογαριασμό, τόσο απέναντι στον εντολέα, όσο και στους λοιπούς συνδικαιούχους, λαμβάνει χώρα όταν εκτελεσθεί η ως άνω εντολή, δηλ. όταν έχει εγγραφεί στο λογαριασμό του ιδίου ή του τρίτου που τηρείται στη δεύτερη τράπεζα το μεταφερθέν ποσό. Εως τότε το υπό μεταφορά ποσό εξακολουθεί να παραμένει στον κοινό λογαριασμό, στην διάθεση κάθε συνδικαιούχου, ο οποίος μπορεί να το αναλάβει και να μταιωθεί έτσι η μεταφορά¹⁰¹. Να επισημάνουμε βέβαια ότι στη συναλλακτική πρακτική σήμερα δεν υφίσταται

1.1.1.), τα νομικά πρόσωπα δεν υπάγονται στο υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής του ν. 5638/1932. *Μητροπούλου* (2002), 51.

⁹⁶ Η αντικειμενική ενέργεια είναι στην περίπτωση αυτή απόλυτη, μη δυνάμενη να αποκλεισθεί με αντίθετη συμφωνία των μερών. *Καράσης*, Άρθρο 491, σε *Γεωργιάδη/Σταθόπουλο* (1979), 696· *Σταθόπουλος* (2004⁴), 1371· βλ. επίσης *Καράκωστα* (2006), 1076 επ.

⁹⁷ Σχετικά με την απόσβεση της απαίτησης εις ολόκληρον έναντι της οφειλέτριας τράπεζας που επιφέρει η καταβολή ολόκληρου του ποσού της κατάθεσης του κοινού λογαριασμού από την τράπεζα σε έναν εκ των δικαιούχων και ως προς τους λοιπούς μη αναλαβόντες βλ. ενδεικτικά τις αποφάσεις σε υποσημ. 71.

⁹⁸ *Μπεχλιβάνης*, Άρθρο 417, σε *Γεωργιάδη Απ.*, Σύνομη ερμηνεία του Αστικού Κώδικα, (ΣΕΑΚ Ι): άρθρα 1-946, 2010, 859.

⁹⁹ Η τράπεζα, βάσει των ΓΟΣ, θεωρείται εξουσιοδοτημένη να δέχεται καταθέσεις ή εμβάσματα για τους πελάτες της, εφόσον τηρείται σε αυτή λογαριασμός αυτών. ΕφΑθ 6756/1995, ΕΤρΑΕΧρΔ 1997, 87· *Καρακατσάνης*, Άρθρο 416, σε *Γεωργιάδη/Σταθόπουλο*, Αστικός Κώδιξ: Ερμηνεία κατ'άρθρο - Νομολογία - Βιβλιογραφία, τ.ΙΙ: Γενικό Ενοχικό (άρθρα 287-495), 1979, 464.

¹⁰⁰ ΕφΑθ 6756/1995, ΕΤρΑΕΧρΔ 1997, 87· βλ. και ΑΠ 1014/1992, ΕΕΝ 1993, 701, η οποία επικύρωσε την εφετειακή απόφαση, που δέχθηκε ότι ο ενάγων δεν κατέστη συνδικαιούχος του κοινού λογαριασμού, γιατί δεν έγινε η μεταφορά του υπολοίπου του λογαριασμού· *Καρακατσάνης* σε *Γεωργιάδη/Σταθόπουλο* (1979), 464· *Μητροπούλου* (2002), 49-50· *Πελένη-Παπαγεωργίου* (2005), 60-61· βλ. όμως και *Βαθρακοκόλη* (2003), 487, ο οποίος δέχεται ότι σε περίπτωση μεταφοράς χρηματικού ποσού σε άλλη τράπεζα η απόσβεση επέρχεται μόλις περιέλθει το μεταφερόμενο ποσό στην τράπεζα όπου έχει κατάθεση ο δανειστής. Αντιθετα αν η μεταφορά γίνει σε λογαριασμό τρίτου προσώπου στην ίδια τράπεζα η απόσβεση επέρχεται με την εντολή για τη μεταφορά.

¹⁰¹ Κύριο επιχείρημα της άποψης αυτής, αντλούμενο από τη νομολογία (ΕφΑθ 6756/1995, ΕΤρΑΕΧρΔ 1997, 87) είναι ότι αντίθετη θεώρηση, ότι δηλ. η απόσβεση επέρχεται με τη λήψη της εντολής από την τράπεζα, με αποτέλεσμα να καθίσταται αδύνατη η ανάληψη του υπο μεταφορά ποσού από τους υπόλοιπους συνδικαιούχους, είναι αντίθετη προς την έννοια και λειτουργία του λογαριασμού αυτού. Και τούτο γιατί αφενός η εντολή τραπεζικής μεταφοράς δεν ισοδυναμεί με ανάληψη (παρά μόνο από την συντέλεσή της), ώστε να καταχωρείται αμέσως στον κοινό λογαριασμό και να εμποδίζει την ανάληψη του ποσού από άλλο δικαιούχο και αφετέρου θα καθιστούσε τον κοινό λογαριασμό ανενεργό, αφού θα έδινε την δυνατότητα σε έναν εκ των συνδικαιούχων, με εντολή τραπεζικής μεταφοράς ορισμένου ποσού, που θα ζητούσε να εκτελεσθεί μετά την παρέλευση αρκετά μεγάλου χρονικού διαστήματος από τη λήψη της, να καθιστά αδύνατη την ανάληψή του ποσού από τους λοιπούς συνδικαιούχους· αντιθετος ο *Ψυχομάνης* (2011), 478-479.

τέτοια δυνατότητα ανάληψης του ποσού του κοινού λογαριασμού από τον συνδικαιούχο στο μεσοδιάστημα πριν την ολοκλήρωση της μεταφοράς αυτού, καθώς αμέσως μόλις δοθεί από τον συνδικαιούχο στην τράπεζα η εντολή μεταφοράς το ποσό δεσμεύεται και αποχωρίζεται ταυτόχρονα από τον κοινό λογαριασμό.

Πέραν των, περιοριστικά αναφερομένων, αποσβεστικών γεγονότων της ΑΚ 491, που ενεργούν αντικειμενικά, όλα τα υπόλοιπα γεγονότα ενεργούν μόνο υπέρ ή κατά του δανειστή, στο πρόσωπο του οποίου συνέτρεξαν, εκτός αν από τη σχέση προκύπτει κάτι άλλο¹⁰² (μαχητό τεκμήριο υποκειμενικής ενέργειας γεγονότων: ΑΚ 492). Η ΑΚ 492 καθιερώνει την αρχή της υποκειμενικής ενέργειας των γεγονότων που είναι επιβαρυντικά για τον οφειλέτη¹⁰³, ρύθμιση η οποία αποτελεί έμμεσα εύνοια προς τους δανειστές, αφού διαφυλάσσεται η τυχόν υπάρχουσα ακόμη δυνατότητα εκπλήρωσης¹⁰⁴.

Γεγονότα που έχουν υποκειμενική ενέργεια στον κοινό λογαριασμό είναι, μεταξύ άλλων: η θέση συνδικαιούχου σε δικαστική συμπαράσταση¹⁰⁵, η οποία ενεργεί μόνο κατ'αυτού, προκαλώντας τη λύση της ενοχής του, ενώ η έννομη σχέση των υπολοίπων συνδικαιούχων δεν επηρεάζεται και συνεχίζεται κανονικώς με την τράπεζα· η πτώχευση συνδικαιούχου¹⁰⁶· η καταγγελία της σύμβασης κατάθεσης κοινού λογαριασμού από ένα συνδικαιούχο (εφόσον δεν περιέχει ταυτόχρονα αίτημα αποδόσεως του υπολοίπου της κατάθεσης), η οποία συνεπάγεται την λύση της σύμβασης μόνο ως προς τον καταγγέλοντα και όχι προς τους λοιπούς δικαιούχους, ως προς τους οποίους συνεχίζεται κανονικά¹⁰⁷· η εκχώρηση και η ενεχύραση. Ως προς τα δύο τελευταία γεγονότα ακολουθεί διεξοδική ανάλυση σε επόμενο κεφάλαιο¹⁰⁸.

Η κατάσχεση της απαίτησης επί της καταθέσεως στα χέρια της τράπεζας ως τρίτης από δανειστή κάποιου συνδικαιούχου, κατά ρητή πρόβλεψη της διάταξης του άρθρου 4 ν. 5638/1932, έχει ιδιόμορφη ενέργεια, αφού, έναντι του κατασχόντος «τεκμαίρεται αμαχήτως ότι η κατάθεση ανήκει εις πάντας τους δικαιούχους κατ'ισα μέρη». Συνεπώς,

¹⁰² Η ΑΚ 492 καθιερώνει ερμηνευτικό κανόνα υπέρ της υποκειμενικής ενέργειας. Κάθε γεγονός, συνεπώς που δεν αναφέρεται στην ΑΚ 491 και δεν προκύπτει χωρίς αμφιβολία από τη σχέση ότι ενεργεί υπέρ και εις βάρος όλων των δανειστών, θα ενεργεί μόνο υποκειμενικά. *Καράκωστας* (2006), 1081.

¹⁰³ *Γεωργιάδης Απ.* (2015²), 416.

¹⁰⁴ *Καράκωστας* (2006), 1080.

¹⁰⁵ Έτσι η ΑΠ 345/2015, ΝΟΜΟΣ· ομοίως *Μητροπούλου* (2002), 128-129.

¹⁰⁶ *Μητροπούλου* (2002), 130.

¹⁰⁷ *Μητροπούλου* (2002), 52, 135 επ' *Πελένη-Παπαγεωργίου* (2005), 62-63· βλ. όμως και *Ψυχομάνη* (2011), 478, σύμφωνα με τον οποίο η καταγγελία από έναν συνδικαιούχο ενεργεί κατά κανόνα αντικειμενικά, επειδή, κατά καλή πίστη, ενέχει και αίτημα απόδοσης της καταθέσεως σε αυτόν, με συνέπεια να γεννιέται αντίστοιχη υποχρέωση της τράπεζας απέναντί του, αποκλεισμένων των λοιπών.

¹⁰⁸ Βλ. κατωτέρω κεφ. 2^ο, υπό Ι 2 και 3.

κατασχετό είναι το μέρος μόνο της καταθέσεως σε κοινό λογαριασμό που αναλογεί, κατά τη διάταξη αυτή, στο συνδικαιούχο, κατά του οποίου επισπεύδεται η κατάσχεση. Χωρίς τη διάταξη αυτή, η κατάσχεση θα ενεργούσε, κατά μια άποψη, υποκειμενικά, σύμφωνα με την ΑΚ 492, του επισπεύδοντος πάντως δυνάμενου να εισπράξει από την τράπεζα όλο το ποσό της καταθέσεως¹⁰⁹. Στην ιδιόμορφη αυτή ενέργεια της κατασχέσεως θα αναφερθούμε διεξοδικά σε επόμενο κεφάλαιο¹¹⁰.

1.2.2. Ως σύμβαση υπέρ τρίτου

Ως προεκτέθηκε¹¹¹, απολύτως κρατούσα σε θεωρία και νομολογία είναι η ερμηνευτική άποψη ότι η σύμβαση κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό μπορεί να καταρτισθεί υπό τις εξής μορφές: α) είτε όλοι οι συνδικαιούχοι του λογαριασμού συμβάλλονται με την τράπεζα, β) είτε μερικοί ή ένας εξ'αυτών προβαίνουν στο άνοιγμα του κοινού λογαριασμού επ'ονόματί τους και επ'ονόματι των λοιπών συνδικαιούχων που δεν συμβλήθηκαν με την τράπεζα, γ) είτε τρίτο πρόσωπο προβαίνει στην κατάρτιση της σύμβασης κατάθεσης κοινού λογαριασμού με την τράπεζα στο όνομα δύο ή περισσότερων προσώπων, που καθίστανται με τον τρόπο αυτό συνδικαιούχοι του λογαριασμού, χωρίς να συμβληθούν με την τράπεζα. Ο καταθέτης εδώ δεν καθίσταται δικαιούχος του κοινού λογαριασμού¹¹².

Στις δύο τελευταίες περιπτώσεις η κρατούσα άποψη σε θεωρία¹¹³ και νομολογία¹¹⁴ δέχεται ότι η σύμβαση κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό, εκτός από ενεργητική εις ολόκληρον ενοχή, αποτελεί παράλληλα ειδική περίπτωση σύμβασης υπέρ τρίτου και μάλιστα γνήσιας (411 ΑΚ), καθώς ο τρίτος (συνδικαιούχος) που δεν συμβλήθηκε με την τράπεζα έχει άμεσο

¹⁰⁹ Ψυχομάνης (2011), 479, με περαιτέρω παραπομπές σε υποσημ. 168.

¹¹⁰ Βλ. κεφ. 4^ο, υπό II.

¹¹¹ Βλ. κεφ. 1^ο, υπό I 2.2.

¹¹² Π.χ. γονείς προβαίνουν σε άνοιγμα κοινού λογαριασμού στο όνομα των παιδιών τους, χωρίς οι ίδιοι να καθίστανται συνδικαιούχοι του λογαριασμού.

¹¹³ Χαρλαύτης, ΕΕμπΔ 1963, 286, ο οποίος χαρακτηρίζει τη σύμβαση κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό μια παραλλαγή της υπέρ τρίτων καταθέσεως· Σταθόπουλος, ΕΕμπΔ 1977, 507-508· Δούβλης (1987), 19· Μητροπούλου (2002), 54 επ' Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 49 επ' η ίδια, ΧρΙΔ 2007, 445· Παπασπυρόπουλος, ΕφΑΔ 2015, 34· Πανίτσας σε Λαδά (2016), 125.

¹¹⁴ ΑΠ 1128/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 1691/2014, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 1001/2012, ΝΟΜΟΣ· ΕφΛαρ 289/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΘεσ 1784/2013, ΕπισκεΔ 2013, 694· ΜΠρΡοδ 84/2015, ΝΟΜΟΣ. Η νομολογία στο μεγαλύτερο μέρος της κάνει επίκληση των διατάξεων των άρθρων 2 § 1 ν.δ. 17.7/13.8.1923 και 411 ΑΚ στην περίπτωση της υπέρ τρίτου κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό: βλ. ενδεικτικά ΑΠ 96/2017, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 345/2015, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 529/2015, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1234/2015, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1410/2015, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1946/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 2072/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 478/2013, ΕπισκεΔ 2013, 61· ΑΠ 1605/2013, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1800/2012, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 378/2011, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 486/2010, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΠειρ 349/2015, ΔΕΕ 2015, 1261· ΕφΛαρ 463/2015, ΔΕΕ 2016, 1075· ΕφΑθ 1277/2014, ΔΕΕ 2014, 600· ΕφΠειρ 159/2013, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΛαρ 353/2011, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΘεσ 76/2010, ΕπισκεΔ 2010, 540· ΕφΘεσ 1826/2010, Αρμ 2011, 444· ΕφΑθ 2422/2010, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΑθ 6279/2010, ΔΕΕ 2011, 464· ΜΠρΑθ 2321/2017, ΝΟΜΟΣ.

και αυτοτελές δικαίωμα¹¹⁵ να απαιτήσει ο ίδιος απευθείας από τον δότη της υπόσχεσης (πιστωτικό ίδρυμα) την καταβολή του ποσού¹¹⁶. Αποτελεί ωστόσο μια ιδιόμορφη περίπτωση γνήσιας υπέρ τρίτου σύμβασης, καθώς δίδει το δικαίωμα στον συμβαλλόμενο καταθέτη (δέκτη της υποσχέσεως) να απαιτήσει την εκπλήρωση της παροχής όχι μόνο στον τρίτο (όπως συμβαίνει με τη σύμβαση υπέρ τρίτου της ΑΚ 410), αλλά και στον εαυτό του¹¹⁷.

Δημιουργείται έτσι ένας συνδυασμός ενεργητικής εις ολόκληρον ενοχής και γνήσιας σύμβασης υπέρ τρίτου, τουτέστιν μια *sui generis* συμβατική ενοχή, επιτρεπτή σύμφωνα με την ελευθερία των συναλλαγών και την αυτονομία της ιδιωτικής βούλησης, κυρίως όμως βάσει του άρθρου 1 ν. 5638/1932^{118, 119}, επί της οποίας, πλέον του ν. 5638/1932 και των διατάξεων περί ενεργητικής εις ολόκληρον ενοχής (άρθρα 489 επ ΑΚ), εφαρμόζονται συμπληρωματικά και οι διατάξεις της υπέρ τρίτου σύμβασης και ειδικότερα: πρωτίστως η ειδική ρύθμιση του άρθρου 2 § 1 ν.δ. 17.7/13.8.1923 «περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών»¹²⁰ και συμπληρωματικά οι γενικές διατάξεις των άρθρων 411 επ ΑΚ¹²¹, στο βαθμό

¹¹⁵ Το δικαίωμα είναι άμεσο και αυτοτελές με την έννοια ότι γεννάται απευθείας και αυτομάτως στο πρόσωπο του τρίτου, χωρίς ο τελευταίος να συμβάλλεται και χωρίς να απαιτείται γνώση, αποδοχή ή κάποια σύμπραξη εκ μέρους του και είναι ανεξάρτητο από το παράλληλο δικαίωμα του δέκτη της υποσχέσεως (ΑΚ 410) να απαιτήσει την εκπλήρωση της παροχής. *Γεωργιάδης Απ.* (2015²), 385· ο ίδιος, Άρθρο 411, σε *Γεωργιάδη/Σταθόπουλο*, Αστικός Κώδιξ: Ερμηνεία κατ'άρθρο - Νομολογία - Βιβλιογραφία, τ.ΙΙ: Γενικό Ενοχικό (άρθρα 287-495), 1979, 436· ομοίως *Βαθρακοκοίλης* (2003), 458· *Καράκωστας* (2006), 676.

¹¹⁶ *Γεωργιάδης Απ.* (2015²), 374. Για την έννοια της γνήσιας σύμβασης υπέρ τρίτου βλ. επίσης *Γεωργιάδη Απ.*, Άρθρο 411, σε *Γεωργιάδη/Σταθόπουλο* (1979), 436 επ· *Βαθρακοκοίλης* (2003), 464 επ· *Καράκωστας* (2006), 670, 676-677. Στη μη γνήσια, αντίθετα, σύμβαση υπέρ τρίτου την καταβολή της συμφωνημένης παροχής στον τρίτο δικαιούται να απαιτήσει μόνο ο δέκτης της υπόσχεσης και όχι ο ίδιος ο τρίτος. *Γεωργιάδης Απ.* (2015²), 373· *Καράκωστας* (2006), 669. Να σημειώσουμε ότι η σύμβαση κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό δεν μπορεί να είναι ποτέ μη γνήσια, αφού εννοιολογικό στοιχείο αυτής είναι η ύπαρξη απευθείας απαίτησης του συνδικαιούχου κατά της τράπεζας.

¹¹⁷ *Μητροπούλου* (2002), 55· *Παπασπυρόπουλος*, ΕφΑΔ 2015, 34.

¹¹⁸ ΑΠ 1128/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 1691/2014, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 1001/2012, ΝΟΜΟΣ· ΕφΛαρ 289/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΘεσ 1784/2013, ΕπισκΕΔ 2013,694· ΜΠρΡοδ 84/2015, ΝΟΜΟΣ· *Μητροπούλου* (2002), 54-55· *Παπασπυρόπουλος*, ΕφΑΔ 2015, 34.

¹¹⁹ Η δυνατότητα άλλωστε ανάληψης της κατάθεσης όχι μόνο από το μη συμβληθέντα τρίτο, αλλά και από τον καταθέτη - δέκτη της υπόσχεσης -, στην οποία (δυνατότητα) ακριβώς έγκειται η ιδιομορφία της εν λόγω γνήσιας υπέρ τρίτου σύμβασης, δεν αναιρείται ούτε από το γράμμα, ούτε από την ερμηνεία των επιμέρους διατάξεων της «καθαρής» γνήσιας υπέρ τρίτου σύμβασης, καθώς πολλές φορές στο ουσιαστικό δίκαιο παρέχεται σχετικό δικαίωμα και στο πρόσωπο του δέκτη της υπόσχεσης, όταν υπάρχει σχετική πρόβλεψη στην κατά περίπτωση σύμβαση, με βάση την αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων. *Παπασπυρόπουλος*, ΕφΑΔ 2015, 34, υποσημ.7, με παραπομπή σε *Σταθόπουλο* (2004⁴), 1318, υποσημ. 2.

¹²⁰ Οι τραπεζικές καταθέσεις υπέρ τρίτου προσώπου, οι οποίες συνιστούν γνήσιες συμβάσεις υπέρ τρίτου, διέπονται πρωτίστως από τις ειδικές διατάξεις του άρθρου 2 ν.δ. 17.7/13.8.1923 και συμπληρωματικά από τις γενικές διατάξεις των άρθρων 410 επ ΑΚ. Σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 2 του ν.δ. 1923 είναι δυνατή η σύμβαση για τραπεζική κατάθεση είτε χρημάτων, είτε ανωνύμων χρεωγράφων υπέρ τρίτου, οπότε αυτός θεωρείται δικαιούχος των κατατεθέντων «άμα τη καταθέσει», χωρίς να απαιτείται αναφορά της αιτίας για την οποία γίνεται η κατάθεση, ή της αποδοχής του τρίτου. *Ψυχομάνης* (2011), 469. Είναι συνεπώς αναπιώδης, ανεξάρτητη δηλ. από την ύπαρξη και το κύρος της έννομης σχέσης μεταξύ καταθέτη-δέκτη της υπόσχεσης και τρίτου. *Παμπούκης* (1962), 328. Η δε μνεία ότι δεν απαιτείται αποδοχή του τρίτου, σημαίνει ότι ισχύει η ΑΚ 411, χωρίς να αποκλείεται η δυνατότητα της αποποίησης κατά την ΑΚ 412. Μπορεί, περαιτέρω βάσει της παρ. 1

που δεν έρχονται σε αντίθεση με τις αντίστοιχες διατάξεις του ν. 5638/1932, οι οποίες, ως ειδικότερες, υπερισχύουν.

Βάσει των διατάξεων του ΑΚ περί της σύμβασης υπέρ τρίτου, κρίσιμα κριτήρια για τη συναγωγή συμπεράσματος περί της ύπαρξης γνήσιας υπέρ τρίτου σύμβασης είναι η βούληση των συμβληθέντων και η φύση και ο σκοπός της σύμβασης (ΑΚ 411), συνεπώς στην περίπτωση του κοινού λογαριασμού του ν. 5638/1932 η σύμβαση κατάθεσης θεωρούμενη τόσο *in abstracto*, όσον αφορά το δικαιοπρακτικό της σκοπό που εκπληρούται πληρέστερα με την αποδοχή άμεσου δικαιώματος του τρίτου, δεδομένου ότι προς όφελός του γίνεται η κατάθεση, όσο και *in concreto*, όσον αφορά στην επιλογή της συγκεκριμένης σύμβασης, που συνηγορεί υπέρ της ύπαρξης βούλησης του καταθέτη να περιέλθει το κατατεθέν χρηματικό ποσό στη διάθεση του μη συμβληθέντος συνδικαιούχου, δεν μπορεί παρά να θεωρηθεί ως μια γνήσια υπέρ τρίτου σύμβαση¹²².

Όπως σε κάθε γνήσια σύμβαση υπέρ τρίτου, έτσι και στη σύμβαση κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό μεταξύ υποσχεθέντος πιστωτικού ιδρύματος και τρίτου συνδικαιούχου δεν υπάρχει ορισμένη συμβατική σχέση· το πιστωτικό ίδρυμα υποχρεούται να καταβάλει το χρηματικό ποσό στον συνδικαιούχο μόνο από τη σύμβαση που κατήρτισε με τον δέκτη της υπόσχεσης-καταθέτη¹²³. Ο τρίτος δικαιούχος αποκτά δικαίωμα ανάληψης της κατάθεσης από σύμβαση στην οποία δε μετείχε, ούτε γνώριζε, αφού δικαιώματα αποκτά άμεσα, χωρίς να απαιτείται αποδοχή ή γνώση της σύμβασης υπέρ αυτού¹²⁴. Ως εγγύηση, ώστε η σύμβαση αυτή να μην αποβαίνει εις βάρος της ελευθερίας του τρίτου συνδικαιούχου του κοινού λογαριασμού, επειδή η κτήση ακόμη και δικαιώματος χωρίς τη θέληση ενός προσώπου είναι αντίθετη προς την ελευθερία της βούλησης, παρέχεται σε αυτόν εκ του νόμου (ΑΚ 413) η δυνατότητα αποποιήσεως του δικαιώματός του με μονομερή, άτυπη και αμετάκλητη δήλωσή του προς το υποσχεθέν πιστωτικό ίδρυμα¹²⁵.

Διατάξεις του ΑΚ ή του άρθρου 2 ν.δ. 17.7/13.8.1923 που ερχονται σε αντίθεση με τη φύση και το σκοπό της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό, δεν είναι δυνατόν να εφαρμοσθούν. Ειδικότερα αποκλείεται η εφαρμογή της ΑΚ 414, σύμφωνα με την οποία ο υποσχεθείς μπορεί να αντιτάξει κατά του τρίτου μόνο τις ενστάσεις που αντλούνται από τη σύμβαση και

του άρθρου 2, να τεθεί και ο όρος ότι ο τρίτος θα καταστεί δικαιούχος της κατάθεσης μετά το θάνατο του καταθέτη, όμως αν αποβιώσει πρώτος ο τρίτος, οι κληρονόμοι του τελευταίου δεν αποκτούν κανένα δικαίωμα επί της καταθέσεως.

¹²¹ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 114, σχετικά με την επίκληση από τη νομολογία των διατάξεων των άρθρων 2 § 1 ν.δ. 17.7/13.8.1923 και 411 ΑΚ στην υπέρ τρίτων σύμβαση κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό.

¹²² Παπασπυρόπουλος, ΕφΑΔ 2015, 34, με παραπομπή σε Σταθόπουλο (2004⁴), 1321-1322.

¹²³ Γεωργιάδης Απ., Εισαγωγικές Παρατηρήσεις στα άρθρα 410-415, σε Γεωργιάδη/Σταθόπουλο (1979), 428· ο ίδιος (2015²), 375-376.

¹²⁴ ΑΠ 1925/2006, ΝΟΜΟΣ· Γεωργιάδης Απ. (2015²), 85.

¹²⁵ Γεωργιάδης Απ. (2015²), 388.

επομένως, κατ'αντιδιαστολή, καμία ένσταση απορρέουσα από τις προσωπικές σχέσεις του δέκτη της υπόσχεσης με τον υποσχεθέντα ή τον τρίτο. Εν προκειμένω, στην σύμβαση κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό εφαρμόζεται η ΑΚ 491 § 1, σύμφωνα με την οποία επιτρέπεται π.χ. και λειτουργεί αντικειμενικά και κατά του τρίτου-συνδικαιούχου του λογαριασμού ο συμψηφισμός από την υποσχεθείσα τράπεζα απαίτησής της εναντίον του δέκτη της υπόσχεσης-καταθέτη (προερχόμενης από τις μεταξύ τους σχέσεις) με την απαίτηση του καταθέτη για καταβολή του ποσού της κατάθεσης¹²⁶. Περαιτέρω δεν τίθεται ζήτημα εφαρμογής του άρθρου 2 § 2 ν.δ. 17.7/13.8.1923, που αφορά την αξίωση αποζημίωσης κατά του τρίτου από εκείνον τα δικαιώματα του οποίου προσβάλλονται με την κατάθεση υπέρ τρίτου, καθώς υπερισχύουν οι ειδικότερες διατάξεις του άρθρου 117 ΕισΝΑΚ σχετικά με την προστασία των νομίμων μεριδούχων¹²⁷.

Σχετικά με το αν χωρεί στη σύμβαση κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό εφαρμογή του άρθρου 412 ΑΚ, βάσει του οποίου παρέχεται στον δέκτη της υπόσχεσης-καταθέτη η εξουσία να ανακαλέσει την υπέρ τρίτου κατάθεση σε κοινό λογαριασμό, εφόσον ο τρίτος δεν έχει ακόμη αναγγείλει την απαίτησή του σε βάρος του υποσχεθέντος-πιστωτικού ιδρύματος¹²⁸, δεν κρατεί ομοφωνία στη θεωρία. Ετσι, κατά μία άποψη¹²⁹ η εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 412 ΑΚ πρέπει να εξαιρεθεί και η σχετική δήλωση του καταθέτη πρέπει να θεωρείται ανέκκλητη για την ασφάλεια των συναλλαγών¹³⁰, αλλά και εξαιτίας του άρθρου 3 ν. 5638/1932, το οποίο απαγορεύει κάθε «διάθεση» της κατάθεσης¹³¹. Σύμφωνα ωστόσο με την αντίθετη άποψη¹³² η ανάκληση επιτρέπεται, καθώς, αφενός δεν τίθεται θέμα ασφάλειας των συναλλαγών, αφού αυτή (η ανάκληση) είναι δυνατή σε άλλες τραπεζικές καταθέσεις, όπως λ.χ. στην κατάθεση υπέρ τρίτου (άρθρο 2 ν.δ. 17.7/13.8.1923), αφετέρου το άρθρο 3 ν. 5638/1932, που απλώς απαγορεύει την αλλαγή στα πρόσωπα των δικαιούχων χωρίς τη συναίνεση της τράπεζας, δεν παρέχει επιχείρημα υπέρ του αποκλεισμού της, γιατί το ζήτημα επιλύεται αν για την ανάκληση της κατάθεσης απαιτηθεί και η συναίνεση της τράπεζας.

Εκτός από την ανωτέρω κρατούσα άποψη, η οποία θεωρεί τη σύμβαση κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό μια παραλλαγή της σύμβασης υπέρ τρίτου, έχει υποστηριχθεί από

¹²⁶ *Μητροπούλου* (2002), 56.

¹²⁷ *Πελένη-Παπαγεωργίου* (2005), 50· η ίδια, ΧρΙΔ 2007, 445.

¹²⁸ Η διάταξη της ΑΚ 412 είναι ενδοτικού δικαίου, που σημαίνει ότι το κατά πόσο το δικαίωμα του τρίτου μπορεί να ανακληθεί ή όχι κρίνεται κατ'αρχήν από τη σύμβαση. *Γεωργιάδης Απ.* (2015²), 387.

¹²⁹ *Κομισόπουλος*, ΝοΒ 1964, 436· *Μάζης*, Παρατηρήσεις στην ΑΠ 467/1990, ΝοΒ 1991, 1207· *Μητροπούλου* (2002), 56-57· *Παπασπυρόπουλος*, ΕφΑΔ 2015, 35.

¹³⁰ Διότι μετά τη δήλωση αυτή και τη συνοδευόμενη κατάθεση, ο τρίτος καθίσταται κοινωνός της καταθέσεως και αποκτά κεφαλική μερίδα επί της κατατεθειμένης στον κοινό λογαριασμό χρηματικής ποσότητας. *Κομισόπουλος*, ΝοΒ 1964, 436.

¹³¹ *Μάζης*, ΝοΒ 1991, 1207· *Μητροπούλου* (2002), 57.

¹³² *Φουντεδάκη*, Αρμ 1997, 596· *Πελένη-Παπαγεωργίου* (2005), 50.

μειοψηφούν μέρος της θεωρίας¹³³ και η αντίθετη άποψη, σύμφωνα με την οποία η κατάρτιση της σύμβασης κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό από έναν ή μερικούς συνδικαιούχους υπέρ και των απόντων δικαιούχων δεν μπορεί να συνιστά σύμβαση υπέρ τρίτου, καθώς η τελευταία δεν συμβιβάζεται εννοιολογικά και κατά τις λοιπές συνέπειές της με την ενεργητική εις ολόκληρον ενοχή, δεδομένου ότι στην σύμβαση υπέρ τρίτου ο δέκτης της υπόσχεσης μπορεί να αξιώσει την εκπλήρωση της παροχής μόνο στον τρίτο και όχι και στον εαυτό του (ΑΚ 410), όπως ο δικαιούχος στην απαίτηση εις ολόκληρον. Περαιτέρω, η διάταξη της ΑΚ 414, αφορώσα το απρόβλητο των απορρεουσών από τις προσωπικές σχέσεις μεταξύ του δέκτη της υπόσχεσης και του υποσχεθέντα ενστάσεων, έναντι του τρίτου, που ισχύει στην σύμβαση υπέρ τρίτου, δε συνάδει με την ΑΚ 491 § 1, η οποία καθιερώνει την αντικειμενική ενέργεια ορισμένων γεγονότων (π.χ. συμψηφισμός) στην απαίτηση εις ολόκληρον. Ετερο επιχείρημα που χρησιμοποιείται για ενίσχυση της ως άνω θέσης είναι ο αποκλεισμός του δικαιώματος ανάκλησης από τον δέκτη της υποσχέσεως- καταθέτη της υπέρ των υπολοίπων - ως τρίτων - δήλωσής του, το οποίο προβλέπεται στην ΑΚ 412 και στο άρθρο 2 ν.δ. 17.7/13.8.1923¹³⁴. Σύμφωνα λοιπόν με την άποψη αυτή, η κατάρτιση της συμβάσεως από έναν ή μερικούς μόνο των συνδικαιούχων συνιστά περίπτωση αμέσου αντιπροσωπεύσεως των λοιπών (ΑΚ 1211 επ)^{135,136}.

Η σύμβαση βέβαια κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό που καταρτίζεται από πρόσωπο που είναι απλώς καταθέτης του χρηματικού ποσού, χωρίς να καθίσταται ταυτόχρονα συνδικαιούχος με τους άλλους, στο όνομα των οποίων ανοίγεται αυτός ο λογαριασμός, ως τρίτων, συνιστά, κατά την ανωτέρω άποψη, παράλληλα σύμβαση κατάθεσης υπέρ τρίτων του άρθρου 2 ν.δ. 17.7/13.8.1923, στην οποία όμως υπερισχύουν οι διατάξεις του ν. 5638/1932 και του άρθρου 117 ΕισΝΑΚ¹³⁷.

¹³³ Μάζης, ΝοΒ 1991, 1205. Την άποψη αυτή δείχνει να συμμερίζεται και η Φουντεδάκη, Αρμ 1997, 596· ομοίως Ψυχομάνης (2011), 483-484· έτσι και η ΕφΑθ 5233/2007, ΧρίΔ 2008, 834.

¹³⁴ Ψυχομάνης (2011), 469, 483.

¹³⁵ Ψυχομάνης (2011), 483.

¹³⁶ Στην άμεση αντιπροσωπεύση ο τρίτος (αντιπροσωπευόμενος) ενεργεί-συμβάλλεται μέσω του αντιπροσώπου του και οι συνέπειες της σύμβασης επέρχονται κατευθείαν στο πρόσωπό του και όχι στο πρόσωπο του αντιπροσώπου (ΑΚ 211). Στη σύμβαση υπέρ τρίτου αντίθετα ο δέκτης της υπόσχεσης συνάπτει τη σύμβαση στο όνομά του και όχι στο όνομα του τρίτου, ο οποίος έτσι δεν συμμετέχει ούτε άμεσα, ούτε έμμεσα στην κατάρτιση της σύμβασης. Καράκωστας (2006), 670-671· Γεωργιάδης Απ. (2015²), 377.

¹³⁷ Μάζης, ΝοΒ 1991, 1207· Ψυχομάνης (2011), 483-484.

1.2.3. Ως μορφή κατάθεσης

Το ζήτημα της νομικής φύσης της σύμβασης κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό, όπως και κάθε σύμβασης τραπεζικής κατάθεσης, αν δηλ. αυτή αποτελεί δάνειο (ΑΚ 806) ή ανώμαλη παρακαταθήκη (ΑΚ 830), δεν είναι απαλλαγμένο από αμφισβητήσεις. Η διαφορά μεταξύ των δύο αυτών συμβάσεων έγκειται στον επιδιωκόμενο από τα μέρη σκοπό¹³⁸. Προέχων σκοπός της ανώμαλης παρακαταθήκης είναι ουσιαστικά η φύλαξη των κατατεθέντων χρημάτων ως προς την ποσότητα και αξία αυτών, αποβλέπει δε στο συμφέρον του καταθέτη, ο οποίος αδιαφορεί αν ο θεματοφύλακας - πιστωτικό ίδρυμα χρησιμοποιεί ή διαθέτει τα κατατεθειμένα ποσά¹³⁹. Ο αποκλειστικός ή προέχων, αντίθετα, σκοπός του δανείου έγκειται στην πρόθεση απόκτησης κέρδους από τα συμβαλλόμενα μέρη: αφενός στην είσπραξη τόκων από την πλευρά του καταθέτη και αφετέρου στη χρησιμοποίηση - «εμπορική» αξιοποίηση του «δανείσματος» από την δανειζόμενη τράπεζα προς την κατεύθυνση της χρηματοδότησης των πιστωτικών της λειτουργιών¹⁴⁰.

Η κρατούσα και ορθότερη, κατά τη γνώμη μας, άποψη στη θεωρία¹⁴¹ και η πάγια νομολογία¹⁴² δέχονται ότι η σύμβαση τραπεζικής κατάθεσης γενικότερα και η σύμβαση συνεπώς κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό, ως μορφή κατάθεσης, συνιστά ανώμαλη

¹³⁸ Το πραγματικό της σύμβασης δανείου είναι σχεδόν ταυτόσημο με αυτό της ανώμαλης παρακαταθήκης, καθώς και στις δύο συμβάσεις έχουμε να κάνουμε με μεταβίβαση της κυριότητας των χρημάτων, με ταυτόχρονη υποχρέωση του προς τον η μεταβίβαση να αποδώσει πράγματα της ίδιας ποσότητας και ποιότητας. Βαθρακοκοίλης, ΕΡΝΟΜΑΚ: Ερμηνεία - Νομολογία Αστικού Κώδικα (κατ' άρθρο), τ. Γ', ημ. Γ': Ειδικό ενοχικό, άρθρα 741-946, 2006, 465· Ζαχαρία, Άρθρο 830, σε Καράκωστα, Αστικός κώδικας: Ερμηνεία - Σχόλια - Νομολογία, τ.6^{ος}: Ειδικό Ενοχικό: άρθρα 741-946 ΑΚ, 2009, 443-444· οι: Μιχαηλίδου, Άρθρο 830, σε Γεωργιάδη Απ., Σύνομη ερμηνεία του Αστικού Κώδικα, (ΣΕΑΚ Ι): άρθρα 1-946, 2010, 1594· Γεωργιάδης Απ., Εγχειρίδιο Ειδικού Ενοχικού Δικαίου, 2014, 388, αναφέρονται σε μεταβίβαση της κυριότητας των χρημάτων, με ταυτόχρονη εξουσία χρησιμοποίησής τους και στις δύο περιπτώσεις.

¹³⁹ Γεωργιάδης Απ. (2014), 387-388.

¹⁴⁰ Για τη διάκριση μεταξύ ανώμαλης παρακαταθήκης και δανείου βλ. σχετικά Βουζικά, Μελέται αστικού δικαίου, 1968, 207-208· Βαθρακοκοίλη (2006), 469, 473· Ζαχαρία σε Καράκωστα (2009), 443-444· Μιχαηλίδου σε Γεωργιάδη Απ., ΣΕΑΚ Ι, 2010, 1594· Γεωργιάδη Απ. (2014), 387.

¹⁴¹ Ρόκας Κ., Θ 1948, 2· Χαρλαύτης, ΕΕμπΔ 1963, 286· Δούβλης (1987), 18· Κουτσούκης, Το τραπεζικό απόρρητο στο ιδιωτικό δίκαιο, 1994, 208· Μητροπούλου (2002), 58-59· Βελέντζας (2004³), 550· Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 40 επ' Βαθρακοκοίλης (2006), 469, 473· Μήτσου, ΔΕΕ 2007, 1308· Ζαχαρία σε Καράκωστα (2009), 443-444· Μιχαηλίδου σε Γεωργιάδη Απ., ΣΕΑΚ Ι, 2010, 1593· Φίλιος Π., Ενοχικό Δίκαιο, Ειδικό μέρος, 2011¹⁰, 466· Γεωργιάδης Απ. (2014), 387· Τσενέ, ΔΕΕ 2015, 971· Μικρουλέα σε Ρόκα Ν./Γκόρτσο/Μικρουλέα/Λιβαδά (2016³), 533-534.

¹⁴² ΑΠ 854/2017, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 632/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 759/2014, ΔΕΕ 2014, 809· ΑΠ 980/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1220/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 2118/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 353/2013, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1407/2013, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1668/2013, ΕπίσκΕΔ 2013, 975· ΑΠ 378/2011, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 405/2007, ΝΟΜΟΣ· ΕφΑθ 349/2015, ΠοινΧρ 2016, 219· ΕφΠειρ 349/2015, ΔΕΕ 2015, 1261· ΕφΠειρ 284/2014, ΝΟΜΟΣ· ΕφΛαρ 390/2014, Δικογραφία 2016, 422· ΕφΛαμ 27/2013, ΝΟΜΟΣ· ΕφΛαρ 442/2012, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΘεσ 74/2011, ΕπίσκΕΔ 2011, 243· ΕφΑθ 3237/2010, ΔΕΕ 2010, 1315· ΕφΑθ 2452/2006, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΘεσ 1599/2004, ΔΕΕ 2004, 1170· ΠΠρΠειρ 2447/2014, ΝΟΜΟΣ· ΠΠρΑθ 385/2013, ΝΟΜΟΣ· ΠΠρΑθ 1863/2011, ΝΟΜΟΣ· ΠΠρΑθ 4630/2010, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΘεσ 3188/2016, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΑθ 4408/2007, ΑρχΝ 2008, 200.

παρακαταθήκη. Ο νομικός αυτός χαρακτηρισμός ερείδεται στον βασικό επιδιωκόμενο, με τη σύμβαση κατάθεσης, σκοπό, που είναι η ασφαλής φύλαξη των κατατεθειμένων χρημάτων^{143,144}. Δικαιοπρακτικό θεμέλιο της συμβάσεως αυτής είναι η διασφάλιση της αγοραστικής δύναμης - της οικονομικής δηλ. αξίας - των χρημάτων του καταθέτη, οπότε ως προς το ζήτημα της απόδοσης εφαρμόζεται η ΑΚ 827, που ορίζει ότι το πιστωτικό ίδρυμα - θεματοφύλακας οφείλει να αποδώσει τα χρήματα οποτεδήποτε, ακόμη και αν δεν έχει περάσει η προθεσμία που ορίστηκε για τη φύλαξη, εφόσον το απαιτήσει ο καταθέτης¹⁴⁵. Ο ως άνω σκοπός της εξασφάλισης των χρημάτων του καταθέτη και της δυνατότητας άμεσης ανάληψής τους αφορά, κατά την κρατούσα άποψη¹⁴⁶, τις καταθέσεις με το συνηθισμένο χαμηλό επιτόκιο, ήτοι τις καταθέσεις ταμειευτηρίου και τις καταθέσεις όψεως, στις οποίες η συνολογία του συνηθισμένου για τραπεζικές εργασίες τόκου δεν αντιτίθεται στην ομαλή φύλαξη των χρημάτων. Αντίθετα, όσον αφορά τις προθεσμιακές καταθέσεις, όπου τα χρήματα δεσμεύονται για συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα, συμφωνείται δηλ. ορισμένος χρόνος απόδοσης, τα μέρη ουσιαστικά αποβλέπουν στην «εμπορική» αξιοποίηση του κατατεθειμένου κεφαλαίου από την τράπεζα: τόσο οι συνδικαιούχοι, που αποβλέπουν σε υψηλότερους τόκους, όσο και η τράπεζα, που αποβλέπει στην εκμετάλλευση του κεφαλαίου αυτού για το ενδιάμεσο χρονικό διάστημα, με αποτέλεσμα να γίνεται δεκτό ότι αυτής της μορφής η τραπεζική κατάθεση προσεγγίζει περισσότερο το χαρακτήρα της σύμβασης δανείου¹⁴⁷.

¹⁴³ Ωστε να τα εξασφαλίσει ο καταθέτης ως προς τον κίνδυνο απώλειας ή κλοπής.

¹⁴⁴ *Κρητικός*, Άρθρο 830, σε *Γεωργιάδη/Σταθόπουλο*, Αστικός Κώδιξ, Ερμηνεία κατ'άρθρο - Νομολογία - Βιβλιογραφία, τ. IV: Ειδικό Ενοχικό, άρθρα 741-946, 1982, 307· *Πελένη-Παπαγεωργίου* (2005), 40 επ· *Βαθρακοκόλης* (2006), 464,469,473· *Ζαχαρία σε Καράκωστα* (2009), 443-444· *Μιχαηλίδου σε Γεωργιάδη Απ.*, ΣΕΑΚ Ι, 2010, 1593· *Γεωργιάδης Απ.* (2014), 387· *Τσενέ*, ΔΕΕ 2015, 970-971· *Μικρουλέα σε Ρόκα Ν./Γκόρτσο/Μικρουλέα/Λιβαδά* (2016³), 533-534.

¹⁴⁵ Έτσι η πάγια νομολογία. Βλ. ενδεικτικά: ΑΠ 854/2017, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 632/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 759/2014, ΔΕΕ 2014, 809· ΑΠ 980/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1220/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 2118/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 353/2013, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1668/2013, ΕπισκεΔ 2013, 975· ΑΠ 378/2011, ΝΟΜΟΣ· ΕφΠειρ 349/2015, ΔΕΕ 2015, 1261· ΕφΠειρ 284/2014, ΝΟΜΟΣ· ΕφΛαρ 390/2014, Δικογραφία 2016, 422· ΕφΛαμ 27/2013, ΝΟΜΟΣ· ΕφΛαρ 442/2012, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΘεσ 74/2011, ΕπισκεΔ 2011, 243· ΕφΑθ 2452/2006, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΠΠραθ 385/2013, ΝΟΜΟΣ· ΠΠραθ 1863/2011, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρθεσ 3188/2016, ΝΟΜΟΣ. Σύμφωνα με τον *Βενιέρη*, Κατάθεση χρημάτων από τον οφειλέτη στον τραπεζικό λογαριασμό του δανειστή του - Ο έλεγχος της προμήθειας της τράπεζας (Σκέψεις με αφορμή την ΕιρΚω 184/2004), ΔΕΕ 2007, 782, η νομολογία έχει δώσει μέχρι σήμερα έμφαση στο χαρακτήρα της ανώμαλης παρακαταθήκης, γιατί το κρίσιμο στις εν λόγω αποφάσεις ζήτημα είναι ο χρόνος απόδοσης του ποσού της κατάθεσης στον δικαιούχο. Βλ. επίσης *Τσενέ*, ΔΕΕ 2015, 970-971, με τις εκεί παραπομπές· *Μικρουλέα σε Ρόκα Ν./Γκόρτσο/Μικρουλέα/Λιβαδά* (2016³), 533-534.

¹⁴⁶ ΑΠ 2229/2013, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 844/2006, ΝΟΜΟΣ· *Βαθρακοκόλης* (2006), 469· *Ζαχαρία σε Καράκωστα* (2009), 443· *Μιχαηλίδου σε Γεωργιάδη Απ.*, ΣΕΑΚ Ι, 2010, 1593· *Γεωργιάδης Απ.* (2014), 387.

¹⁴⁷ *Μητροπούλου* (2002), 62-63· *Πελένη-Παπαγεωργίου* (2005), 41· *Βαθρακοκόλης* (2006), 464, ο οποίος επισημαίνει βέβαια ότι αν στην προθεσμιακή κατάθεση υπάρχει ευχέρεια ανάληψης σε πρώτη ζήτηση πρόκειται για ανώμαλη παρακαταθήκη· *Ζαχαρία σε Καράκωστα* (2009), 443· *Μιχαηλίδου σε Γεωργιάδη Απ.*, ΣΕΑΚ Ι, 2010, 1593· *Γεωργιάδης Απ.* (2014), 387· *Τσενέ*, ΔΕΕ 2015, 971· *Μικρουλέα*

Έχει ωστόσο διατυπωθεί και η άποψη ότι η τραπεζική κατάθεση έχει πάντοτε το χαρακτήρα σύμβασης δανείου, ανεξαρτήτως του είδους της, καθώς, αφενός μεν η επιδιωκόμενη από τον καταθέτη εξασφάλιση της αγοραστικής δύναμης της κατάθεσης δεν έγκειται πράγματι σε «φύλαξη», αλλά σε σαφώς προσδιορισμένη ελάχιστη κερδοσκοπία, αντίστοιχη προς το ύψος του τρέχοντος πληθωρισμού, αφετέρου δε προέχει ο χρηματοδοτικός χαρακτήρας της σύμβασης κατάθεσης, καθώς η κερδοσκοπία από τη χρήση της αποτελεί τη μοναδική επιδίωξη της τράπεζας¹⁴⁸.

Έχει επίσης υποστηριχθεί ότι η σύμβαση τραπεζικής κατάθεσης είναι ιδιόρρυθμη μεικτή σύμβαση, που αποτελείται τόσο από στοιχεία της σύμβασης δανείου, όσο και από στοιχεία της ανώμαλης παρακαταθήκης, λόγω της διττής λειτουργίας της, που συνδυάζει αφενός την παραχώρηση της αγοραστικής δύναμης των χρημάτων προς χρήση από το πιστωτικό ίδρυμα και διάθεση περαιτέρω στην αγορά μέσω πιστώσεων, με σκοπό την απόληψη κέρδους υπό τη μορφή των τόκων, και αφετέρου την εξασφάλιση της αξίας των χρημάτων του καταθέτη από την τράπεζα¹⁴⁹.

Η ως άνω διάσταση απόψεων ωστόσο θεωρούμε ότι μάλλον στερείται πρακτικής σημασίας, δεδομένου ότι και στις δύο περιπτώσεις, είτε δηλ. θεωρήσουμε ότι η σύμβαση τραπεζικής καταθέσεως έχει το χαρακτήρα δανείου, είτε το χαρακτήρα ανώμαλης παρακαταθήκης, εφαρμόζονται κατ'αποτέλεσμα οι διατάξεις του δανείου (ΑΚ 806), καθώς η σύμβαση ανώμαλης παρακαταθήκης θεωρείται ως δάνειο σε περίπτωση αμφιβολίας, σύμφωνα με τον ερμηνευτικό κανόνα της ΑΚ 830, με εξαίρεση τις διατάξεις που αφορούν τον τόπο και το χρόνο αποδόσεως της καταθέσεως (ΑΚ 827 επ). Έτσι, η τράπεζα-θεματοφύλακας αποκτά με την κατάθεση την κυριότητα των κατατεθειμένων χρημάτων, ενώ ο καταθέτης έχει ενοχική αξίωση έναντι αυτής για απόδοση άλλων χρημάτων της ίδιας ποσότητας και ποιότητας με αυτά που κατέθεσε (ΑΚ 806)¹⁵⁰. Επομένως, αν τρίτος μετλήθε αξιόποινη πράξη και συνεπεία αυτής πέτυχε την απόδοση σ' αυτόν του ποσού της κατάθεσης, η αδικοπραξία τελείται σε βάρος της τράπεζας, η οποία είναι κυρία των

σε *Ρόκα Ν.Γκόρτσο/Μικρουλέα/Λιβαδά* (2016³), 533· αντιθ. η ΠΠρΑθ 1863/2011, ΝΟΜΟΣ, σύμφωνα με την οποία τον χαρακτήρα ανώμαλης παρακαταθήκης φέρει και η προθεσμιακή κατάθεση.

¹⁴⁸ *Ψυχομάνης* (2011), 421 επ, 476· ο ίδιος, Οι τραπεζικές καταθέσεις ως μηχανισμός παράνομης εκμετάλλευσης καταθετών, ΝοΒ, 2006, 989 επ· βλ. και *Βενιέρη*, ΔΕΕ 2007, 781-783, ο οποίος υποστηρίζει ότι, εφόσον στην καθημερινή πρακτική στις καταθέσεις προς την τράπεζα, είτε είναι προθεσμιακές, είτε είναι όψεως και τρεχούμενοι λογαριασμοί, δεν αποκλείεται η χρήση και εκμετάλλευση των κεφαλαίων από την τράπεζα (ο καταθέτης αποξενώνεται από το κεφάλαιό του για κάποιο χρονικό διάστημα, ακόμη και στις καταθέσεις όψεως και διαθέτει το κεφάλαιο αυτό προς χρήση στην τράπεζα), τότε πρόκειται για δανειακή σύμβαση.

¹⁴⁹ Βλ. σχετικά *Παμπούκη* (1962), 241 επ· τον ίδιο, Παρατηρήσεις στην ΕφΠειρ 1019/1996, ΕπισκεΔ 1997, 430· *Πανίτσα* σε *Λαδά* (2016), 120.

¹⁵⁰ ΑΠ 353/2013, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 378/2011, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 54/2000, ΠοινΔικ 2000, 484· ΕφΔυτΣτΕλ 68/2014, ΠοινΧρ 2017, 57· ΕφΠειρ 284/2014, ΝΟΜΟΣ· ΠΠρΑθ 2413/2010, ΝΟΜΟΣ· ΠΠρΠειρ 291/2003, ΝΟΜΟΣ· *Ζαχαρία* σε *Καράκωστα* (2009), 440· *Γεωργιάδης Απ.* (2014), 388.

χρημάτων και της οποίας η περιουσία βλάπτεται από την παράνομη και υπαίτια συμπεριφορά του τρίτου, ενώ η εναντίον της ενοχική αξίωση του καταθέτη από τη σύμβαση της ανώμαλης παρακατάθεσης παραμένει άθικτη, εφόσον δεν συντρέχει περίπτωση απαλλαγής της, κατά το άρθρο 3 ν.δ 17.7/13.8.1923 «περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών»¹⁵¹.

Αμφισβητούμενο είναι περαιτέρω το ζήτημα του παραδοτικού ή συναινετικού χαρακτήρα της σύμβασης κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό. Κατά μια άποψη¹⁵² η σύμβαση θεωρείται γε καταρτιζόμενη, υπό την έννοια ότι για την συντέλεσή της απαιτείται μεταβίβαση της κυριότητας, δηλ. πραγματική κατάθεση των χρημάτων στην τράπεζα, ενώ κατ'άλλη άποψη¹⁵³ δεν αποκλείεται η κατάρτιση συναινετικής παρακαταθήκης ή δανείου, στο πλαίσιο της ΑΚ 361, χωρίς την ταυτόχρονη μεταβίβαση του δανείσματος. Στην περίπτωση αυτή η σύμβαση θα κατατείνει στην εκτέλεση πολλών τμηματικών παροχών με μελλοντικές εκτελεστικές πράξεις στο πλαίσιο σύμβασης τρέχοντος λογαριασμού. Πρόκειται για σύμβαση-πλαίσιο, με την έννοια ότι καθορίζονται οι γενικοί συμβατικοί όροι, ενώ οι επιμέρους εκτελεστικές πράξεις αφορούν τις καταθέσεις, αναλήψεις, μεταφορές κεφαλαίων¹⁵⁴.

1.2.4. Το ζήτημα του αδικήματος της υπεξαίρεσης

Ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα, που συνδέεται με την φύση και τη λειτουργία της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό και το οποίο έχει απασχολήσει κατ' επανάληψη τη νομολογία μας, είναι η πλήρωση ή μη της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της υπεξαίρεσης (ΠΚ 375) στην περίπτωση ανάληψης ολόκληρου ή μέρους του ποσού της κατάθεσης και ιδιοποίησης αυτού από συνδικαιούχο, ο οποίος δεν είναι «αληθής»

¹⁵¹ Δηλ. σε περίπτωση που δεν βαρύνει το όργανο της που έκανε την επίμαχη συναλλαγή δόλος ή βαριά αμέλεια ως προς τη διαπίστωση της ταυτοπροσωπίας μεταξύ εκείνου που έκανε την ανάληψη και του δικαιούχου του λογαριασμού. Βλ. ΑΠ 353/2013, ΝΟΜΟΣ' ΑΠ 378/2011, ΝΟΜΟΣ' ΕφΠειρ 284/2014, ΝΟΜΟΣ' ΕφΘεσ 74/2011, ΕπισκΕΔ 2011, 243' ΕφΘεσ 1599/2004, ΔΕΕ 2004, 1170' ΜΠρΑθ 4408/2007, ΑρχΝ 2008, 200.

¹⁵² ΑΠ 345/2015, ΝΟΜΟΣ' ΑΠ 1691/2014, ΤΝΠ ΔΣΑ' ΕφΛαρ 11/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ' ΕφΛαρ 390/2014, Δικογραφία 2016, 422' ΕφΑθ 5233/2007, ΧρΙΔ 2008, 834. Σε θεωρία βλ. Γεωργακόπουλο (1999), 283' Βαθρακοκοίλη (2006), 469' Γεωργιάδη Απ. (2014), 387, υποσημ 65.

¹⁵³ Βλ. ΑΠ 1081/2015, ΝΟΜΟΣ, σύμφωνα με την οποία η σύμβαση δανείου (ΑΚ 806) είναι παραδοτική, λόγω όμως του ενδοτικού χαρακτήρα της διάταξης, είναι δυνατή η κατάρτιση δανείου με μόνη τη συναίνεση των μερών (solo consensus), π.χ. στη περίπτωση της σύμβασης ανοίγματος πίστωσης' ομοίως η ΑΠ 1740/2009, ΝΟΜΟΣ' Μικρουλέα σε Ρόκα Ν./Γκόρτσο/Μικρουλέα/Λιβαδά (2016³), 534-535. Ο Μάζης, ΝοΒ 1991, 1207-1208 και ο Ψυχομάνης (2011), 427, δεχονται ότι η κατευθυνόμενη σε εκτέλεση πολλών τμηματικών παροχών σύμβαση κατάθεσης, που συνοδεύεται από σύμβαση τρέχοντος λογαριασμού, παρίσταται αναγκαστικά ως εν μέρει συναινετική σύμβαση πλαίσιο για τις μελλοντικές παροχές.

¹⁵⁴ Μικρουλέα σε Ρόκα Ν./Γκόρτσο/Μικρουλέα/Λιβαδά (2016³), 534-535.

δικαιούχος, με βάση την εσωτερική του σχέση με τον καταθέτη. Το ζήτημα αυτό δεν απασχολεί μόνον την ποινική δικαιοσύνη αλλά και τα αστικά δικαστήρια, τα οποία καλούνται συχνά να εξετάσουν ως παρεμπόδιον ζήτημα την στοιχειοθέτηση ή μη του εν λόγω αδικήματος ως στοιχείου του παρανόμου, κατά την ΑΚ 914¹⁵⁵, ώστε να κρίνουν επί του νόμου βασίμου σχετικών αγωγών, οι οποίες ασκούνται από τους λοιπούς συνδικαιούχους, για καταβολή των αναληφθέντων ποσών, την είσπραξη των οποίων δεν εδικαιούτο σύμφωνα με τις εσωτερικές τους σχέσεις ο αναλαβών συνδικαιούχος.

Καταρχήν να αναφέρουμε ότι για την στοιχειοθέτηση της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της υπεξαίρεσης (ΠΚ 375 § 1) απαιτείται να συντρέχουν σωρευτικά τα εξής: α) ξένο ολικά ή εν μέρει κινητό πράγμα, ως τέτοιο δε θεωρείται το πράγμα που βρίσκεται σε ξένη σε σχέση με το δράστη κυριότητα, όπως αυτή διαπλάσσεται κατά το αστικό δίκαιο¹⁵⁶, β) το ξένο πράγμα να περιήλθε στο δράστη με οποιονδήποτε τρόπο, είτε κατόπιν συμβατικής σχέσεως είτε εξ αιτίας άλλων τυχαίων περιστατικών και να ήταν κατά το χρόνο της πράξεως στην κατοχή του, γ) ο δράστης να ιδιοποιήθηκε αυτό παρανόμως, δηλαδή να το ενσωμάτωσε στην περιουσία του χωρίς τη συναίνεση του ιδιοκτήτη ή χωρίς άλλο δικαίωμα που παρέχεται σε αυτόν από το νόμο και δ) δόλια προαίρεση του δράστη, που περιλαμβάνει τη γνώση ότι το πράγμα είναι ξένο και τη θέληση να το ιδιοποιηθεί παρανόμως, η οποία εκδηλώνεται και με την κατακράτηση ή την άρνηση αποδόσεώς του στον ιδιοκτήτη¹⁵⁷.

Στην ιδιόμορφη περίπτωση του κοινού τραπεζικού λογαριασμού ερευνητέο είναι εάν το αναληφθέν ποσό της κατάθεσης από έναν συνδικαιούχο, κατά το μέρος που αυτό υπερβαίνει το ποσό της δικής του συμμετοχής στην κατάθεση και το οποίο παρακρατεί μόνος του, αποτελεί «ξένο» γι' αυτόν κινητό πράγμα, ανήκον δηλ. στην κυριότητα άλλου.

Ως ελέχθη ανωτέρω, με την κατάθεση των χρημάτων σε κοινό λογαριασμό¹⁵⁸ η κυριότητα αυτών μεταβιβάζεται στην τράπεζα, η οποία βαρύνεται απλώς με την ενοχική υποχρέωση να αποδώσει κατά τον συμφωνηθέντα ή άλλο χρόνο, άλλα χρήματα μέχρι του ποσού της γενομένης καταθέσεως σε οποιονδήποτε από τους δικαιούχους του λογαριασμού θελήσει να κάνει ανάληψη μέρους ή όλων των χρημάτων¹⁵⁹. Αποκόπτεται μετά την κατάθεση

¹⁵⁵ Βλ. ΕφΛαρ 11/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΛαρ 79/2014, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΠειρ 556/2013, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΡοδ 84/2015, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΑθ 1161/2014, ΝΟΜΟΣ.

¹⁵⁶ Στο σημείο αυτό το ποινικό δίκαιο ακολουθεί κατά γράμμα τις ρυθμίσεις του αστικού δικαίου, στα πλαίσια της ενότητας της εννόμου τάξεως. Βόμβας, Ανάληψη από κοινό λογαριασμό, προαντιφώνηση νομής και υπεξαίρεση, ΠοινΔικ 2012, 250, υποσημ. 4.

¹⁵⁷ ΑΠ 96/2017, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 710/2016, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1315/2016, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 858/2013, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 613/2011, ΝΟΜΟΣ· ΔιατΕισΕφΑθ 153/2011, ΠοινΔικ 2012, 134.

¹⁵⁸ Είτε θεωρηθεί ότι φέρει το χαρακτήρα δανείου, είτε ανώμαλης παρακαταθήκης, αφού η τελευταία, θεωρείται, εν αμφιβολία, δάνειο (ΑΚ 830 § 1 εδ. α'), οπότε εφαρμόζεται επ' αυτής η ΑΚ 806.

¹⁵⁹ ΑΠ 1266/1989, ΠοινΧρ 1990, 548· ΕφΑθ 6066/2008, ΔΕΕ 2009, 466· ΠΠρΑθ 2413/2010, ΝΟΜΟΣ· ΠΠρΠειρ 291/2003, ΝΟΜΟΣ.

κάθε δεσμός μεταξύ καταθέτη και καταθέσεως, δικαιούχος της οποίας είναι αυτός υπέρ του οποίου έγινε, η δε Τράπεζα, από τότε που με την παράδοση έγινε κυρία των χρημάτων (ΑΚ 1034), έχει ευθεία υποχρέωση να τα καταβάλει στον δικαιούχο όταν της ζητηθεί¹⁶⁰. Η κυριότητα αποκτάται ξανά με την ανάληψη των χρημάτων, όχι από τον καταθέτη, που έχει απωλέσει την κυριότητα με την κατάθεση, αλλά από τον εκάστοτε αναλαμβάνοντα, που είναι επίσης δικαιούχος για την απόδοση σ' αυτόν της κατάθεσης και μάλιστα ως δανειστής της τράπεζας απαίτησης εις ολόκληρον, ο οποίος έτσι γίνεται κύριος των χρημάτων, έστω και αν δεν ήταν καταθέτης, ανεξάρτητα από το σκοπό της κατάθεσης¹⁶¹.

Η ανάληψη του συνόλου ή μέρους της κατάθεσης γίνεται από τον εκάστοτε συνδικαιούχο εξ'ιδίου δικαίου¹⁶² και είναι αδιάφορο σε ποιον πράγματι από τους καταθέτες ανήκαν τα χρήματα, όπως αδιάφορη είναι και η μεταξύ των καταθετών σχέση που οδήγησε σε κατάθεση σε κοινό λογαριασμό, η οποία μόνο ενοχικές αξιώσεις μπορεί να δημιουργήσει σε βάρος του αναλαμβάνοντα τα χρήματα συνδικαιούχου¹⁶³. Ο σκοπός για τον οποίο κατέστη κάποιος δικαιούχος κοινού τραπεζικού λογαριασμού αφορά μόνο τα συμβαλλόμενα μέρη στο πλαίσιο μιας ενδεχόμενης συμβατικής σχέσης (λ.χ. εντολη, δωρεά) και δεν μπορεί να αξιολογηθεί για την αναζήτηση ποινικής ευθύνης, αφού πλέον δικαίωμα στην ανάληψη των κατατεθειμένων χρημάτων έχουν όλοι οι συνδικαιούχοι. Είναι θέμα του κάθε δικαιούχου να πληροφορηθεί ποιες είναι οι συνέπειες από την εγκατάσταση συνδικαιούχου και σε περίπτωση που δεν αποβλέπει στην απεριόριστη χρήση του κοινού λογαριασμού να θέσει ειδικούς και ρητούς όρους, δεσμευτικούς για την τράπεζα όπως π.χ. να τεθεί όρος στην σύμβαση κατάθεσης ότι οι συνδικαιούχοι θα έχουν δικαίωμα ανάληψης μόνο μετά το θάνατο του αρχικού καταθέτη, ή ακόμη, να επιλέξει το άνοιγμα άλλου είδους λογαριασμού, αντί του κοινού, όπως π.χ. συμπλεκτικού λογαριασμού, για την ανάληψη εκ του οποίου απαιτείται η σύμπραξη όλων των συνδικαιούχων, ώστε να προλαμβάνονται ανεπιθύμητες εξελίξεις και όχι βεβαίως εκ των υστέρων να προσπαθεί μέσω της ποινικής διαδικασίας να επανακτήσει τα κατατεθειμένα στο λογαριασμό χρήματα¹⁶⁴.

Με την ανάληψη λοιπόν των χρημάτων από τον συνδικαιούχο μεταβιβάζεται νόμιμα η κυριότητα και όχι απλά η κατοχή του υπολοίπου της κατάθεσης από την τράπεζα

¹⁶⁰ ΑΠ 1691/2014, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 878/2013, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 467/1990, ΝοΒ 1991, 1205· ΕφΛαρ 11/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΛαρ 289/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΑθ 5233/2007, ΧρΙΔ 2008, 834· ΜΠρΡοδ 84/2015, ΝΟΜΟΣ.

¹⁶¹ ΑΠ 878/2013, ΝΟΜΟΣ· ΕφΑθ 5975/2006, ΔΕΕ 2007, 1080· ΕφΛαρ 235/2001, ΕπισκεΔ 2001, 703· ΜΠρΚερκ 1422/2003, ΝΟΜΟΣ· ΠλημΠατρ 211/2001, ΠοινΔικ 2002, 877· Τσόλιας, Παρατηρήσεις στην ΣυμβΠλημΑθ 1204/2003, ΠοινΔικ 2003, 902· Βελέντζας (2004³), 549.

¹⁶² Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις σε υποσημ. 75.

¹⁶³ ΑΠ 96/2017, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1096/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 878/2013, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 720/2003, ΝοΒ 2004, 100· ΔιατΕισΕφΑθ 153/2011, ΠοινΔικ 2012, 134· ΕφΑθ 6279/2010, ΔΕΕ 2011, 464· ΕφΛαρ 43/2001, ΕπισκεΔ 2001, 694· ΠΠρΑθ 100/2011, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΚαστ 90/2016, ΝΟΜΟΣ.

¹⁶⁴ Τσόλιας, ΠοινΔικ 2003, 902· Βόμβας, ΠοινΔικ 2012, 260.

σε αυτόν, που καθίσταται ο νέος κύριος του ποσού. Η τράπεζα με την θέλησή της προβαίνει στην υλική παράδοση της νομής των χρημάτων στον δικαιούχο λήπτη (1034 ΑΚ), ο οποίος αποκτά αμέσως κυριότητα με παράγωγη κτήση, οπότε δεν υφίσταται η ιδιότητα του «ξένου» πράγματος, συνεπώς δε πραγματώνεται η αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος της υπεξαίρεσης. Αυτή είναι και η πάγια θέση της νομολογίας¹⁶⁵ και της θεωρίας¹⁶⁶, ότι δηλ. δεν τελείται το αδίκημα της υπεξαίρεσης και κατ'επέκταση αδικοπραξία από συνδικαιούχο που προβαίνει σε ανάληψη χρημάτων από κοινό λογαριασμό, κατά παράβαση της εσωτερικής του σχέσης με τους λοιπούς δικαιούχους.

Εξαίρεση στην παγίως ακολουθούμενη άποψη της νομολογίας αποτελούν ορισμένες μεμονωμένες αποφάσεις, που αποδέχονται τέλεση του αδικήματος της υπεξαίρεσης. Σύμφωνα με την άποψη που υιοθετείται από τις αποφάσεις αυτές, όταν η εσωτερική σχέση που συνδέει τους συνδικαιούχους του κοινού λογαριασμού είναι σύμβαση εντολής, στα πλαίσια της οποίας ο εντολοδόχος, ως αντιπρόσωπος του εντολέα για ενέργεια νομικών πράξεων διαχείρισεως της περιουσίας του τελευταίου, αναλαμβάνει χρήματα από τον κοινό λογαριασμό, για να υπάρχει δυνατότητα λειτουργίας της σχέσης εντολής, θεωρείται δεδομένο ότι εμπεριέχεται σε αυτή σιωπηρή, συναγόμενη από τις περιστάσεις, συμφωνία μεταβίβασης της κυριότητας των χρημάτων στον εντολέα με προαντιφώνηση νομής (ΑΚ 977 εδ. α')¹⁶⁷, προς εξυπηρέτηση της βασικής σχέσης της εντολής. Μάλιστα, η άτυπη σχέση της προαντιφώνησης, κατά την επαναλαμβανόμενη διατύπωση του ΑΠ, «εμπεριέχεται, εμφιλοχωρεί στη βασική σχέση των μερών, με αντικείμενο τη διεκπεραίωση της ανατεθείσας

¹⁶⁵ Βλ. ενδεικτικά ΑΠ 96/2017, ΝΟΜΟΣ' ΑΠ 1128/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ' ΑΠ 1691/2014, ΤΝΠ ΔΣΑ' ΑΠ 1605/2013, ΝΟΜΟΣ' ΑΠ 720/2003, ΝοΒ 2004, 100' ΑΠ 1704/2002, ΝοΒ 2003, 98' ΑΠ 471/1996, ΠοινΧρ 1997, 79' ΕφΛαρ 463/2015, ΔΕΕ 2016, 1075' ΕφΛαρ 296/2013, ΤΝΠ ΔΣΑ' ΕφΠειρ 556/2013, ΝΟΜΟΣ' ΕφΘεσ 2249/2013, Αρμ 2014, 1137' ΕφΘεσ 74/2011, ΕπισκΕΔ 2011, 243' ΕφΘεσ 76/2010, ΕπισκΕΔ 2010, 540' ΕφΠατρ 115/2010, ΤΝΠ ΔΣΑ' ΕφΘεσ 1826/2010, Αρμ 2011, 444' ΕφΔυτΜακ 31/2006 ΤΝΠ ΔΣΑ' ΕφΑθ 2568/1988, ΕΕμπΔ 1989, 33' ΔιατΕισΕφΑθ 153/2011, ΠοινΔικ 2012, 134' ΠΠρΑθ 2413/2010, ΝΟΜΟΣ' ΜΠρΚαστ 90/2016, ΝΟΜΟΣ' ΜΠρΡοδ 84/2015, ΝΟΜΟΣ' ΜΠρΡοδ 161/2015, ΝΟΜΟΣ' ΜΠρΑθ 1161/2014, ΝΟΜΟΣ' ΠλημΑθ 14589/2014, ΝΟΜΟΣ' ΣυμβΠλημΑθ 539/2014, Αρμ 2014, 1915' ΣυμβΠλημΑθ 1204/2003, ΠοινΔικ 2003, 899.

¹⁶⁶ Δούβλης (1987), 19' Μητροπούλου (2002), 60-61' Τσόλιας, ΠοινΔικ 2003, 902 επ' Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 42-43' Χατζημιχαήλ, Αρμ 2011, 54' Πανίτσας σε Λαδά (2016), 125-126' βλ. όμως και Ψυχομάνη (2011), 498, με παραπομπή σε νομολογία (υποσημ. 217), ο οποίος υποστηρίζει ότι είναι δυνατόν να στοιχειοθετηθεί το έγκλημα της υπεξαίρεσης όταν ο αναλαβών συνδικαιούχος δεν διαβιβάζει περαιτέρω τα αναληφθέντα ποσά σε συνδικαιούχους ή τρίτα πρόσωπα, σε εκπλήρωση υποχρεώσεών του, απορρυσών από την εσωτερική συμφωνία που τον συνδέει με τους λοιπούς συνδικαιούχους του λογαριασμού.

¹⁶⁷ Η παράδοση της νομής για τη μεταβίβαση της κυριότητας κινητού συντελείται και με συμφωνία να μεταβιβάσει μεν ο μέχρι τώρα κύριος και νομέας τη νομή στον αποκτώντα, αλλά να παραμείνει (ο μεταβιβάζων) στην κατοχή του πράγματος, δυνάμει μιας, συγχρόνως συνομολογούμενης, έννομης σχέσης, όπως π.χ. εντολής. Η συμφωνία αυτή, η οποία καλείται αντιφώνηση νομής, μπορεί να συνομολογηθεί και προκαταβολικά, δηλ. πριν καταστεί ο ίδιος ο μεταβιβάζων νομέας. Στην περίπτωση αυτή, στην οποία γίνεται λόγος για προαντιφώνηση της νομής, το νόημα της συμφωνίας είναι ότι όταν ο μεταβιβάζων αποκτήσει τη νομή, θα τη μεταβιβάσει πάραυτα στον αποκτώντα, παραμένοντας ο ίδιος κάτοχος δυνάμει ορισμένης, επίσης προσυνομολογούμενης έννομης σχέσης (ΑΚ 977, 1034). Γεωργιάδης Απ., Εμπράγματο Δίκαιο, 2010², 206-207.

υπόθεσης, ακόμη και χωρίς να συνειδητοποιείται από τους συμβαλλόμενους». Βάσει της προηγηθείσας αυτής συμφωνίας, με την ανάληψη του χρηματικού ποσού από τον κοινό λογαριασμό ο αναλαβών συνδικαιούχος καθίσταται κύριος του ποσού για μια ιδεατή χρονική στιγμή και αμέσως μεταβιβάζεται η νομή και η κυριότητα αυτού στον έτερο συνδικαιούχο - εντολέα και αυτός παραμένει στην κατοχή του με βάση την ορισμένη αυτή σχέση εντολής. Συνεπώς, σύμφωνα με το σκεπτικό αυτό, εφόσον ο συνδικαιούχος - προαντιφώνησας ιδιοποιηθεί τα αναληφθέντα χρηματικά ποσά διαπράττει υπεξαίρεση, αφού είναι πλέον ως προς αυτόν ξένα^{168, 169}.

Η ορθότητα ωστόσο αυτής της ερμηνευτικής προσέγγισης της προπαρατεθείσας νομολογίας του ΑΠ αμφισβητείται, καθώς υποστηρίζεται¹⁷⁰ ότι η κατάφαση της τέλεσης της υπεξαίρεσης δια του «μηχανισμού» της συμφωνίας προαντιφώνησης, έγινε χωρίς να εξεταστεί από τον ΑΠ η πλήρωση των ιδιαίτερων προϋποθέσεων ισχύος αυτής, ήτοι της σύναψης συμφωνίας με εξωτερίκευση της έστω σιωπηρής βούλησης των μερών αναγόμενης σε συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά που να αποδεικνύουν αυτήν¹⁷¹ και της

¹⁶⁸ Έτσι η ΑΠ 1371/2007, ΠοινΧρ 2008, 412. Αντίθετη η εισαγγελική πρόταση Μακρή, σύμφωνα με την οποία, στην περίπτωση του κοινού λογαριασμού δεν μπορεί να λειτουργήσει καμία προϋπάρχουσα συμφωνία μεταξύ της αρχικής καταθέτριας και του αναλαβόντα δικαιούχου περί του χρηματικού ποσού που να διαλαμβάνει ότι όταν ο τελευταίος το αποσύρει από την τράπεζα, η μεν αρχική καταθέτρια θα καταστεί κυρία, ο δε αναλαβών δικαιούχος κάτοχος, [προαντιφώνηση], καθόσον ο τελευταίος με την ανάληψή του ποσού απέκτησε την κυριότητά του απευθείας από την τράπεζα και εξ'ιδίου δικαίου και όχι από δικαίωμα της αρχικής καταθέτριας, η οποία με την κατάθεση το απώλεσε. Επομένως, το αναληφθέν ποσό από το συνδικαιούχο του κοινού λογαριασμού δεν μπορεί να αποτελέσει υλικό αντικείμενο υπεξαίρεσεως σε βάρος της αρχικής καταθέτριας. Το δε συμπέρασμα αυτό, κατά την άποψη του αντεισαγγελέα, δεν επηρεάζεται από την εσωτερική σχέση μεταξύ καταθέτριας και αναλαβόντα συνδικαιούχου. Την τέλεση του αδικήματος της υπεξαίρεσης με την ίδια νομική θεμελίωση αποδέχονται και οι: ΑΠ 580/2006, ΝΟΜΟΣ ΑΠ 1800/2012, ΤΝΠ ΔΣΑ ΠλημΚατ 64/2012, ΠοινΔικ 2013, 502.

¹⁶⁹ Στη θεωρία η εφαρμογή του μηχανισμού της προαντιφώνησης, προκειμένου να στοιχειοθετηθεί το έγκλημα της υπεξαίρεσης σε αντίστοιχες περιπτώσεις, υποστηρίχθηκε το 1994 από τους: Ανδρουλάκη (ΠοινΧρον ΜΕ', 682) και Φασούλα (ΠοινΧρον ΜΕ', 1304). Ο πρώτος, αναφερόμενος στις ΑΠ 1266/1989 και ΑΠ 1665/1994, οι οποίες δέχθηκαν υπεξαίρεση από τον αναλαμβάνοντα χρήματα από τον προσωπικό του λογαριασμό χωρίς ειδική αιτιολογία, προτείνει ως νομική θεμελίωση της κυριότητας του καταθέσαντος τα χρήματα εντολέα είτε την άμεση αντιπροσώπευση είτε την προαντιφώνηση της νομής. Ο δεύτερος, αναφερόμενος και αυτός σε περίπτωση ανάληψης χρημάτων από προσωπικό τραπεζικό λογαριασμό, προτείνει τη λύση της προαντιφώνησης της νομής για τη θεμελίωση της υπεξαίρεσης, προχωρώντας σε αναλυτική έρευνα της συνδρομής των επιμέρους προϋποθέσεων της προαντιφώνησης. Βόμβας, ΠοινΔικ 2012, 252, υποσημ. 11.

¹⁷⁰ Βλ. σχετικά Βόμβα, ΠοινΔικ 2012, 259.

¹⁷¹ Δεν δύναται να θεωρηθεί ότι στη συνομολόγηση και μόνο της εσωτερικής σχέσης των συνδικαιούχων του κοινού λογαριασμού (εντολής, έργου κ.λπ) εμπεριέχεται πάντα η σιωπηρή σύναψη συμφωνίας προαντιφώνησης, αλλά θα πρέπει να αποδεικνύεται η σύναψη αυτής με αναφορά σε συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά, που φανερώνουν τη σχετική εκδηλωθείσα βούληση των μερών. Βόμβας, ΠοινΔικ 2012, 258.

πλήρωσης της αρχής της ειδικότητας¹⁷², με συνέπεια να προβληματίζει η πληρότητα της αιτιολογίας των σχετικών βουλευμάτων.

2. Η εσωτερική σχέση

2.1. Γενικά - Νομική φύση της εσωτερικής σχέσης

Στην σύμβαση κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό, εκτός από την «εξωτερική σχέση» που αναπτύσσεται μεταξύ των πλειόνων συνδικαιούχων και του πιστωτικού ιδρύματος, διακρίνεται, όπως ειπώθηκε ανωτέρω, και μια άλλη έννομη σχέση, που συνδέει τους περισσότερους συνδικαιούχους μεταξύ τους, η οποία καλείται «εσωτερική σχέση» και η οποία «δικαιολογεί» την κατάθεση, αποτελεί δηλ. τον λόγο σύναψης της σύμβασης κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό και ρυθμίζει τα επ'αυτής δικαιώματα μεταξύ των συνδικαιούχων¹⁷³.

Η εσωτερική αυτή σχέση, που καθορίζει την έκταση της εξουσίας κάθε συνδικαιούχου να διαθέσει και τελικώς να ωφληθεί από τις ευχέρειες που του παρέχει ο ν. 5638/1932 για τον κοινό λογαριασμό¹⁷⁴, παρουσιάζει αυτοτέλεια σε σχέση με την εξωτερική, αποτελεί δηλ. μια ιδιαίτερη ενοχή που μπορεί να εξελίσσεται αυτόνομα, με κύριο περιεχόμενο το αμοιβαίο δικαίωμα αναγωγής¹⁷⁵. Το κύρος κατά συνέπεια της εξωτερικής σχέσης δεν επηρεάζεται από την εσωτερική¹⁷⁶, οπότε οποιοδήποτε ελάττωμα της τελευταίας, π.χ. ακυρότητα αυτής, δεν επιδρά στην εξωτερική σχέση και εν προκειμένω δεν μπορεί να αντιταχθεί έναντι της τράπεζας, η οποία δε δικαιούται να αρνηθεί την εκπλήρωση της παροχής, ήτοι την απόδοση και ολόκληρου του ποσού του κοινού λογαριασμού σε οποιονδήποτε από τους συνδικαιούχους¹⁷⁷. Οι δύο σχέσεις εξελίσσονται κατά κανόνα διαδοχικά¹⁷⁸, αφού η εξωτερική σχέση αποσβένυται με την εκπλήρωση της παροχής, η οποία όμως είναι εκείνη που ενεργοποιεί την εσωτερική σχέση και δημιουργεί την ανάγκη περαιτέρω κατανομής της παροχής. Έτσι, με την καταβολή του ποσού της κατάθεσης από την τράπεζα σε κάποιον εκ

¹⁷² Το δικαστήριο οφείλει να ερευνά την πλήρωση των προϋποθέσεων της ειδικότητας και να εκθέτει στην αιτιολογία του τον τρόπο με τον οποίο αυτή επιτεύχθηκε στην κρινόμενη κάθε φορά υπόθεση, προκειμένου αυτή να είναι ειδική και εμπειριστατωμένη ως προς τη στοιχειοθέτηση της ιδιότητας των χρημάτων ως ξένων. *Βόμβας*, ΠοινΔικ 2012, 259.

¹⁷³ ΑΠ 1128/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 1001/2012, ΝΟΜΟΣ· ΕφΛαρ 289/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΘεσ 1784/2013, ΕπισκΕΔ 2013, 694· *Φουντεδάκη*, Αρμ 1997, 595.

¹⁷⁴ *Χατζημιχαήλ*, Αρμ (2011), 54, 56.

¹⁷⁵ *Καράσης*, Αρθρα 487-488, σε *Γεωργιάδη/Σταθόπουλο* (1979), 687-688.

¹⁷⁶ ΑΠ 1128/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 1001/2012, ΝΟΜΟΣ· ΕφΘεσ 1784/2013, ΕπισκΕΔ 2013, 694· ΕφΑθ 2885/2013, ΔΕΕ 2013, 977.

¹⁷⁷ *Μητροπούλου* (2002), 63· *Πελένη-Παπαγεωργίου* (2005), 63-64.

¹⁷⁸ Οπότε δεν συμπίπτουν χρονικά.

των συνδικαιούχων η αξίωση από την εξωτερική σχέση αποσβένυται και ενεργοποιείται ταυτόχρονα η διαδικασία αναγωγής μεταξύ των συνδικαιούχων, ώστε οι μη αναλαβόντες εξ'αυτών να αξιώσουν από εκείνον που ανέλαβε την κατάθεση το ποσό που τους αναλογεί, βάσει της εσωτερικής σχέσης που τους συνδέει.

Η σχέση μεταξύ των περισσότερων συνδικαιούχων του κοινού λογαριασμού ρυθμίζεται από την εσωτερική τους συμφωνία¹⁷⁹ και θεμελιώνεται σε οποιαδήποτε δικαιοπραξία, είτε χαριστικής, είτε επαχθούς φύσεως¹⁸⁰. Η εσωτερική σχέση είναι επαχθής όταν οι συνδικαιούχοι συνδέονται μεταξύ τους συνήθως με εταιρεία (π.χ. στην κατάθεση προβαίνουν ομόρρυθμοι εταίροι)¹⁸¹, ή σύμβαση εντολής¹⁸², ή δανείου¹⁸³ και χαριστική όταν μεταξύ των συνδικαιούχων έχει συναφθεί σύμβαση δωρεάς (εν ζωή ή αιτία θανάτου)¹⁸⁴, κληροδοσίας ή άλλης χαριστικής επίδοσης εν ζωή ή αιτία θανάτου. Οι συνηθέστερες ωστόσο μορφές δικαιοπραξιών, στις οποίες θεμελιώνεται η εσωτερική σχέση, είναι η εντολή και η δωρεά.

Ο νομικός χαρακτηρισμός της εσωτερικής σχέσης των πλειόνων συνδικαιούχων έχει βαρύνουσα σημασία, καθώς, αφ' ενός προσδιορίζει την έκταση του αναγωγικού δικαιώματος του μη αναλαβόντος συνδικαιούχου, έναντι αυτού που ανέλαβε το ποσό της κατάθεσης¹⁸⁵, αφετέρου δε από το χαρακτηρισμό αυτό εξαρτάται η εφαρμογή της προστατευτικής για το νόμιμο μεριδούχο διάταξης του άρθρου 117 ΕισΝΑΚ, η οποία (αυτό)περιορίζει το πεδίο εφαρμογής της μόνο στις περιπτώσεις που η εσωτερική σχέση χαρακτηρίζεται ως δωρεά.

¹⁷⁹ Μπεχλιβάνης, Εισαγωγή στις υπ' αριθμ. 1832/2008 και 2079/2008 αποφάσεις ΕφΘεσ, ΕπισκεΔ 2008, 1178.

¹⁸⁰ Έτσι η πάγια νομολογία. Βλ. ενδεικτικά ΑΠ 1128/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 1946/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1001/2012, ΝΟΜΟΣ· ΕφΛαρ 289/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΘεσ 1784/2013, ΕπισκεΔ 2013, 694· ΕφΑθ 2885/2013, ΔΕΕ 2013, 977. Ομοίως και η θεωρία: Φουντεδάκη, Αρμ 1997, 596 επ· Μητροπούλου (2002), 64 επ· Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 64· Ψυχομάνης (2011), 479, 480· Μικρουλέα σε Ρόκα Ν./Γκόρτσο/Μικρουλέα/Λιβαδά (2016³), 544.

¹⁸¹ Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 64, με παραπομπή σε Ρόκα Κ., Θ 1948, 5.

¹⁸² Οπότε ο εντολέας αναθέτει στον άλλο δικαιούχο, προς διευκόλυνσή του, να προβαίνει σε ενέργειες σχετικές με την κίνηση του λογαριασμού. Βλ. όλως ενδεικτικά ΑΠ 1128/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 529/2015, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 2072/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1800/2012, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 580/2006, ΝΟΜΟΣ· ΕφΛαρ 400/2013, Δικογραφία 2014, 85· ΕφΠειρ 556/2013, ΝΟΜΟΣ· ΕφΛαρ 662/2010, ΕπισκεΔ 2011, 995· ΕφΘεσ 1832/2008, ΕπισκεΔ 2008, 1139· ΠΠρΠειρ 4011/2003, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΚαστ 90/2016, ΝΟΜΟΣ· Πλημ Κατερ 64/2012, ΠοινΔικ 2013, 502.

¹⁸³ Οπότε η κατάθεση γίνεται προς εξόφληση απαίτησης του ενός συνδικαιούχου προς τον άλλον. Βλ. ΠΠρΘεσ 16325/1998, Αρμ 1999, 1414.

¹⁸⁴ ΑΠ 1828/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1831/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1162/2011, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1393/2011, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1887/2009, ΝΟΜΟΣ· ΕφΠειρ 262/2016, ΤΝΠ ΔΣΑ.

¹⁸⁵ ΑΠ 1946/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1001/2012, ΝΟΜΟΣ.

2.2. Το δικαίωμα αναγωγής κατά συνδικαιούχου

Η ανάληψη του ποσού της κατάθεσης από έναν εκ των συνδικαιούχων - συνδανειστών επιφέρει εκπληρωση της παροχής και κατά συνέπεια απόσβεση της ενεργητικής εις ολόκληρον ενοχής έναντι της οφειλέτιδας τράπεζας και ως προς τους λοιπούς, μη αναλαβόντες συνδικαιούχους-συνδανειστές. Το όφελος όμως από την είσπραξη του ποσού δε μένει οριστικά στον αναλαβόντα δικαιούχο, αφού κατά κανόνα στην εσωτερική σχέση των συνδικαιούχων υπάρχει δικαίωμα αναγωγής¹⁸⁶ δικαίωμα δηλ. κάθε συνδικαιούχου-συνδανειστή να στραφεί κατά του δικαιούχου που ανέλαβε από την οφειλέτιδα τράπεζα το ποσό της κατάθεσης (παροχή) και να αξιώσει την κατανομή του, έτσι ώστε να λάβει το τμήμα του αναληφθέντος ποσού (ποσοστού παροχής) που του αναλογεί¹⁸⁶. Στην αξίωση αναγωγής υπόκειται κάθε συνδικαιούχος, στον οποίο έγινε καταβολή¹⁸⁷ ολόκληρου ή τουλάχιστον μέρους του υπολοίπου της κατάθεσης μεγαλύτερου από αυτό που του αναλογεί βάσει της εσωτερικής σχέσης. Αντίθετα, αν ο συνδικαιούχος έλαβε ποσό ίσο ή μικρότερο από αυτό που του αναλογεί βάσει της εσωτερικής του σχέσης με τους λοιπούς συνδικαιούχους δεν υποχρεούται να το καταλείψει μεταξύ του εαυτού του και των υπολοίπων, δεν υφίσταται δηλ. αναγωγική ευθύνη¹⁸⁸.

Η απαίτηση του συνδικαιούχου περί αποδόσεως του μέρους της αναληφθείσης από άλλον καταθέσεως που του αναλογεί θα κριθεί κατά την ύπαρξη και την έκτασή της από την εσωτερική σχέση που τον συνδέει με τον αναλαβόντα συνδικαιούχο, η οποία προσδιορίζεται από αντίστοιχη συμφωνία των μερών και τις αντίστοιχες για τη συμβατική αυτή σχέση διατάξεις. Έτσι π.χ. αν ο αναλαβών το κατατεθειμένο ποσό συνδικαιούχος συνδέεται με σύμβαση εντολής με άλλον εντολέα-συνδικαιούχο, ο τελευταίος αποκτά αμέσως απαίτηση αποδόσεως του συνόλου του αναληφθέντος ποσού, σύμφωνα με την ΑΚ 719¹⁸⁹. Αν

¹⁸⁶ Βαθρακοκόιλης (2003), 741· Καράκωστας (2006), 1085-1086· Γεωργιάδης Απ. (2015²), 429.

¹⁸⁷ Γενικότερα, κάθε γεγονός που επήλθε στο πρόσωπο ενός συνδικαιούχου, αλλά ενεργεί αντικειμενικά και οδηγεί σε απόσβεση της απαίτησης στηρίζει το δικαίωμα αναγωγής. Έτσι, σε αναγωγή υπόκειται και ο συνδικαιούχος που ικανοποιήθηκε με δόση ή υπόσχεση αντί καταβολής, δημόσια κατάθεση, ανανέωση, συμψηφισμό, και εκείνος που συνομολόγησε με την οφειλέτιδα τράπεζα άφεση χρέους με αντικειμενική ενέργεια. Βαθρακοκόιλης (2003), 743· Καράκωστας (2006), 1088· Γεωργιάδης Απ. (2015²), 430.

¹⁸⁸ ΑΠ 1128/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 1001/2012, ΝΟΜΟΣ· ΕφΘεσ 1784/2013, ΕπισκΕΔ 2013, 694· ΕφΑΘ 2885/2013, ΔΕΕ 2013, 977. Έτσι και η κρατούσα γνώμη στη θεωρία: βλ. Καράση, Άρθρο 493, σε Γεωργιάδη/Σταθόπουλο (1979), 698-699· Καράκωστας (2006), 1085-1086· Γεωργιάδη Απ. (2015²), 429· βλ. όμως και Σταθόπουλο (2004⁴), 1372 επ, κατά τον οποίο οι συνδανειστές μπορούν να στραφούν κατά του εισπράξαντος και να ζητήσουν μερίδιο από τα εισπραχθέντα, χωρίς να διακρίνει εάν έλαβε περισσότερο ή λιγότερο από την αναλογία του.

¹⁸⁹ Έτσι, όταν το ποσό της κατάθεσης που αναληφθη από συνδικαιούχο ανήκει σε έτερο συνδικαιούχο-καταθέτη, ο οποίος είχε ορίσει τον αναλαβόντα ως συνδικαιούχο με αποκλειστικό σκοπό την διευκόλυνση στην είσπραξη των χρημάτων και με συμφωνία χρησιμοποιήσεώς τους κατ'εντολή του αρχικού καταθέτη για συγκεκριμένο σκοπό, ή αποδόσεώς τους σε αυτόν (σύμβαση εντολής), δικαίωμα αναγωγής υπάρχει για το σύνολο του εισπραχθέντος ποσού. Έτσι η ΑΠ 1128/2017, ΤΝΠ

υφίσταται μεταξύ τους δωρεά, δε γεννιέται καν απαίτηση αποδόσεως του αναληφθέντος ποσού¹⁹⁰, εκτός και εάν συντρέξουν οι προϋποθέσεις ανάκλησης της δωρεάς (ΑΚ 505 επ)¹⁹¹.

Αν δεν έχει συμφωνηθεί ή δεν προκύπτει σιωπηρά ή από τα πράγματα κάτι σχετικό με τη φύση της σχέσεως των συνδικαιούχων, ούτε ορίζεται άλλο τι σε κάποια ειδικότερη ρύθμιση, η εσωτερική σχέση δημιουργείται από το νόμο με μια γενική ρύθμιση, τη διάταξη του άρθρου 493 ΑΚ¹⁹², ώστε να διασφαλιστεί το δικαίωμα αναγωγής έναντι αλλήλων και μάλιστα κατ'ίσα μέρη¹⁹³. Η εν λόγω διάταξη καθιερώνει μαχητό τεκμήριο διανομής σε ίσα μέρη του ποσού της κατάθεσης μεταξύ των συνδικαιούχων, η οποία επιτυγχάνεται με το δικαίωμα αναγωγής που θεσπίζεται με την ίδια διάταξη, για την εξασφάλιση της αρχής της ισότητας μεταξύ των συνδικαιούχων. Η ισχύς του τεκμηρίου όμως παύει εφόσον άλλη ειδικότερη ρύθμιση προκύπτει από την εσωτερική σχέση¹⁹⁴. Ο ερμηνευτικός λοιπόν κανόνας της ΑΚ 493 εφαρμόζεται μόνο ενόψει αμφιβολίας, εφόσον δηλ. δεν προκύπτει από την εσωτερική σχέση διαφορετική αναλογία¹⁹⁵, ή δικαίωμα στο σύνολο του ποσού της καταθέσεως¹⁹⁶ ή έλλειψη δικαιώματος αναγωγής¹⁹⁷. Η νομολογία βέβαια λαμβάνει ως δεδομένο το τεκμήριο της ΑΚ 493, περί διανομής της παροχής σε ίσα μέρη, οπότε ο διάδικος ο οποίος επικαλείται ύπαρξη ιδιαίτερης εσωτερικής σχέσης, με περιεχόμενο διάφορο από τη ρύθμιση της ΑΚ 493, φέρει και το βάρος απόδειξης των γεγονότων που θεμελιώνουν τον ισχυρισμό του¹⁹⁸.

ΔΣΑ, σύμφωνα με την οποία ορίσθηκε συνδικαιούχος κοινού λογαριασμού ο αδελφός του αρχικού καταθέτη, χωρίς να έχει οποιαδήποτε συμμετοχή στη δημιουργία ή στην αύξηση του λογαριασμού, με αποκλειστικό σκοπό την ευκολότερη και ταχύτερη διαχείριση του λογαριασμού· ομοίως η ΑΠ 529/2015, ΝΟΜΟΣ, η οποία δέχθηκε ότι ο αρχικός καταθέτης του λογαριασμού όρισε συνδικαιούχο συγγενικό του πρόσωπο, προκειμένου ο τελευταίος να επενδύσει το αποκλειστικά ανήκον στον καταθέτη χρηματικό ποσό και στη συνέχεια να του το αποδώσει· έτσι και η ΑΠ 1800/2012, ΤΝΠ ΔΣΑ, που έκανε δεκτή την με σύμβαση εντολής της αναιρεσίβλητης με τον αναιρεσειόντα σύζυγο της ανάθεση σ' αυτόν αντιπροσωπευτικής εξουσίας για την κατάθεση, ανήκοντος σε αυτή, χρηματικού ποσού σε κοινό τραπεζικό λογαριασμό τους, με τον όρο ανάληψης των χρημάτων μόνον για την αγορά ακινήτου προς στέγαση της οικογένειάς τους. Στις ως άνω αποφάσεις διετάχθη η επιστροφή του συνόλου του αναληφθέντος ποσού. Βλ. επίσης λοιπές αποφ. σε υποσημ. 182 (για εντολή).

¹⁹⁰ Βλ. αποφ. σε υποσημ. 184 (για δωρεά).

¹⁹¹ Βλ. ΑΠ 1887/2009, ΝΟΜΟΣ.

¹⁹² Η ΑΚ 493 ορίζει ότι: «Μεταξύ τους οι περισσότεροι δανειστές έχουν δικαίωμα σε ίσα μέρη, εκτός αν προκύπτει κάτι άλλο από τη σχέση».

¹⁹³ Καράκωστας (2006), 1086· Ψυχομάνης (2011), 480.

¹⁹⁴ Βαθρακοκόιλης (2003), 742.

¹⁹⁵ Στην εσωτερική τους σχέση οι συνδικαιούχοι μπορεί να έχουν προβλέψει π.χ. ότι θα δικαιούνται άνισα τμήματα από την παροχή. Γεωργιάδης Απ. (2015²), 430.

¹⁹⁶ Όταν η εσωτερική σχέση που συνδέει τους συνδικαιούχους είναι σύμβαση εντολής. Βλ. αποφ. σε υποσημ. 182.

¹⁹⁷ Όταν η μεταξύ των συνδικαιούχων εσωτερική σχέση είναι χαριστικής φύσεως, π.χ. δωρεά. Βλ. ενδεικτικά αποφ. σε υποσημ. 184.

¹⁹⁸ Βλ. ενδεικτικά: ΑΠ 345/2015, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 946/2015, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1946/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 353/2013, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 478/2013, ΕπισκεΔ 2013, 61· ΑΠ 1001/2012, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 2058/2007,

Γίνεται δεκτό πως εάν η εσωτερική σχέση μεταξύ των συνδικαιούχων είναι για οποιοδήποτε λόγο άκυρη ο συνδικαιούχος που ανέλαβε ολόκληρο ή μέρος της κατάθεσης θα υποχρεωθεί να αποδώσει ό,τι έλαβε με τις διατάξεις του αδικαιολόγητου πλουτισμού (ΑΚ 904 επ)¹⁹⁹. Σε αυτή την περίπτωση η εσωτερική σχέση αντικαθίσταται από τη σχέση του αδικαιολόγητου πλουτισμού, οπότε ο ενάγων συνδικαιούχος πρέπει να αποδείξει την μεταξύ τους αναλογία και να αναζητήσει τα αδικαιολογήτως καταβληθέντα κατά του αναλαβόντος δικαιούχου σύμφωνα με την ΑΚ 904²⁰⁰.

ΕΕμπΔ 2008, 125· ΕφΛαρ 289/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΛαρ 463/2015, ΔΕΕ 2016, 1075· ΕφΘεσ 2249/2013, Αρμ 2014, 1137· ΕφΛαρ 353/2011, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΘεσ 1826/2010, Αρμ 2011, 444· ΕφΘεσ 1120/2009, Αρμ 2011, 51· ΕφΘεσ 2517/2008, ΕπισκΕΔ 2009, 171· ΕφΘεσ 1425/2007, ΕπισκΕΔ 2007, 1125· ΜΠρΣυρ 75/2009, ΝΟΜΟΣ. Ομοίως και η θεωρία: *Μητροπούλου* (2002), 68-69· *Βαθρακοκοίλης* (2003), 743· *Καράκωστας* (2006), 1090· *Μπεχλιβάνης*, ΕπισκΕΔ 2013, 56· *Βενιέρης* σε *Τριανταφυλλάκη* (2014²), 773· *Μικρουλέα* σε *Ρόκα Ν./Γκόρτσο/Μικρουλέα/Λιβαδά* (2016³), 543-544.

¹⁹⁹ *Φουντεδάκη*, Αρμ 1997, 600.

²⁰⁰ Οι διατάξεις βέβαια του αδικαιολόγητου πλουτισμού δεν εφαρμόζονται όταν η εσωτερική σχέση είναι έγκυρη. *Μητροπούλου* (2002), 69.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ

I. Προβληματική της έννοιας της «διάθεσης» της κατάθεσης (άρθρο 3 ν. 5632/1932)

1. Ερμηνεία της «απαγόρευσης διάθεσης της κατάθεσης»

Ως «διάθεση», κατά την έννοια της ΑΚ 175, νοείται κάθε δικαιοπραξία που έχει σαν αποτέλεσμα την άμεση απώλεια, τη μεταβίβαση, τη μεταβολή, την επιβάρυνση ή την αλλοίωση του δικαιώματος²⁰¹ και είναι άκυρη εάν ο νόμος την απαγορεύει (ΑΚ 175). Ειδική περίπτωση απαγόρευσης διάθεσης εκ του νόμου συνιστά η απαγόρευση διάθεσης της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό δια πράξεως είτε εν ζωή είτε αιτία θανάτου²⁰². Ειδικότερα, η διάταξη του άρθρου 3 § 1 εδ. α' ν. 5638/1932 ορίζει ότι «*Διάθεσις της καταθέσεως δια πράξεως είτε εν ζωή, είτε αιτία θανάτου δεν επιτρέπεται*». Ως προς την έννοια τώρα της «απαγόρευσης διάθεσης της καταθέσεως» του άρθρου 3 ν. 5638/1932 έχουν διατυπωθεί διαφορετικές απόψεις στη θεωρία. Κρατούσα²⁰³ είναι η άποψη ότι η ως άνω πρόβλεψη του νόμου έχει την έννοια ότι δεν είναι δυνατή η υπεισέλευση τρίτου προσώπου στο σύνολο της έννομης σχέσης, που δημιουργεί η κατάθεση σε κοινό λογαριασμό, με ειδική ή καθολική διαδοχή και η υποκατάσταση του δικαιούχου στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις από τη σχέση έναντι της τράπεζας.

Σύμφωνα με την ίδια άποψη, η εν λόγω διάταξη πρέπει να ερμηνεύεται στενά, ώστε η «απαγόρευση διαθέσεως της καταθέσεως» να περιλαμβάνει μόνο την υποκατάσταση του συνδικαιούχου από τρίτο πρόσωπο στο σύνολο της έννομης σχέσης, ούτως ώστε να μη μπορεί να μεταβιβασθεί γενικώς η ιδιότητα του συνδικαιούχου της καταθέσεως με τα επιμέρους δικαιώματα και υποχρεώσεις προς τρίτους. Ετσι, ο όρος «διάθεση της κατάθεσης» δεν περιλαμβάνει γενικότερα κάθε πράξη χρήσεως του κοινού

²⁰¹ Νικολόπουλος, Άρθρο 175, σε Γεωργιάδη Απ., Σύντομη ερμηνεία του Αστικού Κωδικα, (ΣΕΑΚ Ι): άρθρα 1-946, 2010, 310.

²⁰² Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 70.

²⁰³ Ρόκας Κ., Θ 1948, 4' Αργυριάδης, Αρμ 1978, 521-522' Δούβλης (1987), 23-24, σύμφωνα με τον οποίο η εν λόγω διάταξη εισάγει αναπαλλοτρίωτο περιορισμένης έκτασης και λειτουργίας Ψυχομάνης, Η διάθεση χρηματικών καταθέσεων σε ασφάλεια απαιτήσεων, ΝοΒ 1990, 591 -592' ο ίδιος (2011), 485 επ' Μητροπούλου (2002), 70 επ' Παμπούκης Κ., Παρατηρήσεις στην ΕφΘεσ 1427/2007, ΕπισκΕΔ 2007, 1128 επ' Γεωργιάδης Απ., Η εξασφάλιση των πιστώσεων, 2008², 587' Μικρουλέα σε Ρόκα Ν./Γκόρτσο/Μικρουλέα/Λιβαδά (2016³), 544' Πανίτσας σε Λαδά (2016), 126' σε νομολογία βλ. ΑΠ 345/2015, ΝΟΜΟΣ, σύμφωνα με την οποία, σε περίπτωση που συνδικαιούχος κοινού λογαριασμού τεθεί σε δικαστική συμπαράσταση δεν επιτρέπεται η συνέχιση της καταθέσεως με τους λοιπούς συνδικαιούχους και τον δικαστικό συμπαραστάτη, δηλ. η υπεισέλευση τρίτου προσώπου, ξένου σε σχέση με τα συμβαλλόμενα μέρη, (εκτός αν υπάρχει συμφωνία των μερών για την εν λόγω υποκατάσταση), λόγω της έντονα προσωπικής φύσεως της σύμβασης κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό' ΕφΘεσ 1427/2007, ΕπισκΕΔ 2007, 1134' ΕφΔωδ 29/1999, ΕπισκΕΔ, 2000, 423.

λογαριασμού, ήτοι την ανάληψη, την εκχώρηση, την ενεχύραση, τον συμψηφισμό, την άφεση χρέους κ.λπ, από τους συνδικαιούχους από κοινού ή μεμονωμένα²⁰⁴, γιατί μια τέτοιου περιεχομένου απαγόρευση θα ήταν αντίθετη προς την έννοια της ίδιας της καταθέσεως σε κοινό λογαριασμό, όπως αυτή διαγράφεται στο άρθρο 1 § 1 ν. 5638/1932, προς την δυνατότητα δηλ. χρήσης του λογαριασμού από τους συνδικαιούχους²⁰⁵. Οποιαδήποτε άλλη εκδοχή²⁰⁶ θα συνεπαγόταν υπερβολική δέσμευση των συνδικαιούχων και θα καταργούσε το βασικό πλεονέκτημα που συνδέεται με τον κοινό λογαριασμό, το οποίο έγκειται ακριβώς στη δυνατότητα χρήσης του από κάθε συνδικαιούχο ξεχωριστά χωρίς την ανάγκη συμπράξεως των λοιπών²⁰⁷.

Ο λόγος της απαγόρευσης βρίσκεται στην ίδια τη φύση και τους στόχους του κοινού λογαριασμού που είναι η προστασία της σχέσεως εμπιστοσύνης που δημιουργήθηκε τόσο ανάμεσα στην τράπεζα και τους δικαιούχους²⁰⁸, όσο και μεταξύ των συνδικαιούχων. Ειδικότερα, η εσωτερική σχέση καθορίζει με τρόπο προσωπικό, εμπιστευτικό την συμπεριφορά των συνδικαιούχων ως προς τη χρήση του. Αν υπήρχε η δυνατότητα της εναλλαγής δικαιούχων, χωρίς την σύμπραξη όλων, δεν θα μπορούσε να διατηρηθεί η ενότητα του στόχου και η σχέση εμπιστοσύνης των μερών, που αποτελεί τον «συνεκτικό ιστό» του κοινού λογαριασμού²⁰⁹. Αναπόφευκτα έτσι, μια μονομερής μεταβολή στα

²⁰⁴ Αντίθετος ο *Γεωργακόπουλος* (1999), 309-310, σύμφωνα με τον οποίο χρήση είναι κάθε αυτοπρόσωπη από τον καταθέτη άσκηση των δικαιωμάτων του, περιεχόμενα το στοιχείο της αμεσότητας της συναλλαγής του δικαιούχου με την τράπεζα και ως τέτοια θεωρείται μόνο η πράξη ανάληψης της κατάθεσης. Διάθεση αντιθέτως είναι κάθε πράξη που δεν συνίσταται σε αυτοπρόσωπη συναλλαγή του δικαιούχου με την τράπεζα, όπως π.χ. η εκχώρηση από τον δικαιούχο, ενεχύραση κ.λπ· ομοίως ο *Κουτσούκης* (1994), 209-210, θεωρεί ότι ειδικά η ενεχύραση απαίτησης από κατάθεση σε κοινό λογαριασμό υπάγεται στην απαγόρευση του άρθρου 3 ν. 5638/1932. Η μεν ενεχύραση βάσει του ν.δ. της 17.7/13.8.1923 συνεπάγεται εκχώρηση της απαίτησης, οπότε αποξενώνεται ο ενεχυράσας συνδικαιούχος από τον λογαριασμό, συνεπώς είναι φανερό πως χωρεί υποκατάσταση του τελευταίου από τον ενεχυρούχο δανειστή· βάσει δε των διατάξεων του ΑΚ, χωρεί είτε υποκατάσταση (όταν ενεχυράστηκε ολόκληρο το ποσό της κατάθεσης, ο ενεχυράσας αποξενούται πλήρως του λογαριασμού αφότου το χρέος λήξει και εισπραχθεί από τον ενεχυρούχο δανειστή), είτε προσθήκη ενός συνδικαιούχου (όταν ενεχυριάστηκε μέρος της κατάθεσης, οπότε ο ενεχυράσας συνδικαιούχος διατηρεί τα δικαιώματα από την κατάθεση ως προς το υπόλοιπο ποσό) και άρα αλλοίωση του αριθμού των συνδικαιούχων, αμφότερα όμως μη επιτρεπόμενα από το άρθρο 3 εδ. α' ν. 5638/1932· η *Πελένη-Παπαγεωργίου* (2005), 72-73, τέλος υποστηρίζει πως υφίσταται αξιολογική αντινομία μεταξύ των άρθρων 1 και 3 ν. 5638/1932, η οποία θα πρέπει να αρθεί με τελολογική συστολή του άρθρου 3, έτσι ώστε η απαγόρευση διάθεσης να εφαρμόζεται μόνον στις περιπτώσεις διάθεσης της κατάθεσης αιτία θανάτου, όπως είναι η εγκατάσταση κληρονόμου ή ο ορισμός κληροδόχου ως προς την κατάθεση. Η ως άνω απαγόρευση διάθεσης δεν αφορά, κατά την άποψη αυτή, στη δωρεά αιτία θανάτου, που είναι δικαιοπραξία εν ζωή.

²⁰⁵ ΕφΘεσ 1427/2007, ΕπισκεΕΔ 2007, 1134· *Αργυριάδης*, Αρμ 1978, 521-522· *Δούβλης* (1987), 24· *Ψυχομάνης*, ΝοΒ 1990, 591· ο *ίδιος* (2011), 485-486· *Γεωργιάδης Απ.* (2008²), 587.

²⁰⁶ Διεύρυνση δηλ. του πεδίου εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 3 εδ.α' ν. 5638/1932, ώστε η απαγόρευση διαθέσεως να περιλαμβάνει κάθε πράξη χρήσεως του κοινού λογαριασμού.

²⁰⁷ *Γεωργιάδης Απ.* (2008²), 587.

²⁰⁸ Η εκ της συμβάσεως καταθέσεως δημιουργούμενη, μεταξύ τράπεζας και πελάτη, σχέση είναι προσωπικής φύσεως, κατά τον *Παμπούκη* (1962), 313.

²⁰⁹ *Ψυχομάνης* (2011), 486· ομοίως *Μητροπούλου* (2002), 70-71.

πρόσωπα των δικαιούχων του λογαριασμού θα επέφερε, λόγω της έντονης προσωπικής φύσης του συγκεκριμένου είδους κατάθεσης, κλονισμό και της συναλλακτικής σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ πιστωτικού ιδρύματος και συνδικαιούχων.

Συνεπώς, κάθε δικαιοπραξία εν ζωή ή αιτία θανάτου ενός ή περισσότερων δικαιούχων της καταθέσεως σε κοινό λογαριασμό, με την οποία μεταβιβάζεται η έννομη θέση τους, ως σύνολο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, στην σχέση τους με την τράπεζα σε τρίτους, ως απαγορευμένη εκ του νόμου, θα πάσχει από ακυρότητα (ΑΚ 174)²¹⁰. Η ανωτέρω ωστόσο απαγόρευση διάθεσης γίνεται δεκτό ότι μπορεί να παρακαμφθεί με αντίθετη συμφωνία συνδικαιούχων-πιστωτικού ιδρύματος. Η συμφωνία των μερών, εν προκειμένω, καλύπτει το ενδεχόμενο κλονισμού της σχέσεως εμπιστοσύνης, αφενός μεταξύ των συνδικαιούχων και αφετέρου μεταξύ των τελευταίων και της τράπεζας²¹¹. Ετσι, η σύμβαση που καταρτίζεται μεταξύ όλων των συνδικαιούχων και της τράπεζας, με αντικείμενο συγκεκριμένη «διάθεση» είναι έγκυρη, ως τροποποίηση της αρχικής σύμβασης κατάθεσης ή νέα σύμβαση²¹². Στην περίπτωση αυτή ο ειδικός ή ο καθολικός διάδοχος ενός δικαιούχου και γενικότερα οποιοδήποτε τρίτο πρόσωπο υπεισέρχεται στην εξωτερική και εσωτερική σχέση της κατάθεσης αποκτά αξίωση έναντι της τράπεζας για καταβολή από τον κοινό λογαριασμό, αφού συμβλήθηκε μαζί της ως δικαιούχος του λογαριασμού²¹³.

1.1. Ειδικότερα το ζήτημα της διαγραφής/προσθήκης δικαιούχου σε κοινό λογαριασμό

Ζητήματα που συνδέονται με την απαγόρευση διάθεσης του άρθρου 3 εδ. α' ν. 5638/1932 και τα οποία έχουν απασχολήσει τα ελληνικά δικαστήρια είναι τόσο η διαγραφή συνδικαιούχων από τον κοινό λογαριασμό από έτερο δικαιούχο χωρίς τη συναίνεσή τους και η αντικατάστασή τους με τρίτα πρόσωπα ή και όχι, όσο και η εγγραφή σε υφιστάμενο κοινό λογαριασμό νέων δικαιούχων από έναν ή μερικούς συνδικαιούχους, χωρίς τη συμφωνία των λοιπών συνδικαιούχων.

Η διαγραφή συνδικαιούχου από τον κοινό λογαριασμό από έτερο δικαιούχο και η αντικατάστασή του από τρίτο πρόσωπο, χωρίς την σύμπραξη όλων των συνδικαιούχων, συνιστά περίπτωση υποκατάστασης του αρχικού δικαιούχου στο σύνολο των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεών του από τον κοινό λογαριασμό έναντι της τράπεζας, μη επιτρεπόμενη

²¹⁰ Ψυχομάνης (2011), 486.

²¹¹ Μητροπούλου (2002), 71.

²¹² Ψυχομάνης (2011), 486.

²¹³ Μπεχλιβάνης, Εισαγωγικό σημείωμα στην ΑΠ 1257/2010, ΕπισκεΔ 2011, 129.

από τη διάταξη του άρθρου 3 εδ. α' ν. 5638/1932²¹⁴. Γίνεται δεκτό ότι ο κάθε συνδικαιούχος δεν έχει δικαίωμα να διαγράψει από τα έγγραφα του κοινού λογαριασμού τα ονόματα των λοιπών (ή ορισμένων) συνδικαιούχων, ανευ της συναίνεσής τους, κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να φαίνεται ότι ο λογαριασμός έχει κλείσει για αυτούς και κινείται στη συνέχεια μόνο στο όνομά του (ή στο όνομα των μη διαγραφέντων δικαιούχων) εν αγνοία τους μάλιστα, καθώς ο συνδικαιούχος κοινού λογαριασμού έχει ίδιο και αυτοτελές δικαίωμα στο χρηματικό ποσό της καταθέσεως, που μόνο με τη θέλησή του μπορεί να χάσει²¹⁵. Δεν είναι συνεπώς δυνατή η μετατροπή του κοινού λογαριασμού σε ατομικό, με τη διαγραφή των λοιπών συνδικαιούχων, καθώς, με μονομερή ενέργεια ενός συνδικαιούχου, λύεται η σύμβαση του κοινού λογαριασμού για τους διαγραφέντες συνδικαιούχους και την τράπεζα, για την οποία λύση όμως απαιτείται η συμφωνία όλων των συμβαλλομένων μερών, δηλ. και της τράπεζας. Η μόνη επιτρεπτή ενέργεια είναι η ανάληψη όλου του υπολοίπου της καταθέσεως από έναν συνδικαιούχο, κάνοντας χρήση του δικαιώματος ολοκληρωτικής χρήσεως της καταθέσεως, οπότε επέρχεται απόσβεση της υφιστάμενης ενοχής και η κατάθεση αυτού σε νέο ή υφιστάμενο ατομικό λογαριασμό²¹⁶.

Περαιτέρω, γίνεται δεκτό ότι η απαγόρευση υπεισέλευσης τρίτου στην έννομη σχέση του κοινού λογαριασμού πρέπει ασφαλώς να εφαρμόζεται, για την ταυτότητα του νομικού λόγου, και όταν τρίτος ορίζεται από τα ίδια τα μέρη ως πρόσθετος δικαιούχος του λογαριασμού²¹⁷. Η εισαγωγή στον κοινό λογαριασμό και άλλου δικαιούχου προϋποθέτει τη συναίνεση όλων των λοιπών συνδικαιούχων, διότι άλλως θίγονται τα συμφέροντα των δικαιούχων αυτών, για το λόγο ότι μειώνεται χωρίς τη συναίνεσή τους το ποσοστό συμμετοχής τους στον κοινό λογαριασμό, με βάση την εσωτερική σχέση²¹⁸. Υποστηρίζεται

²¹⁴ ΕφΠειρ 194/2015, ΝΟΜΟΣ.

²¹⁵ Έτσι οι: ΑΠ 1096/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 578/1999, ΠοινΧρ 2000, 165· ομοίως ΑΠ 1071/1987, ΝοΒ 1987, 1084· ΕφΑθ 6618/011, ΕλλΔνη 2012, 1082.

²¹⁶ Μητροπούλου (2002), 42 επ.

²¹⁷ Μπεχλιβάνης, ΕπισκΕΔ 2011, 129.

²¹⁸ ΑΠ 1096/2014, ΝΟΜΟΣ, η οποία επικύρωσε την ΕφΑθ 6618/2011, ΕλλΔνη 2012, 1082 και η οποία δέχθηκε ότι «συνδικαιούχος δεν έχει το δικαίωμα μόνος να εγγράψει στον κοινό λογαριασμό τρίτο πρόσωπο ως συνδικαιούχο, χωρίς τη συναίνεση των λοιπών συνδικαιούχων, διότι άλλως καταστρατηγούνται τα δικαιώματά των, δεδομένου ότι ο συνδικαιούχος κοινού λογαριασμού έχει ίδιο και αυτοτελές δικαίωμα στο χρηματικό ποσό της καταθέσεως που μόνο με τη θέλησή του μπορεί να χάσει, με την είσοδο δε, εν αγνοία του και άλλου συνδικαιούχου μειώνεται χωρίς τη συναίνεσή του το ποσοστό της συμμετοχής του στο χρηματικό ποσό του κοινού λογαριασμού με βάση την εσωτερική σχέση»· ΑΠ 1257/2010, ΝΟΜΟΣ· ΕφΠειρ 194/2015, ΝΟΜΟΣ· ΕφΛαρ 463/2015, ΔΕΕ 2016, 1075· βλ. όμως και ΑΠ 1946/2014, ΝΟΜΟΣ, σύμφωνα με την οποία «για την εγγραφή νέου δικαιούχου σε υφιστάμενο κοινό λογαριασμό απαιτείται συναίνεση του ουσιαστικού συνδικαιούχου και όχι του αναγραφόμενου τυπικά, χωρίς δικαίωμα ανάληψης χρημάτων άνευ της εντολής εκείνου που άνοιξε το λογαριασμό, ο οποίος, δυνάμει σχετικού όρου, απαγόρευσε την ανάληψη χρημάτων από οποιονδήποτε συνδικαιούχο χωρίς σχετική εντολή του». Τη σύμπραξη όλων των συνδικαιούχων ως προϋπόθεση για την εισαγωγή νέου δικαιούχου δέχονται οι: Βενιέρης σε Τριανταφυλλάκη (2014²), 772· και Πανίτσας σε Λαδά (2016²), 126. Η Μητροπούλου (2002), 71, κάνει λόγο για συμφωνία συνδικαιούχων και τράπεζας· ομοίως Μπεχλιβάνης, ΕπισκΕΔ, 2011, 129-130, σύμφωνα με τον οποίο,

ότι η εκ μέρους της τράπεζας αυθαίρετη προσθήκη και άλλου δικαιούχου στον κοινό λογαριασμό, έπειτα από εντολή ενός ή μερικών μόνο συνδικαιούχων, χωρίς τη σύμπραξη όλων των αρχικών δικαιούχων, θα συνιστούσε παραβίαση της υποχρέωσης της τράπεζας για καλόπιστη εκπλήρωση της ενοχής από τη σύμβαση κοινού λογαριασμού, κατ'άρθρ. 288 ΑΚ, αφού θα παρείχε στο νέο δικαιούχο το δικαίωμα να αναλάβει ολόκληρο το ποσό της κατάθεσης, αναγκάζοντας έτσι τους δικαιούχους που δε συναίνεσαν να εμπλακούν στη διαδικασία αναζήτησής του. Η επιτυχής αναζήτηση θα απαιτούσε την εκ μέρους τους απόδειξη ότι ο τρίτος δε συνδέεται μαζί τους με κάποια έννομη σχέση που τον νομιμοποιεί στη διατήρηση του αναληφθέντος ποσού της κατάθεσης²¹⁹.

2. Η δυνατότητα εκχώρησης

Όπως ειπώθηκε ανωτέρω, σύμφωνα με την κρατούσα άποψη, η απαγόρευση διάθεσης της κατάθεσης του άρθρου 3 εδ. α' ν. 5638/1932 αφορά την υπεισέλευση τρίτου προσώπου στο σύνολο των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων του αρχικού δικαιούχου έναντι της τράπεζας, την μεταβίβαση δηλ. ολόκληρης της έννομης σχέσης συνδικαιούχων - τράπεζας. Δεν περιλαμβάνει τη μεταβίβαση μεμονωμένης απαίτησης, ήτοι της εις ολόκληρον απαίτησης του συνδικαιούχου έναντι της τράπεζας, σε τρίτα πρόσωπα που πραγματώνεται με την σύμβαση εκχώρησης (ΑΚ 455)²²⁰, η οποία είναι επιτρεπτή²²¹, εκτός εάν μεταξύ τράπεζας και συνδικαιούχου συμφωνηθεί το ανεκχώρητο της απαίτησης (ΑΚ 466 εδ. α'). Η εκχώρηση απαίτησης του άρθρου 455 ΑΚ, η οποία έχει ως αντικείμενο τη μεταβίβαση σε τρίτο μεμονωμένης απαίτησης, δηλ. επιμέρους ενοχής, πρέπει να διακρίνεται από τη μεταβίβαση ολόκληρης της έννομης σχέσης από την οποία πηγάζει, της συμβατικής δηλ. ενοχικής σχέσης σαν σύνολο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, ως ενότητας, καθώς η τελευταία έχει ως αποτέλεσμα την υπεισέλευση ενός τρίτου προσώπου στα δικαιώματα και στις υποχρεώσεις του αρχικού υποκειμένου της έννομης σχέσης· αντίθετα ο εκδοχέας μιας

ανεξαρτήτως της συναίνεσης ή μη όλων των δικαιούχων του λογαριασμού, τρίτος (μη δικαιούχος) δεν αποκτά αξίωση έναντι της τράπεζας για καταβολή από τον κοινό λογαριασμό, αν δεν συμβληθεί μαζί της (ως δικαιούχος του λογαριασμού).

²¹⁹ Μπεχλιβάνης, ΕπισκΕΔ 2011, 130-131, ο οποίος θεωρεί ότι δε νοείται μείωση του ποσοστού συμμετοχής στον κοινό λογαριασμό των συνδικαιούχων που δεν συναίνεσαν στην είσοδο του τρίτου. Η αξίωση του τελευταίου προσδιορίζεται από την εσωτερική σχέση που τον συνδέει με τους δικαιούχους που συναινούν στη συμμετοχή του και αποβαίνει σε βάρος της δικής τους αναλογίας.

²²⁰ Βλ. ΕφΔωδ 29/1999, ΕπισκΕΔ, 2000, 423. Σε θεωρία βλ. Δούβλη (1987), 24· Μητροπούλου (2002), 72 επ' Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 73 επ' Παμπούκη Κ., Παρατηρήσεις στην ΕφΘεσ 1427/2007, ΕπισκΕΔ 2007, 1128 επ' Γεωργιάδη Απ. (2008²), 587· Ψυχομάνη (2011), 485-486· Μικρουλέα σε Ρόκα Ν./Γκόρτσο/Μικρουλέα/Λιβαδά (2016³), 544.

²²¹ Η απαίτηση δύναται να εκχωρηθεί, ανεξάρτητα από το αν έχει περισσότερους δανειστές, αν δηλ. πρόκειται για ενεργητική εις ολόκληρον ενοχή. Γεωργιάδης Γ., Άρθρο 455, σε Γεωργιάδη Απ., Σύνομη ερμηνεία του Αστικού Κώδικα, (ΣΕΑΚ Ι): άρθρα 1-946, 2010, 929.

απαίτησης δεν καθίσταται αυτόματα και υποκείμενο της αντίστοιχης έννομης σχέσης²²². Η εκχώρηση απαίτησης στον κοινό λογαριασμό έχει ως αντικείμενο την αξίωση του εκχωρητή-συνδικαιούχου επί του υπολοίπου της κατάθεσης και όχι όλη την έννομη σχέση. Ο εκχωρητής-συνδικαιούχος ο οποίος εκχωρεί χωρίς τη συναίνεση της οφειλέτιδας τράπεζας την απαίτησή του, ακόμη και σε ολόκληρο το κατατεθέν ποσό του κοινού λογαριασμού, παύει μεν να είναι υποκείμενο της μεμονωμένα εκχωρηθείσας απαίτησης, παραμένει όμως υποκείμενο της έννομης σχέσης της κατάθεσης - της σύμβασης δηλ. που τον συνδέει με την οφειλέτιδα τράπεζα²²³.

Απαραίτητη προϋπόθεση για να μπορέσει ο εκδοχέας να προβάλει την ήδη συντελεσθείσα με την εκχώρηση μεταβίβαση της απαίτησης έναντι της οφειλέτιδας τράπεζας και των τρίτων και να ασκήσει εναντίον τους τα δικαιώματα που απορρέουν από την εκχωρηθείσα απαίτηση είναι η αναγγελία, δηλ. η γνωστοποίηση της εκχώρησης της απαίτησης στην τράπεζα (ΑΚ 460). Πριν από αυτήν δικαιούχος της απαίτησης εξακολουθεί να θεωρείται έναντι της οφειλέτιδας τράπεζας και των τρίτων ο αρχικός δικαιούχος του κοινού λογαριασμού²²⁴.

Η εκχώρηση της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό από έναν συνδικαιούχο σε τρίτο πρόσωπο αποτελεί γεγονός το οποίο ενεργεί υποκειμενικά (ΑΚ 492), δεν επηρεάζει δηλ. τη νομική θέση των λοιπών δικαιούχων, οι οποίοι μπορούν να ασκήσουν τα απορρέοντα από τη σύμβαση κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό δικαιώματά τους²²⁵. Στην συναλλακτική πρακτική ωστόσο, τα περισσότερα πιστωτικά ιδρύματα για την εκχώρηση της απαίτησης συνδικαιούχου-πελάτη τους απαιτούν τη σύμπραξη και των λοιπών συνδικαιούχων του κοινού λογαριασμού²²⁶.

Σχετικά με το ζήτημα του ακατάσχετου των απαιτήσεων από καταθέσεις σε κοινό λογαριασμό, συνεπώς και του ανεκχώρητου αυτών, σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 464 ΑΚ, ως προς το οποίο υπήρξε στο παρελθόν διχογνωμία ανάμεσα σε θεωρία και

²²² Γεωργιάδης Γ., Άρθρο 455, σε Γεωργιάδη Απ., ΣΕΑΚ Ι, 2010, 925-926.

²²³ Μητροπούλου (2002), 72· Γεωργιάδης Απ. (2015²), 442.

²²⁴ Έτσι η κρατούσα άποψη. Βλ. σχετικά Γεωργιάδη Γ., Άρθρο 460, σε Γεωργιάδη Απ., ΣΕΑΚ Ι, 2010, 937· Γεωργιάδη Απ. (2015²), 450,451,457.

²²⁵ Δούβλης (1987), 24.

²²⁶ Βλ. επ' αυτού σε Γενικούς Όρους Τραπεζικών Συναλλαγών της Τράπεζας Eurobank Ergasias A.E., κεφάλαιο 5. Ι, όρο 12, ο οποίος ορίζει ότι: «Κάθε γεγονός που συμβαίνει σ' έναν από τους δικαιούχους του κοινού λογαριασμού ενεργεί αυτοδικαίως και έναντι των λοιπών. Ειδικότερα, οποιαδήποτε ενέργεια, πράξη ή δήλωση της Τράπεζας σχετική με τον κοινό λογαριασμό προς οποιονδήποτε δικαιούχο, ενεργεί αυτοδικαίως και έναντι των λοιπών δικαιούχων και αντιστρόφως, οποιαδήποτε ενέργεια, πράξη ή δήλωση οποιουδήποτε δικαιούχου προς την Τράπεζα δεσμεύει και τους λοιπούς δικαιούχους. Κατ' εξαίρεση, για τη σύσταση ενεχύρου και την εκχώρηση της απαίτησης από τον κοινό λογαριασμό, την προσθήκη συνδικαιούχου, καθώς και για το κλείσιμο αυτού απαιτείται η σύμπραξη όλων των δικαιούχων.». <https://www.eurobank.gr/-/media/eurobank/footer/pdf/genikoi-oroi-sunallagon.pdf?la=el>.

νομολογία, λόγω του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων που καθιέρωσε το ν.δ. 1059/1971 και του επακόλουθου αποκλεισμού από την τράπεζα της νομικής δυνατότητας να εκπληρώσει την υποχρέωσή της (εκ του άρθρου 985 § 1 ΚΠολΔ) ως τρίτη να δηλώσει αν υπάρχει η κατασχεθείσα στα χέρια της απαίτηση, δόθηκε νομοθετική λύση με τη θέσπιση του άρθρου 24 ν. 2915/2001, με το οποίο ο νομοθέτης προέβλεψε ρητά πλέον ότι το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων δεν ισχύει έναντι του δανειστή που έχει δικαίωμα κατάσχεσης²²⁷ συνεπώς οι απαιτήσεις από καταθέσεις στα χέρια τράπεζας ως τρίτης μπορούν να κατασχεθούν²²⁷, άρα και να εκχωρηθούν²²⁸.

3. Η δυνατότητα ενεχύρασης

3.1. Υποκειμενική ενέργεια ενεχύρασης

Βάσει της συστατικής ερμηνείας της έννοιας της απαγόρευσης της διάθεσης της κατάθεσης του άρθρου 3 εδ. α' ν. 5638/1932, που προκρίνει η κρατούσα άποψη, η ενεχύραση του ποσού της καταθέσεως σε κοινό λογαριασμό, ως μορφή ατομικής χρήσης της καταθέσεως, είναι επιτρεπτή²²⁹. Ωστόσο, η συγκεκριμένη, συχνά απαντώμενη στην τραπεζική πρακτική, μορφή εμπράγματης ασφάλειας, που συνιστά μόρφωμα στο οποίο προσφεύγουν κυρίως τα πιστωτικά ιδρύματα προς εξασφάλιση των απαιτήσεων κατά των πελατών τους, γεννά προβλήματα στη συναλλακτική πρακτική.

Ως ανώμαλη παρακαταθήκη ή έστω δάνειο και ενεργητική εις ολόκληρον ενοχή, η κατάθεση σε κοινό λογαριασμό δημιουργεί, ως αναλύθηκε ανωτέρω²³⁰, κατ'αρχήν απαίτηση εις ολόκληρον υπέρ ενός εκάστου των συνδικαιούχων κατά της τράπεζας προς απόδοση χρηματικού ποσού ίσου με το ύψος της κατάθεσης. Αυτή η χρηματική απαίτηση μπορεί να ενεχυρασθεί προς εξασφάλιση απαιτήσεως τρίτου κατά του ενεχυράζοντα συνδικαιούχου. Το ενέχυρο αυτό αποτελεί κανονικό ενέχυρο επί απαιτήσεως²³¹.

Η ενεχύραση τμήματος ή ολόκληρης της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό από το δικαιούχο δεν αποτελεί γεγονός το οποίο ενεργεί αντικειμενικά, σύμφωνα με την ΑΚ 491,

²²⁷ Σχετικά με το ζήτημα του κατασχετού των τραπεζικών καταθέσεων πριν και μετά το ν.2915/2001 βλ. αναλυτικά κατωτέρω κεφ. 4^ο, υπό Ι.

²²⁸ Μητροπούλου (2002), 73.

²²⁹ Αργυριάδης, Αρμ 1978, 521-522· Δούβλης (1987), 23-24· Ψυχομάνης, ΝοΒ 1990, 591 επ' ο ίδιος (2011), 485 επ' Μητροπούλου (2002), 70 επ' Ρόκας Ν., Στοιχεία τραπεζικού δικαίου, 2002, 63· Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 77 επ' Παμπούκης Κ., Παρατηρήσεις στην ΕφΘεσ 1427/2007, ΕπισκΕΔ 2007, 1128 επ' ο ίδιος, Παρατηρήσεις στην ΕφΘεσ 1445/2009, ΕπισκΕΔ 2010, 145, 146· Γεωργιάδης Απ. (2008²), 587· Μικρουλέα σε Ρόκα Ν./Γκόρτσο/Μικρουλέα/Λιβαδά (2016³), 544· Πανίτσας σε Λαδά (2016), 126.

²³⁰ Βλ. κεφ. 1^ο, υπό ΙΙ 1.2.1.1.

²³¹ Ψυχομάνης, ΝοΒ 1990, 592· ο ίδιος (2011), 495.

συνεπώς έχει υποκειμενική ενέργεια (ΑΚ 492), παράγει δηλ. αποτελέσματα μόνο μεταξύ του ενεχυράζοντα συνδικαιούχου, της τράπεζας στην οποία υφίσταται η κατάθεση και του τρίτου-ενεχυρούχου δανειστή, χωρίς να παραβλάπτονται τα δικαιώματα των λοιπών συνδικαιούχων, οι οποίοι μπορούν να τα ασκήσουν παράλληλα. Ετσι, το δικαίωμα χρήσης της κατάθεσης των υπολοίπων συνδικαιούχων δεν παρακωλύεται, οπότε καθένας από αυτούς μπορεί να προβεί σε ανάληψη μέρους ή του συνόλου της κατάθεσης, αφήνοντας την ενεχύραση άνευ αντικειμένου²³². Η ενεχύραση της απαιτήσεως από κατάθεση σε κοινό λογαριασμό μπορεί να ενεργήσει στη συνέχεια αντικειμενικά, σε βάρος και των λοιπών συνδικαιούχων, όταν ο ενεχυρούχος δανειστής, κάνοντας χρήση του δικαιώματος του ενεχύρου, εισπράξει την απαίτηση, αναλάβει δηλ. τα κατατεθειμένα στο κοινό λογαριασμό χρήματα. Η ενέργεια αυτή αποτελεί καταβολή εκ μέρους της υπόχρεης προς απόδοση της καταθέσεως τράπεζας, με άμεση συνέπεια την απόσβεση της απαίτησης ως προς όλους τους συνδικαιούχους, κατά την ΑΚ 491²³³.

Παρά πάντως το επιτρεπτό της ενεχύρασης, η χρησιμότητά της ως εξασφαλιστικό μέσο είναι μάλλον περιορισμένη, αφού ανά πάσα στιγμή κάποιος από τους άλλους συνδικαιούχους μπορεί να εισπράξει το σύνολο της κατάθεσης, εξανεμίζοντας έτσι την ασφάλεια που έχει παράσχει ο ενεχυράσας²³⁴. Για το λόγο αυτό, στις περιπτώσεις που ενεχυρούχος δανειστής είναι πιστωτικό ίδρυμα, προκειμένου αυτό να μην απωλέσει την εμπράγματη εξασφάλιση του ενεχύρου επί της καταθέσεως - εξαιτίας της δυνατότητας είσπραξης της ενεχυρασμένης απαίτησης από τους λοιπούς συνδικαιούχους - απαιτεί την υπογραφή της σύμβασης ενεχύρασης από όλους τους δικαιούχους του λογαριασμού, δηλ. και από αυτούς που δεν είναι οφειλέτες²³⁵, καθώς είναι αυτονόητο πως αν όλοι οι συνδικαιούχοι συναινούν ή εγκρίνουν την ενεχύραση (ΑΚ 239) το ενέχυρο καθίσταται δεσμευτικό για όλους²³⁶. Εάν οι λοιποί συνδικαιούχοι - μη οφειλέτες δε συναινέσουν στην υπογραφή της ενεχυριακής συμβάσεως το πιστωτικό ίδρυμα δεν προβαίνει στην ενεχύραση. Εναλλακτικά, προτείνεται ως λύση να προβεί ο συνδικαιούχος προηγουμένως σε ανάληψη των κατατεθειμένων χρημάτων από τον κοινό λογαριασμό, γεγονός το οποίο ενεργεί αντικειμενικά (ΑΚ 491) και επιφέρει απόσβεση της εις ολόκληρον απαίτησης έναντι της τράπεζας και ως προς τους λοιπούς μη αναλαβόντες συνδικαιούχους και σε δημιουργία

²³² Ψυχομάνης, ΝοΒ 1990, 592· ο ίδιος (2011), 495· Μητροπούλου (2002), 75· Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 78-79.

²³³ Ψυχομάνης, ΝοΒ 1990, 592· ο ίδιος (2011), 495.

²³⁴ Γεωργιάδης Απ. (2008²), 588· ο ίδιος, Εμπράγματο Δίκαιο, 2010², 1174.

²³⁵ Βλ. σε Γενικούς Όρους Τραπεζικών Συναλλαγών της Τράπεζας Eurobank Ergasias A.E., κεφάλαιο 5. Ι, όρο 12, ο οποίος ορίζει ότι: «Κατ' εξαίρεση, για τη σύσταση ενεχύρου... της απαίτησης από τον κοινό λογαριασμό.....απαιτείται η σύμπραξη όλων των δικαιούχων.», <https://www.eurobank.gr/-/media/eurobank/footer/pdf/genikoi-oroi-sunallagon.pdf?la=el>.

²³⁶ Βλ. Ψυχομάνη (2011), 496.

άλλης, ατομικής κατάθεσης στο όνομά του, την απαίτηση εκ της οποίας μπορεί να πλέον να ενεχυράσει χωρίς κανένα πρόβλημα προς οιονδήποτε τρίτο²³⁷.

3.2. Ενεχύραση της απαιτήσεως από κοινό λογαριασμό βάσει των διατάξεων του ν.δ. 17.7/13.8.1923

3.2.1. Παρεκκλίσεις από την κοινή ενεχύραση του ΑΚ

Η ενεχύραση των τραπεζικών καταθέσεων ρυθμίζεται από τις γενικές διατάξεις του ΑΚ (ΑΚ 1247-1256) που αφορούν το ενέχυρο επί απαιτήσεως²³⁸. Όταν ωστόσο ενεχυρούχος δανειστής είναι πιστωτικό ίδρυμα - η πλέον συνηθισμένη στις συναλλαγές περίπτωση ενεχύρασης καταθέσεων - εφαρμόζονται οι ειδικές διατάξεις του ν.δ. της 17.7/13.8.1923 «περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών» (ειδικότερα τα άρθρα 35, 36, 39 και 44)²³⁹, με το οποίο θεσπίζεται ένα δίκαιο ειδικό και ταυτόχρονα εξαιρετικό²⁴⁰, ιδιαίτερα ευνοϊκό για την εμπράγματη διασφάλιση των απαιτήσεων των Τραπεζών²⁴¹, με σύσταση ενέχυρου σε ονομαστικές απαιτήσεις²⁴². Συμπληρωματικά εφαρμόζονται οι γενικές διατάξεις των άρθρων 1247-1256 ΑΚ για θέματα μη ρυθμιζόμενα ειδικά από τις διατάξεις του εν λόγω διατάγματος²⁴³.

Το ενέχυρο του ν.δ. 1923 παρουσιάζει ορισμένες αποκκλίσεις σε σχέση με το κοινό ενέχυρο του ΑΚ, τόσο ως προς τον τρόπο συστάσεως του, όσο και ως προς τα αποτελέσματά του. Έτσι, για τη σύσταση ενέχυρου του ΑΚ επί καταθέσεως απαιτείται

²³⁷ Ψυχομάνης, ΝοΒ 1990, 592· ο ίδιος (2011), 495-496.

²³⁸ Το ενέχυρο απαίτησης αποτελεί περίπτωση ενέχυρου σε δικαίωμα, οπότε υπάγεται κατ'αρχήν στην ρύθμιση εκείνου, λόγω όμως της ιδιομορφίας των απαιτήσεων και της ιδιαίτερης σημασίας της ενεχυράσεώς τους στην πράξη, ρυθμίζεται ειδικά στις ΑΚ 1248 επ.

²³⁹ Στο υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής του ως άνω ν.δ. υπάγεται κάθε α.ε που έχει αποκτήσει άδεια εφαρμογής των διατάξεων του ν.δ. με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας (άρθρο 1 § 2 ν.δ. 17.7/13.8.1923). Τέτοια άδεια δεν απαιτείται πλέον, για τις τράπεζες, καθώς η εφαρμογή του ν.δ. επεκτείνεται αυτόματα γι' αυτές, αφού δοθεί η άδεια της Τράπεζας της Ελλάδος για τη λειτουργία τους (άρθρο 26 § 9 ν. 2076/1992). Μάζης, Εμπράγματη εξασφάλιση τραπεζών και ανωνύμων εταιρειών: σύμφωνα με το Ν.Δ. της 17.7 / 13.8.1923 περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών και την υπόλοιπη σχετική ειδική νομοθεσία, 1993², 28· Γεωργιάδης Απ. (2008²), 472, υποσημ. 5· Ψυχομάνης (2011), 145.

²⁴⁰ Το θεσμικό πλαίσιο που θεσπίζεται με το ν.δ. είναι εξαιρετικό με την έννοια ότι δεν μπορεί να εφαρμοσθεί για πρόσωπα ή περιπτώσεις που δεν προβλέπει, όπως π.χ. όταν ενεχυρούχος δανειστής δεν είναι τράπεζα. Μάζης (1993²), 31-32.

²⁴¹ Για το αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του ν.δ. για την εμπράγματη ασφάλεια βλ. ΑΠ 480/2006, ΧρίΔ 2006, 612· ΑΠ 857/2004, ΝΟΜΟΣ· Μάζη (1993²), 32 επ.

²⁴² Γίνεται ορθά δεκτό ότι οι «ονομαστικές απαιτήσεις», για την ενεχύραση των οποίων κάνει λόγο το άρθρο 39 § 1 ν.δ. 1923, ταυτίζονται εννοιολογικά με τις ενοχικές απαιτήσεις που καθίστανται αντικείμενο ενεχύρασης κατά την ΑΚ 1248. Μάζης (1993²), 396.

²⁴³ ΑΠ 1883/2014, ΝΟΜΟΣ· ΣτΕ 179/2014, ΝΟΜΟΣ· ΕφΠειρ 32/2016, ΝΟΜΟΣ· ΕφΛαρ 117/2016 ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΛαρ 390/2014, Δικογραφία 2016, 422· Μάζης (1993²), 31-32· Βελέντζας (2004³), 414· Ψυχομάνης (2011), 145-146.

α) ενεχυρική σύμβαση, η οποία καταρτίζεται με έγγραφο²⁴⁴ συμβολαιογραφικό ή ιδιωτικό βέβαιης χρονολογίας (ΑΚ 1247 εδ. β', γ') και β) προσθέτως γνωστοποίηση της ενεχύρασης από τον ενεχυραστή συνδικαιούχο στην οφειλέτιδα τράπεζα (ΑΚ 1248), η οποία δεν υπόκειται σε συγκεκριμένο τύπο²⁴⁵ και με την οποία συντελείται η σύσταση του ενεχύρου²⁴⁶. Για την ενεχύραση καταθέσεως βάσει του ν.δ. 1923 α) η κατάρτιση της ενεχυρικής σύμβασης γίνεται και με απλό ιδιωτικό έγγραφο, χωρίς να απαιτείται αυτό να φέρει βέβαιη χρονολογία (άρθρο 36 § 2) και β) Η γνωστοποίηση της ενεχυράσεως πρέπει να γίνει με επίδοση αντιγράφου της συμβάσεως (συνήθως δικονομική) στην οφειλέτιδα τράπεζα (άρθρο 39 § 2)· άτυπη γνωστοποίηση δεν αρκεί. Η δε επίδοση, με την οποία συντελείται η ενεχυραση, μπορεί να γίνει από οποιονδήποτε εκ των συμβαλλομένων και όχι μόνο από τον ενεχυραστή δικαιούχο²⁴⁷.

Στην ενεχύραση βάσει του ΑΚ πριν το ασφαλιζόμενο χρέος καταστεί ληξιπρόθεσμο και απαιτητό, ο ενεχυρούχος δανειστής δικαιούται και υποχρεούται να εισπράξει την ενεχυρασμένη κατάθεση (εφόσον αυτή λήξει και γίνει απαιτητή²⁴⁸) από κοινού με τον ενεχυραστή συνδικαιούχο του κοινού λογαριασμού (ΑΚ 1253 εδ. α'). Όταν δε λήξει το ασφαλιζόμενο χρέος ο ενεχυρούχος δανειστής δικαιούται να εισπράξει την ενεχυρασμένη κατάθεση μόνο κατά το ποσό που απαιτείται για την ικανοποίησή του (ΑΚ 1254 εδ. β'), ικανοποιούμενος προνομιακά από την αξία της. Στην ενεχύραση, αντιθέτως, δυνάμει του ν.δ. 1923, πριν τη λήξη του ασφαλιζόμενου χρέους η ενεχυρούχος δανείστρια τράπεζα δικαιούται να εισπράξει την ενεχυρασμένη απαίτηση εκ της καταθέσεως μόνη της, χωρίς την σύμπραξη του ενεχυραστή συνδικαιούχου, μετά δε τη λήξη του ασφαλιζόμενου χρέους έχει τη δυνατότητα εισπράξης ολόκληρης της ενεχυρασμένης απαίτησης, με υποχρέωση όμως απόδοσης του υπολοίπου που θα προκύψει μετά την ικανοποίησή της στον ενεχυραστή δικαιούχο (άρθρο 44 ν.δ. 1923)²⁴⁹.

²⁴⁴ Ο έγγραφος τύπος είναι συστατικός για την ενεχύραση. Βλ. *Μάζη* (1993²), 398.

²⁴⁵ Αν και στην πράξη συνηθίζεται να γίνεται η γνωστοποίηση με επίδοση αντιγράφου της ενεχυρικής σύμβασης μέσω δικαστικού επιμελητή.

²⁴⁶ Κατά την κρατούσα γνώμη η γνωστοποίηση αποτελεί όρο ή προϋπόθεση για την έγκυρη σύσταση του ενεχύρου. Χωρίς γνωστοποίηση αυτής ενέχυρο δεν υπάρχει έναντι κανενός. Βλ. *Βαθρακοκόιλη*, ΕΡΝΟΜΑΚ: Ερμηνεία - Νομολογία Αστικού Κώδικα (κατ'άρθρο), τ.Δ': Εμπράγματο Δίκαιο, άρθρα 1142-1345 και Κτηματολόγιο, 2008, 524· *Γεωργιάδη Απ.*, Εμπράγματο Δίκαιο, 2010², 1154.

²⁴⁷ Επί των ανωτέρω βλ. ενδεικτικά: ΑΠ 1576/2014, ΤΝΠ ΔΣΑ: ΑΠ 1065/2009, ΕΠολΔ, 2010, 60· ΑΠ 988/2004, ΕΕμπΔ 2005, 747· ΕφΑθ 3087/2017, ΝΟΜΟΣ: ΕφΛαρ 390/2014, Δικογραφία 2016, 422· *Δημάκου*, Άρθρα 1247-1248, σε *Γεωργιάδη/Σταθόπουλο*, Αστικός Κώδικας: Ερμηνεία κατ'άρθρο - Νομολογία - Βιβλιογραφία, τ. VI, Εμπράγματο Δίκαιο (άρθρα 1118-1345), 1985, 383· *Γεωργιάδη Απ.* (2008²), 572· *τον ίδιο*, Εμπράγματο Δίκαιο, 2010², 1155.

²⁴⁸ Η περίπτωση κατά την οποία η ενεχυρασμένη απαίτηση καθίσταται απαιτητή αφορά τις προθεσμιακές καταθέσεις, όπου δεν είναι δυνατή η άμεση απόδοσή τους, αλλά μετά την πάροδο συγκεκριμένου, συμβατικά καθορισμένου, χρονικού διαστήματος.

²⁴⁹ ΠΠρΑθ 3122/2014, ΝΟΜΟΣ: *Ρίζος*, Ενεχύραση απαίτησης από τραπεζικές καταθέσεις υπέρ της τράπεζας όπου τηρούνται οι καταθέσεις, Αρμ 2009, 1324· *Φίλιος Χ.*, Ενεχύραση τραπεζικής

Περαιτέρω, στο ενέχυρο του ΑΚ ο ενεχυραστής συνδικαιούχος του κοινού λογαριασμού εξακολουθεί να παραμένει κύριος της βαρυνόμενης απαίτησης, δικαιούμενος να τη διαθέσει ελεύθερα, ήτοι να την εκχωρήσει εν όλω ή εν μέρει, με το βάρος βέβαια του ενεχύρου, ή να την μετενεχυράσει απλώς μεταφέρεται στον ενεχυρούχο δανειστή αποκλειστικά και μόνο η δυνατότητα εισπράξεως της απαιτήσεως αυτής. Στο ενέχυρο του ν.δ. 1923 από της επιδόσεως του αντιγράφου της ενεχυριακής συμβάσεως επέρχεται εκ του νόμου (άρθρο 39 § 1, § 3 ν.δ. 1923) *εκχώρηση* της ενεχυρασθείσας απαιτήσεως προς την δανείστρια τράπεζα²⁵⁰.

3.2.2. Αποτελέσματα ενεχύρασης. Υποστηριζόμενες απόψεις

Σχετικά ωστόσο με τα αποτελέσματα της ενεχύρασης απαίτησης κατά το ν.δ. 1923 δεν κρατεί ομοφωνία σε θεωρία και νομολογία. Η διατύπωση ειδικότερα τόσο του άρθρου 39 § 1, § 3²⁵¹, όσο και του άρθρου 44²⁵² έχει αποτελέσει αντικείμενο διαφορετικών ερμηνειών²⁵³.

Η κρατούσα στη νομολογία άποψη²⁵⁴, με την οποία στοιχίζεται και τμήμα της θεωρίας²⁵⁵, δέχεται ότι στο άρθρο 39 καθιερώνεται ένα είδος καταπιστευτικής και συγκεκριμένα εξασφαλιστικής εκχώρησης²⁵⁶, με αποτέλεσμα η ενεχυρούχος δανείστρια -

κατάθεσης: νομική φύση και συνέπειες στην αναγκαστική εκτέλεση (μετά από την ΑΠ 1065/2009), ΕΠολΔ 2010, 335.

²⁵⁰ ΑΠ 1576/2014, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 1065/2009, ΕΠολΔ 2010, 60· ΑΠ 988/2004, ΕΕμπΔ 2005, 747· ΕφΑθ 3087/2017, ΝΟΜΟΣ· ΕφΑθ 2171/2016, ΔΕΕ 2017, 86.

²⁵¹ Η παρ. 1 του άρθρου 39 ορίζει ότι: «*Εάν αντικείμενον της ενεχυριάσεως είναι απαίτησις ονομαστική του οφειλέτου κατά τρίτου, η ενεχυριάσις συνεπάγεται εκχώρησιν της απαιτήσεως υπό του οφειλέτου προς την πιστώτρια*», στη δε παρ. 3 του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι: «*Από της επιδόσεως θεωρείται η πιστώτρια ως νεμόμενη την απαίτησιν*».

²⁵² Το άρθρο 44 ορίζει ότι: «*Εάν αντικείμενον της ενεχυριάσεως είναι απαίτησις, η πιστώτρια δικαιούται ίνα εισπράξῃ την απαίτησιν ως εκδοχέυς, το δε μετα την εξόφλησιν υπόλοιπον αποδίδει τῷ οφειλέτῃ*».

²⁵³ Οσοναφορά τις διαφορετικές απόψεις που έχουν διατυπωθεί ως προς τη νομική φύση της ενεχυριάσεως του άρθρου 39 βλ. σχετικά Ρίζο, Αρμ 2009, 1323 επ· Ρεντούλη, Παρατηρήσεις στην ΑΠ 1065/2009, ΕφΑΔ 2010, 112-113· Φίλιο, ΕΠολΔ 2010, 330 επ· Μικρουλέα σε Ρόκα Ν./Γκόρτσο/Μικρουλέα/Λιβαδά (2016³), 536-537· Παναγόπουλο, Ζητήματα ουσιαστικού και δικονομικού δικαίου από την κατάσχεση απαιτήσεων στα χέρια τρίτου, ΕφΑΔ 2016, 19 επ.

²⁵⁴ Βλ.όλως ενδεικτικώς ΑΠ 1168/2015, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 1576/2014, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 1883/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1048/1998, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΑθ 168/2017, ΝΟΜΟΣ· ΕφΛαρ 117/2016, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΑθ 1112/2004, ΔΕΕ 2004, 1165.

²⁵⁵ Βελέντζας (2004³), 414· Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 80.

²⁵⁶ Εξασφαλιστική καλείται η εκχώρηση, με την οποία μεταβιβάζεται από τον εκχωρητή στον εκδοχέα (δανειστή του) απαίτηση που έχει κατά τρίτου, με σκοπό την εξασφάλιση του εκδοχέα και τη διευκόλυνση ικανοποίησής του. Ο εκδοχέας καθίσταται μεν αποκλειστικός δικαιούχος της απαίτησης που του εκχωρείται, αναλαμβάνει όμως απέναντι στον εκχωρητή την υποχρέωση να τη χρησιμοποιήσει για ορισμένο σκοπό (την εξασφάλιση πληρωμής του οφειλόμενου χρέους) και για ορισμένο χρόνο. Μετά την πάροδο του χρόνου αυτού υποχρεούται: αν μεν η απαίτηση, προς εξασφάλιση της οποίας έγινε η εκχώρηση, ικανοποιηθεί προτού γίνει ληξιπρόθεσμη να επαναμεταβιβάσει –με νέα εκχώρηση- την απαίτηση στον εκχωρητή συνδικαιούχο· αν δε η απαίτηση του εκδοχέα δεν ικανοποιηθεί αυτός δικαιούται να εισπράξει την εκχωρηθείσα απαίτηση και να

πιστώτρια τράπεζα να γίνεται, μετά την κατ'άρθρ. 39 § 2 επίδοση, μοναδικός και πραγματικός δικαιούχος της ενεχυρασμένης απαιτήσεως, δικαιούμενη, ως εκ τούτου, να την εισπράξει, σε περίπτωση δε αποσβέσεως του ασφαλιζόμενου χρέους ο ενεχυραστής έχει δικαίωμα να αξιώσει την επαναμεταβίβαση της απαιτήσεως, κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 1232 ΑΚ²⁵⁷. Γίνεται δεκτό²⁵⁸ ότι μετά την αναγγελία αποκόπτεται κάθε ενοχικός δεσμός του ενεχυραστή συνδικαιούχου με την ενεχυρασθείσα απαίτηση, την οποία ο τελευταίος δεν δικαιούται να διαθέσει περαιτέρω (να την εκχωρήσει ή να την μετενεχυράσει), ούτε μπορεί γενικότερα να αναμιχθεί με οποιοδήποτε τρόπο σε αυτή. Εφόσον συνεπώς ο ενεχυραστής συνδικαιούχος δεν είναι πλέον δικαιούχος της απαιτήσεως έχει υποστηριχθεί ότι οι δανειστές του τελευταίου δεν μπορούν να επιβάλλουν κατάσχεση εις χείρας της τράπεζας ως τρίτης για ικανοποίηση απαιτήσεως που έχουν κατά αυτού²⁵⁹.

Κρατούσα ωστόσο στην θεωρία²⁶⁰ και υποστηριζόμενη από μερίδα της νομολογίας²⁶¹ είναι η άποψη ότι η ενεχύραση των άρθρων 39 § 1 και 44 δεν συνιστά εκχώρηση - ούτε πλήρη, ούτε καταπιστευτική -, αλλά ειδική μορφή ενεχυριάσεως απαιτήσεως²⁶². Η «εκχώρηση» που αναφέρει ο νομοθέτης στο άρθρο 39 δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ότι φθάνει μέχρι το σημείο να υπερακοντίζει τον σκοπό για τον οποίο

ικανοποιηθεί από το προϊόν της είσπραξης, υποχρεούμενος να αποδώσει το τυχόν πλεόνασμα στον εκχωρητή. *Γεωργιάδης Απ.* (2015²), 464 επ· ο *ίδιος* (2008²) 589 επ· βλ. επίσης *Καράκωστα* (2006), 861 επ.

²⁵⁷ ΑΠ 1168/2015, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 1576/2014, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΛαρ 117/2016, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΑθ 168/2017, ΝΟΜΟΣ· *Βελέντζας* (2004³), 414.

²⁵⁸ Βλ. σχετικά ΣτΕ 179/2014, ΝΟΜΟΣ· ΣτΕ 3038/2013, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1991/2007, ΧριΔ 2008, 800· ΑΠ 857/2004, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 988/2004, ΕΕμπΔ 2005, 747· ΕφΠειρ 32/2016, ΝΟΜΟΣ.

²⁵⁹ Βλ. σχετικά *Ρεντούλη*, ΕφΑΔ 2010, 112· *Παναγόπουλο*, ΕφΑΔ 2016, 19-20, με αναφορά στην ΠΠρΑθ 6180/2012 (αδημ), η οποία ακύρωσε την κατάσχεση στα χέρια μιας εταιρείας, ως τρίτης, κατ' αυτής απαιτήσεως του ενεχυραστή (οφειλετή του κατάσχοντος) με τη σκέψη ότι «*μετά την επίδοση στην τρίτη της συμβάσεως του τραπεζικού ενεχύρου..... ο εκχωρητής αποξενώνεται εντελώς και δεν μπορεί να αναμιχθεί στην απαίτηση, την οποία έκτοτε αποκτά η εκδοχέας πιστώτρια...*»· βλ. επίσης γνμδ ΝΣΚ 629/1997, <http://www.nsk.gr>· βλ. όμως και ΑΠ 1576/2014, ΤΝΠ ΔΣΑ, η οποία αν και δέχεται ότι με την ενεχύραση του ν.δ. 1923 αποκόπτεται κάθε δεσμός του ενεχυραστή με την ενεχυρασθείσα απαίτηση, θεωρεί ότι είναι επιτρεπτή η επιβολή κατάσχεσης επί αυτής από δανειστή του ενεχυραστή στα χέρια του ενεχυρούχου δανειστή ως τρίτου.

²⁶⁰ *Μαριδάκης*, Γνωμοδότηση, ΕΕΝ 1936, 1011 επ· *Δημάκου σε Γεωργιάδη/Σταθόπουλο* (1985), 384· *Μάζης* (1993²), 400 επ· *Σταθόπουλος*, Η απαίτηση ως μέσο χρηματοδότησης - Σύγχρονοι τρόποι αξιοποίησης και η ανάγκη «εμπραγμάτωσης», ΕπισκΕΔ 1997, 8 επ· *Ρίζος*, Αρμ 2009, 1324, 1327· *Βελλας*, Η κατά Ν. 3301/2004 χρηματοοικονομική εμπράγματα ασφάλεια, ΧριΔ 2009, 377· *Φίλιος*, ΕΠολΔ 2010, 329 επ· *Ρεντούλης*, ΕφΑΔ 2010, 112-113· *Παναγόπουλος*, ΕφΑΔ 2016, 21· Ο *Παμπούκης Κ.*, Παρατηρήσεις στην ΠΠρΞανθ 92/2005, ΕπισκΕΔ 2007, 1278, ενώ υιοθετεί τα επιχειρήματα της άποψης αυτής, καταλήγει σε μια μάλλον μέση θέση, χαρακτηρίζοντας την ενεχύραση κατά το ν.δ. ως ενεχύραση η οποία εξασφαλίζει περισσότερο τον ενεχυρούχο δανειστή σε σχέση με την κοινή ενεχύραση, εξαιτίας της εξομοίωσής της με εκχώρηση· ομοίως ο *ίδιος*, Παρατηρήσεις στην ΕφΘεσ 1427/2007, ΕπισκΕΔ 2007, 1132-1133.

²⁶¹ ΑΠ 1065/2009, ΕΠολΔ 2010, 60· ΑΠ 1915/1999, ΕλλΔνη 2001, 160· ΕφΑθ 3087/2017, ΝΟΜΟΣ· ΕφΑθ 2171/2016, ΔΕΕ 2017, 86· ΕφΛαρ 82/2015, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΕφΑθ 6371/2014, ΔΕΕ 2015, 397· ΕφΑθ 5740/2011, ΔΕΕ 2012, 131· ΠΠρΑθ 712/2014, ΝΟΜΟΣ· ΠΠρΑθ 3122/2014, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΡοδ 67/2016, ΝΟΜΟΣ.

²⁶² Ο *Φίλιος*, ΕΠολΔ 2010, 329, κάνει λόγο για γνήσιο ενέχυρο απαιτήσεως.

συνομολογείται η ενεχύραση απαιτήσεως του οφειλέτη κατά τρίτου, που είναι η εξασφάλιση της πιστώτριας τράπεζας και με την έννοια αυτή δεν συνεπάγεται μια τέλεια, απόλυτη και οριστική διάθεση της απαιτήσεως προς την πιστώτρια, αλλά πλασματική, περιορισμένη, η οποία διέπεται καταρχήν από το ειδικό και γενικό ενεχυρικό δίκαιο και μόνον επικουρικών (και εφόσον δεν αντίκεινται σε αυτό) από τις διατάξεις για την εκχώρηση απαιτήσεων²⁶³. Οι όροι «εκχώρησις» και «ως εκδοχέυς» χρησιμοποιήθηκαν μόνο για απλή διασάφηση του δικαιώματος της πιστώτριας τράπεζας να προβεί από μόνη της σε είσπραξη της ενεχυρασθείσας απαίτησης προτού το ασφαλιζόμενο με αυτή χρέος καταστεί ληξιπρόθεσμο και απαιτητό, κατ'απόκλιση της ρύθμισης της ΑΚ 1253 εδ. α', ζήτημα αμφισβητούμενο τότε, ενόψει και των ατελειών του τότε ισχύοντος νόμου περί ενεχύρου²⁶⁴.

Από τα ως άνω παρέπεται ότι στην περίπτωση του ειδικού αυτού ενεχύρου δικαιούχος της βεβαρημένης με το ενέχυρο απαιτήσεως της καταθέσεως παραμένει ο ενεχυράσας συνδικαιούχος του λογαριασμού - αφού η τράπεζα αποκτά απλώς δικαίωμα «εξουσίαισης», δηλ. είσπραξης, της ενεχυραζόμενης απαίτησης, όχι όμως την ίδια την απαίτηση²⁶⁵ -, ο οποίος μπορεί να προβεί, είτε σε νέα εκχώρηση της απαίτησής του προς τρίτον, με το βάρος βέβαια του ενεχύρου, είτε και σε άλλες ενεχυριάσεις περαιτέρω, ενώ οι δανειστές τούτου δεν εμποδίζονται να επιβάλουν κατάσχεση στην ενεχυρασμένη απαίτηση από κατάθεση χρημάτων εις χείρας της τράπεζας ως τρίτης και να ικανοποιηθούν από αυτή, μετά την προνομιακή ικανοποίηση της ενεχυρούχου Τράπεζας²⁶⁶. Μπορούν όμως να ικανοποιηθούν από την ενεχυριασμένη απαίτηση μόνο μετά την πλήρωση της αιρέσεως της αποσβέσεως του ενεχύρου, σε περίπτωση δε που αντί για την απόσβεση του ενεχύρου, πληρωθεί η αίρεση της λήξεως του ασφαλιζόμενου χρέους η τράπεζα εξακολουθεί να διατηρεί το δικαίωμα να εισπράξει την ενεχυριασμένη απαίτηση κατά το μέρος που είναι απαραίτητο για την ικανοποίησή της, πλην όμως έχει υποχρέωση να αποδώσει το τυχόν

²⁶³ Έτσι η ΑΠ 1065/2009, ΕΠολΔ 2010, 60· ομοίως και οι: Εφαθ 3087/2017, ΝΟΜΟΣ· Εφαθ 82/2015, ΤΝΠ ΔΣΑ· Εφαθ 615/2015, ΝΟΜΟΣ· Εφαθ 6371/2014, ΔΕΕ 2015, 397· ΠΠραθ 2450/2014, ΝΟΜΟΣ· *Μάζης* (1993²), 401.

²⁶⁴ Εφαθ 6371/2014, ΔΕΕ 2015, 397· Εφαθ 5740/2011, ΔΕΕ 2012, 131· *Φίλιος*, ΕΠολΔ 2010, 333.

²⁶⁵ Έτσι οι: ΑΠ 1915/1999, ΕλλΔνη 2001, 160· Εφαθ 390/2014, Δικογραφία 2016, 422· *Ρίζος*, Αρμ 2009, 1325.

²⁶⁶ Έτσι οι: ΑΠ 1065/2009, ΕΠολΔ 2010, 60· Εφαθ 3087/2017, ΝΟΜΟΣ· Εφαθ 2171/2016, ΔΕΕ 2017, 86· Εφαθ 82/2015, ΤΝΠ ΔΣΑ· Εφαθ 5740/2011, ΔΕΕ 2012, 131· ΠΠρΘεσ 3088/2014, ΝΟΜΟΣ· ΠΠΡΑΘ 1579/2013, ΝΟΜΟΣ. Το κατασχετό χρηματικής απαίτησης καταθέτου της τράπεζας για απόδοση του πιστωτικού υπολοίπου του τραπεζικού λογαριασμού, ακόμη και αν έχει ενεχυρασθεί προς την τράπεζα η απαίτηση έναντι αυτής, δέχεται και η Εφαθ 379/2003, Δικογραφία 2003, 417, χωρίς ωστόσο να αναφέρεται στη νομική φύση του ενεχύρου του αρθρου 39 ν.δ. Στη θεωρία υπέρ του κατασχετού ενεχυρασθέντων, υπέρ των πιστωτριών τραπεζών, απαιτήσεων τάσσονται οι: *Δημάκου σε Γεωργιάδη/Σταθόπουλο* (1985), 384· *Μάζης* (1993²), 401· *Σταθόπουλος*, ΕπισκεΔ 1997, 9· *Ψυχομάνης* (2011), 146-147, ο οποίος κάνει λόγο για (πλασματική) εκχώρηση· *Γεωργιάδου*, Κατάσχεση στα χέρια τρίτου, σε *Κουτσουλέλο*, Αναγκαστική εκτέλεση : μετά τον νέο Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (Ν. 4335/2015), 2016, 342.

υφιστάμενο υπόλοιπο όχι στον ενεχυριαστή, αλλά στον κατασχόντα εις χείρας της την ενεχυριασμένη απαίτηση²⁶⁷.

Στην περίπτωση της ενεχύρασης απαίτησης από κοινό λογαριασμό (και γενικότερα από τραπεζική κατάθεση) έχει υποστηριχθεί στη θεωρία²⁶⁸ και μια ενδιάμεση άποψη, σύμφωνα με την οποία η σχετική απαίτηση εκχωρείται στον ενεχυρούχο δανειστή καταπιστευτικά, με αποτέλεσμα ο τελευταίος, αν και τυπικά συνδικαιούχος της κατάθεσης, να μην υπεισέρχεται πλήρως στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του ενεχυραστή συνδικαιούχου και να δικαιούται συνεπώς μόνο να εισπράξει το κατατεθέν ποσό, εμποδιζόμενος, κατά τα λοιπά, από τον σκοπό της εκχώρησης, που συνίσταται αποκλειστικά στην ικανοποίησή του από το ποσό της κατάθεσης, να διαχειρίζεται ελεύθερα την εκχωρηθείσα, λόγω ενεχύρου, απαίτηση²⁶⁹. Η σχέση μεταξύ των συνδικαιούχων δεν επηρεάζεται έτσι σημαντικά, ούτε αλλοιώνεται η ενοχή από τον κοινό λογαριασμό, αφού ουσιαστικά υποκειμένό της παραμένει ο ενεχυραστής, έστω και προσωρινά αποψιλωμένος από κάποιες εξουσίες του²⁷⁰.

Σχετικά τώρα με το επιτρεπτό της ενεχυράσεως των καταθέσεων σε κοινό λογαριασμό λόγω του ακατάσχετου αυτών που καθιερώθηκε με το ν.δ. 1051/1971, ισχύουν όσα ειπώθηκαν για την εκχώρηση²⁷¹.

3.3. Το ζήτημα του «ενεχύρου επί ίδιας οφειλής»

Πάγια πρακτική στις τραπεζικές συναλλαγές είναι η παραχώρηση από πελάτη μιας τράπεζας, προς εξασφάλιση των απαιτήσεων της τελευταίας κατ'αυτού από διάφορες αιτίες (π.χ. από παροχή δανείου), ενεχύρου επί της ανταπαίτησης που έχει αυτός σε βάρος της

²⁶⁷ Έτσι Ρεντούλης, ΕφΑΔ 2010, 113· ομοίως η ΑΠ 1065/2009, ΕΠολΔ 2010, 60, σύμφωνα με την οποία είναι επιτρεπτή η κατάσχεση της ενεχυρασθείσας απαίτησης εις χείρας της τράπεζας ως τρίτης από δανειστή του ενεχυραστή, πλην το διατακτικό της αποφάσεως επί της ανακοπής του άρθρου 986 ΚΠολΔ περιορίζεται στην αναγνώριση της υπάρξεως της απαιτήσεως του καθ'ού η εκτέλεση κατά της τράπεζας, με την μνεία του υπέρ αυτής ενέχυρου, χωρίς καταψήφιση της κατασχεθείσας απαίτησης του καθού η εκτέλεση, η οποία δεν είναι ακόμα απαιτητή και δικαστικώς επιδιώξιμη. Σε περίπτωση μεταγενέστερης αποσβέσεως του ενεχύρου δικαιολογείται αίτημα για καταψήφιση της κατασχεθείσας απαίτησεως, εφόσον η τράπεζα εμμένει στην αρνητική της δήλωση· έτσι και η ΕφΑθ 3087/2017, ΝΟΜΟΣ.

²⁶⁸ Γεωργιάδης Απ. (2008²), 586 επ· ο ίδιος, Εμπράγματο Δίκαιο, 2010², 1172 επ.

²⁶⁹ Ενώ η κρατούσα νομολογία δέχεται ότι με την καταπιστευτική εκχώρηση ο ενεχυρούχος δανειστής γίνεται πραγματικός δικαιούχος της ενεχυρασθείσας απαίτησης.

²⁷⁰ Βλ. και ΕφΛαρ 390/2014, Δικογραφία 2016, 422, σύμφωνα με την οποία «η από τον καταθέτη ενεχύραση προς την τράπεζα της απαιτήσεώς του κατ' αυτής για απόδοση του προϊόντος της καταθέσεως δεν αποτελεί εκχώρηση κατά την έννοια του άρθρου 455 ΑΚ, αλλά απλώς παρέχει στην τράπεζα δικαίωμα "εισπράξεως" της απαιτήσεώς του».

²⁷¹ Βλ. ανωτέρω κεφ. 2^ο, υπό Ι 2.

τράπεζας, με αντικείμενο την απόδοση των τραπεζικών του καταθέσεων²⁷². Πρόκειται για το γνωστό από παλαιά ζήτημα του δυνατού ύπαρξης «ενεχύρου επί ίδιας οφειλής»²⁷³. Από μερίδα της θεωρίας²⁷⁴ έχει τεθεί ζήτημα κύρους μιας τέτοιας εμπράγματης επιβάρυνσης των χρηματικών καταθέσεων πελάτη από την τράπεζα στην οποία αυτές τηρούνται. Ειδικότερα, εγείρονται σοβαρές επιφυλάξεις ως προς τη δυνατότητα γέννησης και λειτουργίας μιας έννομης σχέσης, κατά την οποία οφειλέτης της απαίτησης επί της οποίας συνιστάται το ενέχυρο (οφειλέτης της ενεχυραζόμενης απαίτησης) και δικαιούχος της είσπραξης της λόγω ενεχύρου (ενεχυρούχος δανειστής) είναι ένα και το αυτό πρόσωπο, καθώς λείπει ένα ουσιώδες στοιχείο της υπόστασης της εν λόγω σύμβασης, το διακριτό των υποκειμένων και κατ'επέκταση ο τριμερής χαρακτήρας της έννομης σχέσης που γεννά η ενεχύραση²⁷⁵.

Υποστηρίζεται ότι μια τέτοια ενεχύραση, τόσο με τις ειδικές διατάξεις του ν.δ. του 1923 - ακόμη και αν δεχθούμε ότι ισοδυναμεί με καταπιστευτική εκχώρηση -, όσο και με τις γενικές των άρθρων 1248 επ ΑΚ, δεν μπορεί να έχει έννομες συνέπειες και κατά συνέπεια είναι άκυρη²⁷⁶, καθώς η απαίτηση που προσφέρεται σε ενέχυρο - ή σε εκχώρηση - στρέφεται πάντοτε κατά τρίτου οφειλέτη, ως σαφεστάτα προκύπτει από την ΑΚ 1248 (και από την ΑΚ 460 στην περίπτωση της εκχώρησης) και από το άρθρο 39 ν.δ. 1923, τα οποία απαιτούν γνωστοποίηση της σύμβασης ενεχύρασης στον οφειλέτη²⁷⁷. Εδώ ο ενεχυρούχος δανειστής οδηγείται στο άτοπο να αξιώνει από τον εαυτό του την εκπλήρωση της αντίστοιχης παροχής, δηλ. την απόδοση του κατατεθέντος χρηματικού ποσού. Στην περίπτωση αυτή γίνεται δεκτό²⁷⁸ ότι επέρχεται σύγχυση των ιδιοτήτων δανειστή και οφειλέτη στο πρόσωπο της τράπεζας (ΑΚ 453), με αποτέλεσμα να αποσβήνεται η απαίτηση από την τραπεζική κατάθεση σε κοινό λογαριασμό έναντι όλων των συνδικαιούχων (αντικειμενική ενέργεια συγχύσεως [ΑΚ 491]) και συνακόλουθα το ενέχυρο που έχει συσταθεί επ'αυτής υπέρ της τράπεζας²⁷⁹. Η τράπεζα όμως υπεισέρχεται με τον τρόπο αυτό στη θέση του εκχωρητή-

²⁷² Ρίζος, Αρμ 2009, 1311-1312.

²⁷³ Γεωργιάδης Απ., Εμπράγματο Δίκαιο, 2010², 1172.

²⁷⁴ Ψυχομάνης, ΝοΒ 1990, 586 επ· ο ίδιος (2011), 497-498· Μάζης, Αδυναμία σύστασης ενεχύρου - Κατάσχεση τραπεζικής κατάθεσης (γνμδ.), ΔΕΕ 2003, 36-37· ο ίδιος, Σημ. στην ΠΠρΑθ 5348/2003, ΔΕΕ 2003, 1034-1035· Γεωργιάδης Απ. (2008²), 586-587· ο ίδιος, Εμπράγματο Δίκαιο, 2010², 1172-1173· Ρίζος, Αρμ 2009, 1311-1313, 1325 επ.

²⁷⁵ Βλ. Ρίζο, Αρμ 2009, 1311 επ.

²⁷⁶ Ο Ψυχομάνης, ΝοΒ 1990, 587, μάλιστα χαρακτηρίζει την εν λόγω ενεχύραση «νομικά αδιανόητη».

²⁷⁷ Έτσι Μάζης, Αδυναμία σύστασης ενεχύρου, ΔΕΕ 2003, 37.

²⁷⁸ Αυτό υποστηρίζουν οι: Ψυχομάνης, ΝοΒ 1990, 587· ο ίδιος (2011), 497· Μάζης, Αδυναμία σύστασης ενεχύρου - Κατάσχεση τραπεζικής κατάθεσης (γνμδ), ΔΕΕ 2003, 36-37· ο ίδιος, Σημ. στην ΠΠρΑθ 5348/2003, ΔΕΕ 2003, 1034-1035· Γεωργιάδης Απ. (2008²), 586-587· ο ίδιος, Εμπράγματο Δίκαιο, 2010², 1172-1173.

²⁷⁹ Βλ. και Ρίζο, Αρμ 2009, 1335-1336, ο οποίος δέχεται κατ'αποτέλεσμα την μη παραγωγή εννόμων συνεπειών της ενεχυρικής έννομης σχέσης, επί άλλης βάσης όμως. Ειδικότερα, υποστηρίζει ότι εν προκειμένω δεν ταυτίζονται τα πρόσωπα του δανειστή και του οφειλέτη, δηλ. τα υποκείμενα της ενοχικής σχέσης, ώστε να υπάρξει πλήρωση του πραγματικού της ΑΚ 453, αλλά τα υποκείμενα της εμπράγματης σχέσης (ενεχυρούχος δανειστής και οφειλέτης ενεχυραζόμενης απαίτησης), ταύτιση, η

συνδικαιούχου και υπόκειται σε αναγωγή, σύμφωνα με την ΑΚ 493, από τους λοιπούς συνδικαιούχους²⁸⁰.

Η νομολογία²⁸¹ αντίθετα και μέρος της θεωρίας²⁸² δέχονται την πρακτική αυτή, μη συμμεριζόμενες τις ως άνω διατυπωθείσες επιφυλάξεις και θεωρούν ότι παράγονται κανονικά έννομα αποτελέσματα από μια τέτοια σύμβαση ενεχύρασης τραπεζικών καταθέσεων. Από ορισμένους θεωρητικούς²⁸³ υποστηρίζεται ότι δεν προκαλείται απόσβεση της απαίτησης με σύγχυση, διότι, δεδομένου ότι ο ενέγγυος δανειστής δεν αποκτά πλήρες δικαίωμα στη βαρυνόμενη απαίτηση, δανειστής της οποίας παραμένει ο ενεχυραστής, παρά μεταφέρεται σε αυτόν μέρος από τις απορρέουσες από την απαίτηση εξουσίες, ο τελευταίος δεν καθίσταται ταυτοχρόνως δανειστής-εκδοχέας της ενεχυραζόμενης απαίτησης. Λαμβανομένου υπόψη, κατά την άποψη αυτή, ότι δεν συντρέχει περίπτωση εκχώρησης της αξίωσης για απόδοση της τραπεζικής κατάθεσης στην τράπεζα - για την συντέλεση της οποίας απαιτείται η ύπαρξη τρίτου οφειλέτη²⁸⁴-, το κύρος του ενεχύρου δεν μπορεί εύκολα να αμφισβητηθεί για το λόγο μόνο ο οφειλέτης της ενεχυραζόμενης απαίτησης ταυτίζεται με το πρόσωπο του ενεχυρούχου δανειστή²⁸⁵.

οποία βέβαια έχει ως αποτέλεσμα την αδυναμία πραγμάτωσης του περιεχομένου και του σκοπού του δικαιώματος του ενεχύρου, καθώς η ύπαρξη διακριτών προσώπων στην ενεχυρική σχέση αποτελεί ουσιώδες εννοιολογικό στοιχείο της.

²⁸⁰ Βλ. σχετικά *Ψυχομάνη* (2011), 497.

²⁸¹ ΑΠ 1065/2009, ΕΠολΔ 2010, 60· ΑΠ 857/2004, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 293/2000, ΕΕμπΔ 2000, 716· ΑΠ 1915/1999, ΕΛΛΔνη 2001,160· ΕφΑθ 3087/2017, ΝΟΜΟΣ· ΕφΑθ 2171/2016, ΔΕΕ 2017, 86· ΕφΘεσ 1445/2009, ΕπισκΕΔ 2010, 137· ΠΠρΑθ 5348/2003, ΔΕΕ 2003, 1083.

²⁸² *Βελντζας* (2004³), 415· *Πελένη-Παπαγεωργίου* (2005), 80-81, κατά την οποία πρέπει να διασωθεί η εγκυρότητα της ενεχυράσεως, ακόμη και αν το πρόσωπο του ενεχυρούχου δανειστή ταυτίζεται με εκείνο του οφειλέτη της ενεχυρασμένης απαίτησεως, με το σκεπτικό ότι ο νομοθέτης του ΑΚ είχε υπόψη του το συνήθως συμβαίνον, χωρίς όμως να αποκλείει την περίπτωση που ενεχυρούχος δανειστής και οφειλέτης είναι το ίδιο πρόσωπο· *Λαδογιάννης*, Οι επιχειρηματικές απαιτήσεις ως αντικείμενο ασφαλείας, (2005), 193 επ, σύμφωνα με τον οποίο, όσο και αν ξενίζει η φυσική θεώρηση μια τράπεζα να στρέφεται «εναντίον της ίδιας», η συναλλαγή πουθενά δεν αποκλείεται, ούτε είναι νομικά αδιανόγη, αφού το δίκαιο, για να ρυθμίσει την ύλη του, ορίζει ελεύθερα και χωρίς φυσικές ή λογικές δεσμεύσεις (βλ. και υποσημ. 65, στην οποία προβαίνει σε μια συγκριτική επισκόπηση του ζητήματος με όσα ισχύουν στο γερμανικό, γαλλικό και αγγλικό δίκαιο)· *Βελλας*, ΧρΙΔ 2009, 377· στην ίδια κατεύθυνση κινείται και ο *Παμπούκης*, Παρατηρήσεις στην ΕφΘεσ 1427/2007, ΕπισκΕΔ 2007, 1133, κατά τον οποίο η ενεχυραση απαιτήσεως στην τράπεζα όπου τηρούνται οι καταθέσεις ισχύει μεν ως εξασφαλιστική εκχώρηση, με την έννοια όμως ότι η εκχώρηση απλώς διασφαλίζει ότι η ασφαλισμένη απαίτηση θα ικανοποιηθεί προνομιακά από την ενεχυρασμένη απαίτηση και συνεπώς δεν επάγεται σύγχυση κατά την ΑΚ 453. Ετσι, όταν οι δυο απαιτήσεις καταστούν ληξιπρόθεσμες θα παραχθεί δικαίωμα συμψηφισμού της απαίτησης της τράπεζας με αυτή του καταθέτη· ο *ίδιος*, ΕπισκΕΔ 2010, 144 επ.

²⁸³ *Λαδογιάννης* (2005), 194-195· *Βέλλας*, ΧρΙΔ 2009, 377.

²⁸⁴ Βλ. επ'αυτού και *Λαδογιάννη* (2005), 197, ο οποίος αναφέρεται στην ΑΠ 1915/1999, ΕΛΛΔνη 2001, 160, η οποία διέγνωσε ότι το περιεχόμενο της σύμβασεως ενεχύρασης προς την τράπεζα της απαίτησεως του καταθέτη· κατ' αυτής για απόδοση του προϊόντος της καταθέσεως δεν μπορεί να είναι πράγματι η εκχώρηση, αφού δεν πρόκειται για απαίτηση του καταθέτη κατά τρίτου, οπότε η συναλλαγή δεν θα είχε νόημα, λόγω της προκαλούμενης σύγχυσης. Στην ίδια κατεύθυνση κινείται και η ΠΠρΑθ 5348/2003, ΔΕΕ 2003, 1083.

²⁸⁵ *Βελλας*, ΧρΙΔ 2009, 377.

II. Η διάθεση της κατάθεσης σε περίπτωση θανάτου ενός από τους συνδικαιούχους

1. Η τύχη της κατάθεσης στην περίπτωση συνομολόγησης της ρήτρας του άρθρου 2 § 1 ν. 5638/1932

1.1. Εννοια - Νομική φύση ρήτρας

Βασικό χαρακτηριστικό της καταθέσεως σε κοινό λογαριασμό είναι ότι μπορεί να τεθεί πρόσθετος όρος στη σύμβαση ότι σε περίπτωση θανάτου οποιουδήποτε εκ των συνδικαιούχων η κατάθεση και ο εξ'αυτής λογαριασμός περιέρχεται αυτοδικαίως στους λοιπούς επιζώντες (συνδικαιούχους), μέχρι και τον τελευταίο από αυτούς (άρθρο 2 § 1 ν. 5638/1932). Μάλιστα, στην περίπτωση αυτή η κατάθεση περιέρχεται στους συνδικαιούχους ελεύθερη παντός φόρου κληρονομίας ή άλλου τέλους (άρθρο 2 § 2 εδ. α' ν. 5638/1932). Η απαλλαγή ωστόσο αυτή δεν επεκτείνεται και στους κληρονόμους του τελευταίου απομείναντος δικαιούχου (άρθρο 2 § 2 εδ. β' ν. 5638/1932).

Ο ως άνω όρος επιτρέπει την «αμοιβαία κληρονόμηση» των συνδικαιούχων και την πλήρη έτσι αποξένωση των κληρονόμων του θανόντος δικαιούχου από το ποσό της κατάθεσης που υπάρχει κατά το χρόνο θανάτου του, το οποίο περιέρχεται αυτοδικαίως στους επιζώντες συνδικαιούχους. Δίδει συνεπώς την δυνατότητα στην ιδιωτική βούληση να παρακάμψει τις αναγκαστικού δικαίου διατάξεις της κληρονομικής διαδοχής²⁸⁶. Η ως άνω ευχέρεια πλήρους εκτοπισμού των διατάξεων του κληρονομικού δικαίου, σε συνδυασμό με τον παραγκωνισμό των διατάξεων του φορολογικού δικαίου που συνεπάγεται η ευνοϊκή διάταξη περί απαλλαγής του συγκεκριμένου είδους κατάθεσης από κάθε φόρο κληρονομίας και τέλος, αποτελεί αδιαμφισβήτητα τον κεντρικό άξονα επί του οποίου στηρίζεται η λειτουργία του κοινού λογαριασμού²⁸⁷.

Πρόκειται για ένα πρόσθετο όρο της σύμβασης καταθέσεως σε κοινό λογαριασμό, ο οποίος δεν αποτελεί εννοιολογικό στοιχείο αυτής, δεδομένου ότι η θέση του είναι δυναμική, ως προκύπτει από το γράμμα της διάταξης του άρθρου 2 § 1 (...*δύναται να τεθεί προσθέτως ο όρος...*)²⁸⁸, στην πράξη ωστόσο οι τράπεζες έχουν πάγια συμπεριλάβει τον συγκεκριμένο όρο στα έντυπα των συμβάσεων κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό - πρόκειται δηλ. για προδιατυπωμένο στη σύμβαση όρο -, οπότε αν οι συνδικαιούχοι του λογαριασμού δεν επιθυμούν να ισχύσει, θα πρέπει να τον αποκλείσουν ρητά, ζητώντας από την τράπεζα την διαγραφή του. Η ανωτέρω τραπεζική πρακτική απορρέει από την στάθμιση των

²⁸⁶ Μούζουλας, Η τύχη της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό μετά το θάνατο ενός από τους συνδικαιούχους της και τα δικαιώματα των κληρονόμων του επί του ποσού της κατάθεσης (Γνμδ), ΕΤρΑξΧρΔ 1998, 37· Μητροπούλου (2002), 81.

²⁸⁷ Δούβλης (1987), 22.

²⁸⁸ Έτσι Χαρλαύτης, ΕΕμπΔ 1963, 294· Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 89.

συμφερόντων των μερών και συγκεκριμένα, τόσο της τράπεζας, η οποία ενδιαφέρεται για την καθαρότητα των σχέσεων και απεμπλοκή, κατά το δυνατόν, από κληρονομικά ζητήματα, όσο και των συνδικαιούχων του κοινού λογαριασμού, που στηρίζουν τη σχέση τους σε προσωπική και εμπιστευτική βάση, ώστε να μπορούν να κάνουν χρήση του λογαριασμού ο καθένας ξεχωριστά και για εξυπηρέτηση ακόμα και ατομικών συμφερόντων²⁸⁹. Επειδή μάλιστα με τον όρο του άρθρου 2 § 1 παρακάμπτονται, όπως ειπώθηκε, διατάξεις του κληρονομικού και φορολογικού δικαίου, υποστηρίζεται από μέρος της θεωρίας ότι απαιτείται αυτός να είναι ρητός, διατυπωμένος δηλ. με σαφήνεια και με τρόπο που δεν γεννά αμφισβήτηση ως προς το ακριβές του νόημα, και έγγραφος²⁹⁰. Γίνεται ωστόσο δεκτό ότι ο ανωτέρω όρος δεν είναι απαραίτητο να εμπεριέχεται στη σύμβαση κατάθεσης ή στην αντίστοιχη έντυπη αίτηση της τράπεζας, αλλά μπορεί να αποδεικνύεται και από τη βεβαίωση της τράπεζας και από άλλα αποδεικτικά μέσα (π.χ. μάρτυρες, λοιπά έγγραφα)²⁹¹. Ο σχετικός όρος μπορεί συνεπώς να συνομολογηθεί σιωπηρά, ή να συνάγεται ερμηνευτικά, με βάση ιδίως τραπεζική συνήθεια, αφού μάλιστα δεν απαιτείται έγγραφος τύπος για τον κοινό λογαριασμό²⁹². Τα μέρη διατηρούν την ευχέρεια να προσθέσουν την συγκεκριμένη ρήτρα και μεταγενέστερα, μετά δηλ. τη σύναψη της σύμβασης κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό - εννοείται βέβαια πριν τον χρόνο θανάτου του συνδικαιούχου²⁹³. Στην συναλλακτική πρακτική ωστόσο, όπως προειπώθηκε, ο ως άνω όρος περιέχεται προδιατυπωμένος στη σύμβαση για το άνοιγμα του λογαριασμού εξ'αρχής, οπότε δεν τίθεται θέμα μεταγενέστερης προσθήκης αυτού.

Η περιέλευση του υπολοίπου του κοινού λογαριασμού στους επιζώντες συνδικαιούχους αποτελεί επίδοση μεταξύ των συνδικαιούχων, που συντελείται εν ζωή. Το ποσό της κατάθεσης που αποκτά ο δικαιούχος προέρχεται από την «εν ζωή» περιουσία του καταθέτη και όχι από την κληρονομία αυτού, οπότε η επίδοση αποτελεί δικαιοπραξία εν ζωή και όχι αιτία θανάτου²⁹⁴. Ειδικότερα πρόκειται για χαριστική επίδοση με τη μορφή δωρεάς του αποθανόντος δικαιούχου προς τους επιζώντες. Η προσθήκη του όρου του άρθρου 2 δεν αποδεικνύει ωστόσο αποκλειστικά την πρόθεση του καταθέτη να ωφεληθεί ο συνδικαιούχος μόνο μετά το θάνατό του· συχνά μάλιστα ο καταθέτης προβλέπει να γίνει χρήση της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό από τον συνδικαιούχο και πριν από τον θάνατό του. Ο χαρακτηρισμός, συνεπώς, της χαριστικής επίδοσης που συντελείται με τον όρο του

²⁸⁹ Ψυχομάνης (2011), 490-491.

²⁹⁰ Έτσι Μητροπούλου (2002), 84· Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 89· Μήτσου, ΔΕΕ 2007, 1308.

²⁹¹ Έτσι η ΑΠ 855/2002, ΤΝΠ ΔΣΑ.

²⁹² Ψυχομάνης (2011), 490.

²⁹³ ΑΠ 855/2002, ΤΝΠ ΔΣΑ· Μητροπούλου (2002), 84-85· Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 89.

²⁹⁴ Παμπούκης (1962), 316· Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 90.

άρθρου 2, ως δωρεάς αιτία θανάτου δεν είναι δεδομένος²⁹⁵. Η έννοια μάλιστα του σχετικού όρου είναι άλλη: η εξαίρεση του αναλογούντος στον αποβιώσαντα - κατά την εσωτερική σχέση - τμήματος της καταθέσεως από την κληρονομική διαδοχή²⁹⁶. Η δωρεά του άρθρου 2 δεν επηρεάζει την εσωτερική σχέση μεταξύ των συνδικαιούχων, η οποία συνεχίζεται με τους όρους που προβλέπει η έννομη σχέση που αυτοί επέλεξαν (εντολή, δωρεά κ.λπ).

1.2. Προϋποθέσεις ενεργοποίησης της ρήτρας

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ενεργοποίηση του όρου του άρθρου 2 § 1 ν. 5638/1932 είναι ο θάνατος οποιουδήποτε συνδικαιούχου. Πρόκειται για αναβλητική αίρεση, που όταν εκπληρωθεί η κατάθεση περιέρχεται αυτοδικαίως στους επιζώντες δικαιούχους. Αν και η σχετική διάταξη (άρθρο 2 § 1 εδ. α') κάνει λόγο για θάνατο «οιουδήποτε» συνδικαιούχου, γίνεται ερμηνευτικά δεκτό ότι μπορεί έγκυρα να συνομολογηθεί στη σύμβαση κατάθεσης όρος ο οποίος προβλέπει την περιέλευση του ποσού του κοινού λογαριασμού στους επιζώντες συνδικαιούχους σε περίπτωση θανάτου συγκεκριμένου ή συγκεκριμένων συνδικαιούχων (και όχι οποιουδήποτε δικαιούχου, ως ο νόμος ορίζει). Περιορίζεται δηλ. η λειτουργία του όρου για συγκεκριμένο/ους συνδικαιούχο/ους²⁹⁷, οπότε εκτοπίζεται εν μέρει μόνο η κληρονομική διαδοχή²⁹⁸. Η διαφοροποίηση αυτή ως προς την μεταχείριση των περισσοτέρων συνδικαιούχων δεν προσκρούει σε κάποια αρχή, διότι εναπόκειται στην ιδιωτική βούληση να παρέχει ή όχι δικαιώματα ή άλλα οφέλη και να τα διαφοροποιεί²⁹⁹. Μια τέτοια λοιπόν συμφωνία δεν απαγορεύεται από το νόμο, καθώς, εφόσον αυτός επιτρέπει πληρη εκτοπισμό κληρονομικής διαδοχής - το μείζον-, θα πρέπει να επιτρέπει και το μερικό εκτοπισμό αυτής - το έλασσον.

Για να είναι δυνατή η εφαρμογή της ρήτρας του άρθρου 2 § 1 θα πρέπει να υπάρχει τουλάχιστον ένας επιβιώσας συνδικαιούχος. Μετά το θάνατο και αυτού η κατάθεση αποτελεί πλέον στοιχείο της κληρονομίας, οπότε περιέρχεται στους κληρονόμους του.

Σε περίπτωση που όλοι οι δικαιούχοι του κοινού λογαριασμού αποβιώσουν ταυτοχρόνως (ή αποβιώσουν και δεν μπορεί να αποδειχθεί ότι ο ένας επέζησε από

²⁹⁵ Φουντεδάκη, Αρμ 1997, 599.

²⁹⁶ Φουντεδάκη, Αρμ 1997, 599· ομοίως Ψυχομάνης (2011), 491.

²⁹⁷ Μια τέτοια συμφωνία θα μπορούσε να είναι πιθανή π.χ. στην περίπτωση που ένας ή ορισμένοι εκ των συνδικαιούχων είναι αποκλειστικά οι καταθέτες των χρηματικών ποσών του κοινού λογαριασμού, οπότε θεωρείται δικαιολογημένη η θέση του όρου ότι αν αποβιώσει ο έτερος συνδικαιούχος, που δεν τροφοδότησε με κανένα ποσό το λογαριασμό, η κατάθεση θα περιέλθει αυτοδικαίως στον επιζώντα καταθέτη του λογαριασμού.

²⁹⁸ Μητροπούλου (2002), 84· Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 93-94.

²⁹⁹ Σταθόπουλος, ΕΕμπΔ 1977, 505.

κάποιον άλλον, οπότε τεκμαίρεται ότι όλοι πέθαναν ταυτόχρονα [ΑΚ 38]) δεν μπορεί να εφαρμοσθεί το άρθρο 2 § 1 ν. 5638/1932 - αφού δεν θα υπάρχει επιζών συνδικαιούχος -, οπότε εφαρμοστέες τυγχάνουν οι διατάξεις του κληρονομικού δικαίου. Ετσι, κανένας συνδικαιούχος δεν κληρονομεί τον άλλον, επειδή δεν επέζησε έστω και για λίγο έναντι αυτού, δεν βρισκόταν δηλ. στη ζωή κατά το χρόνο επαγωγής της κληρονομίας (ΑΚ 1711), οπότε στη θέση τους υπεισέρχονται οι κληρονόμοι τους, σύμφωνα με τις διατάξεις του κληρονομικού δικαίου. Το ζήτημα που ανακύπτει στην περίπτωση που οι κληρονόμοι των συναποβιωσάντων δεν ταυτίζονται είναι τι ποσοστό της κατάθεσης δικαιούται ο καθένας εξ'αυτών. Λόγω θανάτου όλων των συνδικαιούχων λήγει η ιδιότητα του λογαριασμού ως κοινού, συνεπώς παύει με τον τρόπο αυτό να υπάρχει πλέον ενεργητική εις ολόκληρον ενοχή, η δε απαίτηση κατά της τράπεζας μετατρέπεται σε διαιρητή. Οι κληρονόμοι υπεισέρχονται στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις της εσωτερικής σχέσης των κληρονομούμενων συνδικαιούχων και με βάση τους όρους της εσωτερικής αυτής σχέσης (εντολής, δωρεάς, κ.λπ) θα κατανεύουν το υπόλοιπο του λογαριασμού. Αν ωστόσο δεν προκύπτει η φύση της εσωτερικής σχέσης ή υπάρχει αμφιβολία ως προς αυτήν, τότε οι κληρονόμοι μετέχουν στο ποσό της κατάθεσης κατ'ίσα μέρη (ΑΚ 480), κάθε δε ίσο μέρος της κατάθεσης θα διανεμηθεί μεταξύ τους κατά τον λόγο της κληρονομικής μερίδας του καθενός³⁰⁰.

1.3. Συνέπειες εφαρμογής της ρήτρας ως προς τα δικαιώματα των κληρονόμων του αποβιώσαντος συνδικαιούχου

«*Αμα τω θανάτω*»³⁰¹ του συνδικαιούχου η κατάθεση μεταβιβάζεται στους επιζώντες δικαιούχους «αυτοδικαίως» (άρθρο 2 § 1 εδ. α'), χωρίς δηλ. να απαιτείται δήλωση της βουλήσεώς τους, γνώση ή οποιαδήποτε ενέργειά τους³⁰². Επειδή βέβαια πρόκειται για γνήσια σύμβαση υπέρ τρίτου (ΑΚ 411) με την αναβλητική αίρεση της προαποβίωσης του καταθέτη-δέκτη της υπόσχεσης³⁰³, διατηρούν το δικαίωμα να αποποιηθούν την κατάθεση (ΑΚ 413)³⁰⁴, οπότε η τελευταία περιέρχεται στους κληρονόμους του θανόντος. Το δικαίωμα επί του υπολοίπου του λογαριασμού γεννάται μεν με το θάνατο του κληρονομούμενου,

³⁰⁰ Επί των ανωτέρω βλ. Σταθόπουλο, ΕΕμπΔ 1977, 502-503· Δούβλη (1987), 21-22· Μητροπούλου (2002), 85· Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 94-95.

³⁰¹ Η φράση «*Αμα τω θανάτω*» προσδιορίζει το χρονικό σημείο περιέλευσης της κατάθεσης στους επιζώντες, κατά τον Κομισόπουλο, ΝοΒ 1964, 437.

³⁰² Βλ. σχετικά Κομισόπουλο, ΝοΒ 1964, 437.

³⁰³ Βελέντζας (2004³), 551. Για τη λειτουργία της σύμβασης κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό μετά το θάνατο του συγκαταθέτη ως σύμβασης υπέρ τρίτου βλ. Παπαζήση, Η σύμβαση υπέρ τρίτου για την περίπτωση θανάτου, 1982, 51.

³⁰⁴ Κομισόπουλος, ΝοΒ 1964, 437· Μητροπούλου (2002), 85· Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 94-95.

ασκείται όμως από τους επιζώντες δικαιούχους «ιδίω ονόματι» και «εξ'ιδίου δικαίου»³⁰⁵, με δικό τους δηλ. αποκλειστικό δικαίωμα και όχι βάσει κληρονομικής διαδοχής³⁰⁶. Ετσι, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως σιωπηρή αποδοχή της κληρονομίας (ΑΚ 1847) η ανάληψη ποσού εκ του κοινού λογαριασμού από επιβίωσαντα συνδικαιούχο, ο οποίος τυγχάνει να είναι συγχρόνως κληρονόμος³⁰⁷, η δε κατάθεση περιέρχεται σε αυτόν ακόμη και αν αποποιηθεί την κληρονομία του αποθανόντος συνδικαιούχου³⁰⁸. Η κατάθεση σε κοινό λογαριασμό αποτελεί συνεπώς εξωκληρονομική σχέση, καθώς περιέρχεται στους επιβίωσαντες συνδικαιούχους χωρίς να διέπεται η περιέλευσή της από τις διατάξεις του κληρονομικού δικαίου³⁰⁹.

Η συνομολόγηση του όρου του άρθρου 2 έχει ως αποτέλεσμα την πλήρη αποξένωση των κληρονόμων του αποθανόντος συνδικαιούχου από το ποσό της κατάθεσης, το οποίο εξαιρείται από την κληρονομία και περιέρχεται αυτοδικαίως στους επιζώντες συνδικαιούχους, χωρίς να μπορούν οι κληρονόμοι να αντλήσουν δικαιώματα ούτε από τη σχέση που είχε με την τράπεζα ο αποβιώσας συνδικαιούχος, ως κληρονόμοι του, ούτε όμως από την εσωτερική σχέση των συνδικαιούχων με τον κληρονομούμενο και ειδικότερα να αξιώσουν απ' αυτούς, στρεφόμενοι αναγωγικά εναντίον τους, να αποδώσουν οτιδήποτε αναλογούσε στον δικαιοπάροχό τους από την κατάθεση κατά την εσωτερική αυτή σχέση³¹⁰, εκτός εάν συντρέχει περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 117 ΕισΝΑΚ³¹¹. Όταν λοιπόν τίθεται η ρήτρα του άρθρου 2 σε κοινό λογαριασμό δεν υπάρχει πλέον καμία έννομη σχέση μεταξύ των επιζώντων δικαιούχων και των κληρονόμων του αποβιώσαντος συνδικαιούχου³¹².

³⁰⁵ ΑΠ 1128/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ' ΑΠ 529/2015, ΝΟΜΟΣ' ΑΠ 1410/2015, ΝΟΜΟΣ' ΑΠ 1691/2014, ΤΝΠ ΔΣΑ' ΑΠ 2072/2014, ΝΟΜΟΣ' ΑΠ 712/2009, ΤΝΠ ΔΣΑ' ΑΠ 380/2006, ΔΕΕ 2006, 779' ΑΠ 357/2002, ΝΟΜΟΣ' ΕφΠειρ 349/2015, ΔΕΕ 2015, 1261' ΕφΛαρ 408/2013, ΔΕΕ 2014, 59' ΕφΠειρ 626/2013, ΔΕΕ 2013, 1049' ΕφΑθ 6279/2010, ΔΕΕ 2011, 464' ΕφΘεσ 2517/2008, ΕπισκεΔ 2009, 171' ΜΠρΡοδ 84/2015, ΝΟΜΟΣ' Μούζουλας, ΕΤρΑΞΧρΔ, 1998, 37.

³⁰⁶ ΑΠ 1691/2014, ΤΝΠ ΔΣΑ' ΑΠ 380/2006, ΔΕΕ 2006, 779' ΑΠ 540/1998, ΝΟΜΟΣ' ΕφΠειρ 349/2015, ΔΕΕ 2015, 1261' ΕφΛαμ 40/2009, ΤΝΠ ΔΣΑ' ΜΠρΡοδ 561/2014, ΝΟΜΟΣ' ΜΠρΑθ 5271/2014, ΝΟΜΟΣ' Λιτζερόπουλος, Ερμηνεία του Αστικού Κώδικος, τ. VI, Εισαγωγικός νόμος, ημιτ. Β', άρθρα 72-127, 1976, άρθρο 117 αρ. 21' Μήτσου, ΔΕΕ 2007, 1308' Βενιέρης σε Τριανταφυλλάκη (2014²), 775' Ψούνη, Κληρονομικό Δίκαιο Ι, 2016⁵, 93-94.

³⁰⁷ ΑΕΔ 34/1993, ΕΤρΑΞΧρΔ 1994, 422' ΑΠ 539/1992, ΕλλΔνη 1995, 607.

³⁰⁸ Βλ. Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 96, με παραπομπή σε Παπαντωνίου, Εισαγωγικές Παρατηρήσεις στο Κληρονομικό Δίκαιο, σε Γεωργιάδη/Σταθόπουλο, Αστικός Κώδιξ: Ερμηνεία κατ'άρθρο - Νομολογία - Βιβλιογραφία, τ.ΙΧ, Κληρονομικό Δίκαιο (άρθρα 1710-1870 ΑΚ), 1996, 12.

³⁰⁹ Φίλιος Π., Κληρονομικό Δίκαιο, 2011⁸, 59, 61.

³¹⁰ Ετσι η πάγια νομολογία. Βλ. όπως ενδεικτικά: ΑΠ 1128/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ' ΑΠ 946/2015, ΝΟΜΟΣ' ΑΠ 1234/2015, ΝΟΜΟΣ' ΑΠ 2072/2014, ΝΟΜΟΣ' ΑΠ 380/2006, ΔΕΕ 2006, 779' ΑΠ 1998/2006, ΤΝΠ ΔΣΑ' ΑΠ 855/2002, ΤΝΠ ΔΣΑ' ΕφΛαρ 408/2013, ΔΕΕ 2014, 59' ΕφΠειρ 626/2013, ΔΕΕ 2013, 1049' ΕφΘεσ 2187/2001, ΔΕΕ 2002, 6' ΕφΑθ 9827/2000, ΕπισκεΔ 2001, 506.

³¹¹ Βλ. κατωτέρω κεφ. 3^ο.

³¹² Γέσιου-Φαλτσή, Το δικαίωμα των κληρονόμων για την επίδειξη εγγράφων κοινού τραπεζικού λογαριασμού, ΧρΔ 2010, 593-594.

Ζήτημα έχει ανακύψει σχετικά με το δικαίωμα των κληρονόμων του αποβιώσαντος συνδικαιούχου να αξιώσουν, με βάση την εσωτερική σχέση που συνέδεε τον αποθανόντα με τους επιζώντες συνδικαιούχους, το ποσό της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό στον οποίο έχει τεθεί ο όρος του άρθρου 2 ν. 5638/1932, που ανέλαβαν οι τελευταίοι, κατά παράβαση της εσωτερικής τους σχέσης με τον αποθανόντα, ενόσω εκείνος ζούσε. Η κρατούσα³¹³ και ορθότερη, κατά την γνώμη μας, άποψη σε νομολογία και θεωρία δίδει καταφατική απάντηση στο ως άνω ερώτημα. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, όταν η ανάληψη γίνεται πριν την πλήρωση της αίρεσης (δηλ. τον θάνατο του κληρονομούμενου συνδικαιούχου), το ποσό εξακολουθεί να ανήκει σε όλους τους συνδικαιούχους κατά την μεταξύ τους εσωτερική σχέση. Συνεπώς η απαίτηση του μη αναλαβόντος έναντι εκείνου που ανέλαβε ολόκληρο ή μέρος του ποσού της κατάθεσης περιέρχεται, ως μέρος της κληρονομητέας περιουσίας, στους (εκ διαθήκης ή εξ'αδιαθέτου) κληρονόμους αυτού, οι οποίοι και νομιμοποιούνται να ζητήσουν από τον αναλαβόντα την καταβολή σε αυτούς, κατά το ποσοστό της κληρονομικής τους μερίδας, το τμήμα της κατάθεσης, που ανήκε στον κληρονομούμενο, με βάση την εσωτερική του σχέση με τους λοιπούς συνδικαιούχους³¹⁴. Ετσι, όταν πραγματοποιείται ανάληψη από τον κοινό λογαριασμό προ της αποβίωσης του συνδικαιούχου δεν ενεργοποιείται ο όρος του άρθρου 2 ν. 5638/1932. Στην περίπτωση αυτή η ανάληψη των χρημάτων δεν γίνεται με βάση τον όρο του άρθρου 2, αλλά με βάση το άρθρο 1 του ν. 5638/1932³¹⁵. Ετσι, σημαντικές έννομες συνέπειες για τους κληρονόμους του αποβιώσαντος καταθέτη εξαρτώνται όχι μόνο από το αν στον κοινό λογαριασμό έχει τεθεί ή όχι ο όρος του άρθρου 2, αλλά και από το εάν οι συνδικαιούχοι αναλάβουν, κατά παράβαση της εσωτερικής τους σχέσης με τον αποβιώσαντα καταθέτη, οποιοδήποτε ποσό από την κατάθεση πριν ή μετά τον θάνατο του τελευταίου³¹⁶.

Από μέρος ωστόσο της νομολογίας³¹⁷, που αποτελεί μειοψηφία, γίνεται δεκτό ότι στην περίπτωση που στον κοινό λογαριασμό έχει τεθεί ο όρος του άρθρου 2 η ανάληψη οποιουδήποτε ποσού της κατάθεσης από τους συνδικαιούχους, κατά παράβαση της εσωτερικής τους σχέσης με τον αποβιώσαντα καταθέτη πριν από τον θάνατο του, δεν

³¹³ ΑΠ 529/2015, ΝΟΜΟΣ' ΑΠ 1785/2014, ΝΟΜΟΣ' ΑΠ 486/2010, ΤΝΠ ΔΣΑ' ΑΠ 711/2009, ΤΝΠ ΔΣΑ' ΑΠ 1550/2007, ΕΕμπΔ 2007, 874' ΕφΑθ 2885/2013, ΔΕΕ 2013, 977' Φασούλα, Παρατηρήσεις στην ΑΠ 1550/2007, ΕΕμπΔ 2007, 878' Αλεπάκος, Η τύχη του κοινού τραπεζικού λογαριασμού σε περίπτωση θανάτου ενός από τους συνδικαιούχους - Παρατηρήσεις στην ΑΠ 1550/2007, ΝοΒ 2008, 684' Πανίτσας σε Λαδά (2016), 126-127.

³¹⁴ ΑΠ 1550/2007, ΕΕμπΔ 2007, 874.

³¹⁵ Πελλένη-Παπαγεωργίου, Παρατηρήσεις στην ΑΠ 1550/2007, ΧρηΔικ 2008, 94' ομοίως Αλεπάκος, ΝοΒ 2008, 684, ο οποίος υποστηρίζει πως ορθά έκρινε η ΑΠ 1550/2007 ότι ο πρόσθετος όρος του άρθρου 2 § 1 δεν έχει εφαρμογή στην περίπτωση αναλήψεως προ του θανάτου του συνδικαιούχου' υπέρ της ορθότητας της ΑΠ 1550/2007 τάσσεται και η Φασούλα, Παρατηρήσεις στην ΑΠ 1550/2007, ΕΕμπΔ 2007, 878.

³¹⁶ Πελλένη-Παπαγεωργίου, ΧρηΔικ 2008, 94.

³¹⁷ ΑΠ 380/2006, ΔΕΕ 2006, 779' ΕφΛαρ 43/2001, ΕπισκεΔ 2001, 694.

διαφοροποιεί τα πράγματα ως προς τα δικαιώματα των κληρονόμων, δηλ. ότι ενόψει του άρθρου 2 ν. 5638/1932 οι κληρονόμοι του αποβιώσαντος συνδικαιούχου δεν έχουν δικαίωμα αναγωγής κατά των επιζώντων συνδικαιούχων με βάση την εσωτερική σχέση³¹⁸.

2. Η τύχη της κατάθεσης στην περίπτωση μη συνομολόγησης της ρήτηρας του άρθρου 2 § 1 ν. 5638/1932. Ερμηνευτικός συσχετισμός των διατάξεων των άρθρων 2 και 3

Στο άρθρο 3 § 1 εδ. α' ν. 5638/1932 καθιερώνεται, ως είδαμε και ανωτέρω³¹⁹, η απαγόρευση διάθεσης της καταθέσεως με πράξεις εν ζωή ή αιτία θανάτου, με την έννοια της απαγόρευσης υπεισέλευσης τρίτου προσώπου έναντι κάποιου δικαιούχου στο σύνολο της έννομης σχέσης που δημιουργεί η κατάθεση σε κοινό λογαριασμό, με ειδική ή καθολική διαδοχή. Η ως άνω απαγόρευση διάθεσης αφορά και τους κληρονόμους του αποβιώσαντος συνδικαιούχου. Ετσι, κάθε διάθεση της κατάθεσης σε κληρονόμο, γενόμενη με δικαιοπραξία αιτία θανάτου (π.χ. δωρεά αιτία θανάτου, διαθήκη κ.λπ), είναι άκυρη. Στη συνέχεια, στο εδ. β' του άρθρου 3 § 1 ορίζεται ότι: *«οι κληρονόμοι του τελευτήσαντος, είτε εξ αδιαθέτου, είτε εκ της διαθήκης, συμπεριλαμβανομένων και των αναγκαίων τοιούτων ως και της απόρου χήρας, ουδέν δικαίωμα κέκτηνται επί της καταθέσεως»*.

Εκ του ανωτέρω άρθρου προκύπτει ένα αμφιλεγόμενο και σημαντικό από πρακτικής σκοπιάς ζήτημα: το θέμα της υπεισέλευσης ή μη των κληρονόμων στη θέση του θανόντος συνδικαιούχου-κληρονομούμενου κοινού λογαριασμού. Η προβληματική αυτή ανακύπτει βασικά στην περίπτωση, όπου δεν έχει τεθεί στην σύμβαση κατάθεσης ο όρος του άρθρου 2 § 1 ν. 5638/1932. Γιατί, ο όρος αυτός, όταν έχει συνομολογηθεί, επιτρέπει σε περίπτωση θανάτου συνδικαιούχου την αυτοδίκαιη περιέλευση της κατάθεσης στους επιζώντες συνδικαιούχους, αποκλείοντας έτσι τους κληρονόμους του αποθανόντος δικαιούχου από τη δυνατότητα να αξιώσουν την απόδοση του ποσού της κατάθεσης που αναλογούσε στον δικαιοπάροχό τους όχι μόνο από την τράπεζα, αλλά και από τους επιβιώσαντες συνδικαιούχους, με βάση την εσωτερική σχέση που τους συνέδεε με τον κληρονομούμενο.

Το ζήτημα που ανακύπτει εδώ είναι εάν η διάταξη του άρθρου 3 εφαρμόζεται σε κάθε είδους σύμβαση κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό, αυτοτελώς δηλ. σε σχέση με το άρθρο 2, ή εφαρμόζεται ως συμπλήρωμα του άρθρου 2 και μόνο στην περίπτωση που έχει

³¹⁸ Και αυτό, διότι υποστηρίζεται ότι η συνομολόγηση του άρθρου 2 § 1 θα πρέπει να ερμηνευθεί ως θέληση του αποβιώσαντος καταθέτη η εσωτερική σχέση να είναι δεσμευτική για τους λοιπούς συνδικαιούχους μόνο υπέρ αυτού και όχι υπέρ των κληρονόμων του, τους οποίους ήθελε να αποκλείσει. Βλ. *Πελένη-Παπαγεωργίου* (2005), 97.

³¹⁹ Βλ. ανωτέρω κεφ. 2^ο, υπό Ι 1.

συμφωνηθεί ο περιεχόμενος στην τελευταία διάταξη όρος. Ο ερμηνευτικός συσχετισμός των ως άνω διατάξεων του ν. 5638/1932 έχει προκαλέσει αντίθετες τοποθετήσεις σε θεωρία και νομολογία.

Σύμφωνα με την κρατούσα σε θεωρία³²⁰ και πάγια σε νομολογία³²¹ θέση, η διάταξη του άρθρου 3 εφαρμόζεται αυτοτελώς, και αν ακόμη στη σύμβαση κατάθεσης δεν έχει τεθεί ο όρος του άρθρου 2 ν. 5638/1932. Πρόκειται για ένα αναγκαίο και αναποστέρητο όρο λειτουργίας του κοινού λογαριασμού³²². Έτσι, οι κληρονόμοι, εξ'αδιαθέτου ή εκ διαθήκης, του αποθανόντος συνδικαιούχου κοινού καταθετικού λογαριασμού δεν μπορούν να υπεισέλθουν ως προς την κατάθεση στην έναντι της τράπεζας έννομη θέση του κληρονομηθέντος, υποκαθιστώντας αυτόν στις ενοχικές σχέσεις με την τράπεζα, επικαλούμενοι το κληρονομικό τους δικαίωμα, ώστε να αξιώσουν από την τελευταία το αναλογούν στον αποβιώσαντα κληρονομούμενο κατά το χρόνο θανάτου του μερίδιο της κατάθεσης, αφού η απαγόρευση του άρθρου 3 ν. 5638/1932 αναφέρεται στις εξωτερικές σχέσεις των κληρονόμων με την τράπεζα, παρουσιάζοντας αυτοτέλεια έναντι της διάταξης του άρθρου 2 του ίδιου νόμου, της τελευταίας αναφερόμενης στις εσωτερικές των κληρονόμων σχέσεις με τον επιβιώσαντα καταθέτη.

Ως κύριο επιχείρημα προβάλλεται ότι σε αντίθετη περίπτωση θα υπήρχε μονομερής μεταβολή του προσώπου του συνδικαιούχου χωρίς την συγκατάθεση της τράπεζας³²³, παραβιάζοντας τη σχέση εμπιστοσύνης αφενός μεταξύ της τράπεζας και των

³²⁰ Ρόκας Κ., Θ 1948, 4· Λιτζερόπουλος (1976), άρθρο 117 αρ. 21· Κουτσούκης (1994), 198 επ· ο ίδιος, Σχόλιο στην ΑΠ 593/1992, ΕλλΔνη 1995, 611-612· Φουντεδάκη, Αρμ 1997, 594 επ· Μούζουλας, ΕΤρΑξΧρΔ 1998, 37· Παμπούκης Κ., Εισαγωγικό σημείωμα στην ΑΠ 9827/2000, ΕπισκΕΔ 2001, 507· Μητροπούλου (2002), 86 επ· Βελέντζας (2004³), 564· Σπυρόπουλος, ΔΕΕ 2006, 781-782· Μήτσου, ΔΕΕ 2007, 1308· Φασούλα, Παρατηρήσεις στην ΑΠ 1550/2007, ΕΕμπΔ 2007, 877· Αλεπάκος, ΝοΒ 2008, 684-685· Μπεχλιβάνης, ΕπισκΕΔ 2008, 1178· ο ίδιος, Εισαγωγικό σημείωμα στην ΕφΘεσ 2517/2008, ΕπισκΕΔ 2009, 172· ο ίδιος, Παρατηρήσεις στις υπ' αριθμ. 711/2009 και 712/2009 αποφάσεις Αρείου Πάγου, ΕπισκΕΔ 2009, 926· Φίλιος (2011⁸), 61-62· Βενιέρης σε Τριανταφυλλάκη (2014²), 775-776· Παπασπυρόπουλος, ΕφΑΔ 2015, 35· Πανίτσας σε Λαδά (2016), 126.

³²¹ Εκ της πλούσιας νομολογίας βλ. ενδεικτικά ΑΠ 1128/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 345/2015, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 529/2015, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 946/2015, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1234/2015, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1410/2015, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 632/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1691/2014, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 1946/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 2072/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 712/2009, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 1782/2007, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 380/2006, ΔΕΕ 2006, 779· ΑΠ 1357/2002, ΝΟΜΟΣ· ΕφΠειρ 349/2015, ΔΕΕ 2015, 1261· ΕφΛαρ 408/2013, ΔΕΕ 2014, 59· ΕφΠειρ 626/2013, ΔΕΕ 2013, 1049· ΕφΛαμ 40/2009, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΜΠρΡοδ 84/2015, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΑθ 5721/2014, ΧρηΔικ 2014, 525.

³²² Έτσι Κουτσούκης (1994), 201.

³²³ Έτσι οι: ΑΠ 1128/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 345/2015, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 529/2015, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 946/2015, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1234/2015, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1410/2015, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 632/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1691/2014, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 1946/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 2072/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 712/2009, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 1782/2007, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 380/2006, ΔΕΕ 2006, 779· ΕφΛαρ 408/2013, ΔΕΕ 2014, 59· ΕφΠειρ 626/2013, ΔΕΕ 2013, 1049· ΜΠρΡοδ 84/2015, ΝΟΜΟΣ.

συνδικαιούχων του κοινού λογαριασμού, αφετέρου δε των συνδικαιούχων μεταξύ τους³²⁴. Περαιτέρω, η παραδοχή της αντίθετης θέσης θα οδηγούσε σε απαράδεκτη και αντίθετη στο σκοπό του νόμου εμπλοκή της τράπεζας σε ενδεχόμενες πολύπλοκες κληρονομικές αμφισβητήσεις και χρόνιες δικαστικές διεκδικήσεις, με αποτέλεσμα η εξωτερική σχέση μεταξύ συνδικαιούχων του λογαριασμού και πιστωτικού ιδρύματος, στην προστασία της οποίας στόχευε ο νομοθέτης, να μην μπορεί να λειτουργήσει με την απαιτούμενη στις τραπεζικές συναλλαγές ταχύτητα και αμεσότητα³²⁵. Έτσι, με την ως άνω διάταξη εξυπηρετούνται τόσο τα συμφέροντα των λοιπών συνδικαιούχων, όσο και της τράπεζας³²⁶.

Σύμφωνα συνεπώς με την ως άνω άποψη, οι κληρονόμοι του αποβιώσαντος συνδικαιούχου δεν αποκτούν δικαιώματα από τον κοινό λογαριασμό κατά της τράπεζας. Αποκτούν μονάχα αναγωγικά δικαιώματα κατά των επιζώντων συνδικαιούχων, κατά των οποίων έχουν δικαίωμα να στραφούν και να απαιτήσουν την απόδοση του τμήματος εκείνου της κατάθεσης που αντιστοιχεί στον δικαιοπάροχό τους με βάση την εσωτερική σχέση που συνέδεε τον τελευταίο με τους λοιπούς συνδικαιούχους³²⁷. Η διάταξη συνεπώς του άρθρου 3 δεν καταλύει ακριβώς την επαγωγή του αναλογούντος στον αποβιώσαντα συνδικαιούχο μεριδίου της κατάθεσης στους κληρονόμους του, αλλά οριοθετεί τη συμβατική σχέση τράπεζας και συνδικαιούχων, μην επιτρέποντας την υπεισέλευση των κληρονόμων στα δικαιώματα του αποθανόντα δικαιούχου, ειδικά έναντι της τράπεζας³²⁸, επιτρέποντας όμως την περιέλευση της αναλογίας του θανόντος στο λογαριασμό στους κληρονόμους του, την οποία μπορούν να αξιώσουν από τους υπόλοιπους συνδικαιούχους, καθότι αυτό είναι ζήτημα της εσωτερικής σχέσης (μεταξύ των συνδικαιούχων), η οποία παραμένει άθικτη από

³²⁴ Θα παραβιάζονταν έτσι κατ'επέκτασιν, οι αρχές της ιδιωτικής αυτονομίας και της ελευθερίας των συμβάσεων. Παπασπυρόπουλος, ΕφΑΔ 2015, 35.

³²⁵ Έτσι Μητροπούλου (2002), 87· Παπασπυρόπουλος, ΕφΑΔ 2015, 35.

³²⁶ Βλ. σχετικά Φασούλα, Παρατηρήσεις στην ΑΠ 1550/2007, ΕΕμπΔ 2007, 877· βλ. επίσης Κουτσούκη (1994), 198-199· τον ίδιο, ΕλλΔνη 1995, 612, σύμφωνα με τον οποίο η σκοπιμότητα εισαγωγής του άρθρου 3 ν. 5638/1932 πρέπει να αναζητηθεί στην ανάγκη εξυπηρέτησης αφενός του συμφέροντος της τράπεζας να μην υπεισέρχονται τρίτα πρόσωπα (συμπεριλαμβανομένων και των κληρονόμων συνδικαιούχου) στην ενοχική σχέση που την συνδέει με τους συνδικαιούχους και αφετέρου του συμφέροντος των συνδικαιούχων για μη υπεισέλευση τρίτων στη συμβατική σχέση τράπεζας-δικαιούχου ώστε να μην είναι έτσι σε θέση (οι τρίτοι) να παίρνουν από το πιστωτικό ίδρυμα πληροφορίες ικανές να διαταράξουν τη σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ των συνδικαιούχων του κοινού λογαριασμού.

³²⁷ Βλ. αποφάσεις σε υποσημ. 323. Σε θεωρία βλ. Ρόκα Κ., Θ 1948, 4· Παμπούκη (1962), 313-314· Κουτσούκη (1994), 199· τον ίδιο, ΕλλΔνη 1995, 611-612· Μούζουλα, ΕΤρΑξΧρΔ 1998, 37· Παμπούκη, ΕπισκΕΔ 2001, 507· Μητροπούλου (2002), 87· Σπυρόπουλο, ΔΕΕ 2006, 781-782· Μήτσου, ΔΕΕ 2007, 1308· Φασούλα, Παρατηρήσεις στην ΑΠ 1550/2007, ΕΕμπΔ 2007, 877· την ίδια, Παρατηρήσεις στην ΑΠ 1782/2007, ΕΕμπΔ 2007, 881· Αλεπάκο, ΝοΒ 2008, 684-685· Μπεχλιβάνη, ΕπισκΕΔ 2008, 1178· τον ίδιο, Εισαγωγικό σημείωμα σε ΕφΘεσ 2517/2008, ΕπισκΕΔ 2009, 172· τον ίδιο, Παρατηρήσεις στις υπ' αριθμ. 711/2009 και 712/2009 αποφάσεις Αρείου Πάγου, ΕπισκΕΔ 2009, 926· Φίλιο (2011⁸), 61-62· Παπασπυρόπουλο, ΕφΑΔ 2015, 35· Πανίτσα σε Λαδα (2016), 126.

³²⁸ Σπυρόπουλος, ΔΕΕ 2006, 781.

το άρθρο 3³²⁹. Να επισημάνουμε ότι οι κληρονόμοι θα καταβάλλουν φόρο κληρονομίας για το αναλογούν μερίδιο του αποβιώσαντος που θα περιέλθει σε αυτούς³³⁰.

Από μέρος της θεωρίας³³¹, που ωστόσο αποτελεί μειοψηφία, καθώς και από ελάχιστες - κατά βάσιν παλαιότερες - αποφάσεις³³² υποστηρίζεται και η αντίθετη άποψη: ότι δηλ. η διάταξη του άρθρου 3 αποτελεί ερμηνευτικό συμπλήρωμα του άρθρου 2, συνεπώς αν στην σύμβαση κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό δεν έχει τεθεί η ρήτρα του άρθρου αυτού, οι κληρονόμοι του αποβιώσαντος συνδικαιούχου υπεισέρχονται στην έννομη θέση του θανόντος, τόσο στην μεταξύ αυτού και των επιζώντων συνδικαιούχων εσωτερική σχέση, όσο και στην μεταξύ αυτού και του πιστωτικού ιδρύματος εξωτερική σχέση, οπότε και δύνανται, βάσει της εξωτερικής αυτής σχέσης, να αξιώνουν την απόδοση και ολόκληρου του ποσού της κατάθεσης από την τράπεζα³³³. Κύριο επιχείρημα της άποψης αυτής είναι ότι αν γίνει δεκτό ότι η ρήτρα της απαγόρευσης διάθεσης της κατάθεσης και του αποκλεισμού των κληρονόμων από αυτήν του άρθρου 3 εφαρμόζεται και σε συμβάσεις καταθέσεων στις οποίες δεν έχει περιληφθεί ο όρος του άρθρου 2 προκύπτει το αντιφατικό αποτέλεσμα ο κοινός λογαριασμός, με ή χωρίς τον όρο αυτό, να παράγει ακριβώς τις ίδιες έννομες συνέπειες για τους επιζώντες συνδικαιούχους, αφού και στις δύο περιπτώσεις αποκλείονται οι κληρονόμοι του αποβιώσαντος συνδικαιούχου από τη δυνατότητα αξίωσης της απόδοσης της κατάθεσης³³⁴. Προς επίρρωση της ανωτέρω θέσης, υποστηρίζεται επίσης ότι θα ήταν αντίθετο προς τη βούληση του κληρονομούμενου, ο οποίος δεν έκανε χρήση του δυναμικού όρου του άρθρου 2, συνεπώς δεν θέλησε να περιέρχεται η κατάθεση αυτοδικαίως στους επιζώντες συνδικαιούχους, να απολλυται η απαίτησή του αυτή κατά της τράπεζας ως περιουσιακό στοιχείο ανήκον στην κληρονομία, με τον αποκλεισμό των κληρονόμων από αυτή³³⁵.

Έχει επίσης μεμονωμένα διατυπωθεί στη θεωρία³³⁶ και μια ενδιάμεση άποψη, σύμφωνα με την οποία οι κληρονόμοι του θανόντος δικαιούχου αποκτούν με καθολική διαδοχή την απαίτηση του κληρονομούμενου κατά της τράπεζας για απόδοση της

³²⁹ Κουτσούκης (1994), 198-199, ο ίδιος, ΕλλΔνη 1995, 612.

³³⁰ Βλ. σχετικά Δαλιάνη, Φορολογικές προεκτάσεις σε κοινούς τραπεζικούς λογαριασμούς, Λογ. 2017, 923.

³³¹ Κομισσόπουλος, ΝοΒ 1964, 437· Δούβλης (1987), 26-27· Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 102 επ.

³³² ΕφΠειρ 307/1994, ΕλλΔνη 1996, 428· ΕφΑθ 13426/1988, ΕλλΔνη 1991, 190· ΜΠρΑθ 9610/2000, ΕΕμπΔ 2001, 97.

³³³ Βλ. επί αυτού Δούβλη (1987), 26-27· Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 102-103· Ο Κομισσόπουλος, ΝοΒ 1964, 436, υποστηρίζει ότι σε περίπτωση θανάτου συνδικαιούχου κοινού λογαριασμού αποχωρίζεται το μερίδιο του θανόντος από τον κοινό λογαριασμό, το οποίο περιέρχεται στους κληρονόμους του και ο λογαριασμός κλείνει και επαναλειτούργει μεταξύ των επιζώντων, εφόσον έχουν απομείνει τουλάχιστον δύο.

³³⁴ Έτσι Δούβλης (1987), 26-27· Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 102.

³³⁵ Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 102-103.

³³⁶ Ψυχομάνης (2011), 489-490.

καταθέσεως³³⁷, στερούνται όμως του δικαιώματος να υποκαταστήσουν τον κληρονομούμενο στο σύνολο της έννομης σχέσης και να ζητήσουν συνεπώς να αντικατασταθεί το όνομα του θανόντος με το δικό τους και να συνεχίσουν τη λειτουργία του κοινού λογαριασμού μαζί με τους επιζώντες συνδικαιούχους.

Ως ορθότερη, εκ των ως άνω παρατεθεισών απόψεων, προκρίνεται κατά τη γνώμη μας η πρώτη (κρατούσα) υπέρ της ερμηνευτικής εκδοχής περί αυτοτέλειας των δύο διατάξεων. Η διάταξη του άρθρου 3 προσδίδει στη σχέση της τράπεζας και των ενεργητικά εις ολόκληρον ενεχόμενων συνδικαιούχων κατάθεσης σε κοινό τραπεζικό λογαριασμό αυστηρά προσωποπαγή χαρακτήρα - η προστασία του οποίου υπήρξε κύριο μέλημα του νομοθέτη -, απαγορεύοντας την τριτενέργεια της ενοχής έναντι των κληρονόμων, χωρίς, ωστόσο, να καταλύει την κληρονομική διαδοχή *eo ipso*. Πέραν του ότι η αντίθετη εκδοχή καταλύει τη σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ των συμβαλλομένων ως συνεκτικού ιστού του κοινού λογαριασμού, αλλά και ως απόρροιας του προστατευόμενου ειδικού τραπεζικού απορρήτου, η ερμηνευτική αυτή προσέγγιση συνάδει με τη γραμματική ερμηνεία της διάταξης του άρθρου 3, η διατύπωση της οποίας δεν αφήνει περιθώρια για συναγωγή αντίθετων συμπερασμάτων³³⁸.

3. Ζητήματα καταβολής ποσών σε κοινό λογαριασμό μετά το θάνατο του δικαιούχου. Ειδικότερα το ζήτημα της καταβολής ποσού σύνταξης μετά το θάνατο του δικαιούχου

Από τους επιζώντες συνδικαιούχους του κοινού λογαριασμού, στους οποίους περιέρχεται το υπόλοιπο της κατάθεσης μετά το θάνατο ενός εκ των συνδικαιούχων - τιθέμενης ή όχι της ρήτρας του άρθρου 2 ν. 5638/1932 -, αναζητούνται τα ποσά συντάξεως που κατεβλήθησαν στον λογαριασμό μετά το θάνατο του δικαιούχου.

Ειδικότερα, στην περίπτωση που ο τραπεζικός λογαριασμός συνταξιούχου πιστωθεί μετά τον θάνατό του με ποσά σύνταξης, αυτά θεωρούνται αχρεωστήτως καταβληθέντα και, εφόσον παραμένουν στο λογαριασμό του, το οικείο πιστωτικό ίδρυμα υποχρεούται να τα επιστρέψει στον αρμόδιο συνταξιοδοτικό φορέα, ή εάν έχουν αναληφθεί εν όλω ή εν μέρει από τρίτα πρόσωπα, να γνωστοποιήσει στο φορέα το ονοματεπώνυμο και τη διεύθυνση των λοιπών συνδικαιούχων του λογαριασμού, καθώς και τα στοιχεία των προσώπων που

³³⁷ Και φυσικά έχουν τη δυνατότητα ασκήσεως αγωγών κατά των επιζώντων συνδικαιούχων από την εσωτερική σχέση του θανόντος μαζί τους, όταν ιδίως οι τελευταίοι έχουν σπεύσει σε αναλήψεις, δια των οποίων βλάπτεται το δικαίωμα των κληρονόμων στο ποσό της κατάθεσης. *Ψυχομάνης* (2011), 489-490.

³³⁸ Βλ. Παπασπυρόπουλο, ΕφΑΔ 2015, 781.

ανέλαβαν τα ποσά αυτά (άρθρο 13 § 9 ν. 2703/1999). Σύμφωνα δε με το άρθρο 3 § 24 ν. 3408/2005, στην περίπτωση ανάληψης των ως άνω ποσών, αυτά καταλογίζονται σε βάρος των συνδικαιούχων του κοινού λογαριασμού. Συνάγεται εκ της ως άνω διάταξης ότι μόνη η ιδιότητα του συνδικαιούχου τραπεζικού λογαριασμού που πιστώθηκε με ποσά συντάξεων που καταβλήθηκαν αχρεωστήτως μετά τον θάνατο του δικαιούχου αρκεί για να καταστεί αυτός υπόχρεος προς επιστροφή των ποσών αυτών. Έχει μάλιστα κριθεί ότι ακόμη και αν δεν προέβη ο συνδικαιούχος στην ανάληψη των πιστωθέντων στο λογαριασμό ποσών, αλλά τρίτο πρόσωπο, μη δικαιούχος του λογαριασμού, μόνη η ιδιότητά του ως συνδικαιούχου του λογαριασμού καθιερώνει εκ του νόμου ευθύνη του για επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών³³⁹. Αν υπάρχουν περισσότεροι συνδικαιούχοι, καθένας από αυτούς ευθύνεται εις ολόκληρον για την επιστροφή των ίδιων ποσών, ανεξάρτητα εάν τα ανέλαβε ή όχι ο ίδιος, έχοντας το δικαίωμα, σε κάθε περίπτωση, να στραφεί αναγωγικά κατά του συνδικαιούχου που τα ανέλαβε και, εάν αυτός έχει αποβιώσει, κατά των κληρονόμων του³⁴⁰. Ως προκύπτει, η αναζήτηση της οφειλής στην περίπτωση αυτή γίνεται βάσει των α) διατάξεων των άρθρων 13 § 9 ν. 2703/1999 και 3 § 24 ν. 3408/2005, β) των διατάξεων 904 επ. ΑΚ περί αδικαιολόγητου πλουτισμού και γ) των διατάξεων του ν. 5638/1932 περί κοινού λογαριασμού.

³³⁹ Βλ. σχετικά ΕλΣυν 1054/2013 (Πράξη Α΄Κλιμ.), αδημ, η οποία έκρινε ότι ακόμη και εάν οι ισχυρισμοί συνδικαιούχου κοινού λογαριασμού, στον οποίον πιστώθηκε αχρεωστήτως το ποσό των 47.656,67 €, που αντιστοιχούσε σε συντάξεις της θανούσας μητέρας του - συνδικαιούχου, όσο ζούσε, του κοινού λογαριασμού -, περί μη ανάληψης των χρημάτων από τον ίδιο, αλλά από τρίτο πρόσωπο (την οικιακή βοηθό των θανόντων γονέων του) - μη συνδικαιούχο του λογαριασμού - με χρεωστική κάρτα που κατείχε, θεωρηθούν αληθείς, προβάλλονται αλυσιτελώς, *καθώς μόνη η ιδιότητά του ως συνδικαιούχου του κοινού λογαριασμού, δημιουργεί εκ του νόμου ευθύνη για επιστροφή τους.*

³⁴⁰ ΕλΣυν 31/2015 (Πράξη Α΄Κλιμ.), αδημ· ΕλΣυν 2369/2014 (Πράξη Α΄Κλιμ.), αδημ· ΕλΣυν 2716/2013 (Πράξη Α΄Κλιμ.), αδημ· ΕλΣυν 1054/2013 (Πράξη Α΄Κλιμ.), αδημ· ΕλΣυν 997/2012 (Πράξη Α΄Κλιμ.), αδημ· ΕλΣυν 1467/2009 (Πράξη Α΄Κλιμ.), αδημ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΝΑΓΚΑΙΩΝ ΚΛΗΡΟΝΟΜΩΝ (ΑΡΘΡΟ 117 ΕισΝΑΚ)

I. Γενικά

Σύμφωνα με την παγιοποιημένη νομολογιακώς και κρατούσα στη θεωρία ερμηνευτική προσέγγιση του άρθρου 3 ν. 5638/1932, όπως αυτή αναλύθηκε ανωτέρω, οι κληρονόμοι του αποθανόντος συνδικαιούχου, είτε είναι εξ'αδιαθέτου, είτε από διαθήκη, συμπεριλαμβανομένων και των αναγκάων, αποκλείονται από κάθε δικαίωμα επί της καταθέσεως σε κοινό λογαριασμό έναντι της τράπεζας. Εάν δε τεθεί στη σύμβαση καταθέσεως ο όρος του άρθρου 2 ν. 5638/1932, οι παραπάνω στερούνται και του δικαιώματος να αξιώσουν αναγωγικά από τους επιζώντες συνδικαιούχους το αναλογούν στο δικαιοπάροχό τους ποσό, με βάση την εσωτερική σχέση, αποξενώνονται δηλ. πλήρως από την κατάθεση και παρέχεται η δυνατότητα στους επιβιώσαντες δικαιούχους να παρακάμψουν την κληρονομική διαδοχή. Ο αποκλεισμός όμως από τον κοινό λογαριασμό των αναγκάων κληρονόμων, ο οποίος, δεδομένου ότι στην πλειονότητα των καταθέσεων του συγκεκριμένου είδους συμπεριλαμβάνεται η ρήτρα του άρθρου 2, ήταν ολοσχερής, αποτελούσε μια υπερβολικά αυστηρή ρύθμιση και είχε σαν αποτέλεσμα να επισυμβούν καταστρατηγήσεις των αναγκαστικού δικαίου διατάξεων για τη νόμιμη μοίρα. Κατέστη λοιπόν σαφές σε μικρό χρονικό διάστημα ότι με αυτό το περιεχόμενο η κατάθεση σε κοινό λογαριασμό συνιστούσε υπέρμετρο περιορισμό των δικαιωμάτων των νόμιμων μεριδούχων του αποβιώσαντος δικαιούχου³⁴¹. Για να εξισορροπηθούν οι ως άνω, εξαιρετικά ευνοϊκές υπέρ των συνδικαιούχων, διατάξεις του νόμου και οι αυστηρές ρυθμίσεις του σε βάρος των αναγκάων κληρονόμων, εισήχθη με τον ΑΚ η διάταξη του άρθρου 117 ΕισΝΑΚ, σύμφωνα με την οποία, εφόσον με την κατάθεση σε κοινό λογαριασμό του ν. 5638/1932 συντελέσθηκε δωρεά, αυτή κρίνεται ως προς το δικαίο της νόμιμης μοίρας ως δωρεά, προκειμένου για κληρονομία καταθέτη που απεβίωσε μετά την εισαγωγή του ΑΚ. Με τη θέσπιση της συγκεκριμένης διάταξης ο νομοθέτης επενέβη λοιπόν διορθωτικά, προκειμένου να άρει τις

³⁴¹ Ο Μπαλής άσκησε δριμεία κριτική, υποστηρίζοντας ότι η διάταξη του άρθρου 2 δημιουργεί «ανισότητα και αδικία όχι ανεκτή», που σε καμία άλλη ευρωπαϊκή νομοθεσία δεν απαντώνται: πρώτον γιατί παρέχει σε αυτή τη μορφή της περιουσίας το μέσο διαφυγής από το φόρο κληρονομίας, ενώ κάθε άλλη μορφή ιδιοκτησίας δεν δύναται να διαφύγει, και δεύτερον γιατί παρέχει «πρόχειρον μέσον εις ιδιότροπον διαθέτην», ώστε να αποξενώσει από την περιουσία του τους αναγκάους κληρονόμους του, όπερ αντιτίθεται πλήρως στο θεσμό της νόμιμης μοίρας, την οποία η νομοθεσία μας περιβάλλει με περισσή αυστηρότητα. Βλ. Ξυνοπούλου, ΧρΙΔ 2017, 650, με παραπομπή σε Μπαλή, Εγχειρίδιο Κληρονομικού Δικαίου, 1934³, 356.

δυσμενείς συνέπειες των άρθρων 2 και 3 ν. 5638/1932 σε βάρος των νόμιμων μεριδούχων³⁴².

II. Πεδίο εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 117 ΕισΝΑΚ

Βασική προϋπόθεση για την εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 117 ΕισΝΑΚ είναι να έχει συντελεσθεί με την κατάθεση σε κοινό λογαριασμό δωρεά. Ο νόμος δεν εξειδικεύει περαιτέρω την έννοια της δωρεάς, οπότε δεν προκύπτει από την διάταξη αν αυτή αφορά μόνο την δωρεά εν ζωή ή και τη δωρεά αιτία θανάτου και γενικότερα κάθε χαριστική επίδοση (όπως π.χ. κληροδοσία).

Θα μπορούσε, με βάση τη γραμματική ερμηνεία της διάταξης, να υποστηριχθεί ότι με τον όρο «δωρεά» του άρθρου 117 ΕισΝΑΚ νοείται αποκλειστικά η δωρεά εν ζωή. Σύμφωνα με την ερμηνεία αυτή, άλλες χαριστικές επιδόσεις (π.χ. κληροδοσία) αποκλείονται από την ίδια την διατύπωση της διάταξης, που αναφέρεται μόνο σε δωρεά. Επίσης, λόγω της συνέπειας που απαγγέλεται από την ως άνω διάταξη, ότι δηλ. η επίδοση αντιμετωπίζεται ως προς το δίκαιο της νόμιμης μοίρας ως δωρεά, αποκλείεται και η δωρεά αιτία θανάτου, γιατί αντιμετωπίζεται ως προς το δίκαιο της νόμιμης μοίρας ως κληροδοσία (ΑΚ 2035)³⁴³.

Ως ορθότερη ωστόσο προκρίνεται, κατά τη γνώμη μας, η ευρύτερη ερμηνεία του όρου «δωρεά», σύμφωνα με την οποία στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 117 ΕισΝΑΚ υπάγεται κάθε χαριστική επίδοση, δηλ. τόσο η δωρεά εν ζωή, όσο και η δωρεά αιτία θανάτου και κάθε άλλη χαριστική επίδοση (π.χ. κληροδοσία)³⁴⁴. Η άποψη αυτή ανταποκρίνεται στο πνεύμα της διάταξης και συνάδει με τον σκοπό που θέλησε να

³⁴² Βλ. σχετικά επί των ανωτέρω ΕφΠειρ 695/2014, ΝΟΜΟΣ· *Χαρλαύτη*, ΕΕμπΔ 1963, 287· *Κομισόπουλο*, ΝοΒ 1964, 437· *Λιτζερόπουλο* (1976), άρθρο 117 αρ. 1, σύμφωνα με τον οποίο κύριος σκοπός του άρθρου 117 ΕισΝΑΚ ήταν η τροποποίηση του άρθρου 3 ν. 5638/1932, μέσω του οποίου αφαιρούνταν από τους νόμιμους μεριδούχους των καταθετών η εξουσία να ασκούν τα όποια, ενδεχομένως, δικαιώματά τους επί των καταθέσεων σε κοινό λογαριασμό· *Δούβλη* (1987), 28-29· *Κουτσούκη* (1994), 201· *Φουντεδάκη*, Αρμ 1997, 595· *Βελέντζα* (2004³), 557· *Γεωργιάδη Απ.*, Κληρονομικό Δίκαιο, 2013², 512.

³⁴³ Βλ. επ' αυτού *Φουντεδάκη*, Αρμ 1997, 597. Υπέρ της ερμηνείας αυτής φαίνεται πως τάσσονται εμμέσως και οι: *Παπαντωνίου σε Γεωργιάδη/Σταθόπουλο* (1996), 12· *Ψυχομάνης* (2011), 491-492, οι οποίοι αναφέρονται σε ανατροπή της δωρεάς μόνο με μέμψη άστοργης δωρεάς (ΑΚ 1835), η οποία αφορά μόνο τις δωρεές εν ζωή.

³⁴⁴ Έτσι οι: ΑΠ 1831/2014, ΝΟΜΟΣ· ΕφΠειρ 695/2014, ΝΟΜΟΣ· ΕφΠατρ 535/2008, ΑχΝομ 2009, 244· ΕφΠατρ 952/2002, ΑχΝομ 2003, 218· ΕφΑθ 5774/1995, Αρμ 1997, 504· ΠΠρΠρεβ 694/2009, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΘεσ 20958/2006, Αρμ 2007, 1164. Στη θεωρία υπέρ της ευρείας ερμηνείας του όρου «δωρεά» τάσσονται οι: *Δούβλης* (1987), 30-31, ο οποίος υποστηρίζει πως αν αποδειχθεί πως η κατάθεση αποτέλεσε δωρεά του αποβιώσαντος προς τους συνδικαιούχους, θα πρέπει να διευκρινισθεί αν αυτή αποτελεί δωρεά εν ζωή ή δωρεά αιτία θανάτου· *Φουντεδάκη*, Αρμ 1997, 597· *Μητροπούλου* (2002), 94· *Πελλένη-Παπαγεωργίου* (2005), 107· *Αλεπάκος*, ΝοΒ 2008, 685-686· *Γεωργιάδης Απ.* (2013²), 514.

επιτελέσει η υιοθέτηση του άρθρου αυτού: την προάσπιση δηλ. από το νομοθέτη των συμφερόντων των νόμιμων μεριδούχων του αποβιώσαντος συνδικαιούχου έναντι των λαβόντων δυνάμει δωρεάς, είτε εν ζωή, είτε αιτία θανάτου, ή άλλης χαριστικής δικαιοπραξίας, χωρίς καμία διάκριση μεταξύ τους. Θα ήταν αντιφατικό να προστατεύεται ο μεριδούχος μόνο όταν η κατάθεση σε κοινό λογαριασμό συνιστά δωρεά εν ζωή και όχι δωρεά αιτία θανάτου ή άλλη χαριστική επίδοση, όπως κληροδοσία, τις οποίες το δίκαιο της νόμιμης μοίρας αντιμετωπίζει αυστηρότερα από την κοινή δωρεά³⁴⁵.

Σύμφωνα με την ως άνω ορθότερη άποψη, το ειδικότερο περιεχόμενο της προστασίας του μεριδούχου με βάση το άρθρο 117 ΕισΝΑΚ εξαρτάται από τον προσδιορισμό της νομικής φύσης της πραγματοποιούμενης με την χρηματική κατάθεση σε κοινό λογαριασμό χαριστικής επίδοσης υπέρ του συνδικαιούχου. Είναι λ.χ δυνατό να πρόκειται για κληροδοσία, εφόσον έχει συνταχθεί νομότυπα διαθήκη του παρέχοντος και κατατίθεται χρηματικό ποσό από χαριστική αιτία σε κοινό λογαριασμό, με τον όρο της περιέλευσης του ενεργητικού υπολοίπου της καταθέσεως στον συνδικαιούχο από τον χρόνο θανάτου του παρέχοντος και υπό την προϋπόθεση της επιβίωσης του λήπτη. Διαφορετικά, όπως συμβαίνει συνήθως, θα πρόκειται περί δωρεάς³⁴⁶.

Υποστηρίζεται ορθώς ότι ο νομικός χαρακτηρισμός της εσωτερικής σχέσης ως δωρεάς εν ζωή ή δωρεάς αιτία θανάτου εξαρτάται από τη συμπεριφορά του δωρεοδόχου συνδικαιούχου κατά τη λειτουργία του κοινού λογαριασμού, ενόσω ζούσε ο δωρητής συνδικαιούχος. Αν λοιπόν, ζώντος του τελευταίου, ο δωρεοδόχος - συνδικαιούχος προέβαινε σε αναλήψεις χρηματικών ποσών (σταδιακά ή με μια ανάληψη), θα πρέπει να θεωρηθεί ως δωρεά εν ζωή. Αν όμως όσο ζούσε ο δωρητής συνδικαιούχος, ο δωρεοδόχος δεν προέβη σε ανάληψη τότε θα πρέπει να θεωρηθεί ότι υποκρύπτεται ο όρος της προαποβίωσης του πρώτου και επομένως πρόκειται για δωρεά αιτία θανάτου³⁴⁷. Ασφαλές, συνεπώς, κριτήριο για τον ορθό χαρακτηρισμό της δωρεάς, από το οποίο θα κριθεί η έννομη προστασία της νόμιμης μοίρας, είναι ο χρόνος ανάληψης των ποσών από τον δωρεοδόχο-συνδικαιούχο εκ του κοινού λογαριασμού. Η διαφορά λοιπόν της δωρεάς εν ζωή από τη δωρεά αιτία θανάτου έγκειται στο ότι στην μεν πρώτη ο δωρεοδόχος αποκτά αμέσως δικαίωμα στο πράγμα που

³⁴⁵ Φουντεδάκη, Αρμ 1997, 597. Βλ. επ' αυτού κατωτέρω κεφ. 3^ο, υπό ΙΙΙ 2.

³⁴⁶ Βλ. σχετικά: ΕφΠειρ 695/2014, ΝΟΜΟΣ' ΕφΠατρ 535/2008, ΑχΝομ 2009, 244' ΕφΑθ 5774/1995, Αρμ 1997, 504' ΠΠρΠρεβ 694/2009, ΝΟΜΟΣ' ΜΠρΘεσ 20958/2006, Αρμ 2007, 1164. Σε θεωρία βλ. Λιτζερόπουλο (1976), άρθρο 117 αρ. 12' Γεωργιάδη Απ. (2013²), 513.

³⁴⁷ Δωρεά αιτία θανάτου είναι, σύμφωνα με την ΑΚ 2032, η δωρεά που συμφωνείται με την αναβλητική αίρεση ότι θα προαποβιώσει ο δωρητής ή θα συναποβιώσουν οι συμβαλλόμενοι, χωρίς στο μεταξύ ο δωρεοδόχος να έχει την απόλαυση του δωρηθέντος. Βαθρακοκοίλης, ΕΡΝΟΜΑΚ: Ερμηνεία - Νομολογία Αστικού Κώδικα (κατ' άρθρο), τ. ΣΤ', ημιτ. Β', Κληρονομικό Δίκαιο, άρθρα 1831-2035 και ο Εισαγωγικός Νόμος Αστικού Κώδικα, 2010, 586' Φίλιος (2011⁸), 660-661' Γεωργιάδης Απ. (2013²), 1210' Ψούνη, Κληρονομικό Δίκαιο Ι, 2016⁵, 606.

δωρίζεται, ενώ στη δεύτερη ο δωρεοδόχος θα απολαύσει ό,τι του δωρήθηκε μόνον μετά το θάνατο του δωρητή^{348, 349}.

Για να ισχύσει όμως η υπέρ του συνδικαιούχου χαριστική επίδοση ως δωρεά (εν ζωή ή αιτία θανάτου) χρειάζεται και η συγκέντρωση των λοιπών ουσιαστικών προϋποθέσεων του κύρους της εν λόγω δικαιοπραξίας και συγκεκριμένα συμφωνία των συνδικαιούχων για παροχή χωρίς αντάλλαγμα (ΑΚ 496, 2032) και συμβολαιογραφικό έγγραφο (ΑΚ 498 § 1, 2032)³⁵⁰. Ο νόμος καθιερώνει ως συστατικό τύπο της σύμβασης δωρεάς το συμβολαιογραφικό έγγραφο και η μη τήρησή του επιφέρει την ακυρότητά της.

Όταν πρόκειται για κινητό, στη δωρεά εν ζωή η ακυρότητα από την έλλειψη συμβολαιογραφικού εγγράφου θεραπεύεται με την παράδοση του κινητού από το δωρητή στο δωρεοδόχο (ΑΚ 498 § 2)³⁵¹. Στη δωρεά αιτία θανάτου η σύμβαση ισχυροποιείται αφότου ο κληρονόμος του δωρητή παραδώσει το κινητό στο δωρεοδόχο³⁵². Υποστηρίζεται ότι ως «παράδοση» νοείται μόνο η υλική παράδοση «χέρι με χέρι» της νομής του κινητού³⁵³. γίνεται δε δεκτό ότι στην κατάθεση χρημάτων σε κοινό λογαριασμό υπάρχει έμμεσα πραγματική παράδοση των χρημάτων, αφού αμέσως μετά την κατάθεση αυτών στην τράπεζα από τον δωρητή καταθέτη, ο δωρεοδόχος συνδικαιούχος έχει άμεσο και αυτοτελές δικαίωμα αναλήψεως, οποτεδήποτε θελήσει, τμήματος ή ολόκληρου του δωρηθέντος ποσού, οπότε εφαρμόζεται η ρύθμιση της ΑΚ 498 § 2. Η διαδικασία της σύμβασης κατάθεσης (μετάβαση στην τράπεζα, συμπλήρωση δικαιολογητικών, υπογραφές, κατάθεση χρηματικού ποσού) σε κοινό τραπεζικό λογαριασμό αναπληρώνει την έλλειψη

³⁴⁸ Ετσι οι ΕφΠειρ 695/2014, ΝΟΜΟΣ ΈφΠατρ 535/2008, ΑχΝομ 2009, 244. Σε θεωρία βλ. Δούβλη (1987), 31-32· Μητροπούλου (2002), 95-96· Γεωργιάδη Απ. (2013²), 513, υποσημ.71.

³⁴⁹ Σε περίπτωση που ορισμένες αναλήψεις ποσών εκ του κοινού λογαριασμού πραγματοποιήθηκαν από το δωρεοδόχο συνδικαιούχο ενόσω ζούσε ο δωρητής καταθέτης και οι αναλήψεις των υπολοίπων χρημάτων έγιναν μετά το θάνατο του τελευταίου, οι μεν πρώτες χαρακτηρίζονται ως δωρεές εν ζωή, ενώ οι πραγματοποιηθείσες μετά το θάνατο του καταθέτη ως δωρεές αιτία θανάτου. Δούβλης (1987), 31-32· Πελλήνη-Παπαγεωργίου (2005), 110-111.

³⁵⁰ ΕφΠατρ 952/2002, ΑχΝομ 2003, 218. Σύμφωνα με το άρθρο 2032 ΑΚ, στην δωρεά αιτία θανάτου εφαρμόζονται οι διατάξεις περί δωρεάς (ΑΚ 496 επ), εφόσον ο νόμος δεν ορίζει διαφορετικά. Ετσι για τη σύστασή της απαιτείται συμβολαιογραφικό έγγραφο (ΑΚ 498 § 1).

³⁵¹ Γεωργιάδης Απ. (2014), 31-32· Γεωργιάδης Ν., Άρθρο 498, σε Γεωργιάδη Απ., Σύντομη ερμηνεία του Αστικού Κώδικα, (ΣΕΑΚ Ι): άρθρα 1-946, 2010, 995-996.

³⁵² Καράκωστας, Αστικός Κώδικας: Ερμηνεία - Σχόλια - Νομολογία, τ. 9ος, Κληρονομικό, Άρθρα 1710-2035, 2008, 1021· Βαθρακοκοίλης (2010), 584. Τυχόν παράδοση όμως του κινητού από το δωρητή ισχυροποιεί τη δωρεά αιτία θανάτου ως δωρεά εν ζωή. Ετσι: Καράκωστας (2008), 1021· Βαθρακοκοίλης (2010), 584· Φίλιος (2011⁸), 665-666· βλ. όμως και Γεωργιάδη Αγγ., Άρθρο 2032, σε: Γεωργιάδη/Σταθόπουλο, Αστικός Κώδικας: Ερμηνεία κατ'άρθρο - Νομολογία - Βιβλιογραφία, τ.Χ, Κληρονομικό Δίκαιο (άρθρα 1871-2035 ΑΚ), 1998, 906, σύμφωνα με την οποία στη δωρεά αιτία θανάτου κινητού η παράδοση του δωρηθέντος στον δωρεοδόχο δεν αναπληρώνει το συμβολαιογραφικό έγγραφο, κατά την ΑΚ 498 § 2, ωστόσο λόγω του ότι επιφέρει προσπορισμό της απόλαυσης του πράγματος ισχυροποιεί τη δωρεά αυτή ως εν ζωή δωρεά· ομοίως Ψούνη, Κληρονομικό Δίκαιο ΙΙ, 2016⁵, 612.

³⁵³ Γεωργιάδης Απ. (2014), 32· αντιθ. η ΠΠρΑθ 100/2011, ΝΟΜΟΣ, σύμφωνα με την οποία ο όρος «παράδοση» περιλαμβάνει, πέραν της «χειρόδοτης» και την «πλασματική» παράδοση.

συμβολαιογραφικού τύπου, τόσο στη δωρεά εν ζωή, όσο και στη δωρεά αιτία θανάτου και διασφαλίζει, κατά τρόπο ανάλογο προς τον συμβολαιογραφικό τύπο, την ωριμότητα της απόφασης του δωρητή να προβεί στη συγκεκριμένη πράξη και πραγματοποιείται έτσι ο σκοπός που επέβαλε την τήρηση του τύπου³⁵⁴.

Γίνεται μάλιστα δεκτό ότι η δωρεά που υποκρύπτεται στην κατάθεση αυτή ισχυροποιείται με την κατάθεση των χρημάτων, χωρίς να απαιτείται για την συντέλεσή της³⁵⁵ και ανάληψη αυτών από τον δωρεοδόχο δικαιούχο του κοινού λογαριασμού³⁵⁶. Με το άνοιγμα από τον δωρητή κοινού λογαριασμού και υπέρ του δωρεοδόχου ως τρίτου λαμβάνει χώρα περιουσιακή επίδοση από τον πρώτο προς τον δεύτερο. Αιτία δε της επίδοσης είναι η δωρεά, που ισχυροποιείται ως άνω με το άνοιγμα του λογαριασμού και τις τμηματικές, στο πλαίσιο αυτού, καταθέσεις³⁵⁷. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, οι νόμιμοι μεριδούχοι ασκούν τα εκ του άρθρου 117 ΕισΝΑΚ απορρέοντα δικαιώματα ανεξάρτητα από το αν ο δωρεοδόχος συνδικαιούχος έχει αναλάβει το κατατεθέν από το δωρητή ποσό. Αν μεν ο δωρεοδόχος συνδικαιούχος απέσυρε το υπόλοιπο της κατάθεσης, ο μεριδούχος έχει εναντίον του ενοχική απαίτηση για την απόδοση του μέρους του ποσού που απαιτείται για την συμπλήρωση της νόμιμης μοίρας. Σε περίπτωση δε μη ανάληψης του ποσού της κατάθεσης από τον δικαιούχο, ο μεριδούχος έχει τη θέση του κληρονόμου του καταθέτη κατά το ποσό που απαιτείται για την κάλυψη της νόμιμης μοίρας του, που σημαίνει ότι έχει ενοχική απαίτηση κατά του ωφελούμενου συνδικαιούχου, χωρίς βέβαια να αποκτά ευθέως δικαιώματα κατά της τράπεζας ως δικαιούχος της κατάθεσης, αφού δεν υπεισέρχεται στην εξωτερική σχέση της τραπεζικής κατάθεσης³⁵⁸.

³⁵⁴ Έτσι *Φουντεδάκη*, Αρμ 1997, 601. Την αναπλήρωση της έλλειψης συμβολαιογραφικού εγγράφου με την κατάθεση των χρημάτων στον κοινό λογαριασμό δέχονται και οι: ΑΠ 1410/2015, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1096/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1828/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1831/2014, ΝΟΜΟΣ· ΕφΠατρ 952/2002, ΑχΝομ 2003, 218· ΕφΛαρ 235/2001, ΕπισκΕΔ 2001, 703· ΕφΔωδ 29/1999, ΕπισκΕΔ 2000, 423· ΠΠρΠρεβ 694/2009, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΘεσ 20958/2006, Αρμ 2007, 1164. Σε θεωρία βλ. *Λιτζερόπουλο* (1976), άρθρο 117 αρ. 13· *Παμπούκη Κ.*, Παρατηρήσεις στην ΕφΔωδ 29/1999, ΕπισκΕΔ 2000, 424 επ, σύμφωνα με τον οποίο η επικοινωνία με την τράπεζα για την εγγραφή τρίτου ως συνδικαιούχου σε κοινό λογαριασμό παρίσταται ως ενέργεια πιο δραστική από την παράδοση κινητού, που προβλέπει η ΑΚ 498 § 2· *Μητροπούλου* (2002), 66-67· *Χατζημιχαήλ*, Αρμ 2011, 55. Την αναπλήρωση του συμβολαιογραφικού εγγράφου από την κατάθεση χρημάτων σε κοινό λογαριασμό, από τον οποίο τα αποσύρει μετά ο δωρεοδόχος, δέχεται και ο *Βαθρακοκόιλης* (2010), 593, στην περίπτωση της δωρεάς αιτίας θανάτου.

³⁵⁵ Το άρθρο 117 ΕισΝΑΚ κάνει λόγο περί καταθέσεως «εφόσον δι' αυτής συνετελέσθη δωρεά».

³⁵⁶ ΑΠ 1831/2014, ΝΟΜΟΣ· *Λιτζερόπουλος* (1976), άρθρο 117 αρ. 13· *Παμπούκης*, ΕπισκΕΔ 2000, 426, σύμφωνα με τον οποίο η εγγραφή τρίτου ως συνδικαιούχου σε κοινό λογαριασμό αποδεικνύει τη σύσταση της δωρεάς· *Πελένη-Παπαγεωργίου* (2005), 109.

³⁵⁷ *Παμπούκης*, ΕπισκΕΔ 2006, 860-861.

³⁵⁸ *Φουντεδάκη*, Αρμ 1997, 601· βλ. όμως και *Πελένη-Παπαγεωργίου* (2005), 115, η οποία υποστηρίζει ότι αν δεν έχει συνομολογηθεί ο όρος του άρθρου 2 § 1 ν. 5638/1932 ο μεριδούχος αποκτά δικαίωμα επί της καταθέσεως και συνεπώς ως νέος συνδικαιούχος έχει αξιώσεις κατά της τράπεζας.

III. Δικαιώματα των αναγκαίων κληρονόμων βάσει του άρθρου 117 ΕισΝΑΚ

Προκειμένω ο νόμιμος μεριδούχος να προστατεύσει τη νόμιμη μοίρα του, σύμφωνα με το άρθρο 117 ΕισΝΑΚ, πρέπει να αποδείξει ότι με την κατάθεση σε κοινό λογαριασμό ο κληρονομούμενος προέβη σε δωρεά και να προσδιορίσει την έκτασή της. Η προστασία αυτή διαφέρει, όπως ειπώθηκε και ανωτέρω, ανάλογα με το αν η χαριστική επίδοση που συντελείται με την κατάθεση είναι δωρεά εν ζωή ή δωρεά αιτία θανάτου³⁵⁹.

1. Όταν με την κατάθεση συντελείται δωρεά εν ζωή που θίγει τη νόμιμη μοίρα

Όταν μέσω της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό πραγματοποιείται δωρεά εν ζωή, με την οποία προσβάλλεται το δικαίωμα του μεριδούχου στη νόμιμη μοίρα του, ο νόμος παρέχει σε αυτόν την προστασία των άρθρων 1835 επ ΑΚ³⁶⁰. Εφόσον ο μεριδούχος αποδείξει ότι συντελέστηκε δωρεά, η οποία κατά το άρθρο 1831 ΑΚ υπολογίζεται στην κληρονομία, μπορεί να την ανατρέψει στο μέτρο που η υπάρχουσα, κατά το χρόνο θανάτου του κληρονομούμενου, κληρονομία δεν επαρκεί για να καλύψει τη νόμιμη μοίρα του (ΑΚ 1835 § 1). Η ανατροπή της, προσβλητικής της νόμιμης μοίρας, δωρεάς εν ζωή, η οποία μειώνει το ενεργητικό της κληρονομίας, ώστε να μην επαρκεί για την ικανοποίηση της νόμιμης μοίρας, επέρχεται με άσκηση ειδικής αγωγής, η οποία καλείται παραδοσιακά «*μέμψη άστοργης δωρεάς*» και ρυθμίζεται από άποψη ουσιαστικού δικαίου στις ΑΚ 1835-1838³⁶¹.

Για την διαπίστωση της προσβολής της νόμιμης μοίρας του αναγκαίου κληρονόμου, η οποία, σύμφωνα με την ΑΚ 1825 § 1, είναι το μισό της εξ αδιαθέτου μερίδας, είναι απαραίτητο να καθορισθεί η αξία της. Η αξία αυτή ανάγεται σε ποσοστό επί της κληρονομίας, ο προσδιορισμός της οποίας γίνεται κατά την ΑΚ 1831. Βάση του υπολογισμού της αξίας της νόμιμης μοίρας είναι η κατάσταση και η αξία της πραγματικής κληρονομίας σε χρήμα κατά το χρόνο θανάτου του κληρονομούμενου και συγκεκριμένα η αξία του ακαθάριστου ενεργητικού³⁶² της. Από αυτήν αφαιρούνται τα χρέη και οι δαπάνες, που αναφέρονται στην ΑΚ 1831 § 1, οπότε απομένει η καθαρή πραγματική κληρονομία,

³⁵⁹ Στην κατηγορία της δωρεάς αιτία θανάτου περιλαμβάνονται και οι κληροδοσίες, όπως επίσης και οι λοιπές χαριστικές δικαιοπραξίες αιτία θανάτου.

³⁶⁰ Σταθόπουλος, Άρθρα 1831-1834, σε Γεωργιάδη/Σταθόπουλο, Αστικός Κώδικς: Ερμηνεία κατ'άρθρο - Νομολογία - Βιβλιογραφία, τ.ΙΧ, Κληρονομικό Δίκαιο (άρθρα 1710-1870 ΑΚ), 1996, 493· Μητροπούλου (2002), 99 επ· Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 110 επ.

³⁶¹ Παρόλο που η φράση «*μέμψη άστοργης δωρεάς*» ηχεί κάπως απαξιωτικά, τόσο για τον κληρονομούμενο-δωρητή, όσο και για τον δωρεοδόχο, προκειται για τεχνικό νομικό όρο, που δεν ενέχει ούτε απόδοση μομφής, ούτε χαρακτηρισμό του κληρονομούμενου ως «άστοργου», αλλά δηλώνει τη διαδικαστική δράση του μεριδούχου προς ανατροπή της εν ζωή δωρεάς που προσβάλλει τη νόμιμη μοίρα του. Γεωργιάδης Απ. (2013²), 593.

³⁶² Το ακαθάριστο ενεργητικό αποτελείται από το ενεργητικό και το παθητικό της περιουσίας.

στην οποία προστίθενται, με την αξία που είχαν όταν δόθηκαν, οι χαριστικές παροχές σε μεριδούχο ή τρίτο (πλασματική κληρονομία³⁶³) (ΑΚ 1831 § 2)³⁶⁴. Επισημαίνεται ότι για τον υπολογισμό της νόμιμης μοίρας του μεριδούχου θα προστεθεί στην κληρονομία ολόκληρο το ποσό της χαριστικής επίδοσης και όχι μόνο το υπόλοιπο της κατάθεσης κατά το χρόνο του θανάτου - εφόσον βέβαια η μείωση του ποσού της κατάθεσης οφείλεται σε ανάληψη του συνδικαιούχου και όχι του κληρονομούμενου. Έτσι, η αξίωση του μεριδούχου δεν περιορίζεται μόνο στο υπόλοιπο του κοινού τραπεζικού λογαριασμού που υπάρχει κατά το χρόνο θανάτου του κληρονομούμενου, αλλά στο σύνολο του ποσού της χαριστικής επίδοσης, μέρος του οποίου μπορεί να έχει ήδη αναληφθεί από τον συνδικαιούχο, όσο ζούσε ο κληρονομούμενος³⁶⁵. Επάνω στην πλασματική κληρονομία υπολογίζεται η αξία της νόμιμης μοίρας, στην οποία καταλογίζεται (αφαιρείται) η αξία της παροχής που έλαβε ο μεριδούχος (ΑΚ 1833)³⁶⁶.

Σε ανατροπή υπόκεινται οι δωρεές εν ζωή, που προστίθενται στην κληρονομία, κατά την ΑΚ 1831 § 2³⁶⁷ και ειδικότερα: α) οι δωρεές στις οποίες προέβη ο κληρονομούμενος όσο ζούσε προς τρίτους - μη μεριδούχους τα τελευταία δέκα χρόνια πριν το θάνατό του, εφόσον δεν έγιναν από λόγους ευπρέπειας ή ιδιαίτερου ηθικού καθήκοντος και β) οι δωρεές που έκανε ο κληρονομούμενος σε μεριδούχους, οποτεδήποτε και αν έγιναν - μη υφισταμένου για τις παροχές αυτές του χρονικού περιορισμού της δεκαετίας προ του θανάτου του - και ανεξάρτητα από το αν επιβάλλονταν ή όχι από λόγους ευπρέπειας ή από ιδιαίτερο ηθικό καθήκον.

Σύμφωνα με την ΑΚ 1835 § 1 η μέμψη άστοργης δωρεάς χωρεί μόνον εφόσον και στο μέτρο που η κληρονομία δεν επαρκεί για την κάλυψη της νόμιμης μοίρας³⁶⁸. Ανεπάρκεια της κληρονομίας υπάρχει όταν η αξία του καθαρού ενεργητικού της είναι μικρότερη από την αξία του ελλείποντος μέρους της νόμιμης μοίρας. Κρίσιμος για την επάρκεια ή μη της πραγματικής κληρονομίας είναι ο χρόνος θανάτου του κληρονομούμενου³⁶⁹. Στην περίπτωση ανεπάρκειας της κληρονομίας ανακύπτει θέμα «άστοργης δωρεάς», η οποία

³⁶³ Η πλασματική κληρονομία δεν υπάρχει πραγματικά, αλλά αποτελεί απλώς λογιστικό μέγεθος. Σπυριδάκης Ι., Η μέμψη άστοργης δωρεάς, 1998, 28.

³⁶⁴ Βλ. σχετικά ΑΠ 1828/2014, ΝΟΜΟΣ΄ ΠΠρΑθ 6227/2010, ΝΟΜΟΣ.

³⁶⁵ Φουντεδάκη, Αρμ 1997, 601, με παραπομπή σε Λιτζερόπουλο (1976), άρθρο 117 αρ. 21.

³⁶⁶ ΑΠ 1828/2014, ΝΟΜΟΣ΄ ΠΠρΠρεβ 694/2009, ΝΟΜΟΣ. Σε θεωρία βλ. Φίλιο (2011)⁸, 610· Ψούνη, Κληρονομικό Δίκαιο Ι, 2016⁵, 491 επ.

³⁶⁷ Επομένως για την οριοθέτηση των δωρεών που υπάγονται στις ΑΚ 1835-1838 ο νομοθέτης παραπέμπει στην ΑΚ 1831 § 2, που καθορίζει τις προσθετέες παροχές.

³⁶⁸ Με τη διάταξη αυτή καθιερώνεται η αρχή της επικουρικότητας της μέμψης άστοργης δωρεάς, σύμφωνα με την οποία ο μεριδούχος μπορεί να καταφύγει σε ανατροπή εν ζωή παροχών μόνο εάν δεν υπάρχει άλλος τρόπος συμπλήρωσης της νόμιμης μοίρας του. ΜΠρΘηβ 7/2005, ΝοΒ 2005, 714· Γεωργιάδης Απ. (2013)², 599· Ψούνη, Κληρονομικό Δίκαιο Ι, 2016⁵, 543.

³⁶⁹ Γεωργιάδης Απ. (2013)², 599.

κρίνεται κατά τον ίδιο ως άνω χρόνο³⁷⁰. «Αστοργη» είναι η δωρεά, αν εξαιτίας της η κληρονομία δεν επαρκεί κατά το χρόνο θανάτου του κληρονομούμενου για την κάλυψη της νόμιμης μοίρας του μεριδούχου³⁷¹. Αν έγιναν περισσότερες διαδοχικές δωρεές - καταθέσεις σε μέμψη υποβάλλεται η τελευταία, ενώ η προγενέστερη είναι δυνατό να προσβληθεί εφόσον και στο μέτρο που δεν επαρκεί η ανατροπή της μεταγενέστερης (ΑΚ 1835 § 2). Κατά συνέπεια η μέμψη αρχίζει από την χρονικά τελευταία δωρεά - κατάθεση, ισχύει δηλ. το σύστημα της αντίστροφης χρονικής προτεραιότητας³⁷².

Ενάγων στην αγωγή περί μέμψεως είναι ο *in concreto* μεριδούχος, του οποίου με τη δωρεά θίγεται η νόμιμη μοίρα, καθώς και οι διάδοχοί του, καθολικοί ή ειδικοί (ΑΚ 1836 § 1 εδ. α'). Κρίσιμος χρόνος για τον καθορισμό της ιδιότητας του μεριδούχου είναι ο χρόνος θανάτου του κληρονομούμενου-δωρητή και όχι ο χρόνος της δωρεάς³⁷³. Δε νομιμοποιούνται όμως ενεργητικά οι ατομικοί δανειστές του μεριδούχου³⁷⁴. Εναγόμενος μπορεί να είναι ο δωρεοδόχος - συνδικαιούχος και οι κληρονόμοι του, όχι όμως οι ειδικοί διάδοχοι αυτού³⁷⁵. Αίτημα της αγωγής είναι η ανατροπή της άστοργης δωρεάς - κατάθεσης κατά το μέτρο που προσβάλλει τη νόμιμη μοίρα του μεριδούχου (ΑΚ 1835 § 1). Πρόκειται επομένως για διαπλαστική αγωγή, εφόσον με αυτή ζητείται από το δικαστήριο η μεταβολή μιας υφιστάμενης έννομης σχέσης: η ανατροπή της δωρεάς. Παράλληλα ο ενάγων μπορεί να ζητήσει και την καταδίκη του εναγομένου στην καταβολή τόσου ποσού των χρημάτων που δωρήθηκαν, όσο απαιτείται για την συμπλήρωση της νόμιμης μοίρας του, οπότε έχουμε σώρευση διαπλαστικού και καταψηφιστικού αιτήματος. Γίνεται μάλιστα δεκτό ότι η απευθείας άσκηση του δεύτερου ενέχει σιωπηρή άσκηση και του πρώτου, αφού η υποχρέωση του δωρεοδόχου-συνδικαιούχου να αποδώσει το ποσό κατά το οποίο προσβάλλεται η νόμιμη μοίρα του μεριδούχου προϋποθέτει λογικά την ανατροπή της δωρεάς κατά το μέρος τούτο³⁷⁶.

Η δικαστική απόφαση που δέχεται τη μέμψη έχει ως αποτέλεσμα, όχι την ακύρωση της δωρεάς (ΑΚ 184), αλλά την *ex nunc* ανατροπή αυτής, στο μέτρο που απαιτείται για την πλήρη κάλυψη της νόμιμης μοίρας του ενάγοντος μεριδούχου, ενεργούσα μόνο μεταξύ των μερών (ενοχικώς). Σε περίπτωση που ο δωρεοδόχος-συνδικαιούχος είναι μεριδούχος, η

³⁷⁰ Σπυριδάκης (1998), 29-30· Γεωργιάδης Απ. (2013²), 599.

³⁷¹ Γεωργιάδης Απ. (2013²), 599.

³⁷² Βλ. σχετικά Σπυριδάκη (1998), 43· Γεωργιάδη Απ. (2013²), 600· Ψούνη, Κληρονομικό Δίκαιο Ι, 2016⁵, 543.

³⁷³ Σπυριδάκης (1998), 50· Ψούνη, Κληρονομικό Δίκαιο Ι, 2016⁵, 546.

³⁷⁴ Διότι ο θεσμός της νόμιμης μοίρας έχει θεσπισθεί για την προστασία μόνο του μεριδούχου και όχι των δανειστών του. Έτσι Γεωργιάδης Απ. (2013²), 601-602· Ψούνη, Κληρονομικό Δίκαιο Ι, 2016⁵, 546· βλ. επίσης Σπυριδάκη (1998), 51-52· Φίλιο (2011⁸), 649.

³⁷⁵ Σπυριδάκης (1998), 53· Γεωργιάδης Απ. (2013²), 602· Ψούνη, Κληρονομικό Δίκαιο Ι, 2016⁵, 547.

³⁷⁶ Βλ. σχετικά Σπυριδάκη (1998), 61-62· τον ίδιο, Κληρονομικό Δίκαιο, 2016³, 322· Φίλιο (2011⁸), 647-648· Γεωργιάδη Απ. (2013²), 603-604· Ψούνη, Κληρονομικό Δίκαιο Ι, 2016⁵, 547.

ανατροπή χωρεί για ό,τι αυτός έλαβε επιπλέον από τη νόμιμη μοίρα που του αναλογεί (ΑΚ 1838). Με την τελεσιδικία της απόφασης που έκανε δεκτή τη σχετική αγωγή γεννάται ενοχική υποχρέωση του δωρεοδόχου-συνδικαιούχου του λογαριασμού να καταβάλει το δωρηθέν ποσό της κατάθεσης - ολόκληρο ή κατά το μέρος που αναλογεί η ανατροπή -, ώστε να ικανοποιηθεί η νόμιμη μοίρα του μεριδούχου, με βάση τις διατάξεις για τον αδικαιολόγητο πλουτισμό (ΑΚ 904 επ)³⁷⁷. Επιπλέον ο δωρεοδόχος συνδικαιούχος ή οι κληρονόμοι του, κατά το μέρος που επήλθε ανατροπή της δωρεάς, οφείλουν να αποδώσουν και τους τόκους από το χρόνο θανάτου του κληρονομούμενου (διασταλτική ερμηνεία της ρύθμισης της ΑΚ 1837, η οποία κάνει λόγο για «καρπούς»)³⁷⁸. Το δικαίωμα μέμψης άστοργης δωρεάς παραγράφεται δύο χρόνια μετά το θάνατο του κληρονομούμενου (ΑΚ 1836 § 2), χωρίς να απαιτείται επιπλέον γνώση του γεγονότος αυτού εκ μέρους του ενάγοντος αναγκαίου κληρονόμου³⁷⁹.

2. Όταν με την κατάθεση συντελείται δωρεά αιτία θανάτου που θίγει τη νόμιμη μοίρα

Στην περίπτωση που η κατάθεση σε κοινό λογαριασμό υποκρύπτει δωρεά αιτία θανάτου, η οποία προσβάλλει τη νόμιμη μοίρα του αναγκαίου κληρονόμου, εφαρμόζονται οι διατάξεις για τις κληροδοσίες, σύμφωνα με την ΑΚ 2035.

Η δωρεά αιτία θανάτου αποτελεί περιουσιακή επίδοση χωρίς αντάλλαγμα, που εξαρτάται από την αναβλητική αίρεση της προαποβιώσεως του δωρητή ή της συναποβιώσεως δωρητή και δωρεοδόχου και στην οποία ο δωρεοδόχος αποκλείεται από την απόλαυση των δωρηθέντων - εν προκειμένω την δυνατότητα ανάληψης του ποσού της κατάθεσης - κατά το χρόνο που εκκρεμεί η αίρεση. Αν προαποβιώσει ο δωρεοδόχος, οι κληρονόμοι του δεν έχουν δικαίωμα στη δωρεά³⁸⁰. Παρά τον χαρακτηρισμό της από το νόμο ως αιτία θανάτου δικαιοπραξία, η δωρεά αιτία θανάτου είναι εν ζωή δικαιοπραξία, αφού ο δωρεοδόχος δεν λαμβάνει από την κληρονομία του δωρητή, αλλά με βάση την έννομη σχέση που τον συνδέει με τον τελευταίο³⁸¹. Με τη σύναψη της σύμβασης ο δωρεοδόχος, ως

³⁷⁷ Σχετικά με τα αποτελέσματα της μέμψης βλ. Σταθόπουλο, Άρθρα 1835-1838, σε Γεωργιάδη/Σταθόπουλο, (1996), 508· Σπυριδάκη (1998), 79 επ· Φίλιο (2011⁸), 649 επ· Γεωργιάδη Απ. (2013²), 610 επ· Ψούνη, Κληρονομικό Δίκαιο Ι, 2016⁵, 550 επ.

³⁷⁸ Έτσι Σταθόπουλος, Άρθρα 1835-1838, σε Γεωργιάδη/Σταθόπουλο (1996), 508· Μητροπούλου (2002), 100· Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 114.

³⁷⁹ Γεωργιάδης Απ. (2013²), 606.

³⁸⁰ Βλ. Γεωργιάδη Απ. (2013²), 1210.

³⁸¹ Γεωργιάδη Αγγ., Εισαγωγικές Παρατηρήσεις στα άρθρα 2032-2035, σε Γεωργιάδη/Σταθόπουλο (1998), 893-894· Φίλιος (2011⁸), 664· Γεωργιάδης Απ. (2013²), 1211· Ψούνη, Κληρονομικό Δίκαιο ΙΙ, 2016⁵, 608. Χαρακτηριστική είναι η διατύπωση του Μπαλή, Κληρονομικόν Δίκαιον (Κατά τον Κώδικα), 1965⁵, 607 «Ο αιτία θανάτου δωρεοδόχος δεν λαμβάνει εκ της κληρονομίας του δωρητού, εκ της νεκράς αυτού χειρός, αλλά εκ της περιουσίας ζώντος, εκ θερμής χειρός».

υπό αναβλητική αίρεση δικαιούχος, αποκτά δικαίωμα προσδοκίας επί του δωρηθέντος ποσού, το οποίο συνεπάγεται αντίστοιχη δέσμευση του δωρητή καταθέτη, ενόσω αυτός βρίσκεται ακόμη εν ζωή (ΑΚ 204, 206)³⁸².

Η δωρεά αιτία θανάτου στα θέματα προστασίας του μεριδούχου εξομοιώνεται με κληροδοσία (ΑΚ 2035)³⁸³, συνεπώς, ως περιορισμός του μεριδούχου, είναι *αυτοδικαίως άκυρη* κατά το μέρος της που θίγει τη νόμιμη μοίρα (ΑΚ 1829), χωρίς να απαιτείται ανατροπή της μέσω της άσκησης της μέμψης άστοργης δωρεάς³⁸⁴. Η ακυρότητα αυτή είναι, σύμφωνα με την κρατούσα άποψη³⁸⁵, σχετική, τάσσεται δηλαδή αποκλειστικά υπέρ του νόμιμου μεριδούχου και δεν λαμβάνεται υπόψη αυτεπαγγέλτως, αλλά πρέπει να προταθεί από τον ενδιαφερόμενο μεριδούχο.

Για τον υπολογισμό της νόμιμης μοίρας, ο οποίος πρέπει να γίνει, προκειμένω να διαπιστωθεί αν η αιτία θανάτου δωρεά προσβάλλει ή όχι τη νόμιμη μοίρα, υποστηρίζεται ότι τα αντικείμενα της δωρεάς αιτία θανάτου - ήτοι στην περίπτωση του κοινού λογαριασμού το δωρηθέν ποσό της κατάθεσης προς τους επιζώντες συνδικαιούχους - θεωρείται ότι ανήκουν στην πραγματική κληρονομία, αποτελούν δηλ. στοιχεία του ενεργητικού της κληρονομίας και δεν έχουν εξέλθει από αυτήν, οπότε δεν προστίθενται στην κληρονομία, κατά την ΑΚ 1831 § 2, για την εξεύρεση της πλασματικής κληρονομίας, όπως οι χαριστικές εν ζωή παροχές³⁸⁶. Μάλιστα δεν εξετάζονται οι όροι της ΑΚ 1831 § 2, οπότε δεν ερευνάται εάν η δωρεά έγινε προς νόμιμο μεριδούχο ή τρίτο, εάν έγινε τα τελευταία δέκα χρόνια πριν από το

³⁸² Βαθρακοκόιλης (2010), 588-589· Φίλιος (2011⁸), 668-669· Γεωργιάδης Απ. (2013²), 1211· Ψούνη, Κληρονομικό Δίκαιο ΙΙ, 2016⁵, 608. Αντίθετα, οι δικαιοπραξίες αιτία θανάτου επιφέρουν τα έννομα αποτελέσματά τους εξ ολοκλήρου μετά το θάνατο του δικαιοπρατούντος, άρα δεν δημιουργούν πριν από το χρόνο αυτό καμία νομική δέσμευση του δικαιοπρατούντος ή της περιουσίας του και αντίστοιχα κανένα δικαίωμα τρίτου. Γεωργιάδης Απ. (2013²), 1211.

³⁸³ Η ρύθμιση που εισάγεται με την ΑΚ 2035 αποτελεί εξαίρεση από τον γενικό κανόνα της ΑΚ 2032, σύμφωνα με τον οποίο στις δωρεές αιτία θανάτου εφαρμόζονται οι διατάξεις για τις δωρεές, εφόσον ο νόμος δεν ορίζει διαφορετικά. Βαθρακοκόιλης (2010), 603· Ψούνη, Κληρονομικό Δίκαιο ΙΙ, 2016⁵, 617.

³⁸⁴ Βλ. σχετικά ΑΠ 1831/2014, ΝΟΜΟΣ· ΕφΠατρ 535/2008, ΑχΝομ 2009, 244· ΕφΑθ 5774/1995, Αρμ 1997, 504· ΠΠρΠρεβ 694/2009, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΘεσ 20958/2006, Αρμ 2007, 1164. Σε θεωρία βλ. Φουντεδάκη, Αρμ 1997, 598· Γεωργιάδη Αγγ., Άρθρο 2035, σε Γεωργιάδη/Σταθόπουλο (1998), 928· Βαθρακοκόιλη (2010), 603· Φίλιο (2011⁸), 674· Γεωργιάδη Απ. (2013²), 1222· Ψούνη, Κληρονομικό Δίκαιο ΙΙ, 2016⁵, 618.

³⁸⁵ Βλ. σχετικά ΕφΠειρ 695/2014, ΝΟΜΟΣ· ΕφΠατρ 535/2008, ΑχΝομ 2009, 244· ΕφΠατρ 473/2003, ΑχΝομ 2004, 815· Στη θεωρία υπέρ της αποψης αυτής τάσσονται οι: Γεωργιάδη Αγγ., Άρθρο 2035, σε Γεωργιάδη/Σταθόπουλο (1998), 928· Καράκωστας (2008), 1035· Βαθρακοκόιλης (2010), 604-605· Γεωργιάδης Απ. (2013²), 1222· Ψούνη, Κληρονομικό Δίκαιο ΙΙ, 2016⁵, 618· βλ. όμως Φίλιο (2011⁸), 674, ο οποίος θεωρεί ότι η ακυρότητα είναι απόλυτη και εξετάζεται αυτεπάγγελα από το δικαστήριο· ομοίως Δούβλης (1987), 34.

³⁸⁶ Βλ. επ' αυτού ΑΠ 1831/2014, ΝΟΜΟΣ· ΕφΠειρ 695/2014, ΝΟΜΟΣ· ΠΠρΠρεβ 694/2009, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΘεσ 20958/2006, Αρμ 2007, 1164. Σε θεωρία βλ. Μπαλή (1965⁵), 611· Γεωργιάδη Αγγ., Εισαγωγικές Παρατηρήσεις στα άρθρα 2032-2035, σε Γεωργιάδη/Σταθόπουλο (1998), 897· Βαθρακοκόιλη (2010), 604· βλ. όμως Σταθόπουλο, Άρθρα 1831-1834, σε Γεωργιάδη/Σταθόπουλο (1996), 493, ο οποίος υποστηρίζει ότι στις χαριστικές παροχές της ΑΚ 1831 § 2 περιλαμβάνονται και οι δωρεές αιτία θανάτου.

θάνατο του δωρητή, αν την επέβαλαν λόγοι ευπρέπειας ή ιδιαίτερου ηθικού καθήκοντος³⁸⁷. Εάν έχουν συναφθεί περισσότερες δωρεές αιτία θανάτου γίνεται δεκτό ότι, κατ'ανάλογη εφαρμογή της ΑΚ 1835 § 2, ακυρώνονται διαδοχικά, με συνέπεια η προγενέστερη δωρεά να είναι άκυρη μόνο στο μέτρο που δεν επαρκεί για την ικανοποίηση του μεριδούχου η ακυρότητα της μεταγενέστερης³⁸⁸. Υποστηρίζεται όμως και η αντίθετη άποψη, σύμφωνα με την οποία οι δωρεές αιτία θανάτου ακυρώνονται συμμέτρως, σύμφωνα με όσα ισχύουν για τις κληροδοσίες και δεν εφαρμόζεται αναλόγως το 1835 § 2³⁸⁹.

Ως εκτενώς αναλύθηκε ανωτέρω³⁹⁰, το άρθρο 3 ν. 5638/1932 αποκλείει τους αναγκαίους κληρονόμους του δωρητή από την άσκηση δικαιωμάτων επί της καταθέσεως σε κοινό λογαριασμό. Μάλιστα, η συγκεκριμένη διάταξη υπερισχύει, ως ειδικότερη, της ΑΚ 1825 § 2, η οποία ορίζει ότι ο μεριδούχος συμμετέχει στην κληρονομία με την ιδιότητα του κληρονόμου κατά το ποσοστό της νόμιμης μοίρας του, ιδιότητα που έχει ως συνέπεια την εμπράγματη προστασία του μεριδούχου ως άμεσου και καθολικού διαδόχου του κληρονομούμενου³⁹¹. Ως εκ τούτου, ο αναγκαίος κληρονόμος καταθέσεως σε κοινό λογαριασμό δεν αποκτά εμπράγματο δικαίωμα επί της καταθέσεως που θίγει τη νόμιμη μοίρα του, αλλά έχει μόνο ενοχική αξίωση κατά του αιτία θανάτου δωρεοδόχου για το ποσό κάλυψης της νόμιμης μοίρας του, ακόμη και αν αυτός δεν έχει προβεί σε ανάληψη του υπολοίπου της κατάθεσης³⁹². Επειδή η ανάληψη του υπολοίπου της κατάθεσης πραγματοποιείται από τον δωρεοδόχο συνδικαιούχο «εξ'ιδίου δικαίου», με δικό του δηλ. αποκλειστικό δικαίωμα και όχι με την ιδιότητα του κληρονόμου, ο μεριδούχος δεν μπορεί να ασκήσει κατά αυτού την περί κλήρου αγωγή (ΑΚ 1871), καθώς αυτή ασκείται από τον κληρονόμο κατά αυτού που κατέχει κληρονομιαία αντικείμενα επικαλούμενος ίδιο κληρονομικό δικαίωμα (του νομέα δηλ. της κληρονομίας) και όχι δικαίωμα εξ'ιδίου δικαίου³⁹³.

³⁸⁷ Φουντεδάκη, Αρμ 1997, 598· Μητροπούλου (2002), 101· Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 119.

³⁸⁸ Έτσι Γεωργιάδη Αγγ., Άρθρο 2035, σε Γεωργιάδη/Σταθόπουλο (1998), 928· Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 118· Βαθρακοκόιλης (2010), 604· Φίλιος (2011⁸), 674-675.

³⁸⁹ Έτσι ΑΠ 1831/2014, ΝΟΜΟΣ· Παπαδόπουλος Κ., Αγωγές Κληρονομικού Δικαίου: θεωρία, νομολογία, πράξη, τ. ΙΙ, 1995, 434· Γεωργιάδης Απ. (2013²), 1222.

³⁹⁰ Βλ. κεφ. 2^ο, υπό ΙΙ 2.

³⁹¹ Βλ. σχετικά με την ΑΚ 1825 § 2 Σταθόπουλο, Άρθρο 1825, σε Γεωργιάδη/Σταθόπουλο (1996), 451-452· Καρακώστα (2010), 363.

³⁹² Έτσι Ψούνη, Κληρονομικό Δίκαιο ΙΙ, 2016⁵, 618.

³⁹³ Βλ. σχετικά Μητροπούλου (2002), 102· Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 118-119.

IV. Το ζήτημα του δικαιώματος των κληρονόμων για παροχή ή όχι πληροφοριών, λόγω ισχύος του ειδικού τραπεζικού απορρήτου

1. Η θέση του προβλήματος

Προκειμένω οι μεν αναγκαίοι κληρονόμοι του αποθανόντος συνδικαιούχου, στην περίπτωση της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό με τον όρο του άρθρου 2 ν. 5638/1932, να ασκήσουν τις αξιώσεις τους περί προσβολής της νόμιμης μοίρας κατά των επιβιωσάντων συνδικαιούχων, δυνάμει του άρθρου 117 ΕισΝΑΚ, οι δε κληρονόμοι γενικότερα (αναγκαίοι και μη), εάν δεν έχει συνομολογηθεί ο όρος του άρθρου 2, να ασκήσουν αντίστοιχα τις αξιώσεις τους με βάση την εσωτερική σχέση του κληρονομούμενου με τους επιζώντες συνδικαιούχους, στρεφόμενοι αναγωγικά κατά αυτών, θα πρέπει να λάβουν πληροφόρηση από την τράπεζα σχετικά με τον κοινό λογαριασμό (ονόματα συνδικαιούχων, υπόλοιπο κατάθεσης, αναλυτική κίνηση λογαριασμού [ποιος προέβη σε καταθέσεις/αναλήψεις και σε ποιο ύψος κ.λπ]), ώστε οι μεν μεριδούχοι να γνωρίζουν αν, πότε και σε ποιο ύψος συντελέστηκε δωρεά από τον αποθανόντα υπέρ των επιζώντων συνδικαιούχων, οι δε κληρονόμοι γενικότερα να γνωρίζουν το ποσό κατάθεσης που αναλογούσε στον δικαιούχο τους. Στην επιδίωξή τους ωστόσο για συγκέντρωση των απαραίτητων πληροφοριών οι κληρονόμοι συναντούν με σχεδόν μαθηματική ακρίβεια την άρνηση της τράπεζας να τους παράσχει τις σχετικές πληροφορίες, με την επίκληση του απορρήτου των καταθέσεων, όπως αυτό προβλέπεται από το ν.δ. 1059/1971³⁹⁴.

Ειδικότερα, με το ν.δ. 1059/1971 θεσπίστηκε το ειδικό τραπεζικό απόρρητο, δηλ. το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων, το οποίο αποτελεί ειδική έκφανση του γενικού τραπεζικού απορρήτου^{395, 396}, με στόχο τη δημιουργία ιδιαίτερου κλίματος εμπιστοσύνης του αποταμιευτικού κοινού προς τις τράπεζες και τη συνακόλουθη προσέλκυση σε αυτές

³⁹⁴ Όπως αυτό τροποποιήθηκε από τους: ν. 1806/1988, ν. 1858/1989 και ν. 1868/1989.

³⁹⁵ *Τριανταφυλλάκης*, Οι πρόσφατες εξελίξεις στη νομολογία σε σχέση με το τραπεζικό απόρρητο, ΕλλΔνη 1993, 1446.

³⁹⁶ Ως γενικό τραπεζικό απόρρητο νοείται η υποχρέωση που έχει η τράπεζα απέναντι στον πελάτη της να σιωπά για τις προσωπικές και οικονομικές υποθέσεις του, που γίνονται γνωστές σε αυτήν από την άσκηση της επιχειρηματικής της δραστηριότητας. Στην έννοια του γενικού τραπεζικού απορρήτου εντάσσονται συλλήβδην δεδομένα, πληροφορίες και περιστατικά που η τράπεζα πληροφορείται κατά την ανάπτυξη της έννομης σχέσης της με τον πελάτη της κατά το προσυμβατικό, συμβατικό ή ακόμη και μετασυμβατικό στάδιο. *Παπαγιάννης*, Εξαιρέσεις και άρση του απορρήτου τραπεζικών καταθέσεων ιδίως στην περίπτωση κατάσχεσης τραπεζικής κατάθεσης εις χείρας τράπεζας ως τρίτης. Επίκαιρα ζητήματα με αφορμή την απόφαση ΑΠ 1241/2008, ΕΤρΑΧρΔ 2010, 38.

ιδιωτικών καταθέσεων για χρήση τους σε ανάγκες κλάδων της οικονομίας, ώστε να επέλθει ανάπτυξη τους³⁹⁷.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 ν.δ. 1059/1971³⁹⁸ «οι κάθε μορφής καταθέσεις σε πιστωτικά ιδρύματα είναι απόρρητες». Γίνεται γενικά δεκτό ότι το απόρρητο καλύπτει όχι μόνο τις χρηματικές καταθέσεις αλλά και τις καταθέσεις κινητών αξιών (μετοχών, ομολογιών, ή άλλων χρεωγράφων)³⁹⁹. Στο άρθρο 2 § 1 εδ. α΄ του ως άνω ν.δ. προβλέπεται αυστηρή ποινική μεταχείριση των παραβατών, ήτοι φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών στους διοικητές, τα μέλη δ.σ. ή άλλων συλλογικών οργάνων και τους υπαλλήλους τραπεζών, οι οποίοι, λαμβάνοντας γνώση των τραπεζικών καταθέσεων κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, παρέχουν κατά οποιοδήποτε τρόπο οποιαδήποτε πληροφορία σχετικά με αυτές. Ενδεικτικό της αυστηρότητας των κυρώσεων είναι ότι ο αξιόποινος χαρακτήρας της πράξεως δεν αίρεται, ακόμη και με τη συναίνεση ή έγκριση του δικαιούχου (άρθρο 2 § 1 εδ. β΄). Σε περίπτωση δε καταδίκης, ορίζεται ότι το δικαστήριο δεν μπορεί να διατάξει αναστολή εκτελέσεως της ποινής, ούτε μετατροπή σε χρηματική (άρθρο 2 § 2). Επιπρόσθετα, τα ως άνω, αναφερόμενα στην παρ. 1 του άρθρου 2, πρόσωπα όταν καλούνται να καταθέσουν ως μάρτυρες σε πολιτική ή ποινική δίκη δεν επιτρέπεται να εξετασθούν σε σχέση με θέματα καταθέσεων, ακόμη και αν συναινεί ο ίδιος ο καταθέτης (άρθρο 2 § 3). Το απόρρητο του ν.δ. 1059/1971 αίρεται σε ειδικές περιπτώσεις, οι οποίες προβλέπονται περιοριστικά στο άρθρο 3 του ν.δ.⁴⁰⁰ και σε διατάξεις άλλων νόμων⁴⁰¹.

Η αξίωση συνεπώς των κληρονόμων για παροχή πληροφοριών έρχεται σε αντίθεση με το δικαίωμα των επιβισσάντων συνδικαιούχων και την υποχρέωση αντίστοιχα του

³⁹⁷ Βλ. σχετικά ΟΛΑΠ 3/1993, ΝοΒ 1993, 1063· ΕφΑθ 2257/1985, Δ 1985, 686· *Ψυχομάνη* (2011), 59. Για το σκοπό του ν.δ.1059/1971 βλ. επίσης *Δούβλη* (1987), 35-36· *Ντόστα*, Γενικό Τραπεζικό Απόρρητο και Απόρρητο Καταθέσεων - Κατάσχεση των καταθέσεων, 2000, 68-69.

³⁹⁸ Όπως διαμορφώθηκε από το άρθρο 10 § 1 ν.1858/1989.

³⁹⁹ ΕφΘεσ 1013/2011, ΕΠολΔ 2012, 395· ΠλημΠατρ 540/2013, ΠοινΔικ 2015, 316· ΠλημΚατερ 27/2011, ΠοινΔικ 2013, 21· *Τριανταφυλλάκης*, ΕλλΔνη 1993, 1445, σύμφωνα με τον οποίο το ότι καταλαμβάνονται από τον όρο «καταθέσεις», εκτός των καταθέσεων χρημάτων, και οι καταθέσεις χρεωγράφων, τίτλων, μετοχών, ομολογιών κ.λπ, προκύπτει από το ίδιο το ν.δ. 1059/1971 και ειδικότερα από το άρθρο 1 το οποίο κάνει λόγο για «κάθε μορφής καταθέσεις», και το άρθρο 3, που αναφέρεται στις «χρηματικές ή άλλες καταθέσεις»· *Μητροπούλου* (2002), 104· *Πελένη-Παπαγεωργίου* (2005), 131· *Γέσιου-Φαλτσή*, ΧρΙΔ 2010, 595, με περαιτέρω παραπομπές σε θεωρία και νομολογία (υποσημ. 25)· *Ξυνοπούλου*, Τα δικαιώματα των κληρονόμων σε κοινό λογαριασμό, ΧρΙΔ 2017, 651, υποσημ. 24· αντιθ. οι: *Καλαμίτης*, Το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων, 1992, 21· *Παπαγιάννης*, ΕΤρΑξΧρΔ 2010, 40, σύμφωνα με τους οποίους με τον όρο «καταθέσεις» ο νομοθέτης εννοεί μόνο τις χρηματικές.

⁴⁰⁰ Το άρθρο 3 ν.δ 1059/1971 ορίζει ότι κατ'εξαίρεση επιτρέπεται η παροχή πληροφοριών σχετικά με καταθέσεις, έπειτα από απόφαση του δικαστικού συμβουλίου ή δικαστηρίου, εφόσον αυτό είναι απολύτως αναγκαίο, προκειμένου να ανιχνευθεί και κολασθεί κακούργημα.

⁴⁰¹ *Γέσιου-Φαλτσή*, ΧρΙΔ 2010, 595. Βλ. ενδεικτικά ορισμένες από τις ειδικές αυτές περιπτώσεις κάμψεως του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων σε *Παπαγιάννη*, ΕΤρΑξΧρΔ 2010, 43 επ' *Ψυχομάνη* (2011), 61 επ. Απαρίθμηση όλων των περιπτώσεων δεν μπορεί από τα πράγματα να είναι διαχρονική και ασφαλής.

πιστωτικού ιδρύματος τήρησης εχεμύθειας σχετικά με όλα τα γεγονότα που αφορούν τον κοινό λογαριασμό⁴⁰². Επειδή ακριβώς ο μεριδούχος, όπως και κάθε κληρονόμος, δεν καθίσταται ευθέως δικαιούχος της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό έναντι της τράπεζας, αποτελεί ζήτημα αμφιλεγόμενο εάν το απλό έννομο συμφέρον του αρκεί για τη μη δέσμευση της τράπεζας από το ειδικό τραπεζικό απόρρητο⁴⁰³. Επί του ζητήματος αυτού έχουν διατυπωθεί διαφορετικές απόψεις στην επιστήμη.

2. Οι υποστηριζόμενες απόψεις

Κρατούσα και ορθότερη κατά τη γνώμη μας είναι η άποψη ότι οι κληρονόμοι αποβιώσαντος συνδικαιούχου κοινού λογαριασμού δεν αποκτούν δικαιώματα επί της καταθέσεως, δηλαδή δεν υπεισέρχονται στην ειδική συμβατική σχέση που συνδέει τους συνδικαιούχους με το πιστωτικό ίδρυμα, έχουν όμως έννομο συμφέρον να ζητήσουν την παροχή πληροφοριών⁴⁰⁴ σχετικά με την κατάθεση σε κοινό λογαριασμό από την τράπεζα και αυτή υποχρεούται να παράσχει αυτές, εκτός αν στη σύμβαση προστέθηκε ο όρος του άρθρου 2 ν. 5638/1932 αυτοδίκαιης περιέλευσης της κατάθεσης στους επιζώντες συνδικαιούχους, οπότε η τράπεζα κωλυομένη εκ του απορρήτου του άρθρου 1 ν.δ. 1059/1971 - καθόσον ήδη πρόκειται περί καταθέσεως ζώντος (ήτοι του επιζώντος συνδικαιούχου) - δεν υποχρεούται σε παροχή πληροφοριών, παρά μόνο στον νόμιμο μεριδούχο του αποβιώσαντος καταθέτη και εφόσον αυτός επικαλείται και αποδεικνύει ότι δια της καταθέσεως αυτής συντελέστηκε δωρεά από τον αποβιώσαντα δικαιοπάροχό του προς τον επιζώντα συνδικαιούχο, θίγουσα τη νόμιμη μοίρα του⁴⁰⁵, προς το σκοπό όπως ο μεριδούχος αυτός προσθέσει και το ποσό της δωρεάς πλασματικά στην καταληφθείσα κατά το θάνατο του καταθέτη κληρονομία, προκειμένου να εξευρεθεί το ακριβές ύψος της νόμιμης μοίρας του⁴⁰⁶. Και αυτό διότι το άρθρο 117 ΕισΝΑΚ εισάγει εξαίρεση από το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων^{407, 408}.

⁴⁰² Κουτσούκης (1994), 203-204.

⁴⁰³ Φουντεδάκη, Αρμ 1997, 601.

⁴⁰⁴ Το αίτημα των κληρονόμων για παροχή πληροφοριών θα θεμελιωθεί στις διατάξεις των άρθρων 1710 και 902 ΑΚ. Κουτσούκης (1994), 199.

⁴⁰⁵ Το αίτημα του μεριδούχου για παροχή πληροφοριών θα θεμελιωθεί στις διατάξεις των άρθρων 1710, 1831, 902 ΑΚ και 117 ΕισΝΑΚ. Κουτσούκης (1994), 202. Έχει υποστηριχθεί πως το δικαίωμα πληροφόρησης των κληρονόμων, αναγκαίων και μη, έναντι της τράπεζας θεμελιώνεται επί τη βάση της αναλογίας δικαίου από τις διατάξεις 288, 902 και 1880 ΑΚ, για την επίδειξη της κίνησης τυχόν κοινού λογαριασμού του κληρονομούμενου, χωρίς απαίτηση επακριβούς εξειδίκευσης των στοιχείων του λογαριασμού και των επιμέρους επιδόσεων που ενδεχομένως έλαβαν χώρα, προκειμένου να μην απωλέσουν τα δικαιώματα που ο νόμος τους αναγνωρίζει. Ξυνοπούλου, ΧρΔ 2017, 659.

⁴⁰⁶ Έτσι έκριναν οι: ΕφΘεσ 1071/2002, ΕπισκεΔ 2002, 1096· ΕφΑθ 2257/1985, Δ 1985, 686· ΠΠρΧαλκ 2/2007, ΑρχΝ 2010, 412· ΜΠρΘεσ 194/2016, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΜΠρΑθ 4331/2016, ΝΟΜΟΣ·

Στα πλαίσια της άποψης αυτής υποστηρίχθηκε⁴⁰⁹ ότι έρεισμα στην κάμψη του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων έναντι των νόμιμων μεριδούχων παρέχει η διάταξη του άρθρου 24 ν. 2915/2001, σύμφωνα με την οποία το απόρρητο των κάθε μορφής καταθέσεων δεν ισχύει έναντι του δανειστή που έχει δικαίωμα κατάσχεσης και η οποία εφαρμόζεται και σε άλλες περιπτώσεις υποχρέωσης του πιστωτικού ιδρύματος για παροχή πληροφοριών, πλην της κατασχέσεως. Το τραπεζικό δηλ. απόρρητο δεν διασπάται μόνο προς προστασία του δημοσίου συμφέροντος, αλλά και για την ικανοποίηση ιδιωτικών αξιώσεων⁴¹⁰.

ΜΠρΘεσ 9211/2016, ΝΟΜΟΣ΄ ΜΠρΟρεστ 77/2015, ΤΝΠ ΔΣΑ΄ ΜΠρΡοδ 561/2014, ΝΟΜΟΣ΄ ΜΠρΑθ 5271/2014, ΝΟΜΟΣ΄ ΜΠρΘεσ 18952/2003, ΝΟΜΟΣ΄ ΜΠρΚερκ 1422/2003, ΝΟΜΟΣ΄ ΜΠρΑθ 9610/2000, ΕΕμπΔ 2001, 97. Στη θεωρία υπέρ του δικαιώματος των κληρονομων, αναγκαίων ή μη, για παροχή πληροφοριών τάσσονται οι: *Κουτσούκης* (1994), 199-200, 202-203΄ *Μούζουλας*, ΕΤρΑΦΧρΔ 1998, 40΄ *Βελέντζας*, Αίτημα νόμιμου μεριδούχου για επίδειξη εγγράφου. Περίπτωση άρσης τραπεζικού απορρήτου (;) σε κατάθεση σε κοινό λογαριασμό, ΕΤρΑΦΧρΔ 2001, 406-407΄ *Ιγγλεζάκης*, Παρατηρήσεις στην ΕφΘεσ 1071/2002, ΕπισκΕΔ 2002, 1106, σύμφωνα με τον οποίο το ν.δ. 1059/1971 προσκρούει στο άρθρο 20 § 1 Σ, που ορίζει ότι ο καθένας έχει δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας, στην οποία περιλαμβάνεται και η πληροφόρηση του κληρονόμου για τις καταθέσεις σε κοινό λογαριασμό, οπότε πρέπει να υποχωρήσει, προκειμένου να καταστεί δυνατή η άσκηση του δικαιώματος πληροφόρησης του κληρονόμου΄ *Βενιέρης* σε *Τριανταφυλλάκη* (2014²), 777΄ *Πανίτσας* σε *Λαδά* (2016), 127΄ *Ξυνοπούλου*, ΧρΙΔ 2017, 654 επ. Ο *Δούβλης* (1987), 39 και η *Πελένη-Παπαγεωργίου* (2005), 120 επ, αναφέρονται σε υποχρέωση της τράπεζας για χορήγηση οποιασδήποτε πληροφορίας μόνο στους νόμιμους μεριδούχους, καθώς δέχονται ότι εάν δεν έχει τεθεί ο όρος του άρθρου 2, οι κληρονόμοι υπεισέρχονται στην έννομη θέση του κληρονομούμενου έναντι της τράπεζας, άρα, ως συνδικαιούχοι έχουν εξ΄ιδίου δικαίωμα δικαίωμα λήψης πληροφοριών επί της καταθέσεως.

⁴⁰⁷ ΜΠρΘεσ 24679/1997, Αρμ 1997,1278΄ *Βελέντζας*, ΕΤρΑΦΧρΔ 2001, 412΄ *Πελένη-Παπαγεωργίου* (2005), 121΄ ομοίως και *Παϊσίδου*, Η επίδειξη εγγράφων στην πολιτική δίκη, 2006, 189-190, σύμφωνα με την οποία η κάμψη του τραπεζικού απορρήτου είναι δυνατόν να συνάγεται ερμηνευτικά από διάφορες διατάξεις, όπως αυτή του άρθρου 117 ΕισΝΑΚ.

⁴⁰⁸ Στα πλαίσια της άποψης αυτής έχει υποστηριχθεί ότι η πρόδηλη σύγκρουση εννόμων συμφερόντων των επιζώντων συνδικαιούχων απ΄τη μια και των νόμιμων μεριδούχων ή των κληρονόμων απ΄την άλλη θα αρθεί με βάση το κριτήριο της στάθμισης των εννόμων συμφερόντων. Στην περίπτωση που δεν έχει τεθεί ο όρος του άρθρου 2 ν. 5638/1932, το προβάδισμα κατά τη στάθμιση πρέπει να δοθεί στο συμφέρον των κληρονόμων (αναγκαίων και μη) του θανόντος συνδικαιούχου για παροχή πληροφοριών. Εάν έχει τεθεί η ρήτρα του άρθρου 2, η σύγκρουση θα αρθεί υπέρ του νόμιμου μεριδούχου, μόνο εάν οι ισχυρισμοί του περί συντελέσεως δωρεάς είναι βάσιμοι, ή το πιστωτικό ίδρυμα γνωρίζει (π.χ. κατά ρητή δήλωση του αποβιωσαντος καταθέτη) ότι με τη κατάθεση συντελέστηκε δωρεά. Διαφορετικά και στις δύο ως άνω περιπτώσεις θα υπήρχε αδυναμία άσκησης των δικαιωμάτων των νόμιμων κληρονόμων προς όφελος των επιζώντων συνδικαιούχων. Αν βέβαια αποδειχθεί ότι ο αποθανών καταθέτης δεν είχε κανένα δικαίωμα στην κατάθεση, ή ότι με την κατάθεση δεν συντελέστηκε δωρεά, τότε πρέπει να κατισχύσει η υποχρέωση εξεμύθειας υπέρ των επιζώντων συνδικαιούχων. *Κουτσούκης* (1994), 200, 202-203.

⁴⁰⁹ *Κουτσούκης*, Τραπεζικό απόρρητο, Συνήγορος 2001, 263΄ *Μάζης*, Κατάσχεση τραπεζικών καταθέσεων μετά τη θέση σε ισχύ του άρθρου 24 του ν. 2915/2001, ΝοΒ 2002, 639, 643΄ *Πελένη-Παπαγεωργίου* (2005), 123.

⁴¹⁰ Αντιθ. η ΜΠρΘεσ 42696/2007, Αρμ 2008, 115΄ αντιθ. επίσης η *Γέσιου-Φαλτσή*, ΧρΙΔ 2010, 595, σύμφωνα με την οποία η αδυναμία άρσης του τραπεζικού απορρήτου για εξυπηρέτηση ιδιωτικών συμφερόντων (όπως η παροχή πληροφοριών στους κληρονόμους του αποθανόντα καταθέτη κοινού λογαριασμού) επιβεβαιώνεται από τη ρητή νομοθετική πρόβλεψη του άρθρου 24 ν. 2915/2001, η οποία «παραμερίζει» το ειδικό τραπεζικό απόρρητο αποκλειστικά και μόνο «έναντι του δανειστή που έχει δικαίωμα κατάσχεσης της περιουσίας του δικαιούχου της κατάθεσης», εγκαθιδρύοντας μόνο την υποχρέωση της τράπεζας για εμπρόθεσμη υποβολή της δηλώσεως του άρθρου 985 ΚΠολΔ στο

Μερίδα ωστόσο της νομολογίας (κατά βάση παλαιότερες αποφάσεις)⁴¹¹, με την οποία στοιχίζεται και μειοψηφούν τμήμα της θεωρίας⁴¹², έχει κρίνει ότι άρση του ειδικού τραπεζικού απορρήτου μπορεί να υπάρξει μόνο σε εξαιρετικές, περιοριστικά αναφερόμενες στο νόμο περιπτώσεις και δεν επεκτείνεται σε άλλες περιπτώσεις όπου υπάρχουν ατομικές αξιώσεις, όπως όταν ζητούνται πληροφορίες από το νόμιμο μεριδούχο αποβιώσαντος καταθέτη κοινού λογαριασμού, έστω και αν αυτός επικαλείται, κατ'άρθρ.117 ΕισΝΑΚ, ότι με την κατάθεση συντελέσθηκε δωρεά του αποβιώσαντος καταθέτη προς τον επιζώντα συνδικαιούχο, η οποία προσβάλλει τη νόμιμη μοίρα του, ακόμη και όταν δεν υπάρχει στη σύμβαση κοινού λογαριασμού ο πρόσθετος όρος του άρθρου 2 ν. 5638/1932, αφού στην περίπτωση αυτή ο μεριδούχος θα ασκήσει ενοχικώς, ως δανειστής, τα δικαιώματά του κατά του ωφεληθέντος συνδικαιούχου και δεν έχει άμεσα και αυτοδίκαια δικαιώματα επί της καταθέσεως κατ'άρθρ. 1825 § 2 ΑΚ, ούτε και απευθείας δικαιώματα κατά της τράπεζας, έναντι της οποίας θεωρείται τρίτος· συνεπώς η τελευταία δεν υποχρεούται να του παράσχει πληροφορίες για τον κοινό λογαριασμό και νόμιμα καλύπτεται από το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων, που δεν κάμπτεται από την ύπαρξη απλώς εννόμου συμφέροντος στο πρόσωπο του αιτούντα, κατ'άρθρο 902 ΑΚ⁴¹³.

3. Δικονομικά ζητήματα

Επειδή, ως ειπώθηκε, οι κληρονόμοι (αναγκαίοι ή μη) συνδικαιούχου κοινού λογαριασμού στο αίτημά τους προς το πιστωτικό ίδρυμα για επίδειξη εγγράφων ή χορήγηση αντιγράφων αυτών από τα οποία προκύπτει η κίνηση κοινού λογαριασμού, συνδικαιούχος

πλαίσιο της θεσμοθετημένης διαδικασίας του ΚΠολΔ για την κατάσχεση στα χέρια τρίτου και όχι κατοχυρώνοντας γενική αξίωση του δανειστή για παροχή πληροφοριών σχετικά με τους λογαριασμούς του οφειλέτη του· ομοίως *Ξυνοπούλου*, ΧρΙΔ 2017, 653, σύμφωνα με την οποία δεν αποτελεί ούτε έννομη συνέπεια, αλλά ούτε και ratio της συγκεκριμένης διάταξης η ελεύθερη παροχή πληροφοριών από την τράπεζα προς το σκοπό της ικανοποίησης ιδιωτικών συμφερόντων εν γένει.

⁴¹¹ ΕφΑθ 2670/1996, Αρμ 1997, 1117· ΜΠρΘεσ 42696/2007, Αρμ 2008, 115· ΜΠρΑθ 7965/2004, ΕΤρΑξΧρΔ 2007, 439· ΜΠρΘεσ 4999/1991, ΕΤρΔ 1993, 40· ΜΠρΛαρ 170/1990, ΝοΒ 1990, 146.

⁴¹² *Γέσιου-Φαλσή*, ΧρΙΔ 2010, 594 επ' η ίδια, Επίδειξη εγγράφων και ζητήματα τραπεζικού απορρήτου στους κοινούς διαζευκτικούς λογαριασμούς (γνμδ), ΕφΑΔ 2010, 1188 επ. Ο *Σπυρόπουλος*, ΔΕΕ 2006, 782, υποστηρίζει πως η υπεροχή -κατά τη στάθμιση συμφερόντων- του συμφέροντος των κληρονόμων για παροχή πληροφοριών σχετικά με την κατάθεση σε κοινό λογαριασμό (λόγω των διατάξεων του κληρονομικού δικαίου ως *ius cogens*) από το συμφέρον των επιζώντων συνδικαιούχων να προστατευθεί το ειδικό τραπεζικό απόρρητο δεν αρκεί προς άρση του αδικού της αξιόποινης πράξης της παροχής πληροφοριών περί καταθέσεων, η οποία μπορεί να γίνει μόνο εάν ο τραπεζικός υπάλληλος αποβλέπει μεν στην διαφύλαξη του ως άνω ουσιώδους συμφέροντος των κληρονόμων, το οποίο όμως δεν μπορεί να διαφυλαχθεί διαφορετικά. Ενόψει όμως της δυνατότητας των κληρονόμων, σε κάθε δε περίπτωση των νομίμων μεριδούχων, να αιτηθούν την επίδειξη των σχετικών με την κατάθεση εγγράφων δικαστικά (ΑΚ 1710, 1831, ΕισΝΑΚ 117, ΚΠολΔ 452, 941, 946) είτε κατά της τράπεζας, είτε κατά των συνδικαιούχων, παραμένει η υποχρέωση της τράπεζας να μην παράσχει πληροφορίες ως προς την κατάθεση με εξωδικαστική αίτηση των νομιμοποιούμενων κληρονόμων.

⁴¹³ Έτσι οι: ΕφΑθ 2670/1996, Αρμ 1997, 1117· ΜΠρΑθ 7965/2004, ΕΤρΑξΧρΔ 2007, 439.

του οποίου ήταν ο κληρονομούμενος, με σκοπό την συγκέντρωση των απαραίτητων πληροφοριών, ώστε να ασκήσουν τις κληρονομικές τους αξιώσεις, συναντούν την αρνηση αυτού να τους παράσχει τις σχετικές πληροφορίες, αναγκάζονται να στραφούν δικαστικά κατά του πιστωτικού ιδρύματος, αξιώνοντας την επίδειξη των εγγράφων που αποδεικνύουν την ενοχική τους αξίωση κατά των επιζώντων συνδικαιούχων του λογαριασμού, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 902-903 ΑΚ, οι οποίες εφαρμόζονται όταν δεν υπάρχει εκκρεμής δίκη⁴¹⁴, καθώς και των άρθρων 450-452 ΚΠολΔ, οι οποίες είναι αποκλειστικά εφαρμοστέες όταν στη διάρκεια εκκρεμούς δίκης μεταξύ κληρονόμων και επιζώντων συνδικαιούχων ανακύψει θέμα επίδειξης ή χορήγησης αντιγράφου αποδεικτικού εγγράφου (της κίνησης και του υπολοίπου του λογαριασμού κ.λπ)⁴¹⁵.

Το άρθρο 902 ΑΚ θέτει δύο βασικές προϋποθέσεις για τη θεμελίωση της ενοχικής εκ του νόμου αξιώσεως για την επίδειξη εγγράφων ή τη χορήγηση αντιγράφων: το έννομο συμφέρον του προσώπου που ασκεί την αξίωση επιδείξεως και την κατοχή του εγγράφου από το πρόσωπο κατά του οποίου στρέφεται η σχετική αξίωση. Η ύπαρξη έννομου συμφέροντος εξειδικεύεται περιοριστικά από το ίδιο άρθρο σε τρεις περιπτώσεις, η δεύτερη εκ των οποίων, σύμφωνα με την οποία «*έννομο συμφέρον υπάρχει αν το έγγραφο του οποίου ζητείται επίδειξη ή η χορήγηση αντιγράφου του πιστοποιεί έννομη σχέση που αφορά και αυτόν*», καλύπτει την αξίωση των κληρονόμων κατά της τράπεζας για παροχή πληροφοριών σχετικά με τον κοινό λογαριασμό. Το έννομο συμφέρον του κληρονόμου στην προκειμένη περίπτωση είναι προφανές, καθώς από το έγγραφο στο οποίο αποτυπώνεται το υπόλοιπο και η κίνηση του λογαριασμού, προκύπτει η σύμβαση κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό, συνδικαιούχος του οποίου ήταν ο κληρονομούμενος, οπότε το έγγραφο αυτό αφορά άμεσα και τον κληρονόμο του, ο οποίος αξιώνει την επίδειξή του ή τη χορήγηση αντιγράφου του. Περαιτέρω, πληρείται και η δεύτερη προϋπόθεση της ΑΚ 902, καθώς κάτοχος του εγγράφου είναι, χωρίς αμφιβολία, η τράπεζα⁴¹⁶.

⁴¹⁴ ΠΠρΑθ 1142/2016, ΝΟΜΟΣ΄ ΜΠρΘεσ 194/2016, ΤΝΠ ΔΣΑ΄ ΜΠρΡοδ 561/2014, ΝΟΜΟΣ΄ ΜΠρΑθ 5271/2014, ΝΟΜΟΣ΄ ΜΠρΘεσ 42696/2007, Αρμ 2008, 115΄ *Γέσιου-Φαλτσή*, Δίκαιο Αποδείξεως, 1986³, 301΄ *η ίδια*, ΧρΙΔ 2010, 596, με περαιτέρω παραπομπές σε νομολογία και θεωρία (υποσημ. 45). Οι: *Δούβλης* (1987), 51-52΄ *Βαθρακοκόιλης*, Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας: Ερμηνευτική - Νομολογιακή ανάλυση (κατ΄ άρθρο), τ. Β΄, άρθρα 221-477, 1994, 487, υποστηρίζουν πως αναλογική εφαρμογή των άρθρων 902-903 ΑΚ σε περίπτωση εκκρεμοδικίας δεν αποκλείεται, η θεμελίωση όμως του εννόμου συμφέροντος ως προς την επίδειξη του εγγράφου θα κριθεί σύμφωνα με τον κύριο κορμό των διατάξεων που διέπουν το ζήτημα, δηλ. με τις διατάξεις των άρθρων 450-452 ΚΠολΔ, με γενικό και ευρύτερο τρόπο.

⁴¹⁵ *Γέσιου-Φαλτσή* (1986³), 301΄ *η ίδια*, ΧρΙΔ 2010, 596΄ *Δούβλης* (1987), 48-49.

⁴¹⁶ *Δούβλης* (1987), 48-49΄ *Μητροπούλου* (2002), 107-108΄ βλ. όμως και *Γέσιου-Φαλτσή*, ΧρΙΔ 2010, 596-597, σύμφωνα με την οποία η αίτηση των κληρονόμων για επίδειξη εγγράφων δεν μπορεί να θεμελιωθεί στην ΑΚ 902, καθώς ελλείπει η προϋπόθεση του έννομου συμφέροντος, ως αυτή εξειδικεύεται στην ως άνω διάταξη΄ και αυτό γιατί σκοπός των ρυθμίσεων για την επίδειξη εγγράφων είναι η απόδειξη συγκεκριμένων, κρίσιμων, πραγματικών περιστατικών που ο ενάγων προβάλλει και

Οι διατάξεις των άρθρων 450-452 ΚΠολΔ, που ρυθμίζουν την επίδειξη εγγράφων σε εκκρεμή πολιτική δίκη, δεν υπόκεινται στους περιορισμούς της ΑΚ 902. Σύμφωνα με το άρθρο 450 § 2 ΚΠολΔ κάθε διάδικος ή τρίτος, όπως στην προκειμένη περίπτωση το πιστωτικό ίδρυμα, υποχρεούται να επιδείξει τα έγγραφα που κατέχει και τα οποία μπορεί να χρησιμεύσουν ως αποδεικτικά στοιχεία. Η υποχρέωση αυτή αίρεται, εφόσον υπάρχει σπουδαίος λόγος που δικαιολογεί τη μη επίδειξή τους και ο οποίος συντρέχει ιδίως στις περιπτώσεις που επιτρέπεται άρνηση μαρτυρίας (ΚΠολΔ 402). Μια τέτοια ειδική περίπτωση αποτελεί το επαγγελματικό απόρρητο (ΚΠολΔ 402 περ.2), μορφή του οποίου αποτελεί το απόρρητο τραπεζικών καταθέσεων (άρθρο 2 § 3 ν.δ. 1059/1971), δυνάμει του οποίου, δεν επιτρέπεται στα δεσμευόμενα από αυτό πρόσωπα που καλούνται ως μάρτυρες σε δίκη να να εξετάζονται οσον αφορά τις απόρρητες τραπεζικές καταθέσεις. Γίνεται ωστόσο ορθά δεκτό ότι το ειδικό τραπεζικό απόρρητο δεν απαλλάσσει την τράπεζα από την υποχρέωση παροχής πληροφοριών στους κληρονόμους, καθώς η μη εφαρμογή των άρθρων 450-452 ΚΠολΔ θα οδηγούσε στην εναλλακτική λύση των άρθρων 902-903 ΑΚ, τα οποία γίνεται δεκτό ότι εφαρμόζονται αναλογικά και όταν η άσκηση της ως άνω αξίωσης επιδιώκεται στα πλαίσια εκκρεμοδικίας. Κάτι τέτοιο όμως δε φαίνεται να εναρμονίζεται με τη βούληση του νομοθέτη ως προς την οικοδόμηση του συστήματος των διατάξεων ουσιαστικού και δικονομικού δικαίου που ρυθμίζουν την επίδειξη εγγράφου. Θα ήταν παράλογο να απαγορεύεται λόγω του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων η άσκηση της αξίωσης επίδειξης εγγράφου κατά τον ΚΠολΔ και να επιτρέπεται κατά τον ΑΚ, οι διατάξεις του οποίου αντιμετωπίζουν το όλο ζήτημα με πιο περιοριστικό πνεύμα απ'ότι οι αντίστοιχες του ΚΠολΔ⁴¹⁷.

Η αξίωση των κληρονόμων για την επίδειξη εγγράφου ή λήψη αντιγράφου κοινού τραπεζικού λογαριασμού ασκείται καταρχήν με τακτική αγωγή ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου της έδρας του νομικού προσώπου του πιστωτικού ιδρύματος⁴¹⁸. Αν η επίδειξη ζητείται κατά τη διάρκεια εκκρεμούς δίκης, βάσει των διατάξεων ΚΠολΔ 450-452, ασκείται με

όχι η πληροφόρησή του τελευταίου για πραγματικά γεγονότα και στοιχεία που αγνοεί και τα οποία θα μπορούσαν να αποτελέσουν την ιστορική βάση της αγωγής του, προκειμένου η ιστορική αυτή βάση να είναι πλήρης και ορισμένη. Όταν λοιπόν επιζητείται απλώς η πληροφόρηση του αιτούντος κληρονόμου για πραγματικά γεγονότα τα οποία αυτός αγνοεί και αποβλέπει στην αποκάλυψή τους μέσω της επίδειξής τους δεν προβάλλονται συγκεκριμένοι πραγματικοί ισχυρισμοί σε αναφορά με ρητά προσδιορισμένο δικαίωμα ή έννομη σχέση, που θα ήταν ικανοί να θεμελιώσουν το έννομο συμφέρον του. Διότι πρέπει να εκτίθεται συγκεκριμένα στην αίτηση εάν εχώρησε ή όχι η δωρεά προς τον επιζώντα καταθέτη βάσει του άρθρου 117 ΕισΝΑΚ και εάν εντέλει προσβάλλεται η νόμιμη μοίρα του αιτούντος κληρονόμου. Εάν δε η αίτηση για επίδειξη εγγράφων στρέφεται κατά του επιζώντα συνδικαιούχου θα υποφέρει και από την άποψη της παθητικής νομιμοποίησης, η οποία θεμελιώνεται αποκλειστικά και μόνο στην κατοχή των επιδεικτέων εγγράφων από τον καθ' ου η αίτηση, την οποία εν προκειμένω έχει η τράπεζα και όχι ο συνδικαιούχος.

⁴¹⁷ Βλ. επ' αυτού *Δούβλη* (1987), 53-54.

⁴¹⁸ *Βαθρακοκόιλης* (2006), 1174.

παρεμπίπτουσα αγωγή αν υπόχρεος είναι τρίτος (το πιστωτικό ίδρυμα)⁴¹⁹ ή και με τις προτάσεις αν υπόχρεος είναι ο διάδικος (επιζών συνδικαιούχος του κοινού λογαριασμού)⁴²⁰.

Σύμφωνα με την κρατούσα σε θεωρία⁴²¹ και νομολογία⁴²² άποψη σε επείγουσες περιπτώσεις ή προς αποτροπή επικείμενου κινδύνου την αξίωση των κληρονόμων επίδειξης εγγράφων του κοινού λογαριασμού μπορεί να διατάξει και το μονομελές πρωτοδικείο κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων (ΚΠολΔ 682 επ). Δε θεωρείται ότι το εν λόγω αίτημα έρχεται σε αντίθεση με το άρθρο 692 § 4 ΚΠολΔ⁴²³, γιατί το δικαίωμα του οποίου ζητείται η εξασφάλιση δεν είναι το της επίδειξης, το οποίο καθ'αυτό συνήθως δεν έχει αξία, αλλά το ουσιαστικό· η επίδειξη απλά και μόνο προπαρασκευάζει την απόδειξή του⁴²⁴. Το επείγον ή ο επικείμενος κίνδυνος θα πιθανολογείται ενόψει της δυνατότητας των επιζώντων συνδικαιούχων να αναλάβουν οποτεδήποτε το υπόλοιπο του λογαριασμού, προτού οι μεριδούχοι διασφαλίσουν τα δικαιώματά τους⁴²⁵.

Κατά αντίθετη όμως γνώμη⁴²⁶, η οποία στηρίζεται στο σαφές γράμμα του άρθρου 692 § 4 ΚΠολΔ, η προσωρινή επίδειξη εγγράφου ως ασφαλιστικό μέτρο, καθώς συνιστά εφάπαξ παροχή, είναι από τα πράγματα οριστική· οπότε με τη λήψη του συγκεκριμένου ασφαλιστικού μέτρου, προκύπτει αυτόματα και αμετάκλητα ικανοποίηση του ασφαλιστέου δικαιώματος, παρά τον κανόνα της 692 § 4 ΚΠολΔ.

⁴¹⁹ Στα πλαίσια εκκρεμους δίκης μεταξύ των κληρονόμων και των επιζώντων συνδικαιούχων.

⁴²⁰ *Γέσιου-Φαλτσή* (1986³), 306· *Βελέντζας*, ΕΤρΑΕΧρΔ 2001, 412-413· *Βαθρακοκόιλης* (2006), 1174.

⁴²¹ *Δούβλης* (1987), 50-51· *Βελέντζας*, ΕΤρΑΕΧρΔ 2001, 413-414· ο ίδιος, Αίτημα για επίδειξη εγγράφων τραπεζικού λογαριασμού και τραπεζικό απόρρητο, ΕΤρΑΕΧρΔ 2004, 651-652· *Μητροπούλου* (2002), 108· *Πελένη-Παπαγεωργίου* (2005), 123· *Βαθρακοκόιλης* (2006), 1175-1176· *Γέσιου-Φαλτσή*, ΧρΙΔ 2010, 598.

⁴²² ΠΠρΧαλκ 2/2007, ΑρχΝ 2010, 412· ΜΠρΘεσ 194/2016, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΜΠρΑθ 4331/2016, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΘεσ 9211/2016, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΟρεστ 77/2015, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΜΠρΡοδ 561/2014, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΑθ 5271/2014, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΘεσ 42696/2007, Αρμ 2008, 115· ΜΠρΑθ 7965/2004, ΕΤρΑΕΧρΔ 2007, 439· ΜΠρΚερκ 1422/2003, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΘεσ 18952/2003, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΑθ 9610/2000, ΕΕμπΔ 2001, 97· ΜΠρΘεσ 4999/1991, ΕΤρΔ 1993, 40.

⁴²³ Η ως άνω διάταξη ορίζει ότι «Τα ασφαλιστικά μέτρα δεν πρέπει να συνίστανται στην ικανοποίηση του δικαιώματος του οποίου ζητείται η εξασφάλιση ή η διατήρηση».

⁴²⁴ ΜΠρΑθ 4331/2016, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΟρεστ 77/2015, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΜΠρΚερκ 1422/2003, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΑθ 9610/2000, ΕΕμπΔ 2001, 97· *Βελέντζας*, ΕΤρΑΕΧρΔ 2001, 413.

⁴²⁵ *Πελένη-Παπαγεωργίου* (2005), 123· η *Γέσιου-Φαλτσή*, ΧρΙΔ 2010, 598, υποστηρίζει ότι η αίτηση για την προσωρινή επίδειξη εγγράφων κοινού τραπεζικού λογαριασμού πρέπει να περιλαμβάνει εξειδικευμένους ισχυρισμούς σχετικά με τις προϋποθέσεις των ασφαλιστικών μέτρων και ειδικότερα αφενός με την ασφαλιστέα έννομη σχέση του ουσιαστικού δικαίου και αφετέρου με τη συνδρομή του επικείμενου κινδύνου ή της επείγουσας περιπτώσεως.

⁴²⁶ ΜΠρΡοδ 1251/2006, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΘεσ 2945/1996, ΕλλΔνη 1997, 177· ΜΠρΑθ 25613/1995, ΑρχΝ 1997, 44· ΜΠρΚαρπ 13/1994, Δ 1996, 1200. Στη θεωρία υπέρ της απόψεως αυτής τασσονται οι: *Μπέης*, Τα όρια της προσωρινής δικαστικής προστασίας, 1980, 55 επ· ο ίδιος, Πολιτική Δικονομία - Γενικές αρχές και ερμηνεία των άρθρων: Ασφαλιστικά μέτρα (άρθρα 682 έως 738), 1983, 140 επ· *Παναγόπουλος*, ΠολΔ 731 - «Προσωρινή» επίδειξη εγγράφων ως ασφαλιστικό μέτρο - Παρατηρήσεις στην ΜΠρΑθ 1585/1981, Δ 1982, 203 επ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η ΚΑΤΑΣΧΕΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ ΣΕ ΚΟΙΝΟ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ

I. Το ζήτημα του κατασχετού των τραπεζικών καταθέσεων πριν και μετά το ν. 2915/2001

1. Οι νομολογιακές θέσεις πριν τη θέσπιση του ν. 2915/2001

Το, κατά τις διατάξεις του ν.δ. 1059/1971, αυστηρό ειδικό τραπεζικό απόρρητο, που εμποδίζει τις τράπεζες να παρέχουν πληροφορίες για τις καταθέσεις σε τρίτους, είχε «αξιοποιηθεί» από την νομολογία, ήδη από το 1975, ως εμπόδιο του κατασχετού των καταθέσεων⁴²⁷. Χαρακτηριστική είναι η ΟΛΑΠ 1224/1975⁴²⁸, η οποία, με ισχυρή βέβαια μειοψηφία εννέα μελών⁴²⁹, έκανε δεκτό ότι η απαγόρευση παροχής πληροφοριών που καθιερώνει το ν.δ. 1051/1979 περιλαμβάνει και την προβλεπόμενη από το άρθρο 985 ΚΠολΔ δήλωση περί υπάρξεως ή όχι της απαιτήσεως από χρηματική κατάθεση στην τράπεζα σε περίπτωση κατασχέσεως της καταθέσεως αυτής στα χέρια της τράπεζας ως τρίτης⁴³⁰. Έτσι, ούτε η παράλειψη της δηλώσεως αυτής μπορούσε να εξομοιωθεί προς αρνητική δήλωση, κατά την παρ. 3 του ίδιου άρθρου, ούτε ο επισπεύδων την κατάσχεση εδικαιούτο να ασκήσει ανακοπή, κατά την ΚΠολΔ 986, κατά της τράπεζας⁴³¹. Θεωρήθηκε δηλ. ότι τα σχετικά άρθρα δεν εφαρμόζονται στην περίπτωση τέτοιας κατάσχεσης, η οποία, για τους ως άνω λόγους κρίθηκε ανεπίτρεπτη και κατά συνέπεια άκυρη.

Αυτή την αρχική και καταλυτική για τη μεταγενέστερη νομολογία απόφαση επιβεβαίωσε και συμπλήρωσε με πρόσθετα επιχειρήματα η ΟΛΑΠ 3/1993⁴³² η οποία, επίσης με ισχυρή μειοψηφία δεκατριών μελών⁴³³, έκρινε ότι οι απαγορευτικές της κατάσχεσης διατάξεις του ν.δ. 1059/1971 δεν αντίκεινται στο άρθρο 20 Σ 1975 περί δικαιώματος του καθενός για παροχή από τα δικαστήρια έννομης προστασίας, διότι η εξαίρεση από την κατάσχεση των χρηματικών καταθέσεων στις τράπεζες «δεν καθιστά καθεαυτή, αλυσιτελή ουσιαστικώς τη δικαστική προστασία...». Περαιτέρω, η ως άνω απόφαση έκανε δεκτό ότι εάν ο νομοθέτης διαπίστωνε κάποια δυσαρμονία μεταξύ της ερμηνευτικής εκδοχής του ακατάσχετου και του αληθινού νοήματος του ν.δ. κατά το μακρό χρονικό διάστημα των δεκαοκτώ ετών από τη δημοσίευση της ΟΛΑΠ 1224/1975 θα είχε προβεί σε αυθεντική

⁴²⁷ Ταμαμίδης, Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων ιδιωτών - υπό το φως της νομολογίας μετά το άρθρο 24 ν. 2915/2001, 2005, 27.

⁴²⁸ ΝοΒ 1976,188' ομοίως και η ΟΛΑΠ 1225/1975, ΕΕμπΔ 1976, 220.

⁴²⁹ Έναντι είκοσι ενός.

⁴³⁰ Επειδή με τη δήλωση αυτή θα παραβίαζε προφανώς η τράπεζα το απόρρητο.

⁴³¹ Θα αναφερθούμε αναλυτικά στα άρθρα 985 επ ΚΠολΔ κατωτέρω, κεφ. 4^ο, υπό III 2.3.

⁴³² ΝοΒ 1995, 223.

⁴³³ Έναντι σαράντα ενός.

ερμηνεία του ν.δ. κατά το άρθρο 77 Σ. Ειδικά για τον κοινό λογαριασμό θεώρησε ότι με το ν.δ.1059/1971 καταργήθηκε σιωπηρά και η διάταξη του άρθρου 4 ν. 5638/1932, η οποία επέτρεπε την επίσπευση αναγκαστικής κατάσχεσης καταθέσεως σε κοινό λογαριασμό.

Κατά της ως άνω καθιερωμένης απόψεως της νομολογίας για το ακατάσχετο των καταθέσεων είχε ασκηθεί έντονη κριτική από τη θεωρία⁴³⁴, η οποία τασσόταν στην πλειοψηφία της υπέρ του κατασχετού των χρηματικών καταθέσεων⁴³⁵. Η αντίθεση της θεωρίας στην άκαμπτη άποψη της πλειοψηφίας της νομολογίας αναπτύχθηκε τόσο σε επίπεδο συνταγματικό, όσο και τελλολογικής ερμηνείας του ν.δ. 1059/1971⁴³⁶.

Την νομολογιακά καθιερωμένη επί σειρά ετών άποψη υπέρ του ακατάσχετου των τραπεζικών καταθέσεων έπληξε αρχικά η ΕφΔωδ 287/1996⁴³⁷, η οποία απεφάνθη υπέρ του κατασχετού, σημειώνοντας έτσι στροφή στην έως τότε παγιωμένη άποψη της απορρέουσας από τις διατάξεις του ν.δ. 1059/1971 έμμεσης απαγόρευσης της κατάσχεσης των καταθέσεων και ανέτρεψαν πλήρως οι ΑΠ 785/1999⁴³⁸ και ΟΛΑΠ 19/2001⁴³⁹. Η νεότερη αυτή νομολογία διαχωρίζει το απόρρητο απ'το ακατάσχετο, δεχόμενη έτσι τη δυνατότητα κατάσχεσης και των καταθέσεων⁴⁴⁰. Ειδικότερα ως προς τον κοινό λογαριασμό η ΑΠ 785/1999⁴⁴¹ έκρινε ότι το ν.δ. 1059/1971 δεν κατήργησε σιωπηρώς τη διάταξη του άρθρου 4 ν. 5368/1932, με την οποία θεώρησε ότι καθιερώθηκε ειδική περίπτωση ακατάσχετου ως

⁴³⁴ Για την ασκηθείσα κριτική, οι αιτιολογίες της οποίας διαφέρουν, βλ. αναλυτικά *Ψυχομάνη* (2011), 518 επ.

⁴³⁵ Βλ. ενδεικτικώς *Παπαδημητρίου*, Σημείωση στην ΜΠρΘεσ 1532/1972, ΝοΒ 1972, 957· *Μπρίνια*, Το τραπεζικόν απόρρητον εν σχέσει προς την κατάσχεσιν τρίτου, ΝοΒ 1973, 1051 επ' τον ίδιο, Κατάσχεσις απαιτήσεων εκ τραπεζικών συναλλαγών, Αφιέρωμα εις Α.Τσιριτζάνη, 1980, 313· *Γραμματικά*, Παρατηρήσεις στην ΟΛΑΠ 1224/1975, ΕΕΝ 1976, 200 επ' τον ίδιο, Το τραπεζικό απόρρητο, 1991, 157 επ' *Μιχαηλίδη* Θ., Το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων - όρια και υπερβολές, ΕΕμπΔ 1983, 34 επ' *Τριανταφυλλάκη*, ΕλλΔνη 1993, 1446 επ' *Κουτσούκη* (1994), 280 επ' *Χριστοδούλου* Φ., Η έννοια της καταθέσεως και το ζήτημα του ακατασχετού κατά το νόμο περί του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων (γνμδ), ΔΕΕ 1998, 235 επ' *Ντόστα* (2000), 157-158· *Ψυχομάνη* (2001⁵), 167.

⁴³⁶ Υποστηρίχθηκε εξ αρχής αφενός ότι η απαγόρευση της κατάσχεσεως στα χέρια της τράπεζας ως τρίτης, καθώς αυτή αποτελεί εξαιρετικά αποτελεσματικό και συχνά το μοναδικό μέσο εκτελέσεως κατά των αφερέγγυων οφειλετών, αφαιρεί το δικαίωμα του πολίτη για παροχή έννομης προστασίας σε βαθμό συνταγματικά μη επιτρεπτό και αφετέρου, με αφετηρία τη διάκριση των εννοιών του απορρήτου και του ακατάσχετου, ότι η θεσμοθέτηση των ακατάσχετων γίνεται με τρόπο περιοριστικό που δεν επιτρέπει την ερμηνευτική διεύρυνσή τους, συνεπώς η απαγόρευση παροχής πληροφοριών δεν ισχύει απέναντι στον κατασχόντα δανειστή. Βλ. επ' αυτού *Γέσιου-Φαλτσή*, Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων πριν και μετά τον ν. 2915/2001, Δ 2002, 429, με παραπομπές σε θεωρία.

⁴³⁷ ΕπισκΕΔ 1997, 652.

⁴³⁸ ΕΕμπΔ 1999, 477.

⁴³⁹ ΔΕΕ 2002, 190. Η ΕφΔωδ 287/1996 οδήγησε το θέμα προς νέα κρίση στον ΑΠ, το πρώτο τμήμα του οποίου αποφάνθηκε (ΑΠ 785/1999) επίσης υπέρ του κατασχετού, παραπέμποντας συγχρόνως το θέμα στην Ολομέλεια, οπότε και εκδόθηκε η ΟΛΑΠ 19/2001, που τάχθηκε και πάλι υπέρ του κατασχετού.

⁴⁴⁰ *Ψυχομάνης*, Η κατάσχεση των καταθέσεων, ΔΕΕ 2002, 473· ο ίδιος, Τραπεζικές δραστηριότητες αμφισβητήσιμης νομιμότητας, 2002, 190.

⁴⁴¹ ΕΕμπΔ 1999, 477.

προς τους μη οφειλέτες συνδικαιούχους. Με την ΟΛΑΠ 19/2001⁴⁴², απόφαση-σταθμό στην εξέλιξη του τραπεζικού απορρήτου, διευκρινίσθηκε ότι «με την κατάσχεση ενασκείται δικαίωμα, για την ικανοποίηση του οποίου πρέπει να τηρηθεί η προβλεπόμενη στον ΚΠολΔ διαδικασία, στην οποία περιλαμβάνεται και η δήλωση τρίτου, εν προκειμένω της τράπεζας, σχετικά με την ύπαρξη της απαίτησης, με αποτέλεσμα η δήλωση αυτή να αποτελεί δικονομική υποχρέωση της τράπεζας, απορρέουσα από την κατάσχεση, για την ικανοποίηση του κατασχόντος δανειστή, η οποία διαφορετικά θα ματαιωνόταν... Απόρρητο, άρα, δεν υφίσταται στο μέτρο που, για την ικανοποίηση του δικαιώματος του κατασχόντος δανειστή απαιτείται να αποκαλυφθεί η ύπαρξη της κατάθεσης, διότι το δικαίωμα αυτό κατισχύει. Αντίθετη ερμηνεία των διατάξεων περί απορρήτου θα προσέκρουε στο άρθρο 20 § 1 Σ... Κατ'ακολουθίαν οι διατάξεις των άρθρων 1 και 2 ν.δ. 1059/1971 δεν απαγορεύουν την δήλωση της ΚΠολΔ 985 § 1, § 2 εκ μέρους της τράπεζας».

2. Η ρύθμιση του άρθρου 24 ν. 2915/2001

Λίγο πριν την έκδοση της ΟΛΑΠ 19/2001⁴⁴³ θεσπίστηκε ο ν. 2915/2001, ο οποίος επέλυσε και νομοθετικά το σχετικό με το ακατάσχετο των τραπεζικών καταθέσεων θέμα⁴⁴⁴. Το άρθρο 24 ειδικότερα του ως άνω νόμου ορίζει ότι: *«Το απόρρητο των κάθε μορφής καταθέσεων σε πιστωτικό ιδρύματα, καθώς και των άυλων μετοχών που καταχωρίζονται στο Σύστημα Άυλων Τίτλων (Σ.Α.Τ.) του Κεντρικού Αποθετηρίου Αξιών (Κ.Α.Α.) δεν ισχύει έναντι του δανειστή που έχει δικαίωμα κατάσχεσης της περιουσίας του δικαιούχου της κατάθεσης ή της μετοχής. Το απόρρητο αίρεται μόνο για το χρηματικό ποσό που απαιτείται για την ικανοποίηση του δανειστή»*. Η ρύθμιση του άρθρου 24 ν. 2915/2001 περιλαμβάνεται πλέον στο άρθρο 983 § 5 του ΚΠολΔ⁴⁴⁵.

Με το συγκεκριμένο άρθρο δεν καταργήθηκε το ειδικό τραπεζικό απόρρητο, αλλά απλώς και μόνο διευκρινίσθηκε ότι το εν λόγω απόρρητο κάμπτεται όταν πρόκειται να διενεργηθεί αναγκαστική εκτέλεση και μάλιστα στο βαθμό που είναι αυτό απαραίτητο για την ικανοποίηση του δανειστή⁴⁴⁶. Ετσι, πέρα από το ποσό για το οποίο γίνεται η κατάσχεση, η τράπεζα δεν μπορεί να παράσχει καμιά πληροφορία για το συνολικό ύψος της κατάθεσης,

⁴⁴² ΔΕΕ 2002,190.

⁴⁴³ ΔΕΕ 2002,190.

⁴⁴⁴ Ορισμένοι θεωρητικοί ωστόσο (βλ. *Ψυχομάνη*, ΔΕΕ 2002, 473· *τον ίδιο* (2011), 522-523) θεώρησαν ότι ο νομοθέτης επέλεξε να ρυθμίσει αδόκιμα ένα θέμα που επιτέλους είχε βρει τη σωστή λύση του μετά την στροφή της νομολογίας με τις προαναφερθείσες αποφάσεις.

⁴⁴⁵ Το άρθρο 24 ν. 2915/2001 προστέθηκε στον ΚΠολΔ με το άρθρο 1 § 8 ν. 4335/2015.

⁴⁴⁶ *Ταμαμίδης* (2005), 52,53.

εμποδιζόμενη από το απόρρητο⁴⁴⁷. Γίνεται δεκτό ότι στην έννοια του επιτρεπτού της κατάσχεσης ο νόμος περιλαμβάνει, πέρα από την αναγκαστική, και τη συντηρητική κατάσχεση⁴⁴⁸.

Βάσει της διάταξης του άρθρου 24 η τράπεζα είναι τελικά υποχρεωμένη να προβεί στη δήλωση της ΚΠολΔ 985, τυχόν δε παράλειψη δηλώσεως εκ μέρους της εξομοιώνεται με αρνητική δήλωση (ΚΠολΔ 985 § 3), κατά της οποίας μπορεί να ασκηθεί ανακοπή κατά το άρθρο 986 ΚΠολΔ. Διάσταση απόψεων επικρατεί στην επιστήμη σχετικά με το ζήτημα εάν ο δανειστής, ο οποίος έχει δικαίωμα να επιβάλει κατάσχεση σε κατάθεση οφειλέτη του που τηρείται σε τράπεζα, δικαιούται να λάβει πληροφόρηση από την τελευταία ως προς τις καταθέσεις του οφειλέτη του (κίνηση και ύψος λογαριασμών), ή πρέπει πρώτα να προχωρήσει σε επιβολή κατασχέσεως, προκειμένου να του χορηγηθούν οι σχετικές πληροφορίες.

Σύμφωνα με την επικρατέστερη και ορθότερη, κατά τη γνώμη μας, εκδοχή⁴⁴⁹ η υποχρέωση της τράπεζας για παροχή πληροφοριών γεννάται τη στιγμή της κοινοποίησης του κατασχετηρίου, στο πλαίσιο δηλ. της θεσμοθετημένης διαδικασίας της κατασχέσεως στα χέρια τρίτου και μόνο υπό τον τύπο της δήλωσης του άρθρου 985 ΚΠολΔ. Η υποχρέωση της τράπεζας να απαντά σε κάθε αίτηση του έχοντος εκτελεστό τίτλο δανειστή, ο οποίος δεν προχώρησε σε επιβολή κατάσχεσης εις χείρας της τράπεζας, για την κίνηση των λογαριασμών των καταθετών της δεν μπορεί να θεμελιωθεί ούτε στη διατύπωση του άρθρου 24 ν. 2915/2001, ούτε στο σκοπό του νομοθέτη, που ήταν απλώς και μόνο να διευκρινισθεί ότι το ειδικό τραπεζικό απόρρητο δεν αρκεί για απαλλαγή της τράπεζας από την υποχρέωση υποβολής δηλώσεως όταν της κοινοποιείται κατασχετήριο⁴⁵⁰.

Εχει ωστόσο υποστηριχθεί και η αντίθετη άποψη⁴⁵¹, σύμφωνα με την οποία το άρθρο 24 ν. 2915/2001 κατοχυρώνει γενική αξίωση του δανειστή, ο οποίος έχει τις προϋποθέσεις (εκτελεστό τίτλο) για την επιβολή κατάσχεσης πάνω σε υπάρχουσα στην τράπεζα κατάθεση του οφειλέτη του, για παροχή πληροφοριών σχετικά με το λογαριασμό του οφειλέτη, ακόμη και αν η σχετική αίτηση δεν έχει περιβληθεί τον επίσημο τύπο του

⁴⁴⁷ Μάζης, ΝοΒ 2002, 639.

⁴⁴⁸ ΜΠρΤρικ 738/2002, ΔΕΕ 2002, 1006· Μάζης, ΝοΒ 2002, 641-642· Καστριώτης, Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων - μια νέα διάσταση μετά το ν. 2915/2001 (άρθρο 24), Δ 2007, 80· Γεωργιάδου σε Κουτσοιλέλο (2016), 341.

⁴⁴⁹ Γέσιου-Φαλτσή, Δ 2002, 448-449· Ψυχομάνης, ΔΕΕ 2002, 475· ο ίδιος (2011), 523-524· Ταμαμίδης (2005), 143 επ' Καστριώτης, Δ 2007, 82-83.

⁴⁵⁰ Ταμαμίδης (2005), 143-144. Εξάλλου η απλή αίτηση του δανειστή για χορήγηση αντιγράφων κινήσεων των λογαριασμών των οφειλετών του δε φαίνεται να είναι αναγκαία, αφού μπορεί ο δανειστής με την κοινοποίηση ενός μόνο κατασχετηρίου να προκαλέσει δέσμευση της καταθέσεως. Γέσιου-Φαλτσή, Δ 2002, 449.

⁴⁵¹ ΜΠρΤρικ 738/2002, ΔΕΕ 2002, 1006· Μάζης, ΝοΒ 2002, 642-643· Πελλένη-Παπαγεωργίου (2005), 136.

κατασχετηρίου εγγράφου, εφόσον επιδίδεται στο πιστωτικό ίδρυμα αντίγραφο του εκτελεστού τίτλου καταλαμβάνει δηλ. και την πληροφόρηση που «κατατείνει στη διευκόλυνση επιβολής κατάσχεσης⁴⁵²». Η άποψη αυτή φαίνεται να βρίσκει στήριγμα στο γράμμα της διάταξης που κάνει λόγο για μη ισχύ του απορρήτου των καταθέσεων «έναντι του δανειστή που έχει δικαίωμα κατάσχεσης» και όχι έναντι αποκλειστικά και μόνο εκείνου που την επιβάλλει⁴⁵³.

II. Η ρύθμιση του άρθρου 4 ν. 5638/1932. Ειδικότερα η σημασία του τεκμηρίου που καθιερώνει το συγκεκριμένο άρθρο

Το άρθρο 4 ν. 5638/1932 έχει ρυθμίσει ρητά την κατάσχεση τραπεζικών καταθέσεων σε κοινό λογαριασμό ορίζοντας ότι: «Κατάσχεσις της καταθέσεως επιτρέπεται, έναντι όμως των κατασχόντων αυτή τεκμαίρεται αμαχήτως ότι ανήκει εις πάντας τους δικαιούχους κατ' ίσα μέρη». Ως εκτέθηκε και ανωτέρω, το άρθρο 4 είχε καταργηθεί σιωπηρά από τη νομολογία⁴⁵⁴ επί σειρά ετών, στα πλαίσια της έμμεσης απαγόρευσης της κατάσχεσης των τραπεζικών καταθέσεων, ως συνέπεια ισχύος του ειδικού τραπεζικού απορρήτου του ν.δ. 1059/1971. Με το άρθρο 24 ν. 2915/2001 ήρθη νομοθετικά, έναντι του δανειστή που έχει δικαίωμα κατάσχεσης επί τραπεζικής καταθέσεως του οφειλέτη του, το απόρρητο «κάθε μορφής καταθέσεων», συνεπώς και του κοινού λογαριασμού, ο οποίος αποτελεί είδος τραπεζικής κατάθεσης⁴⁵⁵. Η υπαγωγή των καταθέσεων σε κοινό λογαριασμό στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 24 ν. 2915/2001 δεν τίθεται εν αμφιβόλω⁴⁵⁶.

Το άρθρο 4 ν. 5638/1932 καθιερώνει αμάχητο τεκμήριο, σύμφωνα με το οποίο η κατάθεση σε κοινό λογαριασμό τεκμαίρεται ότι ανήκει σε όλους τους δικαιούχους κατ' ίσα μέρη. Το προφανές νόημα του άρθρου 4 ν. 5638/1932 είναι ότι, αν επιβληθεί κατάσχεση στα χέρια τράπεζας ως τρίτης σε κοινό λογαριασμό από δανειστή ενός μόνον από τους συνδικαιούχους, ο δανειστής αυτός μπορεί να κατάσχει μόνο το (ίσο) μέρος που, κατά το παραπάνω αμάχητο τεκμήριο, ανήκει στον οφειλέτη του, οπότε οι λοιποί συνδικαιούχοι δεν στερούνται του δικαιώματος να κάνουν χρήση του λογαριασμού ως προς το μη κατασχεθέν

⁴⁵² ΜΠρΤρικ 738/2002, ΔΕΕ 2002, 1006.

⁴⁵³ *Μάζης*, ΝοΒ 2002, 642-643.

⁴⁵⁴ Η ΟΛΑΠ 3/1993 είχε δεχθεί ότι το άρθρο 4 ν. 5638/1932 είχε καταργηθεί σιωπηρά. Βλ. σχετικά ανωτέρω, κεφ. 4^ο, υπό Ι 1.

⁴⁵⁵ Βλ. σχετικά *Μάζη*, ΝοΒ 2002, 640· *Ταμαμίδη* (2005), 54· *Πελένη-Παπαγεωργίου* (2005), 138.

⁴⁵⁶ Η αντίθετη εκδοχή, σύμφωνα με την οποία οι καταθέσεις εκφεύγουν του κατασχετού είτε α priori, είτε όταν οι πλείονες δικαιούχοι δεν είναι ταυτόχρονα οφειλέτες - καθ'ων η εκτέλεση, αποκρούεται με βάση το γράμμα όχι μόνο του άρθρου 24 ν. 2915/2001, όπου δε γίνεται καμία διάκριση, αλλά και του άρθρου 4 ν. 5638/1932, από τη διατύπωση του οποίου προκύπτει σαφέστατα το επιτρεπτό της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό. *Ταμαμίδης* (2005), 55-56.

υπόλοιπο της καταθέσεως⁴⁵⁷. Ετσι, η κατάθεση κατά το υπόλοιπο μέρος που αναλογεί στους λοιπούς δικαιούχους παραμένει απρόσβλητη από τον επισπεύδοντα δανειστή, καθιερώνεται δηλαδή με την διάταξη του άρθρου 4 ειδική περίπτωση ακατασχετου ως προς αυτόν⁴⁵⁸.

Αυτονόητο είναι ότι η τράπεζα οφείλει να διαφυλάξει τα ονόματα των συνδικαιούχων που δεν ενέχονται ως οφειλέτες, καθώς και το συνολικό ύψος της κατάθεσης, εφόσον αυτό υπερβαίνει σε οποιοδήποτε ποσοστό το αναγκαίο μέτρο για την ικανοποίηση του δανειστή, δεσμευόμενη από το τραπεζικό απόρρητο, που εξακολουθεί να υφίσταται για το υπόλοιπο ποσό της καταθέσεως, το οποίο δεν κατάσχεται. Ετσι, πρέπει να αρκείται στη δήλωσή της στην παροχή πληροφοριών ως προς το συγκεκριμένο ποσό της καταθέσεως, που αναλογεί στον καθ' ου η εκτέλεση, κατ'εφαρμογήν του τεκμηρίου του άρθρου 4 ν. 5638/1932⁴⁵⁹. Οποιαδήποτε παράβαση της τράπεζας σε σχέση με την τήρηση του απορρήτου ως προς τους λοιπούς συνδικαιούχους επισύρει τις ανάλογες κυρώσεις. Τυχόν υποβολή από την τράπεζα δηλώσεως, με την οποία θίγονται τα συμφέροντα των συνδικαιούχων, με την έννοια της εις βάρος τους παραβίασεως του τεκμηρίου του άρθρου 4, παρέχει το δικαίωμα στους τελευταίους να ασκήσουν ανακοπή κατά της εκτελέσεως (ΚΠολΔ 936), εφόσον επικαλούνται προσβολή του δικαιώματος τους επί του αντικειμένου της εκτέλεσης (της χρηματικής απαιτήσεως εκ του κοινού λογαριασμού), το οποίο δικαιούνται να αντιτάξουν στον συνδικαιούχο του λογαριασμού κατά του οποίου έχει στραφεί η εκτέλεση⁴⁶⁰.

Επακόλουθο της εφαρμογής του τεκμηρίου του άρθρου 4 είναι η μετατροπή της ενοχής από τον κοινό λογαριασμό από ενεργητική εις ολόκληρον σε διαιρητή και μάλιστα κατ'ισομοιρίαν (ΑΚ 480)⁴⁶¹. Εάν δεν υπήρχε το συγκεκριμένο τεκμήριο η κατάσχεση θα ενεργούσε υποκειμενικά (ΑΚ 492), που σημαίνει ότι η κατάσχεση δεν θα έθιγε τα δικαιώματα των λοιπών συνδικαιούχων, οι οποίοι θα μπορούσαν να αναλάβουν ολόκληρο το ποσό της κατάθεσης πριν ο επισπεύδων δανειστής προλάβει να εισπράξει το αναλογούν στον οφειλέτη του μέρος⁴⁶² και αντιστρόφως, ο κατασχών θα είχε δικαίωμα να αναλάβει όλο το υπόλοιπο της κατάθεσης⁴⁶². Η κατάσχεση, συνεπώς, για τα ποσά που επιβάλλεται έχει αντικειμενική ενέργεια⁴⁶³.

⁴⁵⁷ Ψυχομάνης (2011), 493.

⁴⁵⁸ Ετσι η ΑΠ 785/1999, ΕΕμπΔ 1999, 477 επ' ΕφΛαμ 41/2016, ΝΟΜΟΣ' ΔΕΦΘεσ 2782/2015, ΔΕΕ 2016, 1454' ΕιρΛαμ 423/2015, ΝΟΜΟΣ' Βελέντζας (2004³), 564' Πελλένη-Παπαγεωργίου (2005), 139' Γεωργιάδου σε Κουτσουλέλο (2016), 346.

⁴⁵⁹ Βλ. σχετικά Ταμαμίδη (2005), 54.

⁴⁶⁰ Ταμαμίδης (2005), 57.

⁴⁶¹ Μητροπούλου (2002), 118' Ταμαμίδης (2005), 54-55' Πελλένη-Παπαγεωργίου (2005), 139.

⁴⁶² Μητροπούλου (2002), 118, υποσημ. 246, με παραπομπή σε Παμπούκη (1962), 317 επ' Παμπούκης Κ., Παρατηρήσεις στην ΕφΘεσ 3918/1996, ΕπισκΕΔ 1997, 461' Πελλένη-Παπαγεωργίου (2005), 139.

⁴⁶³ Ψυχομάνης (2011), 493.

Ο αμάχητος χαρακτήρας του τεκμηρίου αφορά ρητά μόνο τον κατασχόντα και όχι τις σχέσεις μεταξύ των συνδικαιούχων του κοινού λογαριασμού⁴⁶⁴. Το τεκμήριο καλύπτει τον κατασχόντα δανειστή τόσο ως προς τις σχέσεις του με τους συνδικαιούχους, όσο και ως προς την τράπεζα. Δεν επεμβαίνει ωστόσο στην εσωτερική σχέση μεταξύ των περισσότερων δικαιούχων, με αποτέλεσμα να είναι δυνατή η αναγωγή, κατ'άρθρο 493 ΑΚ, του καθ' ου η εκτέλεση από τους λοιπούς συνδικαιούχους, οι οποίοι μπορούν να αιτηθούν είτε περιορισμό της κατασχέσεως όταν, λόγω εφαρμογής του τεκμηρίου, κατασχέθηκε μεγαλύτερο ποσοστό του κατατεθειμένου στον κοινό λογαριασμό ποσού από αυτό που πραγματικά ανήκει στον συνδικαιούχο-οφειλέτη, βάσει της εσωτερικής του σχέσης με τους υπόλοιπους δικαιούχους, είτε ανατροπή της κατασχέσεως όταν στον οφειλέτη δεν αντιστοιχεί κανένα ποσοστό της καταθέσεως⁴⁶⁵.

Βέβαια, το τεκμήριο του άρθρου 4 ν. 5638/1932 δεν ωφελεί πάντοτε τον επισπεύδοντα δανειστή, καθώς είναι πιθανό ο καθ' ου η εκτέλεση να είναι στην πραγματικότητα κύριος μεγαλύτερου ποσοστού ή και ο αποκλειστικός δικαιούχος του ποσού της καταθέσεως στον κοινό λογαριασμό⁴⁶⁶, οπότε σε αυτή την περίπτωση ο δανειστής, λόγω ακριβώς του τεκμηρίου, δεν μπορεί να επιληφθεί παρά μόνο του ποσοστού που αναλογεί στον οφειλέτη. Συνέπεια τούτου είναι ότι ο αληθής δικαιούχος ωφελείται σε σημαντικό βαθμό, αφού καταφέρνει να διαφυλάξει από την επέμβαση των δανειστών του σημαντικό τμήμα του συνολικού κεφαλαίου του. Αν μάλιστα ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι ο δικαιούχος στον οποίο ανήκει το μεγαλύτερο ποσοστό ή και ολόκληρο το κατατεθειμένο ποσό του λογαριασμού είναι το πρόσωπο, που λόγω αυξημένης συναλλακτικής δραστηριότητας, είναι αναμενόμενο να δημιουργήσει και τα μεγαλύτερα χρέη, θα μπορούσε να διακινδυνευθεί η διαπίστωση ότι από την εφαρμογή του τεκμηρίου ωφελείται εν τέλει περισσότερο ο καθ' ου η εκτέλεση⁴⁶⁷.

Ουσιαστικό όφελος βέβαια προκύπτει από την εφαρμογή του συγκεκριμένου τεκμηρίου και για την τράπεζα, η οποία απαλλάσσεται, μέσω του τεκμηρίου, από κάθε τυχόν ευθύνη της έναντι τόσο του επισπεύδοντος δανειστή, όσο και των δικαιούχων του κοινού λογαριασμού⁴⁶⁸. Περαιτέρω, βάσει του τεκμηρίου, δεσμεύεται ένα τμήμα μόνο της συνολικής

⁴⁶⁴ Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 140· Ταμαμίδης (2005), 59.

⁴⁶⁵ Όταν λ.χ. ο καθ' ου η κατάσχεση ορίστηκε συνδικαιούχος χάριν κινήσεως απλώς του λογαριασμού προς όφελος του πραγματικού δικαιούχου της καταθέσεως, ή συμμετέχει στο λογαριασμό, ως κατιών του πραγματικού δικαιούχου, με σχέση δωρεάς αιτία θανάτου.

⁴⁶⁶ Και οι υπόλοιποι συνδικαιούχοι να είναι έμπιστα πρόσωπα, τα οποία συμμετέχουν στον κοινό λογαριασμό χάριν απλώς διευκολύνσεως των συναλλαγών του καταθέτη με την τράπεζα, ή να συνδέονται με σχέση δωρεάς με τον καταθέτη (ως δωρεοδόχοι).

⁴⁶⁷ Βλ. σχετικά Ταμαμίδη (2005), 60-62.

⁴⁶⁸ Άλλωστε θα ήταν εξαιρετικά δυσχερής η απόδειξη της γνώσης από μέρους της τράπεζας της πραγματικής αναλογίας της εισφοράς κάθε συνδικαιούχου στον κοινό λογαριασμό, αφού οι

καταθέσεως, ενώ το υπόλοιπο συνεχίζει να παραμένει υπό τη διαχείριση της τράπεζας προς περαιτέρω αξιοποίησή του⁴⁶⁹.

III. Διαδικασία της κατάσχεσης

1. Οι ειδικότερες ρυθμίσεις του ν.δ. 17.7/13.8.1923

Η κατάσχεση στα χέρια τράπεζας ως τρίτης έχει ρυθμισθεί ειδικότερα με τα άρθρα 87 επ του ν.δ. 17.7/13.8.1923⁴⁷⁰. Μετά την εισαγωγή του ΚΠολΔ ανέκυψε το ζήτημα της ισχύος ή μη των ανωτέρω δικονομικών διατάξεων του ν.δ., το οποίο έως και σήμερα διχάζει την επιστήμη.

Σύμφωνα με μία άποψη⁴⁷¹ οι ειδικές ρυθμίσεις των άρθρων 87 επ ν.δ. 1923 έχουν πλέον καταργηθεί σιωπηρά από τις νεώτερες αντίστοιχες γενικές ρυθμίσεις του ΚΠολΔ. Βάση για την ερμηνεία αυτή αποτελεί η διαφαινόμενη βούληση του νομοθέτη, όπως αυτή αποτυπώθηκε στο γράμμα της διάταξης του άρθρου 52 § 3 ΕισΝΚΠολΔ. Αν ο νομοθέτης είχε την πρόθεση, πέρα από τις σχετικές με το ενέχυρο και την υποθήκη διατάξεις του ν.δ. 1923, να διατηρήσει και εκείνες των άρθρων 87 επ, ασφαλώς δεν θα παρέλειπε να το προσθέσει στη διατύπωσή του ρητά και ειδικά, κατά τον ίδιο τρόπο που διέλαβε για την αναγκαστική εκτέλεση απαιτήσεων ασφαλισμένων με ενέχυρο και υποθήκη⁴⁷². Ο νομοθέτης ωστόσο δεν είχε πρόθεση να διατηρήσει τις παλαιές και ατελείς δικονομικές διατάξεις του ν.δ., αλλά ήθελε να τις προσαρμόσει προς τις νεωτεριστικές διατάξεις του ΚΠολΔ⁴⁷³.

Κρατούσα ωστόσο σε θεωρία⁴⁷⁴ και νομολογία⁴⁷⁵ είναι η άποψη ότι οι ειδικές διατάξεις των άρθρων 87-91 του ν.δ. 1923 έχουν διατηρηθεί σε ισχύ μετά την εισαγωγή του

συνδικαιούχοι είναι ελεύθεροι στην μεταξύ τους σχέση να ορίζουν οποιαδήποτε αναλογία επιθυμούμεν επί των κατατεθειμένων χρημάτων.

⁴⁶⁹ Ετσι *Ταμαμίδης* (2005), 61-62.

⁴⁷⁰ Κεφάλαιο Θ' με τίτλο «Δικονομικά διατάξεις».

⁴⁷¹ Βλ. σχετικά *Μάζη*, ΝοΒ 2002, 648 επ' *Ψυχομάνη*, ΔΕΕ 2002, 478 επ' *τον ίδιο* (2011), 526-527.

⁴⁷² *Μάζη*, ΝοΒ 2002, 649-650.

⁴⁷³ *Μάζη*, ΝοΒ 2002, 651-652.

⁴⁷⁴ *Κουτσούκης*, Συνήγορος 2001, 264· *Κοσίρης*, Τραπεζικό απόρρητο, Συνήγορος 2001, 264· *Γέσιου-Φαλσιή*, Αναγκαστική Εκτέλεση: Ειδικό μέρος, 2001, 402· *η ίδια*, Δ 2002, 443-444· *Τσαντίνης*, Κατάσχεση στα χέρια τράπεζας ως τρίτης μετά τον Ν. 2915/2001: Ισχύει ακόμη σήμερα το άρθρο 90 Ν.δ. 17.7.-13.8.1923 «Περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών», ΧρίΔ 2002, 307 επ' *Καστριώτης*, Δ 2007, 69-70· *Γεωργιάδου σε Κουτσουλέλο* (2016), 343· *Πανίτσας σε Λαδά* (2016), 132· *Μιχαηλίδης Ι.*, Άρθρο 983 ΚΠολΔ, σε *Απαλαγάκη*, Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας: Ερμηνεία κατ' άρθρο, τ. 2, άρθρα 591-1054, 2017⁵, 2850 επ.

⁴⁷⁵ Βλ. ενδεικτικά ΑΠ 1050/2017, ΝΟΜΟΣ' ΑΠ 1127/2017, ΝΟΜΟΣ' ΑΠ 1183/2015, ΝΟΜΟΣ' ΑΠ 1996/2014, ΝΟΜΟΣ' ΑΠ 347/2013, ΝΟΜΟΣ' ΑΠ 1162/2013, ΝΟΜΟΣ' ΜΠρ/Λαμ 329/2017, ΝΟΜΟΣ' ΜΠρ/Αθ 5034/2017, ΝΟΜΟΣ' ΜΠρ/Λαμ 104/2015, ΝΟΜΟΣ' ΜΠρ/Χαλκ 278/2014, ΕφΑΔ 2015, 268· ΜΠρ/Θεσ 1038/2013, ΕλλΔνη 2014, 569.

ΚΠολΔ, οι διατάξεις του οποίου ως γενικότερες δεν μπορούν να τις καταργήσουν⁴⁷⁶. Συμπληρωματικά εφαρμόζονται οι γενικές ρυθμίσεις των άρθρων 982 επ ΚΠολΔ, που ισχύουν άμεσα, όπου υπάρχουν κενά (άρθρα 42 § 3 και 53 § 2 ν.δ. 1923). Κύριο επιχείρημα για τη θεμελίωση της άποψης υπέρ της ισχύος των ως άνω διατάξεων αντλείται επίσης από το γράμμα της διάταξης του άρθρου 52 § 3 ΕισΝΚΠολΔ, το οποίο ορίζει ρητά ότι καταργούνται (επιλεκτικά) τα άρθρα 92 και 94 ν.δ. 1923, και το εξ'αυτής συναγόμενο ερμηνευτικό επιχείρημα της αντιδιαστολής, ότι δηλ. εκ της ρητής, επιλεκτικής κατάργησης συγκεκριμένων διατάξεων συνάγεται το συμπέρασμα περί διατήρησης των λοιπών, μη αναφερομένων ως καταργούμενων, άρθρων του κεφαλαίου Θ' του ν.δ. 1923.

Σχετικά με τις εν λόγω διατάξεις των άρθρων του ν.δ. 1923 να αναφέρουμε συνοπτικά ότι η τράπεζα αποκτά το διαζευκτικό δικαίωμα σε περίπτωση κατάσχεσης στα χέρια της ως τρίτης, όταν υποβάλλει καταφατική δήλωση κατ'άρθρ. 985 § 1 ΚΠολΔ⁴⁷⁷, είτε να καταθέσει τα κατασχεθέντα ποσά «δικαστικώς»⁴⁷⁸, στο όνομα του καθ' ου η εκτέλεση πελάτη της και δικαιούχου του λογαριασμού ή των κληρονόμων του, απαλασσομένη από κάθε ευθύνη, εξαρτώντας περαιτέρω την ανάληψή τους από απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου, εκδιδόμενη με τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, η οποία χορηγεί την άδεια για τη σχετική ανάληψη, είτε να ζητήσει από τον Πρόεδρο Πρωτοδικών την άρση της κατάσχεσης με ή και χωρίς εγγύηση. Αν πρόκειται για την Εθνική Τράπεζα, η κατάθεση των κατασχεθέντων μπορεί να γίνει στην ίδια σε ειδικό λογαριασμό καταθέσεως όψεως (άρθρα 87-89 ν.δ. 1923). Στην πράξη οι διατάξεις του ν.δ. 1923 αποδεικνύονται συχνά ανεφάρμοστες λόγω της καθυστέρησης που δημιουργείται μέσω της ανωτέρω υποχρεωτικής δικαστικής οδού, οπότε οι τράπεζες έχουν τη διακριτική ευχέρεια να επιλέξουν τη διαδικασία του ΚΠολΔ⁴⁷⁹, ως ευχερέστερη.

⁴⁷⁶ ΑΠ 1996/2014, ΝΟΜΟΣ· Γεωργιάδου σε Κουτσοιλέλο (2016), 343.

⁴⁷⁷ Σχετικά με την υποχρέωση δήλωσης της τράπεζας ως τρίτης βλ. αναλυτικά κατωτέρω κεφ. 4^ο, υπό ΙΙΙ 2.3.

⁴⁷⁸ Ως «δικαστική κατάθεση» νοείται η δικαστική παρακαταθήκη που συστήνεται στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων. ΜΠρΚορ 564/2012, ΕφΑΔ 2013, 661· Γεωργιάδου σε Κουτσοιλέλο (2016), 344.

⁴⁷⁹ Ακολουθώντας, ειδικότερα, τη διαδικασία της ΚΠολΔ 988, την οποία θα εξετάσουμε κατωτέρω.

2. Η κατάσχεση εις χείρας της Τράπεζας ως τρίτης σύμφωνα με τις διατάξεις του ΚΠολΔ

2.1. Το αναγκαίο περιεχόμενο του κατασχετηρίου εγγράφου - Τρόπος επιβολής της κατάσχεσης

Η κατάσχεση στα χέρια της τράπεζας ως τρίτης ρυθμίζεται στα άρθρα 982-991 Β ΚΠολΔ, συμπληρωματικά, ως προειπώθηκε, προς τις ειδικές διατάξεις του ν.δ. 1923. Η κατάσχεση συντελείται με την επίδοση του κατασχετηρίου στην τράπεζα ως τρίτη και στον καθ' ου η εκτέλεση οφειλέτη.

Σύμφωνα με το άρθρο 983 § 1 ΚΠολΔ, το κατασχετήριο πρέπει να περιλαμβάνει, εκτός από τα στοιχεία κάθε δικογράφου κατ' άρθρον 118 ΚΠολΔ, α) ακριβή περιγραφή του εκτελεστού τίτλου και της απαιτήσεως, βάσει των οποίων επισπεύδεται η κατάσχεση, β) το ποσό για το οποίο επιβάλλεται αυτή, γ) επιταγή προς τον τρίτο να μην καταβάλει στον καθ' ου η εκτέλεση και δ) διορισμό αντικλήτου. Θα πρέπει να γίνει δεκτό, παρά το ότι ο νόμος δεν το αναφέρει ρητά, ότι απαιτείται επιπλέον να προσδιορίζεται στο κατασχετήριο το αντικείμενο της κατάσχεσης, δηλ. η χρηματική απαίτηση και η δικαιογόνος αιτία της οφειλής, ήτοι η τραπεζική κατάθεση⁴⁸⁰. Κατά μία άποψη⁴⁸¹ αναγκαίος είναι και ο προσδιορισμός του είδους του λογαριασμού (ότι δηλ. πρόκειται για κοινό λογαριασμό), χωρίς βέβαια αναφορά και του αριθμού του ή του συνολικού ύψους της κατάθεσης, καθώς και του υποκαταστήματος όπου τηρείται ο λογαριασμός, ενώ κατά αντίθετη άποψη⁴⁸² δεν απαιτείται ειδικότερη αναφορά ούτε του είδους της κατάθεσης. Στην ειδικότερη περίπτωση του κοινού λογαριασμού, που εξετάζουμε, απαιτείται να αναφέρεται επιπλέον και ο συνολικός αριθμός των δικαιούχων του λογαριασμού ή το ανήκον στον καθ' ου η κατάσχεση μέρος, ποσοστιαία ή κλασματικά, έστω και αν δεν προσδιορίζεται συγκεκριμένα το ύψος του υπολοίπου ή του μέρους που αναλογεί στον καθ' ου, κατά τη στιγμή επιβολής της κατάσχεσης⁴⁸³. Τα αναγραφόμενα στο κατασχετήριο στοιχεία δεν τάσσονται με ποινή ακυρότητας. Συνεπώς, η παράλειψη ή η ατέλεια οποιουδήποτε από τα εν λόγω στοιχεία επιδρά ακυρωτικά μόνο με

⁴⁸⁰ ΠΠΡΠειρ 2447/2014, ΝΟΜΟΣ: Γέσιου-Φαλτσή (2001), 347· η ίδια, Δ 2002, 446· Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 143· Γεωργιάδου σε Κουτσουλέλο (2016), 343· Μιχαηλίδης, Άρθρο 983 ΚΠολΔ, σε Απαλαγάκη (2017⁵), 2844-2845.

⁴⁸¹ Γέσιου-Φαλτσή, Δ 2002, 446· Ψυχομάνης (2011), 524, σύμφωνα με τον οποίο το είδος της καταθέσεως - όψεως, ταμειυτηρίου, σε κοινό λογαριασμό κ.λπ - προσδιορίζει την ιδιαίτερη νομική της φύση και συγκεκριμενοποιεί την εξ' αυτής απορρέουσα απαίτηση, η οποία και κατασχετεί Γεωργιάδου σε Κουτσουλέλο (2016), 303.

⁴⁸² Ταμαμίδης (2005), 38 επ· Μιχαηλίδης, Άρθρο 983 ΚΠολΔ, σε Απαλαγάκη (2017⁵), 2845.

⁴⁸³ Ψυχομάνης (2011), 493.

την συνδρομή δικονομικής βλάβης⁴⁸⁴. Σε περίπτωση κατάσχεσης μελλοντικών απαιτήσεων, οι οποίες θα πρέπει να στηρίζονται σε έννομη σχέση υπαρκτή κατά το χρόνο κατάσχεσης, εν προκειμένω δηλ. σε ήδη υφιστάμενο, κατά το χρόνο επιβολής κατάσχεσης, λογαριασμό⁴⁸⁵, δεν απαιτείται ακριβής προσδιορισμός του ποσού κατά το χρόνο κατάσχεσης, γίνεται όμως ορθώς δεκτό ότι θα πρέπει να καθορίζεται συνολικά το κατασχόμενο ποσό κατ'ανώτατο όριο⁴⁸⁶.

Η επίδοση του κατασχετηρίου εγγράφου προς την τράπεζα μπορεί να γίνει οποτεδήποτε, τηρουμένων των άρθρων 122 επ ΚΠολΔ⁴⁸⁷, αποτελεί όμως αφετήριο σημείο υπολογισμού της οκταήμερης προθεσμίας του άρθρου 983 § 2 ΚΠολΔ για την υποχρέωση του κατασχόντος να επιδώσει προς τον καθ' ου η εκτέλεση το ίδιο κατασχετήριο⁴⁸⁸. Η κρατούσα άποψη⁴⁸⁹ τάσσεται υπέρ του υποστατού και της ολοκλήρωσης της κατάσχεσης με την επίδοση του κατασχετηρίου εγγράφου τόσο στην τράπεζα ως τρίτη, όσο και στον καθ' ου η εκτέλεση οφειλέτη, ώστε η έλλειψη οιασδήποτε επιδόσεως εξ'αυτών να συνεπάγεται το ανυπόστατο της επιβληθείσας κατάσχεσης⁴⁹⁰. Αν ωστόσο η κοινοποίηση προς τον καθ' ου η εκτέλεση δε λάβει χώρα εντός της προβλεπόμενης εκ του νόμου οκταήμερης προθεσμίας είναι μεν υποστατή, εν τούτοις άκυρη⁴⁹¹.

Το κατασχετήριο επιδίδεται στην έδρα της τράπεζας, ή σε οποιοδήποτε υποκατάστημά της, κατ'επιλογήν του επισπεύδοντα δανειστή, σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 983 ΚΠολΔ, η οποία προστέθηκε με το άρθρο 57 ν. 3994/2011. Με τη νομοθετική

⁴⁸⁴ ΜΠρΘεσ 30152/2002, ΝοΒ 2004, 284· *Ταμαμίδης* (2005), 33· *Μαργαρίτης Μ./Μαργαρίτη Α.*, Ερμηνεία Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας : Θεωρία - Νομολογία, τ.ΙΙ, 2012, 766 επ· *Γεωργιάδου σε Κουτσοιλέλο* (2016), 302.

⁴⁸⁵ ΕιρΛαμ 423/2015, ΝΟΜΟΣ· *Ταμαμίδης* (2005), 51-52. Ως μελλοντικές απαιτήσεις γίνονται αντιληπτές, σύμφωνα με την ΕιρΛαμ 423/2015, εκείνες, που ενώ υφίσταται η βασική έννομη σχέση που θα τις γεννήσει στο μέλλον, οι προϋποθέσεις της γενέσεώς τους δεν έχουν ακόμη ολοκληρωθεί κατά το χρόνο της κατασχεσεώς τους στα χέρια του τρίτου.

⁴⁸⁶ *Μιχαηλίδης*, Άρθρο 983 ΚΠολΔ, σε *Απαλαγάκη* (2017⁵), 2844.

⁴⁸⁷ Βλ. *Βαθρακοκόιλη*, Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας: Ερμηνευτική - Νομολογιακή Ανάλυση (κατ'άρθρο), τ. Η' (συμπληρωματικός), 2006, 1034.

⁴⁸⁸ ΕφΑθ 3060/2007, ΕλλΔνη 2007, 1709· ΕιρΛαμ 509/2014, ΝΟΜΟΣ· *Γεωργιάδου σε Κουτσοιλέλο* (2016), 304· *Μιχαηλίδης*, Άρθρο 983 ΚΠολΔ, σε *Απαλαγάκη* (2017⁵), 2848.

⁴⁸⁹ Βλ. *Γεωργιάδου σε Κουτσοιλέλο* (2016), 307, με περαιτέρω παραπομπές σε θεωρία και νομολογία (υποσημ. 134)· *Μιχαηλίδης*, Άρθρο 983 ΚΠολΔ, σε *Απαλαγάκη* (2017⁵), 2848, με περαιτέρω παραπομπές σε θεωρία και νομολογία.

⁴⁹⁰ Σύμφωνα με αντίθετη ερμηνευτική εκδοχή όμως η κοινοποίηση του κατασχετηρίου στον οφειλέτη συνιστά πρόσθετη διαδικαστική πράξη του κύρους της κατάσχεσης. Βλ. ενδεικτικά ΕφΘεσ 1189/2014, ΕλλΔνη 2014, 1454· ΕφΑθ 5494/2008, ΕΠολΔ 2010, 538· ΜΠρΡοδ 2616/2006, ΝΟΜΟΣ· *Βαθρακοκόιλη*, Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας: Ερμηνευτική - Νομολογιακή Ανάλυση (κατ'άρθρο), τ.ΣΤ', άρθρα 982-1054 και ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ του ΚΠολΔ, 1997, 74· *Καστριώτη*, Η κατάσχεσις εις χείρας τρίτου (κατά τον ΚΠολΔ), τ. 2, 2009², 23 επ.

⁴⁹¹ Η τήρηση δηλ. της οκταήμερης προθεσμίας της επίδοσης του κατασχετηρίου στον καθ' ου η εκτέλεση οφειλέτη αποτελεί προϋπόθεση του κύρους της κατάσχεσης και όχι του υποστατού της. *Γεωργιάδου σε Κουτσοιλέλο* (2016), 304· *Μιχαηλίδης*, Άρθρο 983 ΚΠολΔ, σε *Απαλαγάκη* (2017⁵), 2848.

αυτή παρέμβαση επιλύθηκε η διχογνωμία αναφορικά με το αν το κατασχετήριο έπρεπε να επιδοθεί μόνο στο κατάστημα ή υποκατάστημα που υπήρχε η κατάθεση, όπως ρητά όριζε το άρθρο 90 του ν.δ. 17.7./13.8.1923⁴⁹² (διαφορετικά η κατάσχεση εθεωρείτο ανυπόστατη⁴⁹³) ή θα μπορούσε να επιδοθεί και στην έδρα της τράπεζας, κατά τα οριζόμενα στο κοινό δίκαιο.

2.2. Συνέπειες της επιβολής κατάσχεσης

Από το χρονικό σημείο της επίδοσης του κατασχετηρίου εγγράφου από τον κατασχόντα στον καθ' ου η εκτέλεση - συνδικαιούχο του λογαριασμού απαγορεύεται, με ποινή ακυρότητας υπέρ του κατασχόντος⁴⁹⁴, κατ' άρθρ. 984 § 1 ΚΠολΔ, η διάθεση της κατασχεθείσας χρηματικής απαίτησης από τον καθ' ου η εκτέλεση. Στην έννοια της διάθεσης υπάγονται, μεταξύ άλλων, η εκχώρηση και η ενεχύραση της απαίτησης⁴⁹⁵. Στην εξετασθείσα περίπτωση του κοινού λογαριασμού η απαγόρευση αυτή καλύπτει μόνο το τμήμα της κατάθεσης για το οποίο επιβάλλεται η κατάσχεση, σύμφωνα με το τεκμήριο του άρθρου 4 ν. 5638/1932.

Η επίδοση του κατασχετηρίου στο πιστωτικό ίδρυμα - ακόμη και αν αυτό δεν επεδόθη στον οφειλέτη δικαιούχο -, κατά την πρόβλεψη του άρθρου 984 § 2 εδ. α' ΚΠολΔ, έχει ως συνέπεια την απαγόρευση εξόφλησης της κατασχεθείσας απαίτησης από το πιστωτικό ίδρυμα ή συμψηφισμού αυτής με μεταγενέστερη απαίτηση αυτού. Το τμήμα του κοινού λογαριασμού (κατ' άρθρ. 4 ν. 5638/1932) επί του οποίου επιβάλλεται κατάσχεση δεσμεύεται, με αποτέλεσμα η τράπεζα να μην μπορεί να το αποδώσει στον καθ' ου η εκτέλεση-συνδικαιούχο του λογαριασμού, εξοφλώντας έτσι την απαίτησή της κατ' αυτού. Οσον αφορά την απαγόρευση του συμψηφισμού κρίσιμο χρονικό σημείο αναδεικνύεται εκείνο της συνύπαρξης των αμοιβαίων απαιτήσεων, στο χρόνο δηλ. που συνέτρεξαν οι προϋποθέσεις του συμψηφισμού. Αυτό σημαίνει ότι είναι ανεπίτρεπτος ο συμψηφισμός εφόσον η ανταπαίτηση της τράπεζας είναι μεταγενέστερη της επιδόσεως του κατασχετηρίου. Αντίθετα η τελευταία διατηρεί το δικαίωμα να προτείνει προς συμψηφισμό ανταπαίτησή της, η οποία είχε γεννηθεί πριν το χρόνο επίδοσης του κατασχετηρίου προς αυτήν⁴⁹⁶. Η δέσμευση του λογαριασμού του οφειλέτη καταλαμβάνει μόνο το υφιστάμενο υπόλοιπο. Αν

⁴⁹² Η διάταξη αυτή καταργήθηκε πλέον δυνάμει του άρθρου 73 ν. 3994/2011.

⁴⁹³ ΑΠ 1127/2017, ΝΟΜΟΣ' ΑΠ 1004/2010, ΝοΒ 2011, 105' Καστριώτης, Δ 2007, 76 επ.

⁴⁹⁴ Πρόκειται δηλ. για σχετική ακυρότητα.

⁴⁹⁵ Βλ. σχετικά Ράμμο/Κλαμαρή/Ορφανίδη, Εγχειρίδιο Αστικού Δικονομικού Δικαίου: ενδικο μέσα - αναγκαστική εκτέλεση, 2015², 599-600' Γεωργιάδου σε Κουτσουλέλο (2016), 310.

⁴⁹⁶ Γεωργιάδου σε Κουτσουλέλο (2016), 310-311.

όμως κατάσχονται και μελλοντικές απαιτήσεις η δέσμευση καταλαμβάνει κάθε ποσό⁴⁹⁷ που κατατίθεται στο λογαριασμό του οφειλέτη συνδικαιούχου και μετά την επίδοση του κατασχετηρίου⁴⁹⁸.

2.3. Η υποχρέωση της Τράπεζας προς υποβολή δήλωσης - Ανακοπή κατά της δήλωσης

Η τράπεζα, στα χέρια της οποίας επεβλήθη η κατάσχεση ως τρίτη, υποχρεούται να προβεί εντός οκτώ (8) ημερών από την επίδοση σε αυτήν του κατασχετηρίου σε δήλωση, με το περιεχόμενο που προβλέπεται στην διάταξη του άρθρου 985 § 1 ΚΠολΔ, ενώπιον του γραμματέα του Ειρηνοδικείου της έδρας της (ΚΠολΔ 985 § 2). Οφείλει δηλ. να δηλώσει προφορικά αν υφίσταται η απαίτηση που κατασχέθηκε και αν επιβλήθηκε στα χέρια της άλλη κατάσχεση - συντηρητική ή αναγκαστική⁴⁹⁹, με μνεία του κατασχόντος και του ποσού για το οποίο αυτή επεβλήθη (ΚΠολΔ 985 § 1). Υποχρέωση της τράπεζας για υποβολή δήλωσης ιδρύεται ανεξάρτητα από την ύπαρξη ή μη της οφειλής. Θα πρέπει όμως να αφορά μόνο τις οφειλές της προς τον καθ'ου μέχρι την επιβολή της κατάσχεσης, ενώ δεν υποχρεούται σε δήλωση για τις οφειλές που γεννήθηκαν μετά από την κατάσχεση⁵⁰⁰.

Εάν η τράπεζα ως τρίτη με την δήλωσή της ομολογεί ότι υφίσταται η κατάθεση, δηλ. τα διαθέσιμα κεφάλαια στο ύψος για το οποίο έγινε η κατάσχεση, η δήλωσή της αυτή είναι καταφατική. Στη δήλωση αυτή πρέπει να προσδιορίζεται επαρκώς η αναφερόμενη στο κατασχετήριο βασική έννομη σχέση που αποτελεί τη δικαιολόγη αιτία της οφειλής, δηλ. το είδος και το ποσό της τραπεζικής κατάθεσης - όχι όμως ποσό μεγαλύτερο από αυτό που κατάσχεται -, οι τυχόν ανταπαιτήσεις που έχει η τράπεζα κατά του καθ'ου η εκτέλεση και να δηλώνεται ότι η απαίτηση δεσμεύεται και παρακρατείται υπέρ του κατασχόντος⁵⁰⁰ απαιτείται

⁴⁹⁷ Πιο ορθά, εφόσον αναφερόμαστε στον κοινό λογαριασμό, μέρος του ποσού, βάσει του τεκμηρίου του άρθρου 4 ν.5638/1932.

⁴⁹⁸ ΕφΛαμ 41/2016, ΝΟΜΟΣ.

⁴⁹⁹ Είτε αυτή επιβλήθηκε μετά την επίδοση του κατασχετηρίου στην Τράπεζα και εντός οκτώ (8) ημερών από την επίδοσή του σε αυτήν, είτε πριν από την επίδοσή του - μόνο όμως αν στην τελευταία αυτή περίπτωση επηρεάζει την αξίωση ικανοποίησης του κατασχόντος δανειστή ως προς την επάρκεια της κατασχεθείσας απαίτησης. Ετσι δε δηλώνονται π.χ. κατασχέσεις που έχουν αρθεί ή τελεσιδικώς ακυρωθεί. *Γεωργιάδου σε Κουτσουλέλο (2016)*, 315· *Μιχαηλίδης*, Άρθρο 985 ΚΠολΔ, σε *Απαλαγάκη*, (2017⁵), 2866.

⁵⁰⁰ *Χαμηλοθώρης/Κλουκίνας Χ./Κλουκίνας Θ.*, Δίκαιο αναγκαστικής εκτέλεσης: Κατάσχεση: θεωρία, νομολογία, υποδείγματα, τ.3, 2007, 153,156. Η σχετική υποχρέωση υπάρχει και επί άκυρης κατάσχεσης, δεδομένου ότι μέχρι να ακυρωθεί η κατάσχεση παράγει τα αποτελέσματά της, όχι όμως και επί ανυπόστατης κατάσχεσης. *Χαμηλοθώρης/Κλουκίνας Χ./Κλουκίνας Θ.* (2007), 153· *Γεωργιάδου σε Κουτσουλέλο (2016)*, 314.

δηλ. η δήλωση να είναι σαφής και ορισμένη⁵⁰¹. Όταν η κατάσχεση αφορά και μελλοντικές απαιτήσεις του καθ'ού η εκτέλεση, η δήλωση του πιστωτικού ιδρύματος θα πρέπει να ανταποκρίνεται και σε μεταγενέστερα της ημερομηνίας επίδοσης του κατασχετηρίου δεδομένα. Ετσι, απαιτήσεις που εμφανίζονται μετά την κοινοποίηση του κατασχετηρίου και μέχρι την υποβολή της δήλωσης πρέπει να περιλαμβάνονται στην τελευταία, εφόσον η έννομη σχέση ήταν γεννημένη ήδη κατά τον χρόνο κοινοποίησης του κατασχετηρίου⁵⁰². Θα πρέπει ετσι να παρέχεται η διαβεβαίωση ότι η τράπεζα θα παρακρατήσει ό,τι τυχόν προκύψει στο μέλλον υπέρ του καθ'ού η εκτέλεση από τη μνημονευόμενη στο κατασχετήριο έννομη σχέση⁵⁰³. Μια τέτοια δήλωση (αφορώσα μελλοντική ή υπό αίρεση απαίτηση [π.χ. προθεσμιακή κατάθεση]) πρέπει να θεωρηθεί ως καταφατική, παρότι δεν παρέχει αμέσως εκτελεστικότητα⁵⁰⁴, καθώς μπορεί να εκτελεστεί αργότερα με τη συνδρομή των προϋποθέσεων των άρθρων 915, 916 και 921 § 4 ΚΠολΔ⁵⁰⁵.

Μετά την πάροδο οκτώ (8) ημερών (ή τριάντα [30] αν ο καθ'ού η εκτέλεση είναι κάτοικος αλλοδαπής, ή άγνωστης διαμονής) από την καταφατική δήλωση της τράπεζας, η οποία αποτελεί τίτλο εκτελεστό κατ'αυτής (ΚΠολΔ 989), η τελευταία, εφόσον το ποσό της κατάθεσης επαρκεί για την ικανοποίηση του δανειστή, οφείλει να καταβάλει στον επισπεύδοντα το ποσό για το οποίο έγινε η κατάσχεση (ΚΠολΔ 988 § 1 εδ. α')⁵⁰⁶. Βεβαίως, η τράπεζα έχει το διαζευκτικό δικαίωμα να παρακαταθέσει αυτό «δικαστικώς», είτε να ζητήσει από τον Πρόεδρο Πρωτοδικών την άρση της κατάσχεσης, με ή χωρίς εγγύηση, βάσει των άρθρων 87 επ ν.δ. 1923, ως αναφέρθηκε ανωτέρω. Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 988 § 1, 989 και 990 ΚΠολΔ προκύπτει ότι η εκ μέρους της τράπεζας ως τρίτης εμπρόθεσμη υποβολή καταφατικής δηλώσεως και η πάροδος της ως άνω προθεσμίας των οκτώ (ή τριάντα, κατά περίπτωση) ημερών συνεπάγεται την αυτοδίκαιη εκ του νόμου εκχώρηση στον κατασχόντα του ποσού της καταθέσεως που κατασχέθηκε⁵⁰⁷. Εάν παρέλθει η ανωτέρω οκταήμερη (ή τριάντα ημερών αντίστοιχα) προθεσμία και η τράπεζα δεν καταβάλλει απευθείας στον επισπεύδοντα το κατασχεθέν χρηματικό ποσό, ή δεν καταθέσει αυτό στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, καθίσταται η ίδια οφειλέτης του κατασχόντος δανειστή και υποχρεούται σε άμεση καταβολή του κατασχεθέντος ποσού, ο δε

⁵⁰¹ Χαμηλοθώρης/Κλουκίνας Χ./Κλουκίνας Θ. (2007), 156-157· Γεωργιάδου σε Κουτσοιέλο (2016), 318,319,343.

⁵⁰² ΕφΛαμ 41/2016, ΝΟΜΟΣ.

⁵⁰³ ΑΠ 1297/2011, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1540/2000, ΤΝΠ ΔΣΑ.

⁵⁰⁴ Εφόσον δεν προκύπτει απ' αυτήν βέβαιη και εκκαθαρισμένη απαίτηση.

⁵⁰⁵ ΠΠρΠειρ 2447/2014, ΝΟΜΟΣ, με παραπομπή σε ΑΠ 1540/2000, ΤΝΠ ΔΣΑ.

⁵⁰⁶ Εάν η απαίτηση δεν επαρκεί για την ικανοποίηση των δανειστών η τράπεζα οφείλει να κάνει δημόσια κατάθεση για να ακολουθήσει η διανομή από συμβολαιογράφο (ΚΠολΔ 988 § 1 εδ.β).

⁵⁰⁷ Βλ. ενδεικτικά ΑΠ 1540/2000, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΟΛΑΠ 3/1993, ΝοΒ 1995, 223· ΕφΑθ 1073/2015, ΕφΑΔ 2016, 321· ΜΠρΚορ 564/2012, ΕφΑΔ 2013, 661.

κατασχών δύναται να επισπεύσει, με βάση τη θετική δήλωση, αναγκαστική εκτέλεση σε βάρος της περιουσίας της (ΚΠολΔ 989)⁵⁰⁸.

Αν η απαίτηση δεν υπάρχει ή πρόκειται για απαίτηση ακατάσχετη, το πιστωτικό ίδρυμα πρέπει να προβεί σε αντίστοιχη αρνητική δήλωση, με την οποία εξομοιώνεται και η παράλειψη δήλωσης (ΚΠολΔ 985 § 3 εδ. α')⁵⁰⁹. Στη δήλωσή του αυτή οφείλει να περιλάβει όλα τα πραγματικά περιστατικά, των οποίων η παράλειψη ή η ανακρίβεια θα είναι δυνατόν να προξενήσει ζημία στον επισπεύδοντα δανειστή⁵¹⁰. Εάν η οφειλή της τράπεζας προς τον καθ' ου έχει με οποιονδήποτε τρόπο αποσβεσθεί (π.χ. συμψηφισμός) ή έπαυσε να υπάρχει (π.χ. εκχώρηση) κατά τον χρόνο επιδόσεως σε αυτήν του κατασχετηρίου, η τράπεζα οφείλει να συνοδεύσει την άρνησή της με τα θεμελιούντα την απόσβεση και γενικώς την κατάργηση πραγματικά περιστατικά⁵¹¹, προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος να θεωρηθεί ανακριβής⁵¹² η δήλωση και να εγερθεί δικαίωμα αποζημίωσης του κατασχόντος, κατ' άρθρ. 985 § 3 εδ. β' ΚΠολΔ⁵¹³, εφόσον το ζημιόγONO αυτό γεγονός της ανακρίβειας της δήλωσης σχετίζεται αιτιωδώς με ζημία του κατασχόντος⁵¹⁴.

Κατά της (ρητής ή σιωπηρής) αρνητικής δήλωσης ή της παράλειψης της δήλωσης της τράπεζας ως τρίτης ασκείται, κατά τους ορισμούς του άρθρου 986 ΚΠολΔ, ανακοπή⁵¹⁵, με την οποία παρέχεται στον κατασχόντα το δικαίωμα να αμφισβητήσει την ειλικρίνεια της δήλωσης του τράπεζας και να επιδιώξει την καταδίκη αυτής στην καταβολή του κατασχεθέντος ποσού, θεωρώντας αυτήν ως οφειλέτιδα του κατασχεμένου⁵¹⁶. Αντικείμενο της ανακοπής και της σχετικής δίκης μεταξύ κατασχόντος και τράπεζας είναι η έναντι αυτής

⁵⁰⁸ Γεωργιάδου σε Κουτσοιλέλο (2016), 346, με παραπομπή στην ΜΠρΚορ 564/2012, ΕφΑΔ 2013, 661.

⁵⁰⁹ ΑΠ 1065/2009, ΕΠολΔ 2010, 60· ΠΠρΠειρ 3563/2014, ΝΟΜΟΣ· Γεωργιάδου σε Κουτσοιλέλο (2016), 323.

⁵¹⁰ ΕιρΑθ 529/2013, ΤΝΠ ΔΣΑ· Γεωργιάδου σε Κουτσοιλέλο (2016), 323.

⁵¹¹ Χαμηλοθώρης/Κλουκίνας Χ./Κλουκίνας Θ. (2007), 157· Γεωργιάδου σε Κουτσοιλέλο (2016), 323-324.

⁵¹² Ανακριβής είναι η δήλωση που δεν ανταποκρίνεται στην αλήθεια αναφορικά με την κατασχεθείσα απαίτηση και γενικώς στις σχέσεις του τρίτου με τον καθ' ου η κατάσχεση. Η ανακρίβεια μπορεί να συνίσταται, είτε στην απόκρυψη της ύπαρξης της οφειλής, είτε στην παράλειψη ή εσφαλμένη έκθεση ορισμένου περιστατικού, που ασκεί επιρροή στην οφειλή του. Γεωργιάδου σε Κουτσοιλέλο (2016), 325-326.

⁵¹³ Αξίωση αποζημίωσης γεννάται, κατά την ίδια διάταξη, και στην περίπτωση παράλειψης υποβολής δήλωσης. Η αποζημίωση επιδιώκεται με αυτοτελή αγωγή, στην οποία εφαρμόζονται οι κοινές δικονομικές διατάξεις (ΕιρΑθ 5139/2015, ΝΟΜΟΣ), παραδεκτά όμως σωρεύεται στο δικόγραφο της ανακοπής του άρθρου 986 ΚΠολΔ (ΕφΑθ 1050/2008, ΕλλΔνη 2008, 850).

⁵¹⁴ ΕφΑθ 5193/2004, ΕλλΔνη 2005, 218· ΜΠρΑθ 2247/2017, ΝΟΜΟΣ.

⁵¹⁵ Η ανακοπή της ΚΠολΔ 986, η οποία ασκείται εντός 30 ημερών από τη δήλωση, αποτελεί μορφή ανακοπής των άρθρων 583 επ ΚΠολΔ. ΑΠ 1065/2009, ΕΠολΔ 2010, 60.

⁵¹⁶ ΑΠ 1065/2009, ΕΠολΔ 2010, 60· ΜΠρΑθ 2247/2017, ΝΟΜΟΣ· Γεωργιάδου σε Κουτσοιλέλο (2016), 346.

απαίτηση του καθ' ου η κατάσχεση⁵¹⁷, ώστε να διαπιστωθεί αν η τράπεζα είναι ή όχι, και με ποιους περιορισμούς (αίρεση κ.λπ), οφειλέτιδα του οφειλέτη του κατάσχοντος⁵¹⁸.

2.4. Το κατασχετό καταθέσεως στον λογαριασμό της οποίας εισήχθησαν ακατάσχετες απαιτήσεις

Στο άρθρο 982 § 2 ΚΠολΔ καθιερώνονται εξαιρέσεις από τον κανόνα του επιτρεπτού της αναγκαστικής κατάσχεσης εις χείρας τρίτου. Της κατάσχεσης εξαιρούνται, μεταξύ άλλων, κατά την ΚΠολΔ 982 § 2 περ.δ', οι απαιτήσεις μισθών, συντάξεων, ασφαλιστικών παροχών, με τους προβλεπόμενους στη συγκεκριμένη διάταξη περιορισμούς⁵¹⁹. Σχετικά με το δημιουργούμενο ζήτημα εάν οι ως άνω απαιτήσεις παραμένουν ακατάσχετες όταν εισέρχονται σε τραπεζικό λογαριασμό η παρ. 3 του άρθρου 982 ΚΠολΔ, όπως προστέθηκε με το άρθρο 3 ν. 3714/2008, ορίζει ότι τα ποσά των απαιτήσεων από μισθούς, συντάξεις και ασφαλιστικές παροχές εξαιρούνται της κατάσχεσης και όταν η καταβολή τους γίνεται με κατάθεση σε τραπεζικό λογαριασμό του οφειλέτη σε πιστωτικό ίδρυμα, με την προϋπόθεση βέβαια το υπόλοιπο που παρουσιάζει ο λογαριασμός να μην υπερβαίνει το ποσό της εξαιρούμενης από την κατάσχεση απαίτησης κατά το χρονικό διάστημα από την επιβολή της κατάσχεσης έως την επομένη ημέρα της καταβολής⁵²⁰. Συμπληρωματικά, το άρθρο 20 ν. 4161/2013 ορίζει ότι απαιτήσεις από καταθέσεις σε πιστωτικά ιδρύματα είναι ακατάσχετες μέχρι του ποσού των χιλίων πεντακοσίων (1500) ευρώ και των δύο χιλιάδων (2000) ευρώ στην περίπτωση του κοινού λογαριασμού. Από το ως ανω ακατάσχετο εξαιρείται το Δημόσιο ως δανειστής, για το οποίο ισχύουν οι διατάξεις του άρθρου 31 ν.δ. 356/1974 (ΚΕΔΕ), στις οποίες θα αναφερθούμε κατωτέρω⁵²¹.

⁵¹⁷ ΑΠ 1065/2009, ΕΠολΔ 2010, 60.

⁵¹⁸ ΜΠρΑθ 2247/2017, ΝΟΜΟΣ.

⁵¹⁹ Το άρθρο 982 § 2 περ. δ' ΚΠολΔ ορίζει ότι: «εξαιρούνται από την κατάσχεση απαιτήσεις μισθών, συντάξεων ή ασφαλιστικών παροχών, εκτός αν πρόκειται να ικανοποιηθεί απαίτηση για διατροφή που στηρίζεται στο νόμο ή σε διάταξη τελευταίας βούλησης ή για συνεισφορά στις ανάγκες της οικογένειας, οπότε επιτρέπεται να γίνει κατάσχεση έως το μισό, αφού ληφθούν υπόψη τα ποσά που εισπράττει ο υπόχρεος, το μέγεθος των υποχρεώσεων που του δημιουργεί ο γάμος του για αντιμετώπιση των οικογενειακών αναγκών και ο αριθμός των δικαιούχων».

⁵²⁰ Πριν την προσθήκη της παρ. 3 του άρθρου 982 ΚΠολΔ, ακόμα και η απευθείας πίστωση του μισθού σε κοινό λογαριασμό είχε ως συνέπεια την αποβολή οποιουδήποτε προηγούμενου χαρακτήρα του ως ακατάσχετου, καθόσον η πίστωση αυτή αποκτούσε το χαρακτήρα απλής τραπεζικής κατάθεσης που ήταν κατά το νόμο κατασχετή. ΠΠρΑθ 914/2014, ΝΟΜΟΣ.

⁵²¹ Βλ. κεφ.4^ο, υπό ΙΙΙ 3.

3. Η κατάσχεση εις χείρας της Τράπεζας ως τρίτης με επισπεύδοντα δανειστή το Δημόσιο

Το Δημόσιο μπορεί να επιδιώξει, όπως και κάθε ιδιώτης, την ικανοποίηση των χρηματικών απαιτήσεών του με τη διαδικασία της κατάσχεσης εις χείρας πιστωτικού ιδρύματος ως τρίτου, η οποία αποτελεί αναγκαστικό μέτρο διοικητικής εκτέλεσης και ρυθμίζεται ειδικά από τα άρθρα 30-34 του Κώδικα Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων (ν.δ. 356/1974). Οπου ο ΚΕΔΕ παρουσιάζει κενά στις ρυθμίσεις του τυγχάνουν εφαρμογής οι γενικές διατάξεις του ΚΠολΔ, σύμφωνα με το άρθρο 89 αυτού, για να ρυθμίσουν μη καλυπτόμενες περιπτώσεις.

Η κατάσχεση⁵²² διενεργείται βάσει κατασχετηρίου εγγράφου, το οποίο εκδίδει ο Προϊστάμενος της επισπεύδουσας αρμόδιας ΔΟΥ και το οποίο πρέπει να περιέχει, πλέον των στοιχείων του άρθρου 30 § 1 ΚΕΔΕ⁵²³ και του τίτλου που στηρίζεται, συνοπτικά αλλά με τρόπο σαφή, την έννομη σχέση, η οποία αποτελεί την παραγωγό (δικαιογόνο) αιτία της οφειλής της Τράπεζας ως τρίτης^{524, 525}. Το στοιχείο αυτό, αν και δεν αναφέρεται στο άρθρο 30 ΚΕΔΕ - ούτε στη γενική διάταξη της ΚΠολΔ 983 -, είναι αναγκαίο, διότι διαφορετικά καθίσταται δυσχερής η δήλωση της Τράπεζας και ο προσδιορισμός της απαίτησης της οποίας επιδιώκεται η κατάσχεση⁵²⁶. Αν λείπει κάποιο από τα ως άνω στοιχεία, τότε υπάρχει ακυρότητα, η οποία αν προξένησε βλάβη, μπορεί να προταθεί με την ανακοπή του άρθρου 75 ΚΕΔΕ⁵²⁷. Με το ίδιο κατασχετήριο μπορεί να επιβάλλεται κατάσχεση σε περισσότερους οφειλέτες και στην περίπτωση αυτή επισυνάπτεται για τον κάθε οφειλέτη πίνακας, στον οποίο αναφέρεται το ποσό και το είδος της οφειλής, καθώς και ο αριθμός και η χρονολογία βεβαιώσεως της (άρθρο 30Α § 1 εδ. α' και β' ΚΕΔΕ).

Η κατάσχεση συντελείται με την επίδοση του κατασχετηρίου είτε στο κεντρικό κατάστημα, είτε σε οποιοδήποτε υποκατάστημα του πιστωτικού ιδρύματος (άρθρο 30Α § 1

⁵²² Η οποία προϋποθέτει α) ύπαρξη χρηματικής απαίτησης του Δημοσίου κατά του οφειλέτη, ταμειακά βεβαιωμένης και ληξιπρόθεσμης (άρθρο 5 ΚΕΔΕ) και β) ύπαρξη νόμιμου τίτλου (άρθρο 2 § 2 ΚΕΔΕ).

⁵²³ Το κατασχετήριο πρέπει να περιλαμβάνει κατ'ελάχιστον, σύμφωνα με το άρθρο 30 § 1 ΚΕΔΕ, α) το ονοματεπώνυμο και το πατρώνυμο οφειλέτη, β) το ονοματεπώνυμο του τρίτου (εν προκειμένω την επωνυμία του πιστωτικού ιδρύματος) στα χέρια του οποίου επιβάλλεται η κατάσχεση, γ) το ποσό για το οποίο επιβάλλεται η κατάσχεση, δ) πίνακα χρεών του οφειλέτη και ε) χρονολογία και υπογραφή του προϊσταμένου της αρμόδιας ΔΟΥ.

⁵²⁴ Όπως ακριβώς στην κατάσχεση εις χείρας της τράπεζας ως τρίτης με επισπεύδοντα ιδιωτή (κεφ. 4^ο, υπό III 2.1).

⁵²⁵ ΑΠ 432/2017, ΝΟΜΟΣ' ΑΠ 1162/2013, ΝΟΜΟΣ' ΕφΑθ 6239/2010, ΝΟΜΟΣ.

⁵²⁶ ΕφΑθ 1073/2015, ΕφΑΔ 2016, 321' *Γέροντας/Ψάλτης*, Ερμηνεία ΚΕΔΕ (Ν.Δ. 356/1974 και η ανακοπή του ΚΔΔ, άρθρα 216-230), 2016³, 414, με περαιτέρω παραπομπές σε νομολογία.

⁵²⁷ *Γέροντας/Ψάλτης* (2016³), 414.

εδ. α' ΚΕΔΕ⁵²⁸). Με την ως άνω διάταξη παραμερίζεται το άρθρο 90 ν.δ. 17.7./13.8.1923, που όριζε ότι η επίδοση του κατασχετηρίου εγγράφου πρέπει να γίνεται στο διευθυντή του καταστήματος ή του υποκαταστήματος, όπου τηρείται ο λογαριασμός του οφειλέτη⁵²⁹.

Σημαντική απόκλιση από τις διατάξεις του ΚΠολΔ εισάγει το άρθρο 30 § 1 ΚΕΔΕ, σύμφωνα με το οποίο το κατασχετήριο δεν επιδίδεται στον καθ' ου η εκτέλεση οφειλέτη, παρά μόνο στο πιστωτικό ίδρυμα. Αμφισβήτηση έχει εκφρασθεί από τη θεωρία σχετικά με την συνταγματικότητα της ανωτέρω διάταξης⁵³⁰. Η μάλλον κρατούσα ωστόσο άποψη στη νομολογία τάσσεται υπέρ της συνταγματικότητας της ρυθμίσεως. Έτσι, ενώ το ΣτΕ⁵³¹ με την υπ' αριθμ. 366/2014⁵³² απόφασή του έκρινε αντισυνταγματική την συγκεκριμένη ρύθμιση ως αντικείμενη στη διάταξη του άρθρου 20 § 1 Σ, καθώς ο οφειλέτης στερείται τη δυνατότητα να αμυνθεί νομικά⁵³³, η μεταγενέστερη ΣτΕ 2080/2014⁵³⁴ έκρινε⁵³⁵ ότι η διάταξη του άρθρου 30 § 1 ΚΕΔΕ δεν παραβιάζει την διάταξη του άρθρου 20 § 1 Σ, αφού καθιερύεται στο νόμο πλήρες και αποτελεσματικό σύστημα έννομης προστασίας του οφειλέτη του Δημοσίου, καθώς ο οφειλέτης δύναται να ασκεί κατά των πράξεων της διαδικασίας κατασχέσεως, που εκ των υστέρων πληροφορείται, την ανακοπή των άρθρων 217 ΚΔΔ και 73 § 2 ΚΕΔΕ για την περίπτωση αρξάμενης εκτελέσεως, αλλά και την αναστολή εκτελέσεως του άρθρου 228 ΚΔΔ⁵³⁶. Υπέρ της συνταγματικότητας της ρυθμίσεως τάχθηκε και η ΑΠ 432/2017⁵³⁷.

Από την ημέρα κοινοποίησης του κατασχετηρίου εγγράφου στην τράπεζα επέρχονται οι έννομες συνέπειες της κατάσχεσης, οπότε η τελευταία κωλύεται να αποδώσει στον

⁵²⁸ Το οποίο προστέθηκε με το άρθρο 67 § 2 ν. 3842/2010. Η ως άνω διάταξη βρίσκεται στην ίδια κατεύθυνση με τη διάταξη του άρθρου 983 § 4 ΚΠολΔ.

⁵²⁹ Βλ. σχετικά *Μιχαηλίδη σε Απαλαγάκη* (2017⁵), 2852· για αντικάτασταση του άρθρου 90 ν.δ. 1923, από το άρθρο 30Α § 1 ΚΕΔΕ κάνουν λόγο και οι *Γέροντας/Ψάλτης* (2016³), 442-443.

⁵³⁰ *Πανούσης*, Αντισυνταγματικότητα της διατάξεως του άρθρου 30 § 1 του ΝΔ 356/74 (ΚΕΔΕ), που προβλέπει ότι η υπό του Διευθυντού του Δημοσίου Ταμείου κατάσχεση εις χείρας τρίτου δεν κοινοποιείται στον οφειλέτη - ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ επί της υπ' αριθμ. 2080/2014 αποφάσεως του Στ' τμήματος του ΣτΕ (7μελούς), Δ.Ε.Ν. 2015, 1· *Γέροντας/Ψάλτης* (2016³), 421 επ.

⁵³¹ Στ' τμήμα, πενταμελής σύνθεση.

⁵³² ΔΕΕ 2014, 743.

⁵³³ Διότι, σύμφωνα με την απόφαση «η παράλειψη αυτή έχει ως συνέπεια ο οφειλέτης να μη λαμβάνει γνώση ή να λαμβάνει καθυστερημένα γνώση της εις βάρος του επισπευδόμενης αναγκαστικής εκτελέσεως, με αποτέλεσμα να μη μπορεί να αμυνθεί αποτελεσματικώς προ της ολοκληρώσεως της εκτελεστικής διαδικασίας, λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα είτε για την ακύρωση είτε για την αναστολή της πράξεως εκτελέσεως».

⁵³⁴ Αρμ 2014, 1420.

⁵³⁵ Η ΣτΕ 2080/2014 εκδόθηκε από την επταμελή σύνθεση του Στ' τμήματος του ΣτΕ, κατόπιν παραπομπής με την ΣτΕ 366/2014, λόγω της σπουδαιότητας του ζητήματος.

⁵³⁶ Κατά την απόφαση, ενδεχόμενη κοινοποίηση του κατασχετηρίου στον οφειλέτη - που μπορεί να προηγηθεί της κοινοποίησής του στην τράπεζα, οπότε και δε δεσμεύεται η τελευταία προς μη απόδοση των χρημάτων στον οφειλέτη -, ή τυχόν ακυρότητες της κοινοποίησής στον τρίτο θα είχε ως αποτέλεσμα να μπορεί να προβεί ο οφειλέτης σε ανάληψη των χρημάτων από το λογαριασμό του και να ματαιωθεί έτσι η είσπραξη τους από το Δημόσιο.

⁵³⁷ ΝΟΜΟΣ.

οφειλέτη του δημοσίου τα κατασχεθέντα χρήματα⁵³⁸ ή να προβεί σε συμψηφισμό με ανταπαιτήσεις της που προέκυψαν μετά την κοινοποίηση του κατασχετηρίου. Και στις δυο αυτές περιπτώσεις τα αποτελέσματα της κατάσχεσης επέρχονται αυτοδίκαια και χωρεί αναγκαστική εκχώρηση υπέρ του Δημοσίου (άρθρο 30 § 3 ΚΕΔΕ)⁵³⁹.

Η τράπεζα προσκαλείται εντός οκτώ (8) εργασίμων ημερών από την επίδοση του κατασχετηρίου να υποβάλει δήλωση σχετικά με το αν έχει στα χέρια της την κατασχεθείσα χρηματική απαίτηση⁵⁴⁰, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 32 ΚΕΔΕ⁵⁴¹. Η δήλωση του πιστωτικού ιδρύματος γίνεται κοινή για όλους τους οφειλέτες του κατασχετηρίου και συνοδεύεται από παραστατικό κίνησης του τραπεζικού λογαριασμού του κάθε οφειλέτη για διάστημα τουλάχιστον πέντε (5) ημερών πριν την ημερομηνία επίδοσης του κατασχετηρίου και μιας (1) ημέρας μετά από αυτή (άρθρο 30 Α § 1 εδ. γ' ΚΕΔΕ). Εάν δεν υποβληθεί (η δήλωση) επέρχονται αυτομάτως οι έννομες συνέπειες του άρθρου 33 ΚΕΔΕ και η τράπεζα, ως τρίτη, λογίζεται οφειλέτης του Δημοσίου για το σύνολο της απαίτησης, για την οποία επιβλήθηκε η κατάσχεση, εκτός αν αποδείξει ότι δεν οφείλει στον καθ' ου ή ότι η οφειλή της είναι μικρότερη από την απαίτηση του Δημοσίου, οπότε απαλλάσσεται ή ευθύνεται μέχρι του ύψους της οφειλής της, κατά περίπτωση. Εάν το κατασχετήριο είναι άκυρο το πιστωτικό ίδρυμα παραλείποντας την υποβολή της δήλωσης του άρθρου 32 δεν καθίσταται από αυτό και μόνο οφειλέτης του Δημοσίου, αφού βασική προϋπόθεση του τεκμηρίου που δημιουργείται από τη μη εμπρόθεσμη δήλωση οφειλής του και των από αυτή συνεπειών είναι η ύπαρξη έγκυρης κατάσχεσης⁵⁴².

Όσα αναφορά κατασχέσεις απαιτήσεων εις χείρας πιστωτικών ιδρυμάτων, το άρθρο 30B § 1 ΚΕΔΕ έχει εισάγει μια ιδιαιτερότητα ως προς την κοινοποίηση του κατασχετηρίου και της δήλωσης του άρθρου 32, διαδικασία η οποία υπερισχύει της αντίστοιχης του άρθρου 30 Α και η οποία απλοποιεί τη διαδικασία της κατάσχεσης υπέρ του Δημοσίου. Συγκεκριμένα ορίζει ότι «οι κοινοποιήσεις τόσο του κατασχετηρίου όσο και της δηλώσεως του άρθρου 32 με το απαραίτητο παραστατικό ενεργούνται μέσω μοναδικών διαμετακομιστικών κόμβων ηλεκτρονικής διασύνδεσης και επικοινωνίας, οι οποίοι συνδέονται μεταξύ τους κατά τρόπο ασφαλή και ορίζονται από κοινού από το Ελληνικό Δημόσιο και όλα τα εγκατεστημένα στη

⁵³⁸ Οποιαδήποτε καταβολή του κατασχεθέντος ποσού σε αυτόν θεωρείται ανίσχυρη. *Γέροντας/Ψάλτης* (2016³), 418.

⁵³⁹ Βλ. σχετικά *Γέροντα/Ψάλτη* (2016³), 415, 418.

⁵⁴⁰ Σχετικά με την υποχρέωση υποβολής της δήλωσης (καταφατικής-αρνητικής) και το περιεχόμενο αυτής ισχύουν όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω για τον ΚΠολΔ (κεφ. 4^ο, υπό ΙΙΙ 2.3).

⁵⁴¹ Η δήλωση υποβάλλεται είτε γραπτώς με αναφορά επιδιδόμενη με δικαστικό επιμελητή στον Προϊστάμενο της ΔΟΥ που εξέδωσε το κατασχετήριο έγγραφο, είτε προφορικώς ενώπιον του Ειρηνοδίκη της εδρας του ν.π. της τράπεζας, ο οποίος συντάσσει σε απλό χαρτί έκθεση που αποστέλλει στον Προϊστάμενο της ΔΟΥ εντός 24 ωρών (άρθρο 32 ΚΕΔΕ).

⁵⁴² ΑΠ 1162/2013, ΝΟΜΟΣ *Γέροντας/Ψάλτης* (2016³), 414.

χώρα πιστωτικά ιδρύματα... Η κοινοποίηση του κατασχετηρίου θεωρείται ότι συντελέστηκε κατά την ημερομηνία και ώρα αποστολής της ηλεκτρονικής βεβαίωσης παραλαβής του από το πιστωτικό ίδρυμα, μέσω του διαμετακομιστικού κόμβου που δηλώθηκε από αυτό, ενώ η επίδοση της δήλωσης του άρθρου 32 θεωρείται ότι συντελέστηκε κατά την ημερομηνία και ώρα αποστολής της ηλεκτρονικής βεβαίωσης παραλαβής της, μέσω του διαμετακομιστικού κόμβου που δηλώθηκε από το Ελληνικό Δημόσιο»⁵⁴³.

Εντός δέκα (10) ημερών από την υποβολή της δήλωσης το πιστωτικό ίδρυμα υποχρεούται να αποδώσει τα κατασχεθέντα ποσά είτε στο λογαριασμό του Ελληνικού Δημοσίου που τηρείται στην Τράπεζα της Ελλάδος, είτε στην υπηρεσία που επέβαλε την κατάσχεση (άρθρο 30 Β § 2 ΚΕΔΕ).

Οι ρυθμίσεις του ΚΕΔΕ σχετικά με τις ακατάσχετες απαιτήσεις που κατατίθενται σε τραπεζικό λογαριασμό παρουσιάζουν ορισμένες αποκλίσεις σε σχέση με τις διατάξεις του ΚΠολΔ. Ειδικότερα με το άρθρο 31 § 1 περ. ε' ΚΕΔΕ⁵⁴⁴ καθιερώνεται το ακατάσχετο μισθών, συντάξεων και κάθε είδους ασφαλιστικών βοηθημάτων που καταβάλλονται περιοδικά για χρέη προς το Δημόσιο (και νομικά πρόσωπα υπέρ των οποίων εφαρμόζονται οι διατάξεις του ΚΕΔΕ) στο ποσό των χιλίων (1000) ευρώ μηνιαίως, στις περιπτώσεις δε που υπερβαίνει το ποσό αυτό επιτρέπεται κατάσχεση επί του ½ του υπερβάλλοντος ποσού των χιλίων (1000) ευρώ και μέχρι του ποσού χιλίων πεντακοσίων (1500) ευρώ, καθώς και επί του συνόλου του υπερβάλλοντος ποσού των χιλίων πεντακοσίων (1500) ευρώ. Καταθέσεις δε, οι οποίες δεν προέρχονται από μισθό, σύνταξη ή ασφαλιστικό βοήθημα, σε πιστωτικά ιδρύματα σε ατομικό ή κοινό λογαριασμό είναι ακατάσχετες μέχρι του ποσού των χιλίων διακοσίων πενήντα (1250) ευρώ, με απαραίτητη βεβαία προϋπόθεση την γνωστοποίηση από το φυσικό πρόσωπο ενός μοναδικού λογαριασμού με υποβολή ηλεκτρονικής δήλωσης στο πληροφοριακό σύστημα της φορολογικής διοίκησης (άρθρο 31 § 2 ΚΕΔΕ).

IV. Το ζήτημα του συμψηφισμού

Ο μονομερής ή αναγκαστικός συμψηφισμός ρυθμίζεται από τα άρθρα 440 επ ΑΚ. Επιφέρει, σύμφωνα με τις διατάξεις αυτές, απόσβεση των μεταξύ δύο προσώπων αμοιβαίων απαιτήσεων, για την έκταση βεβαίως στην οποία αυτές αλληλοκαλύπτονται, εφόσον είναι ομοειδείς κατ' αντικείμενο και ληξιπρόθεσμες (ΑΚ 440). Μάλιστα, συγκαταλέγεται μεταξύ των γεγονότων που ενεργούν αντικειμενικώς (ΑΚ 491), επέρχεται με άλλα λόγια στην προκείμενη

⁵⁴³ Αναλυτικά για τη ανωτέρω διαδικασία κοινοποίησης του κατασχετηρίου και της δήλωσης του άρθρου 32 ΚΕΔΕ βλ. *Γέροντα/Ψάλη* (2016³), 450 επ.

⁵⁴⁴ Όπως αυτό τροποποιήθηκε με το άρθρο 2 παρ. 8 υποπαρ. Δ1 ν. 4336/2015.

περίπτωση του κοινού λογαριασμού απαλλαγή της τράπεζας έναντι του συνόλου των συνδικαιούχων.

Το δικαίωμα της τράπεζας να προβαίνει σε συμψηφισμό των απαιτήσεών της δεν αμφισβητείται. Διχογνωμία υπάρχει όμως ως προς την έκτασή του, εάν δηλαδή υφίσταται μόνον έως του ορίου μέχρι το οποίο είναι δυνατή και η κατάσχεση, ως προς την οποία καθιερώνεται αμάχητο τεκμήριο ότι η κατάθεση ανήκει σε όλους κατ' ίσα μέρη (άρθρο 4 ν. 5638/1932), ή εάν θα πρέπει να γίνει δεκτό δικαίωμα της τράπεζας, στην οποία τηρείται η κατάθεση, να προχωρεί σε συμψηφισμό σε όλη την έκταση της κατάθεσης του κοινού λογαριασμού.

Κατά την κρατούσα στη νομολογία⁵⁴⁵ άποψη η διάταξη του άρθρου 4 ν. 5638/1932 αναφέρεται αποκλειστικά στην περίπτωση κατά την οποία δανειστής ενός εκ των περισσοτέρων συνδικαιούχων επιβάλλει κατάσχεση εις χείρας της τράπεζας ως τρίτης και δεν αναφέρεται στην περίπτωση κατά την οποία η τράπεζα, στην οποία έγινε η κατάθεση σε κοινό λογαριασμό, προτείνει σε συμψηφισμό ανταπαίτησή της που έχει κατά του ενός εκ των συνδικαιούχων, αφού ο συμψηφισμός, όπως και η καταβολή, ενεργεί αντικειμενικώς (ΑΚ 491) ως προς το αποσβεστικό αποτέλεσμα της εις ολόκληρον ενοχής.

Κατά την κρατούσα όμως στη θεωρία⁵⁴⁶ άποψη, με την οποία στοιχίζεται, μικρό τμήμα της νομολογίας⁵⁴⁷, το δικαίωμα συμψηφισμού απαίτησης της τράπεζας με απαίτηση συνδικαιούχου κοινού λογαριασμού περιορίζεται μέχρι το ύψος που θα ήταν δυνατή και η κατάσχεσή του από έναν τρίτο δανειστή, μέχρι την έκταση που ορίζει δηλαδή το άρθρο 4 ν. 5683/1932, εφόσον οι τραπεζικές καταθέσεις σε κοινό λογαριασμό παραμένουν μερικώς ακατάσχετες, λόγω του αμάχητου τεκμηρίου που το άρθρο τούτο θεσπίζει. Κρίσιμη είναι εν προκειμένω η διάταξη της ΑΚ 451, σύμφωνα με την οποία απαγορεύεται ο συμψηφισμός μιας ακατάσχετης απαίτησης. Εφόσον ο εν λόγω δανειστής δεν επιτρέπεται να κατάσχει το μέρος της καταθέσεως που αναλογεί στους λοιπούς συνδικαιούχους του κοινού λογαριασμού, δεν μπορεί ούτε να συμψηφίσει την απαίτησή του προς την απαίτηση αυτών κατά της Τράπεζας, κατά την ΑΚ 451, γιατί με την πρόταση συμψηφισμού θα επιτύγχανε

⁵⁴⁵ Βλ. ενδεικτικά ΑΠ 1812/2007, ΤΝΠ ΔΣΑ' ΕφΘεσ 702/2005, Αρμ 2006, 1226' ΕφΔωδ 287/1996, ΕπισκεΔ 1997, 652' ΠΠρΑθ 2893/2015, ΝΟΜΟΣ' ΠΠρΘεσ 24377/2003, Αρμ 2004, 1282' ΜΠρΑθ 2321/2017, ΝΟΜΟΣ' ΜΠρΘεσ 17669/2015, ΕφΑΔ 2015, 1127' ΜΠρΘεσ 8588/2012, Αρμ 2013, 262' ΕιρΑθ 2622/2013, ΝΟΜΟΣ.

⁵⁴⁶ Παμπούκης Κ., Παρατηρήσεις στην ΕφΘεσ 3918/1996, ΕπισκεΔ 1997, 463' ο ίδιος, Εισαγωγικό σημείωμα στην ΕφΔωδ 287/1996, ΕπισκεΔ 1997, 653' Μητροπούλου (2002), 124-125' Πελλένη-Παπαγεωργίου (2005), 141' Ψυχομάνης (2011), 494' Χατζημιχαήλ, Παρατηρήσεις στην ΕφΘεσ 681/2006: Η δυνατότητα αναλογικής ισχύος του τεκμηρίου του άρθρου 4 του ν.5638/1932 «περί καταθέσεως σε κοινό λογαριασμό» στις περιπτώσεις αναγκαστικού και συμβατικού ή εκουσιου συμψηφισμού, Αρμ 2006, 1234 επ' Πανίτσας σε Λαδά (2016), 128' Μικρουλέα σε Ρόκα Ν./Γκόρτσο/Μικρουλέα/Λιβαδά (2016³), 546.

⁵⁴⁷ ΑΠ 785/1999, ΕΕμπΔ 1999, 477' ΕφΘεσ 3918/1996, ΕπισκεΔ 1997, 456.

από άλλη οδό το αποτέλεσμα της κατασχέσεως, αφού η πρόταση συμψηφισμού επιφέρει απόσβεση των απαιτήσεων (άρθρο 441 ΑΚ)⁵⁴⁸.

Τα ως άνω αφορούν την περίπτωση του μονομερούς ή αναγκαστικού συμψηφισμού, που επέρχεται, όπως ειπώθηκε, κατά τους όρους των άρθρων 440 επ ΑΚ. Βάσει της αρχής της ελευθερίας των συμβάσεων (ΑΚ 361) όμως είναι δυνατό να συμφωνηθεί μεταξύ των συμβαλλομένων μερών - πιστωτικού ιδρύματος και συνδικαιούχων του κοινού λογαριασμού - ο λεγόμενος συμβατικός ή εκούσιος συμψηφισμός. Μπορεί δηλ. να παρέχεται με όρο (με τη μορφή ΓΟΣ) στη σύμβαση κατάθεσης το δικαίωμα στην τράπεζα να προβαίνει, χωρίς προηγούμενη κοινοποίηση της δήλωσης βουλήσεώς της στον αντισυμβαλλόμενο προς τον οποίον απευθύνεται, σε μονομερή συμψηφισμό, ο οποίος εκτείνεται στο σύνολο της απαιτήσεως στον κοινό λογαριασμό, αναπτύσσοντας έτσι αντικειμενική ενέργεια. Το περιεχόμενο μιας τέτοιας συμβάσεως, που είναι έγκυρη, καθόσον δεν αντιβαίνει σε απαγορευτική διάταξη του νόμου ή στα χρηστά ήθη (ΑΚ 174, 178), καθορίζουν ελεύθερα τα μέρη, τα οποία μπορούν να συμφωνήσουν τον συμψηφισμό των μεταξύ τους υφισταμένων απαιτήσεων και χωρίς να συντρέχουν οι όροι του νόμου, δηλαδή χωρίς οι αμοιβαίες απαιτήσεις να είναι ληξιπρόθεσμες και ομοειδείς και χωρίς να απαιτείται πρόταση συμψηφισμού, με δήλωση του ενός συμβαλλομένου προς τον άλλον⁵⁴⁹.

⁵⁴⁸ ΑΠ 785/1999, ΕΕμπΔ 1999, 477.

⁵⁴⁹ ΑΠ 769/2004, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 313/1999, ΝΟΜΟΣ· ΠΠρΑθ 2893/2015, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΑθ 2321/2017, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΘεσ 17669/2015, ΕφΑΔ 2015, 1127· ΜΠρΘεσ 8588/2012, Αρμ 2013, 262· ΕιρΑθ 2622/2013, ΝΟΜΟΣ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΕΙΔΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ Ν. 5638/1932

I. Φορολογικά ζητήματα

1. Η απαλλαγή της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό από κάθε φόρο κληρονομίας ή άλλο τέλος

Όπως ειπώθηκε και στην αρχή της παρούσας εργασίας⁵⁵⁰, ένα από τα βασικότερα πλεονεκτήματα της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό, στον οποίο έχει τεθεί ο όρος του άρθρου 2 § 1 ν. 5638/1932, είναι ότι το περιεχόμενο στους επιζώντες δικαιούχους ποσό κατάθεσης είναι ελεύθερο από κάθε φόρο κληρονομίας ή άλλο τέλος (άρθρο 2 § 2 εδ. α' ν. 5638/1932). Η φορολογική αυτή απαλλαγή ωστόσο δεν επεκτείνεται και στους κληρονόμους του τελευταίου απομείναντος δικαιούχου (άρθρο 2 § 2 εδ. β' ν. 5638/1932).

Η φορολογική απαλλαγή του ν. 5638/1932 συμπεριελήφθη στο άρθρο 25 § 2 περ. γ' ν. 2961/2001, με τίτλο: «Κύρωση του Κώδικα Διατάξεων Φορολογίας Κληρονομιών, Δωρεών, Γονικών Παροχών, Προικίων και Κερδών από Τυχερά Παίγνια», κωδικοποίηση της υφιστάμενης μέχρι τότε νομοθεσίας φορολογίας κληρονομιών, στο οποίο ορίζεται ότι: *«Απαλλάσσονται από το φόρο (κληρονομιών)... γ) Η χρηματική κατάθεση σε τράπεζα σε ανοικτό λογαριασμό στο όνομα δύο ή περισσοτέρων από κοινού (Compte Joint, Joint Account) κατά τις διατάξεις του ν. 5638/1932 (ΦΕΚ 307 Α), στην οποία έχει τεθεί ο πρόσθετος όρος ότι με το θάνατο οποιουδήποτε δικαιούχου η κατάθεση και ο λογαριασμός αυτής περιέρχεται αυτοδίκαια στους λοιπούς επιζώντες μέχρι τον τελευταίο από αυτούς. Η απαλλαγή αυτή ισχύει και σε κοινούς λογαριασμούς με προθεσμία ή ταμιευτηρίου με προειδοποίηση και σε κοινούς λογαριασμούς σε συνάλλαγμα ή σε συνάλλαγμα και δραχμές με προθεσμία ή ταμιευτηρίου με προειδοποίηση μόνιμων κατοίκων της αλλοδαπής ή αυτών με συνδικαιούχους μόνιμους κατοίκους της ημεδαπής. Αντίθετα η απαλλαγή αυτή δεν επεκτείνεται στους κληρονόμους του τελευταίου απομείναντος δικαιούχου. Οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται ανάλογα και σε μερίδα αμοιβαίου κεφαλαίου».*

Πρόκειται για μια εξαιρετική απαλλαγή από τον γενικό κανόνα της υποχρέωσης καταβολής φόρου για απόκτηση περιουσιακών στοιχείων αιτία θανάτου, η οποία επιβάλλεται από την διάταξη του άρθρου 1 ν. 2961/2001, με χρόνο γένεσης της φορολογικής υποχρέωσης του αποκτώντος τον χρόνο θανάτου του κληρονομούμενου. Η νομοθετική αυτή πρόβλεψη έχει την έννοια ότι η ενάσκηση του ενοχικού δικαιώματος της ανάληψης από οποιοδήποτε επιζώντα δικαιούχο δεν θα φορολογηθεί στα πλαίσια της φορολογίας

⁵⁵⁰ Βλ. Εισαγωγή, υπό II.

κληρονομιών, αφού ο κοινός λογαριασμός δεν ανήκει στην κληρονομιαία περιουσία του θανόντος⁵⁵¹. Η θεσπιζόμενη δηλ. με το άρθρο 2 § 2 ν. 5638/1932 απαλλαγή από κάθε φόρο κληρονομιάς παρίσταται ως αυτόθροη συνέπεια του ακληρονόμητου της επίμαχης απαιτήσεως⁵⁵². Οι καταθέσεις σε κοινό λογαριασμό δεν απαλλάσσονται ωστόσο «άνευ ετέρου» από το φόρο κληρονομιών, παρά μόνο αν έχει τεθεί σε αυτές ο πρόσθετος όρος του άρθρου 2 ν. 5638/1932⁵⁵³.

Λαμβανομένου υπόψη ότι η χρηματική κατάθεση σε κοινό λογαριασμό είναι γνήσια σύμβαση υπέρ τρίτου⁵⁵⁴, καθίσταται προφανές ότι από αυτή γεννιέται ίδιο, άμεσο και αυτοτελές δικαίωμα του τρίτου (συνδικαιούχου του λογαριασμού) να απαιτήσει από την τράπεζα την παροχή (το ποσό της κατάθεσης εν προκειμένω)⁵⁵⁵ και αυτή έχει την υποχρέωση να την εκπληρώσει. Ετσι, στην περίπτωση που στην σύμβαση αυτή προστέθηκε ο όρος ότι ο τρίτος συνδικαιούχος θα λάβει το ποσό της κατάθεσης μετά το θάνατο του καταθέτη συνδικαιούχου (άρθρο 2 § 1 ν. 5638/1932)⁵⁵⁶, ο τρίτος (ο επιζών συνδικαιούχος) δε θεωρείται ότι λαμβάνει από την κληρονομία του δέκτη της υπόσχεσης (καταθέτη) και συνεπώς το ληφθέν χρηματικό ποσό δεν υπολογίζεται για την εξεύρεση του οφειλομένου φόρου κληρονομιάς⁵⁵⁷.

Επισημαίνεται ότι οι συνδικαιούχοι κοινών λογαριασμών του ν. 5638/1932 και μεν δεν υπόκεινται σε φόρο κληρονομιάς, δεν απαλλάσσονται όμως από την υποχρέωση υποβολής της σχετικής δήλωσης, ως συνάγεται από τη διάταξη της ΠΟΛ 1274/30.11.2001 αρ. 2 § 2, σύμφωνα με την οποία *«Οι δηλώσεις φορολογίας κληρονομιών και δωρεών - γονικών παροχών υποβάλλονται σε κάθε περίπτωση υποχρέωσης υποβολής δήλωσης, ανεξάρτητα από το αντικείμενο φορολογίας»*, σε συνδυασμό με την εξ'αντιδιαστολής ερμηνεία του άρθρου 61 § 10 ν. 2961/2001, που ορίζει ότι *«Δεν έχουν υποχρέωση να υποβάλλουν δήλωση τα νομικά πρόσωπα...»*. Δήλωση πρέπει να υποβάλλεται τόσο για τις κτήσεις για τις οποίες οφείλεται φόρος, όσο και για εκείνες για τις οποίες προβλέπεται απαλλαγή απ' τον οικείο φόρο, ως προκύπτει από την ΠΟΛ 1274/30.11.2001 αρ. 2 § 2. Τα δε πρόσωπα που απαλλάσσονται από την υποχρέωση υποβολής δήλωσης (ανεξαρτήτως

⁵⁵¹ Βλ. γνμδ Νομ. Δ/σης Υπ. Οικ. 17/1987 και 775/1984, <http://www.nsk.gr> γνμδ ΝΣΚ 64/2000, <http://www.nsk.gr>.

⁵⁵² Παπανικολάου, ΧρΙΔ 2017, 82.

⁵⁵³ Στυλιανίδου, Κληρονομική διαδοχή - Τρόπος φορολογίας κατάθεσης σε περίπτωση θανάτου συνδικαιούχου σε κοινό λογαριασμό αλλοδαπού τραπεζικού ιδρύματος, ΔΕΕ 2013, 312.

⁵⁵⁴ Βλ. κεφ. 1^ο, υπό II 1.2.2.

⁵⁵⁵ Το κατατεθέν ποσό δεν περιέρχεται πρώτα στην περιουσία του καταθέτη συνδικαιούχου (δέκτη της υπόσχεσης) και αργότερα - μέσω αυτής - στην περιουσία του τρίτου.

⁵⁵⁶ Πρόκειται για σύμβαση υπέρ τρίτου για την περίπτωση θανάτου.

⁵⁵⁷ Βλ. Υπ. Οικ. ΠΟΛ.124/8.4.1987, κατόπιν γνμδ. Νομ. Δ/σης Υπ. Οικ. 17/1987, ΔΦΝ 1987, 530 επ.

του αν θα επιβληθεί φόρος) προσδιορίζονται περιοριστικά στο άρθρο 61 § 10 ν. 2961/2001, στο οποίο δεν περιλαμβάνονται οι συνδικαιούχοι κοινών τραπεζικών λογαριασμών⁵⁵⁸.

Μετά το θάνατο και του τελευταίου συνδικαιούχου το ποσό του κοινού λογαριασμού περιέρχεται στους κληρονόμους του, οι οποίοι υποχρεούνται να καταβάλουν φόρο κληρονομίας για το ποσό αυτό, αφού η φορολογική απαλλαγή του άρθρου 2 § 2 εδ. α' ν. 5638/1932 δεν επεκτείνεται και σε αυτούς, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 2 § 2 εδ. β' ν. 5638/1932, διότι με το θάνατο του προτελευταίου των συνδικαιούχων ο λογαριασμός παύει να είναι κοινός και καθίσταται προσωπικός.

Η απαλλαγή του άρθρου 2 § 2 εδ' α' καλύπτει μόνο το φόρο κληρονομιών, δοθέντος ότι οι διατάξεις του άρθρου 43 ν. 2961/2001, που αναφέρονται στις απαλλαγές από το φόρο των δωρεών, αν και παραπέμπουν σε αρκετές από τις απαλλακτικές του φόρου κληρονομιών διατάξεις του άρθρου 25 ν. 2961/2001, επεκτείνοντάς τες έτσι και στο φόρο δωρεών, δεν καλύπτουν την προμνησθείσα απαλλακτική διάταξη του άρθρου 25 § 2 περ. γ⁵⁵⁹. Για το λόγο αυτό έχει γίνει δεκτό από τη Διοίκηση ότι η ανάληψη χρηματικού ποσού από συνδικαιούχο κοινού λογαριασμού, ο οποίος δεν είχε καταθέσει σε αυτόν χρήματα, ζώντος του πραγματικού καταθέτη, αποτελεί άτυπη δωρεά, κατά την έννοια του άρθρου 34 Α § 1 β' ν. 2961/2001, για την οποία οφείλεται φόρος δωρεάς⁵⁶⁰. Η φορολογική αρχή έχει το βάρος απόδειξης για την ύπαρξη άτυπης δωρεάς, οπότε πρέπει να αποδείξει ότι ο συνδικαιούχος που ανέλαβε τα χρήματα από τον κοινό λογαριασμό δεν είχε

⁵⁵⁸ Βλ. σχετικά *Δαλιάνη*, Λογ. 2017, 923-924.

⁵⁵⁹ *Φωτόπουλος*, Φορολογία κληρονομιών, δωρεών και γονικών παροχών, τ.2, 2013⁵, 1159, με περαιτέρω παραπομπή σε γνμδ. Νομ. Δ/νσης Υπ. Οικ. 17/1987.

⁵⁶⁰ Βλ. Υπ. Οικ. ΠΟΛ 124/8.4.1987, ΔΦΝ 1987, 530 επ, σύμφωνα με την οποία: «Και βεβαίως ο φορολογικός νόμος διατηρεί την απαλλαγή από το φόρο κληρονομιών της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό ν. 5638/1932 (άρθρο 124 ν.δ. 118/1973) σε περίπτωση θανάτου κάποιου δικαιούχου.... όμως - παράλληλα - με ρητή αυτού διάταξη (άρθρο 34 § 1B) χαρακτηρίζει ως δωρεά κάθε μεταβίβαση, παροχή ή παραχώρηση οποιουδήποτε περιουσιακού στοιχείου που γίνεται «χωρίς αντάλλαγμα», υποδηλώνοντας έτσι, με τη διατύπωση αυτή, την ύπαρξη στο δωρητή πρόθεσης δώρησης (ANIMUS DONANDI) και ταυτίζοντας την έννοια της δωρεάς με εκείνη του αστικού δικαίου, με μοναδική διαφορά ότι φορολογικώς εξομοιώνεται προς δωρεά και η «άτυπη» παραχώρηση, εφόσον γίνεται χωρίς αντάλλαγμα (ΣΤΕ 1969/1955), έστω και αν ακόμη δεν συντρέχει πρόθεση δωρεάς...Συνεπώς, ενώ κατά το αστικό δίκαιο ο δικαιούχος τρίτος, στο όνομα του οποίου έγινε η χρηματική κατάθεση από το δέκτη της υπόσχεσης, νομιμοποιείται στην ανάληψη αυτής και απαλλάσσεται του φόρου σε περίπτωση θανάτου αυτού (δέκτη), κατά το φορολογικό νόμο, ως αναγκαστικό δίκαιο, είναι σύννομη η έρευνα της υποκείμενης σχέσης, άλλως της νομικής αιτίας στην οποία στηρίζεται η πραγματοποιούμενη με τη σύμβαση υπέρ τρίτου επίδοση του δέκτη της υπόσχεσης (καταθέτη) προς τον τρίτο και η υπαγωγή της στον οικείο φόρο, στις περιπτώσεις ανάληψης από τον τρίτο και διάθεσης για απόκτηση ακινήτου ζώντος του καταθέτη, γιατί - διαφορετικά - θα δινόταν η δυνατότητα για ευθεία καταστρατήγηση των διατάξεων περί φορολογίας των δωρεών και εξ αυτού και εκείνων περί φορολογίας των κληρονομιών... Η εσωτερική αυτή σχέση αποτελεί αναμφισβήτητα δωρεά στην περίπτωση που ο πατέρας καταθέτει χρήματα σε κοινό λογαριασμό με δικαιούχους τον εαυτό του και το ανήλικο και χωρίς προσόδους τέκνο του και τούτο αναλαμβάνει χρήματα από τον κοινό λογαριασμό και διενεργεί αγορά ακινήτου πριν από το θάνατο του πατέρα του - καταθέτη». Στην υποχρέωση καταβολής φόρου δωρεάς σε περίπτωση κατά την οποία γίνεται χρήση ποσού κοινού λογαριασμού από συνδικαιούχο, ο οποίος δεν κατέθεσε χρήματα στο λογαριασμό, αναφέρεται και η Υπ.Οικ. ΠΟΛ 1033/21.2.2013 § 24.

πραγματοποιήσει κατάθεση ανάλογου ποσού με το αναληφθέν στον λογαριασμό αυτόν, είτε κατά το άνοιγμά του, είτε μεταγενέστερα⁵⁶¹.

2. Το ζήτημα της (ορθής) κατανομής της προσαύξησης περιουσίας σε περίπτωση δικαιούχων κοινών τραπεζικών λογαριασμών

Η διάταξη του άρθρου 48 § 3 εδ. β' ν. 2238/1994, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 15 § 3 ν. 3888/2010, ορίζει ότι: « Σε προσαύξηση περιουσίας που προέρχεται από άγνωστη ή μη διαρκή ή μη σταθερή πηγή ή αιτία, ο φορολογούμενος μπορεί να κληθεί να αποδείξει είτε την πραγματική πηγή ή αιτία προέλευσής της είτε ότι φορολογείται από άλλες διατάξεις είτε ότι απαλλάσσεται από το φόρο με ειδική διάταξη, προκειμένου αυτό να μην φορολογηθεί ως εισόδημα από υπηρεσίες ελευθερίων επαγγελματιών της χρήσης κατά την οποία επήλθε η προσαύξηση». Ο φορολογικός δηλ. νομοθέτης προβλέπει την υπαγωγή σε φόρο εισοδήματος από ελεύθεριο επάγγελμα οποιασδήποτε «μη δικαιολογημένης» προσαύξησης του ενεργητικού της περιουσίας του φορολογούμενου, δηλ. οποιασδήποτε προσαύξησης περιουσίας, για την οποία ο τελευταίος δεν προσκομίζει τα απαιτούμενα στοιχεία, προκειμένου να αποδειχθεί η προέλευση και η νόμιμη φορολόγηση ή η απαλλαγή της από το φόρο. Από το περιεχόμενο της διάταξης του άρθρου 15 § 3 ν. 3888/2010 προκύπτει ότι η Φορολογική Διοίκηση βαρύνεται με την εξακρίβωση της ύπαρξης περιουσιακής προσαύξησης, ο δε φορολογούμενος με την απόδειξη της πραγματικής πηγής και γενικά της προέλευσης της διαπιστωθείσας προσαύξησης της περιουσίας, της φορολόγησης από άλλες διατάξεις ή της νόμιμης απαλλαγής από το φόρο⁵⁶². Ειδικότερα, υποστηρίζεται ότι η Φορολογική Διοίκηση - και όχι ο φορολογούμενος - φέρει το βάρος απόδειξης του χρόνου γένεσης και του ακριβούς ποσού της προσαύξησης περιουσίας του φορολογούμενου⁵⁶³.

Ένα ζήτημα που έχει απασχολήσει τη νομική επιστήμη είναι αυτό της κατανομής της προσαύξησης περιουσίας μεταξύ συνδικαιούχων κοινών λογαριασμών, κυρίως διότι οι ελεγκτικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομικών, ελλείπει, μέχρι πρότινος, σχετικής εγκυκλίου διαταγής, προέβαιναν χωρίς τεκμηρίωση στον καταλογισμό στον ελεγχόμενο ολόκληρου του ποσού της χρηματικής κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό, παρότι ο ίδιος δεν

⁵⁶¹ Φωτόπουλος (2013⁵), 966, 1159-1160.

⁵⁶² Έτσι οι: ΔΕΦΑΘ 843/2016, ΝΟΜΟΣ ΔΕΦΑΘ 3983/2105, ΝΟΜΟΣ Νιάσσου, Οι αποφάσεις - σταθμοί για την προσαύξηση περιουσίας από το 2015 μέχρι σήμερα, Λογ. 2017, 537.

⁵⁶³ Βλ. Παπαδημητρίου Σ./Μηλιαράκη Κ., Νομικά ζητήματα κατά την ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων με τις οποίες επιβάλλεται φόρος εισοδήματος στη μη δικαιολογημένη ή από άγνωστη πηγή και αιτία προερχόμενη, προσαύξησης περιουσίας - Με αφορμή την έκδοση των με αριθμούς 2828/2015, 2829/2015 και 2885/2015 αποφάσεων του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, ΔΕΕ 2015, 847 Παππά Κ., Προσαύξηση περιουσίας, Λογ. 2016, 139 Σγούρογλου, Η προσαύξηση περιουσίας ως εισόδημα, ΔΔίκη 2016, 163.

ήταν αποκλειστικός δικαιούχος αυτού, αλλά συνδικαιούχος. Η περιουσιακή προσαύξηση των συνδικαιούχων τεκμαίρεται από την αναντιστοιχία των συνολικά δηλωθέντων εισοδημάτων τους με ποσά που αυτοί διατηρούν σε κοινό τραπεζικό τους λογαριασμό ή έχουν κατά καιρούς εμβάσει στο εξωτερικό.

Επί του θέματος εξεδόθη η ερμηνευτική Πολυγραφημένη Υπουργική Εγκύκλιος (ΠΟΛ) 1228/2014⁵⁶⁴, η οποία είναι δεσμευτική, σύμφωνα με το άρθρο 9 § 2 ν. 4174/2013, για την Φορολογική Διοίκηση, που καλείται να την εφαρμόζει σε όλες τις σχετικές περιπτώσεις, κατά τις οποίες διαπιστώνει την ύπαρξη προσαύξησης περιουσίας, τεκμαιρόμενης δια της υπάρξεως χρηματικής καταθέσεως σε κοινό τραπεζικό λογαριασμό. Στην ως άνω εγκύκλιο ορίζεται ότι: «Σε περιπτώσεις αποστολών εμβασμάτων που πραγματοποιούνται από κοινούς λογαριασμούς πρέπει να γίνεται καταρχήν ισομερής επιμερισμός αυτών μεταξύ των συνδικαιούχων του λογαριασμού προέλευσης του εμβάσματος. Σημειώνεται ότι στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να εκδίδεται εντολή ελέγχου σε όλα τα πρόσωπα του κοινού λογαριασμού και εφόσον συμμετέχει ανήλικος έχουν εφαρμογή και οι διατάξεις του άρθρου 5 ν. 2238/1994, όπως ίσχυαν. Σε περίπτωση που ο ελεγχόμενος επικαλείται διαφορετική αναλογία των χρηματικών αυτών ποσών οφείλει να αποδείξει με κάθε πρόσφορο μέσο τον ισχυρισμό του. Επί αμφισβήτησης του ισχυρισμού του ελεγχόμενου από τη φορολογική αρχή η ίδια οφείλει να αιτιολογήσει την αναλογία που αυτή επικαλείται, εάν αυτή είναι διαφορετική του ισομερούς επιμερισμού. Η αιτιολόγηση αυτή πρέπει να είναι ειδική και εμπειριστατωμένη (σχετ. διατ. άρθρ. 28 και 64 ν. 4174/2013)»⁵⁶⁵.

Κατά τα ανωτέρω, τεκμαίρεται καταρχήν ισομερής επιμερισμός μεταξύ των συνδικαιούχων. Το τεκμήριο αυτό δύναται ασφαλώς να ανατραπεί είτε από τον ελεγχόμενο φορολογούμενο, είτε από την ελεγκτική αρχή, οι οποίοι φέρουν και το σχετικό βάρος απόδειξης με κάθε νόμιμο μέσο.

Η ως άνω θέση της Διοίκησης υιοθετήθηκε και από την ΔΕφΑΘ 2885/2015⁵⁶⁶, που αποτέλεσε απόφαση - οδηγό σε σχέση με τη μεταχείριση εμβασμάτων προερχόμενα από κοινούς λογαριασμούς. Η εν λόγω απόφαση, ερμηνεύοντας τις διατάξεις του άρθρου 1 ν. 5638/1932, σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 411, 489, 490, 491 και 493 ΑΚ,

⁵⁶⁴ Λογ. 2015, 52 επ. Η ΠΟΛ 1228/2014 εκδόθηκε από τη Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων με σκοπό την παροχή πρόσθετων οδηγιών στο πλαίσιο χειρισμού των υποθέσεων φορολογουμένων που απέστειλαν εμβάσματα στο εξωτερικό κατά τα έτη 2009-2011.

⁵⁶⁵ Σε καταρχήν επιμερισμό του ποσού του εμβάσματος ισομερώς στους συνδικαιούχους του κοινού λογαριασμού και απόδειξη με κάθε νόμιμο μέσο από τον φορολογούμενο τυχόν διαφορετικής αναλογίας που αυτός επικαλείται αναφέρεται και η προγενέστερη ΠΟΛ 1033/2013 (παρ. 18 αυτής), εκδοθείσα από τη Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων, με τον ίδιο ακριβώς σκοπό με την ΠΟΛ 1228/2014.

⁵⁶⁶ ΝΟΜΟΣ.

έκρινε ότι σε περιπτώσεις αποστολής εμβασμάτων που πραγματοποιούνται από κοινούς λογαριασμούς πρέπει, καταρχήν, να γίνεται ισομερής επιμερισμός αυτών μεταξύ των συνδικαιούχων του λογαριασμού προέλευσης του εμβάσματος, σε περίπτωση δε που ο ελεγχόμενος επικαλείται διαφορετική αναλογία των χρηματικών αυτών ποσών, η οποία εξικνείται μέχρι του σημείου ότι τα χρήματα δεν ανήκαν πράγματι σε αυτόν, οφείλει να αποδείξει με κάθε πρόσφορο μέσο τον ισχυρισμό του⁵⁶⁷.

Η ανωτέρω θέση της Διοίκησης και η κρίση της ΔΕφΑθ 2885/2015⁵⁶⁸ έχουν ωστόσο αμφισβητηθεί από ορισμένους θεωρητικούς⁵⁶⁹, οι οποίοι υποστηρίζουν ότι το τεκμήριο της ισομερούς κατανομής της χρηματικής κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό ισχύει μόνο μεταξύ των συνδικαιούχων και όχι μεταξύ συνδικαιούχων και τρίτων (π.χ. της Φορολογικής Διοίκησης). Σύμφωνα με την άποψη αυτή, η νομοθεσία και η νομολογία, ως προς τους τρίτους, ουδόλως καθιερώνουν τεκμήριο ισομερούς κατανομής χρηματικών ποσών κατατεθειμένων σε κοινό τραπεζικό λογαριασμό μεταξύ των δικαιούχων και μόνο κατ'εξάιρεση, σε περίπτωση κατάσχεσης χρημάτων σε κοινό λογαριασμό, καθιερώνεται τεκμήριο - και μάλιστα αμάχητο - ισομερούς κατανομής των χρημάτων μεταξύ όλων των συνδικαιούχων. Αλλωστε, σύμφωνα με την ίδια γνώμη, και στο πεδίο του φορολογικού δικαίου αναφορικά με τον προσδιορισμό του ακριβούς ύψους της προσαύξησης περιουσίας, που αναλογεί σε κάθε συνδικαιούχο κοινού λογαριασμού, ομοίως δεν υφίσταται ρητή νομοθετική διάταξη, η οποία να καθιερώνει τεκμήριο κυριότητας χρημάτων, η θέσπιση της οποίας άλλωστε θα ήταν επιβεβλημένη, στο βαθμό κατά τον οποίο με μια τέτοια διάταξη ουσιαστικά καθορίζεται η φορολογητέα ύλη, επί της οποίας και επιβάλλεται ο φόρος, σύμφωνα με το άρθρο 78 § 4 Σ, μη αρκούσης απλής Υπουργικής Απόφασης.

Συνακόλουθα, κατά την ως άνω άποψη, η φορολογική αρχή, η οποία, κατ'άρθρον 15 § 3 ν. 3888/2010, βαρύνεται με την απόδειξη υπάρξεως προσαύξησης περιουσίας, εφόσον η εν λόγω προσαύξηση αφορά σε χρήματα που κατατίθενται σε κοινό λογαριασμό, φέρει το βάρος απόδειξης προσδιορισμού αιτιολογημένα, με χρήση πρόσφορων κριτηρίων και όχι συμπερασματικά ή με πιθανολόγηση ή με τη χρήση γενικών κριτηρίων, του ακριβούς

⁵⁶⁷ Το δικαστήριο εν προκειμένω έκρινε ότι: «Και ναι μεν...σε περιπτώσεις αποστολής εμβασμάτων που πραγματοποιούνται από κοινούς λογαριασμούς, γίνεται, κατ'αρχήν, ισομερής επιμερισμός αυτών μεταξύ των συνδικαιούχων του λογαριασμού προέλευσης του εμβάσματος, όμως, εν προκειμένω, ο προσφεύγων απέδειξε ότι τα κατατεθέντα στον ως άνω κοινό λογαριασμό της BANK χρήματα, από τον οποίο εστάλησαν τα εμβάσματα, ανήκαν στη μητέρα του. Ενόψει όλων των ανωτέρω, μη νόμιμα ο έλεγχος υπήγαγε σε φορολόγηση, ως εισόδημα από υπηρεσίες ελευθερίων επαγγελματιών της παρ. 3 του άρθρου 48 του ν. 2238/1994, κατ'εφαρμογήν της παρ. 3 του άρθρου 15 του ν. 3888/2010, το ως άνω συνολικό ποσό εμβασμάτων...., θεωρώντας ότι μέσω της μεταφοράς αυτής χρημάτων στο εξωτερικό επήλθε προσαύξηση της περιουσίας του προσφεύγοντος από άγνωστη πηγή....».

⁵⁶⁸ ΝΟΜΟΣ.

⁵⁶⁹ Παπαδημητρίου Σ./Μηλιαράκης Κ., ΔΕΕ 2015, 848 επ.

ποσού της προσαύξησης περιουσίας, το οποίο ανήκει σε κάθε συνδικαιούχο λογαριασμού. Παρά ωστόσο την αμφισβήτηση της ορθότητας του ισομερούς καταμερισμού ποσού περιουσιακής προσαύξησης σε κοινό λογαριασμό, στην πράξη η φορολογική αρχή, εφαρμόζοντας την προαναφερθείσα ερμηνευτική εγκύκλιο του Υπουργείου Οικονομικών, κατανέμει ισομερώς μεταξύ των συνδικαιούχων το κατατεθέν στον κοινό λογαριασμό ποσό της προσαύξησης.

Σε περίπτωση που διαπιστωθεί από την φορολογική αρχή η ύπαρξη ποσού σε κοινό τραπεζικό λογαριασμό και αντίστοιχου εμβάσματος, το οποίο δεν καλύπτεται από τα δηλωθέντα εισοδήματα του ελεγχόμενου συνδικαιούχου, ούτε από άλλη συγκεκριμένη και αρκούντως τεκμηριωμένη πηγή ή αιτία, ο τελευταίος, κατόπιν κλήσης του από τη Διοίκηση για παροχή σχετικών πληροφοριών, θα πρέπει, βάσει της διάταξης του άρθρου 15 § 3 ν. 3888/2010, να αποδείξει ότι το πραγματικά αναλογούν σε αυτόν ποσοστό της κατάθεσης προέρχεται από κάποια άλλη, μη περιλαμβανόμενη στη δήλωσή του φορολογίας εισοδήματος, αλλά κατ' αρχήν νόμιμη, πηγή ή αιτία (που μπορεί και να γεννά φορολογική υποχρέωση, με βάση διατάξεις της φορολογικής νομοθεσίας διαφορετικές από εκείνες της φορολογίας εισοδήματος), ή ότι συνιστά απαλλασσόμενο του φόρου εισόδημα, βαρυνόμενος με την απόδειξη της συνδρομής των όρων της σχετικής φοροαπαλλαγής, προκειμένου να μη φορολογηθεί το κατατεθέν ποσό ως εισόδημα προερχόμενο από άσκηση ελευθέρου επαγγέλματος, εφόσον η κατάθεση έχει πραγματοποιηθεί μετά την 30.09.2010 (ημερομηνία έναρξη ισχύος του ν. 3888/2010). Διχογνωμία όμως υφίσταται σχετικά με το επιτρεπτό της αναδρομικής εφαρμογής της ρύθμισης του άρθρου 15 § 3 ν. 3888/2010 και πριν την ημερομηνία ισχύος του ν. 3888/2010.

Η πλειοψηφία της θεωρίας⁵⁷⁰ και τμήμα της νομολογίας⁵⁷¹ τάσσεται υπέρ της μη αναδρομικής ισχύος της προαναφερθείσας διατάξεως σε χρόνο προ του ορισθέντος στο νόμο (30.09.2010), με το επιχείρημα ότι η εν λόγω διάταξη διευρύνει τη φορολογητέα ύλη, προβλέπεται την επιβολή φόρου επί προσόδου μη φέρουσας τα εννοιολογικά χαρακτηριστικά του εισοδήματος^{572, 573}, οπότε συνιστά ουσιαστική διάταξη, η οποία και

⁵⁷⁰ Παπαδημητρίου Σ./Μηλιαράκης Κ., ΔΕΕ 2015, 842 επ' Παντζόπουλος, Ο χαρακτήρας της ρύθμισης για τη φορολογητέα «προσαύξηση περιουσίας», ως ουσιαστικού δικαίου διάταξη, ΔΦΝ 2015, 1199 επ' Αποκάρδου, Η φορολόγηση των εμβασμάτων στο εξωτερικό (Με αφορμή την απόφαση ΣΤΕ 884/2016), Συνήγορος 2016, 27-28' Δρυλλεράκης, Η φορολογία της προσαύξησης της περιουσίας, ΔΔικη, 2016, 216' Μεντής, Η «προσαύξησης περιουσίας» ως νομοθετικό τεκμήριο εισοδήματος και τα εντεύθεν ζητήματα, ΘΠΔΔ, 2016, 1003 επ' Παππά Κ., Λογ. 2016, 135-136.

⁵⁷¹ ΔΕΦΑΘ 5/2016, ΝΟΜΟΣ' ΔΕΦΑΘ 200/2016, ΝΟΜΟΣ' ΔΕΦΑΘ 2828/2015, ΝΟΜΟΣ' ΔΕΦΑΘ 2829/2015, ΝΟΜΟΣ' ΔΕΦΑΘ 2885/2015, ΝΟΜΟΣ.

⁵⁷² Ως εισόδημα κατά τις διατάξεις των άρθρων 4 και 48 § 3 Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος νοείται και φορολογείται η πρόσοδος που παράγεται περιοδικά, από διαρκώς εκμεταλλεύσιμη πηγή και αποτελεί το αντάλλαγμα της προσωπικής εργασίας ή τον καρπό των περιουσιακών στοιχείων του φορολογούμενου, όχι και κάθε άλλη, μη έχουσα τα παραπάνω γνωρίσματα, προσαύξηση της

υπόκειται στον περιορισμό, τόσο του ίδιου του περιεχομένου του ν. 3888/2010⁵⁷⁴, όσο και του άρθρου 78 § 2 Σ, το οποίο και θεσπίζει τη ρήτρα περιορισμένης αναδρομικότητας των ουσιαστικών φορολογικών διατάξεων⁵⁷⁵. Ετσι, η προσαύξηση περιουσίας που επήλθε μέσω τραπεζικής καταθέσεως από άγνωστη ή μη διαρκή ή μη σταθερή πηγή ή αιτία, εφόσον προέκυψε σε χρόνο που δεν ίσχυε ακόμη η ως άνω διάταξη (30.09.2010), δεν υπάγεται σε φορολόγηση⁵⁷⁶. Η φορολογική αρχή οφείλει να λάβει ως δεδομένο και ανέλεγκτο, ως προς την προέλευση, το αναλογούν στον ελεγχόμενο συνδικαιούχο ποσό του κοινού λογαριασμού που κατατέθηκε έως τις 29.09.2018. Ασφαλώς δεν κωλύεται η φορολογική αρχή να ελέγξει τα προ της ενάρξεως ισχύος του ν. 3888/2010 κεφάλαια στα πλαίσια εφαρμογής άλλων διατάξεων της φορολογίας εισοδήματος⁵⁷⁷, φέροντας όμως το βάρος αποδείξεως της αιτίας καταθέσεως και προέλευσης του αναλογούντος στον ελεγχόμενο συνδικαιούχο ποσοστού της καταθέσεως.

Η πρόσφατη νομολογία του ΣτΕ⁵⁷⁸ ωστόσο, έκανε δεκτό ότι η ρύθμιση του άρθρου 15 § 3 ν. 3888/2010 εφαρμόζεται (εφόσον, βέβαια, δεν έχει παρέλθει ο προβλεπόμενος στην κείμενη νομοθεσία χρόνος παραγραφής της εξουσίας του Δημοσίου για καταλογισμό του φόρου) και σε υπόθεση, στην οποία η επίμαχη περιουσιακή προσαύξηση (κατάθεση σε τραπεζικό λογαριασμό), άγνωστης πηγής ή αιτίας, που λογίζεται ως φορολογητέο εισόδημα από ελευθέριο επάγγελμα, προκύπτει σε χρόνο προγενέστερο της 30.09.2010, χωρίς να δημιουργείται ζήτημα αντίθεσης της διάταξης προς το άρθρο 78 § 2 Σ - αφού η εν λόγω

περιουσίας του, εκτός κι αν με ειδική διάταξη νόμου θεωρείται εισόδημα, για την υπαγωγή του στο φόρο. Βλ. ΣτΕ 884/2016 (σκ.5), ΝΟΜΟΣ, με παραπομπές στη νομολογία Παπαδημητρίου Σ./Μηλιαράκη Κ., ΔΕΕ 2015, 842· Μεντή, ΘΠΔΔ, 2016, 1001-1002.

⁵⁷³ Μέχρι τη θέση σε ισχύ του άρθρου 15 § 3 ν. 3888/2010, από τη διάταξη του τελευταίου εδαφίου της παρ.3 του άρθρου 48 ν. 2238/1994, που όριζε ότι: «Ως εισόδημα από υπηρεσίες ελευθερίων επαγγελματιών λογίζεται και κάθε εισόδημα που δεν μπορεί να υπαχθεί σε κάποια από τις κατηγορίες Α΄ έως Ζ΄ της παρ. 2 του άρθρου 4» προέκυπτε ότι ορισμένο έσοδο καθίσταται φορολογητέο εισόδημα μόνο είτε αν χαρακτηρίζεται ευθέως ως εισόδημα από τον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ή κάποιον άλλο νόμο) είτε εάν συγκεντρώνει τα εννοιολογικά γνωρίσματα του «εισοδήματος». Συνεπώς, με τη διάταξη του άρθρου 15 § 3 ν. 3888/2010 υπήχθη σε φόρο ειδικά η προσαύξηση περιουσίας από άγνωστη ή μη διαρκή ή μη σταθερή πηγή ή αιτία, η οποία, μη συγκεντρώνοντας τα εννοιολογικά χαρακτηριστικά του εισοδήματος που προαναφέρθηκαν, δεν μπορούσε να υπαχθεί σε φόρο με βάση τη συστηματική κατάταξη των πηγών του εισοδήματος του άρθρου 4 ν. 2238/1994, ως ίσχυε μέχρι τότε. Παππά Κ., Λογ. 2016, 135-136.

⁵⁷⁴ Σύμφωνα με το άρθρο 20 ν. 3888/2010, όλες οι διατάξεις του νόμου αυτού και συνεπώς και η προαναφερθείσα διάταξη του άρθρου 15 § 3 ισχύουν από τη δημοσίευση του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (30.09.2010) και δεν καταλαμβάνουν εκκρεμείς διαχειριστικές περιόδους ή υποθέσεις.

⁵⁷⁵ Το άρθρο 78 § 2 Σ ορίζει ότι: «Φόρος ή άλλο οποιοδήποτε οικονομικό βάρος δεν μπορεί να επιβληθεί με νόμο αναδρομικής ισχύος που εκτείνεται πέρα από το οικονομικό έτος το προηγούμενο εκείνου κατά το οποίο επιβλήθηκε».

⁵⁷⁶ Βλ. σκέψη 6 ΔΕΦΑΘ 2885/20115, ΝΟΜΟΣ.

⁵⁷⁷ Βλ. σκέψη 5 ΔΕΦΑΘ 2828/2015, ΝΟΜΟΣ.

⁵⁷⁸ Βλ. σχετικά ΣτΕ 884/2016, ΝΟΜΟΣ, η οποία απεφάνθη επί προδικαστικών ερωτημάτων που υποβλήθηκαν με την ΔΕΦΑΘ 5/2016, εκδοθείσας στο πλαίσιο φορολογικού ελέγχου γνωστού καλλιτέχνη ΣτΕ 885/2016, ΝΟΜΟΣ, η οποία αναίρεσε την ΔΕΦΑΘ 2829/2015 ΣτΕ 1897/2016, ΝΟΜΟΣ, η οποία αναίρεσε εν μέρει την ΔΕΦΑΘ 2885/2015 ΔΕΦΑΘ 3983/2015, ΝΟΜΟΣ.

διάταξη δεν επιβάλλει φόρο (εισοδήματος), κατά την έννοια του άρθρου 78 § 2 Σ. Η επίμαχη ρύθμιση του άρθρου 15 § 3 ν. 3888/2010 κατανέμει απλώς το βάρος απόδειξης μεταξύ φορολογούμενου και φορολογικής διοίκησης, δίχως να μεταβάλλει το κανονιστικό καθεστώς ήδη προβλεπόμενου φόρου, οπότε είναι διαδικαστική (και όχι ουσιαστική) φορολογική διάταξη και κανένα εμπόδιο δεν τίθεται συνεπώς στην αναδρομική εφαρμογή της και πριν την 30.09.2010. Σύμφωνα, λοιπόν, με την υιοθετούσα από το Ανώτατο Ακυρωτικό θέση, ο συνδικαιούχος κοινού λογαριασμού καλείται να αιτιολογήσει, ενώπιον των φορολογικών αρχών, την προέλευση του αναλογούντος σε αυτόν ποσού καταθέσεως, μη αντιστοιχούντος στα δηλωθέντα εισοδήματά του, την νόμιμη φορολόγησή του ή την απαλλαγή του από το φόρο, ανεξαρτήτως του χρόνου κατάθεσης του χρηματικού ποσού στον κοινό λογαριασμό, με την επιφύλαξη βέβαια, ως προαναφέρθηκε, των διατάξεων για την παραγραφή της φορολογικής αξίωσης του Δημοσίου.

Σε περίπτωση που διαπιστωθεί προσαύξηση περιουσίας, προερχόμενη από κατάθεση στο παρελθόν σε κοινό λογαριασμό στον οποίο έχει τεθεί ο όρος του άρθρου 2 ν. 5638/1932, ποσού, το οποίο, κατόπιν ελεγχου της αρμόδιας φορολογικής αρχής, προκύπτει ότι δεν έχει φορολογηθεί νομίμως, εφόσον εν ζωή βρίσκεται πλέον ένας μόνο συνδικαιούχος, θεωρούμε πως αυτός βαρύνεται με την αιτιολόγηση, έναντι της φορολογικής αρχής, της προέλευσής του ποσού αυτού και την απόδειξη ενδεχόμενης νόμιμης φορολόγησής του ή απαλλαγής του από το φόρο, προκειμένου να μην επιβαρυνθεί με την καταβολή του σχετικού φόρου και προστίμου, ακόμη και στην περίπτωση που το επίμαχο χρηματικό ποσό (ή μέρος αυτού) δεν κατετέθη από τον ίδιο, αλλά από έτερο, αποβιώσαντα πλέον, συνδικαιούχο. Και αυτό γιατί, με το θάνατο του τελευταίου το ποσό της καταθέσεως περιήλθε αυτοδίκαια στον επιζώντα δικαιούχο, ως προειπώθηκε, με τη μορφή της δωρεάς, συνεπώς αυτός έχει μοναδικό και αποκλειστικό δικαίωμα έναντι της τράπεζας να το αναλάβει - αποκλείοντας τους κληρονόμους του θανόντος από αυτό⁵⁷⁹ -, οπότε, κατά την προσωπική γνώμη της γράφουσας, ως δικαιούχος πλέον του ποσού, βαρύνεται, σύμφωνα με τα όσα εκτεθηκαν ανωτέρω, με την αιτιολόγηση, έναντι της φορολογικής αρχής, της πραγματικής πηγής ή αιτίας του και την πληρωμή του αντίστοιχου φόρου, σε περίπτωση απόδειξης της μη νόμιμης φορολόγησής του. Στην περίπτωση που οι νόμιμοι μεριδούχοι του αποθανόντος καταθέτη, διεκδικήσουν και πετύχουν την απόδοση σε αυτούς τμήματος του επίμαχου ποσού, που αναλογεί στη νόμιμη μοίρα τους⁵⁸⁰, βαρύνονται, κατά την άποψή μας, με την αιτιολόγηση της προέλευσής του έναντι της φορολογικής αρχής.

⁵⁷⁹ Βλ. κεφ. 2^ο, υπό II 1.1 και 1.3.

⁵⁸⁰ Εφόσον αποδείξουν πως συντελεσθηκε δωρεά από τον δικαιοπαροχό τους προς τον επιζώντα συνδικαιούχο.

Στην σπάνια, στην τραπεζική πρακτική, περίπτωση όπου στην σύμβαση κατάθεσης δεν έχει τεθεί ο όρος του άρθρου 2, οι κληρονόμοι - αναγκαίοι ή μη - του αποβιώσαντος συνδικαιούχου, εφόσον, βάσει της εσωτερικής σχέσης που συνέδεε τον δικαιοπαροχό τους με τον επιζώντα συνδικαιούχο, στραφούν αναγωγικά κατά του τελευταίου, αξιώνοντας την απόδοση του ανήκοντος στο δικαιοπαροχό τους ποσού, το οποίο θεωρείται ως μη νομίμως φορολογηθέν, φέρουν, κατά την προσωπική μας άποψη, και το βάρος απόδειξης της πηγής του ποσού και της νόμιμης φορολόγησης ή φοροαπαλλαγής του, διαφορετικά καλούνται να καταβάλουν τον αναλογούντα φόρο. Εάν ωστόσο δεν διεκδικήσουν το ως άνω ποσό, ο επιζών δικαιούχος είναι αυτός που βαρύνεται με τις ως άνω υποχρεώσεις.

II. Περιπτώσεις ανάλογης εφαρμογής του ν. 5638/1932

1. Επί κοινών μεριδίων αμοιβαίων κεφαλαίων

1.1. Εννοιες αμοιβαίου κεφαλαίου - μεριδίου αμοιβαίου κεφαλαίου

Όπως ειπώθηκε στην αρχή της παρούσας εργασίας⁵⁸¹, οι διατάξεις του ν. 5638/1932 εφαρμόζονται αποκλειστικά επί χρηματικών καταθέσεων, λόγω του εξαιρετικού χαρακτήρα του νόμου αυτού, και αναλογικά επί κινητών αξιών, μόνο εφόσον ο νόμος που τις ρυθμίζει παραπέμπει ρητά στο ν. 5638/1932, όπως συμβαίνει στην περίπτωση των μεριδίων αμοιβαίου κεφαλαίου, των άυλων τίτλων και των άυλων (κινητών) αξιών που καταχωρούνται στο Σύστημα Αυλών Τίτλων (ΣΑΤ). Ειδικότερα, ως προς τα μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων το άρθρο 6 § 8 του ν. 4099/2012⁵⁸² ορίζει ότι : *«Οι διατάξεις του ν. 5638/1932 “περί καταθέσεως εις κοινόν λογαριασμόν” (Α’ 307) εφαρμόζονται αναλόγως και στα μερίδια ΟΣΕΚΑ»*.

⁵⁸¹ Βλ.κεφ. 1^ο, υπό Ι 2.1.1.

⁵⁸² Με τίτλο: «Οργανισμοί συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες και ανώνυμες εταιρείες διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, Οδηγία 2009/65/ΕΚ. Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στις διατάξεις των Οδηγιών 2010/78/ΕΕ, 2010/73/ΕΕ, 2011/96/ΕΕ, 2009/133/ΕΚ, 2004/113/ΕΚ. Ευρωπαϊκή Συνεταιριστική Εταιρεία. Μέτρα εφαρμογής των Κανονισμών (ΕΚ) 1338/2001 και (ΕΕ) 1210/2010 περί προστασίας του ευρώ και άλλες διατάξεις». Ειδικότερα, με τις διατάξεις των άρθρων 1-106 ν. 4099/2012 μεταφέρθηκε στην ελληνική νομοθεσία η Οδηγία 2009/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Ιουλίου 2009 «για τον συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων σχετικά με ορισμένους Οργανισμούς Συλλογικών Επενδύσεων σε Κινητές Αξίες (ΟΣΕΚΑ)», όπως τροποποιήθηκε με τις Οδηγίες 2010/78/ΕΕ, 2011/61/ΕΕ, 2013/14/ΕΕ, αναμορφώνοντας το νομοθετικό πλαίσιο για τις Ανώνυμες Εταιρείες Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων (ΑΕΔΑΚ) και τους Οργανισμούς Συλλογικών Επενδύσεων σε Κινητές Αξίες (ΟΣΕΚΑ), το οποίο μέχρι πρότινος προβλεπόταν από τις διατάξεις του ν. 3283/2004, οι οποίες είχαν ενσωματώσει την Οδηγία 85/611/ΕΟΚ, που καταργήθηκε από την Οδηγία 2009/65/ΕΚ. Με το άρθρο 47 § 3 ν. 3283/2004 καταργήθηκαν οι διατάξεις των άρθρων 17-49 στ’ (Κεφάλαιο Β’). ν.1969/1991, που περιείχαν ρυθμίσεις επί των Αμοιβαίων Κεφαλαίων.

Τα αμοιβαία κεφάλαια αποτελούν ειδικότερες (συμβατικές) μορφές οργανισμών συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες (ΟΣΕΚΑ), επενδυτικών δηλ. φορέων που συλλέγουν από το κοινό κεφάλαια και δημιουργούν μια κοινή περιουσία, η οποία επενδύεται και διαχειρίζεται συλλογικά⁵⁸³. Σύμφωνα με το άρθρο 4 § 1 ν. 4099/2012 το αμοιβαίο κεφάλαιο ορίζεται ως ομάδα περιουσίας που αποτελείται από κινητές αξίες, μέσα χρηματαγοράς και μετρητά και της οποίας τα επί μέρους στοιχεία ανήκουν εξ αδιαιρέτου σε περισσότερους του ενός μεριδιούχους. Η ομάδα αυτή περιουσίας δεν αποτελεί νομικό πρόσωπο και η διαχείρισή της ανατίθεται αποκλειστικά σε Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων (ΑΕΔΑΚ), η οποία αναθέτει τη φύλαξη των στοιχείων του ενεργητικού του αμοιβαίου κεφαλαίου, ύστερα από άδεια της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, σε θεματοφύλακα, ο οποίος είναι πιστωτικό ίδρυμα, που εδρεύει στην Ελλάδα ή σε άλλο κράτος μέλος και ασκεί δραστηριότητες μέσω υποκαταστήματος στην Ελλάδα και στον οποίο ανατίθεται ειδικότερα τα καθήκοντα του άρθρου 36 ν. 4099/2012.

Το ενεργητικό του αμοιβαίου κεφαλαίου διαιρείται ανά πάσα στιγμή σε ίσης αξίας ονομαστικά μερίδια ή, εφόσον τα μερίδια του αμοιβαίου κεφαλαίου δεν είναι εισηγμένα σε οργανωμένη αγορά και σε ονομαστικά κλάσματα μεριδίου (άρθρο 6 § 1 ν. 4099/2012). Αποτελεί δηλ. το μερίδιο μονάδα διαίρεσης της κοινής σε όλους τους μεριδιούχους περιουσίας του αμοιβαίου κεφαλαίου. Δεν έχει ονομαστική αξία και εκφράζει τη σχέση συγκυριότητας μεταξύ των κατ' ιδίαν στοιχείων του ενεργητικού του αμοιβαίου κεφαλαίου και του δικαιούχου του μεριδίου μεριδιούχου, ως προκύπτει από το άρθρο 4 § 1 ν. 4099/2012, το οποίο αναφέρει ότι τα επιμέρους στοιχεία που συνθέτουν την περιουσία του αμοιβαίου κεφαλαίου «*ανήκουν εξ αδιαιρέτου*» στους μεριδιούχους του. Αντιπροσωπεύει δηλ. εμπράγματο δικαίωμα του μεριδιούχου επί καθενός από τα στοιχεία που έχουν τεθεί υπό καθεστώς συλλογικής διαχείρισης⁵⁸⁴. Η κυριότητα επί των στοιχείων του ενεργητικού του αμοιβαίου κεφαλαίου χαρακτηρίζεται ωστόσο ως «τυπική», επειδή οι μεριδιούχοι ούτε διαχειριστική εξουσία διαθέτουν επ' αυτών των στοιχείων, ούτε νομή σε αυτά ασκούν. Έχουν αναθέσει στην εταιρεία διαχείρισης την ενάσκηση κάθε δικαιώματος που απορρέει απ' αυτά τα στοιχεία υπέρ του κυρίου τους, στο πλαίσιο μιας συλλογικής διαχείρισης αυτών, ως ομάδας⁵⁸⁵. Σε αυτούς παρέχεται απλώς το δικαίωμα να λάβουν τμήμα των προσόδων που αποφέρει το σύνολο των επενδύσεων που περιλαμβάνονται στο ενεργητικό⁵⁸⁶.

⁵⁸³ Βλ. σχετικά άρθρο 2 ν. 4099/2012· *Αυγητίδη*, Δίκαιο της Κεφαλαιαγοράς, 2014, 180.

⁵⁸⁴ ΠΠρΑθ 2413/2010, ΝΟΜΟΣ· ΠΠρΠειρ 291/2003, ΝΟΜΟΣ· *Αυγητίδης* (2014), 183-184.

⁵⁸⁵ *Μούζουλας*, Το αμοιβαίο κεφάλαιο (οικο)νομική οντότητα, 2009, 67-68. Στον αντίποδα αυτής της άποψης, υποστηρίζεται ότι η σχέση που συνδέει τον μεριδιούχο με το αμοιβαίο κεφάλαιο δεν είναι εμπράγματη, γιατί δεν παρέχει μερίδιο σε εμπράγματο δικαίωμα, αλλά συμμετοχική, γιατί παρέχει μερίδιο - συμμετοχή - σε αυτοτελή ομάδα περιουσίας: σε ένα σύνολο περιουσίας που δεν είναι ούτε

Η συμμετοχή σε μερίδια αμοιβαίου κεφαλαίου αποδεικνύεται με την καταχώρηση αυτών και των στοιχείων του/των δικαιούχου/ων τους σε ειδικό ηλεκτρονικό αρχείο της εταιρείας διαχείρισης, ή, εφόσον τα μερίδια του ΟΣΕΚΑ είναι εισηγμένα σε οργανωμένη αγορά με την καταχώρηση των μεριδίων και των στοιχείων των δικαιούχων στο ΣΑΤ, σύμφωνα με τον Κανονισμό Λειτουργίας Συστήματος Άυλων Τίτλων (Καν/ΛειΣΑΤ). Εάν τα μερίδια δεν είναι εισηγμένα σε οργανωμένη αγορά η τήρηση του ειδικού ηλεκτρονικού αρχείου μπορεί να ανατεθεί από την εταιρεία διαχείρισης σε τρίτο (άρθρο 6 § 4 ν. 4099/2012).

1.2. Υπαρξη πλειόνων συνδικαιούχων σε μερίδιο αμοιβαίου κεφαλαίου (κοινό μερίδιο αμοιβαίου κεφαλαίου)

1.2.1. Προϋποθέσεις αναλογικής εφαρμογής των διατάξεων του ν. 5638/1932

Το μερίδιο του αμοιβαίου κεφαλαίου δύναται να ανήκει σε περισσότερους του ενός συνδικαιούχους (φυσικά πρόσωπα), όπως προκύπτει από το άρθρο 6 § 4 ν. 4099/2012, το οποίο αναφέρει ότι: «Η συμμετοχή στον ΟΣΕΚΑ αποδεικνύεται με την καταχώρηση των αντίστοιχων μεριδίων και των στοιχείων του δικαιούχου ή των δικαιούχων τους...». Στην περίπτωση αυτή πλειονότητας συνδικαιούχων πρόκειται για «κοινό μερίδιο αμοιβαίου κεφαλαίου», όπου, εκτός των ειδικών διατάξεων του ν. 4099/2012, εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις του ν. 5638/1932 «περί καταθέσεως εις κοινόν λογαριασμόν», σύμφωνα με ρητή πρόβλεψη του άρθρου 6 § 8 ν. 4099/2012, εφόσον βέβαια δεν έρχονται σε αντίθεση με τις ειδικότερες διατάξεις του ν. 4099/2012 και ανταποκρίνονται στην φύση, το σκοπό και τη λειτουργία του αμοιβαίου κεφαλαίου.

Για την αναλογική εφαρμογή των διατάξεων του ν. 5638/1932 επί των «κοινών μεριδίων αμοιβαίου κεφαλαίου» απαιτείται να συντρέχουν σωρευτικά οι εξής προϋποθέσεις:

α) Η υποβολή αιτήσεως προς την εταιρεία διαχείρισης για την απόκτηση συμμετοχής στο μερίδιο αμοιβαίου κεφαλαίου να γίνεται στο όνομα δύο ή περισσότερων προσώπων από κοινού. Αυτό σημαίνει ότι η ενέργεια αυτή μπορεί να γίνει είτε από όλους τους συμμεριδιούχους μαζί, είτε από έναν ή μερικούς στο όνομα και για λογαριασμό και άλλων συμμεριδιούχων, είτε από τρίτο πρόσωπο, μη δικαιούχο του μεριδίου του αμοιβαίου

πράγμα, ούτε απαίτηση. Έτσι Παμπούκης Κ., Αμοιβαίο κεφάλαιο και μερίδιο αμοιβαίου κεφαλαίου, ΕπισκΕΔ 2002, 654.

⁵⁸⁶ Μούζουλας, Αμοιβαία Κεφάλαια - Ισχύον νομοθετικό καθεστώς μετά το ν. 1969/1991, 1991, 49. Τα μερίδια εξασφαλίζουν ένα εισόδημα στους κομιστές τους, ανάλογο με τη συμμετοχή τους στο αμοιβαίο κεφάλαιο. Το εισόδημα αυτό προέρχεται κυρίως από μερίσματα και τόκους. Οι μεριδιούχοι δύνανται να εισπράξουν τα κέρδη τους σε μετρητά ή να τα επενδύσουν εκ νέου. Μούζουλας (1991), 56.

κεφαλαίου, υπέρ δύο ή περισσότερων προσώπων που καθίστανται με τον τρόπο αυτό συνδικαιούχοι στο μερίδιο αμοιβαίου κεφαλαίου⁵⁸⁷. Αρκεί οι ενέργειες για την απόκτηση κοινών μεριδίων αμοιβαίου κεφαλαίου να συνομολογούνται στο όνομα δύο ή περισσότερων προσώπων, χωρίς να απαιτείται η από κοινού αυτοπρόσωπη εμφάνιση όλων των συμμεριδιούχων, κατ' ανάλογη εφαρμογή της ρύθμισης του άρθρου 1 § 1 ν. 5638/1932.

β) Στην αίτηση που υποβάλλεται από τους ενδιαφερομένους για την απόκτηση μεριδίων αμοιβαίου κεφαλαίου να περιέχεται ο όρος ότι χρήση των μεριδίων που θα αποκτηθούν μπορούν να κάνουν εν όλω ή εν μέρει είτε ένας, είτε μερικοί, είτε όλοι ξεχωριστά οι δικαιούχοι, χωρίς την συγκατάθεση των υπολοίπων⁵⁸⁸. Υποστηρίζεται⁵⁸⁹ ότι έχει επικρατήσει εθιμικά να θεωρείται ότι όταν υπάρχει πλειονότητα συνδικαιούχων σε ένα ή περισσότερα μερίδια αμοιβαίου κεφαλαίου, σιωπηρά υπάρχει η ρήτρα περί ατομικής χρήσης των μεριδίων. Στην πράξη βέβαια οι εταιρείες διαχείρισης περιλαμβάνουν στην αίτηση για απόκτηση μεριδίων αμοιβαίου κεφαλαίου ρητά τον ως άνω όρο, οπότε αν οι συμμεριδιούχοι επιθυμούν την από κοινού χρήση των μεριδίων πρέπει να το δηλώσουν ρητά, διαγράφοντας τον προδιατυπωμένο ανωτέρω όρο.

1.2.2. Οι δημιουργούμενες έννομες σχέσεις

Επί κοινών μεριδίων αμοιβαίου κεφαλαίου δημιουργούνται, όπως και στην κατάθεση σε κοινό λογαριασμό, δύο έννομες σχέσεις: η εξωτερική σχέση ανάμεσα στους πλείονες συμμεριδιούχους και την εταιρεία διαχείρισης και η εσωτερική σχέση, που συνδέει τους περισσότερους συνδικαιούχους του κοινού μεριδίου αμοιβαίου κεφαλαίου μεταξύ τους. Στις έννομες αυτές σχέσεις ισχύουν όσα αναφέραμε κατά την ερμηνεία του ν. 5638/1932⁵⁹⁰.

Η συμμετοχή των περισσότερων συμμεριδιούχων σε μερίδιο αμοιβαίου κεφαλαίου πραγματοποιείται με την κατάρτιση σύμβασης έκδοσης κοινών μεριδίων μεταξύ των συμμεριδιούχων (είτε όλων από κοινού, είτε ενός ή μερικών υπέρ και των λοιπών συνδικαιούχων, είτε τρίτου - μη δικαιούχου των μεριδίων - υπέρ δύο ή περισσότερων συμμεριδιούχων) και της εταιρείας διαχείρισης. Η διαδικασία που ακολουθείται περιλαμβάνει: α) την υποβολή αίτησης προς την εταιρεία διαχείρισης, με τρόπο που καθορίζεται από την

⁵⁸⁷ Βλ. σχετικά *Μούζουλα*, Η κατάθεση χρηματικού ποσού σε τραπεζικό λογαριασμό αμοιβαίου κεφαλαίου χωρίς την υποβολή έγγραφης αίτησης απόκτησης μεριδίων (γνμδ), ΔΕΕ 1999, 688· *Μητροπούλου*, Οι έννομες σχέσεις στα κοινά μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων (με αφορμή την ΕφΘεσ 1622/2009), ΔΕΕ 2010, 811.

⁵⁸⁸ ΑΠ 1162/2011, ΝΟΜΟΣ· Βλ. κεφ. 1^ο, υπό Ι 2.3.

⁵⁸⁹ Βλ. *Μητροπούλου* (2002), 150· την *ίδια*, ΔΕΕ 2010, 811.

⁵⁹⁰ Βλ. κεφ. 1^ο, υπό ΙΙ.

ίδια, β) την πληροφόρηση του υποψήφιου επενδυτή, με τη χορήγηση του εντύπου «Βασικές πληροφορίες για τους επενδυτές» και γ) την καταβολή στο θεματοφύλακα του συνόλου της αξίας των μεριδίων σε μετρητά (άρθρο 7 § 1 ν. 4099/2012). Η αγορά των μεριδίων ολοκληρώνεται με την αποδοχή από την εταιρεία διαχείρισης της αιτήσεως συμμετοχής (άρθρο 7 § 7 ν. 4099/2012)⁵⁹¹.

Η εξωτερική σχέση ανάμεσα στους πλείονες συμμεριδιούχους και την εταιρεία διαχείρισης συνιστά ενεργητική εις ολόκληρον ενοχή (ΑΚ 489)⁵⁹², οπότε βάσει της σχέσεως αυτής, καθένας από τους συνδικαιούχους έχει έναντι της εταιρείας διαχείρισης αξίωση επί του συνόλου των δικαιωμάτων που παρέχουν τα μερίδια, χωρίς τη σύμπραξη των λοιπών συνδικαιούχων. Μεταξύ των δικαιωμάτων αυτών περιλαμβάνεται και το δικαίωμα εξαγοράς όλων των μεριδίων από ένα συνδικαιούχο^{593, 594}, οπότε και επέρχεται απόσβεση της ενοχής ως προς τους λοιπούς συμμεριδιούχους έναντι της εταιρείας διαχείρισης⁵⁹⁵. Η τελευταία υποχρεούται να καταβάλει μόνο μια φορά την παροχή, την αξία δηλ. των μεριδίων σε χρήμα και απαλλάσσεται⁵⁹⁶. Στις περιπτώσεις που ένας ή περισσότεροι μεριδιούχοι συμβάλλονται με την εταιρεία διαχείρισης και στο όνομα κάποιου άλλου, ο οποίος αποκτά έτσι δικαιώματα επί του κοινού μεριδίου, ή τρίτος - μη συνδικαιούχος - συμβάλλεται αποκλειστικά για λογαριασμό συνδικαιούχου η εξωτερική σχέση συνιστά ταυτοχρόνως μια ιδίομορφη γνήσια σύμβαση υπέρ τρίτου, για την οποία ισχύουν όσα έχουμε διεξοδικά αναπτύξει ανωτέρω για την κατάθεση σε κοινό λογαριασμό⁵⁹⁷.

Η εσωτερική σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ των πλειόνων συμμεριδιούχων, κατ'αναλογία με όσα ισχύουν στη σύμβαση κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό⁵⁹⁸, μπορεί να στηρίζεται σε δικαιοπραξία είτε επαχθούς φύσεως, με πιο συνηθισμένη τη σύμβαση εντολής⁵⁹⁹, είτε χαριστικής, με συνηθέστερα απαντώμενη τη σύμβαση δωρεάς εν ζωή ή αιτία θανάτου⁶⁰⁰. Η νομική φύση της εσωτερικής σχέσης έχει ιδιαίτερη σημασία γιατί καθορίζει την θεμελίωση και την έκταση τυχόν αναγωγικού δικαιώματος κατά του συμμεριδιούχου που ζήτησε από την εταιρεία διαχείρισης την απόδοση σε αυτόν της αξίας

⁵⁹¹ Βλ. σχετικά ΕφΑθ 6279/2010, ΔΕΕ 2011, 464· ΕφΘεσ 1622/2009, ΔΕΕ 2010, 808, οι οποίες έκριναν βέβαια υπό τον προγενέστερο ν.1969/1991.

⁵⁹² Οπότε και θα εφαρμόζονται συμπληρωματικά οι διατάξεις των άρθρων 489 επ ΑΚ. Βλ. σχετικά *Μητροπούλου* (2002), 152· *την ίδια*, ΔΕΕ 2010, 811,814.

⁵⁹³ Ο τρόπος εξαγοράς μεριδίων καθορίζεται από την εταιρεία διαχείρισης και περιγράφεται στο άρθρο 8 ν. 4099/2012.

⁵⁹⁴ Έτσι η ΠΠρΑθ 2413/2010, ΝΟΜΟΣ. Σχετικά με το δικαίωμα εξαγοράς όλων των μεριδίων από έναν δικαιούχο βλ. επίσης ΕφΑθ 6279/2010, ΔΕΕ 2011, 464· *Μητροπούλου*, ΔΕΕ 2010, 812.

⁵⁹⁵ *Μητροπούλου*, ΔΕΕ 2010, 814.

⁵⁹⁶ *Μητροπούλου* (2002), 152· *η ίδια*, ΔΕΕ 2010, 811.

⁵⁹⁷ Βλ. κεφ. 1^ο, υπό II 1.2.2.

⁵⁹⁸ Βλ. κεφ. 1^ο, υπό II 2.

⁵⁹⁹ Βλ. ενδεικτικά ΕφΛαρ 662/2010, ΕπισκεΔ 2011, 995· ΜΠρΚερκ 1422/2003, ΝΟΜΟΣ.

⁶⁰⁰ Βλ. ενδεικτικά ΑΠ 1162/2011, ΝΟΜΟΣ· ΕφΘεσ 1622/2009, ΔΕΕ 2010, 808.

όλων των κατεχομένων μεριδίων, καθ' υπέρβαση της αναλογίας του από την εσωτερική σχέση με τους λοιπούς συνδικαιούχους.

1.2.3. Διάθεση των κοινών μεριδίων αμοιβαίων κεφαλαίων εν ζωή

Το άρθρο 6 § 5 εδ. α' ν. 4099/2012 ορίζει ότι: «*Εξαιρουμένων των μεριδίων ΟΣΕΚΑ που έχουν εισαχθεί σε οργανωμένη αγορά, η συμβατική μεταβίβαση μεριδίων επιτρέπεται μόνο μεταξύ συζύγων και συγγενών πρώτου και δευτέρου βαθμού*»⁶⁰¹. Απαγορεύεται, σύμφωνα με την ως άνω διάταξη, η συμβατική διάθεση των μη εισηγμένων σε οργανωμένη αγορά μεριδίων ΟΣΕΚΑ, με μοναδική εξαίρεση τη δυνατότητα μεταβίβασης των μεριδίων αυτών στους συζύγους και συγγενείς πρώτου και δευτέρου βαθμού των συμμεριδιούχων. Τίθενται, εκ του ανωτέρω άρθρου, σημαντικοί περιορισμοί ως προς τη μεταβίβαση των μεριδίων των αμοιβαίων κεφαλαίων, οι οποίοι υποστηρίζεται⁶⁰² ότι δυσχερώς συμβιβάζονται με τη δομή και λειτουργία των αμοιβαίων κεφαλαίων, η οποία στηρίζεται πρώτιστα σε στοιχεία περιουσιακής φύσεως, διότι ενισχύουν τον προσωπικό χαρακτήρα των μεριδίων.

Η διάταξη αυτή, είναι αντίστοιχη με τη διάταξη του άρθρου 3 ν. 5638/1932, η οποία καθιερώνει την αρχή της απαγόρευσης διάθεσης της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό δια πράξεως εν ζωή, είτε αιτία θανάτου. Το στοιχείο που διαφοροποιεί τις δύο διατάξεις, οι οποίες ομοιάζουν κατά τα λοιπά, είναι το επιτρεπτό της συμβατικής μεταβίβασης, δηλ. της εν ζωή διάθεσης των μεριδίων αμοιβαίου κεφαλαίου μεταξύ συζύγων και συγγενών πρώτου και δευτέρου βαθμού, που εισάγει το άρθρο 6 § 5 ν. 4099/2012. Υποστηρίζεται⁶⁰³ ότι ο αποκτών δεν απαιτείται να είναι συγγενής πρώτου ή δευτέρου βαθμού και των λοιπών αρχικών συνδικαιούχων, καθώς από τη διατύπωση του άρθρου 6 § 5 ν. 4099/2012 δε διαφαίνεται η πρόθεση του νομοθέτη να περιορίσει τόσο τα άτομα στα οποία μπορεί να γίνει έγκυρα μεταβίβαση των μεριδίων.

Μεταβίβαση μεριδίων συνιστά και η προσθήκη νέου ονόματος ως συνδικαιούχου μεριδίων, διότι δημιουργεί νέο δικαιούχο⁶⁰⁴. Συνδικαιούχοι μεριδίων αμοιβαίων κεφαλαίων δύνανται νόμιμα να ορίσουν και άλλο δικαιούχο με τους όρους του άρθρου 6 § 5

⁶⁰¹ Οι προϊσχύσαντες ν. 1969/1991 (άρθρο 19 § 5) και 3283/2004 (άρθρο 14 § 5) όριζαν ότι: «*Η συμβατική μεταβίβαση μεριδίων αμοιβαίου κεφαλαίου είναι απολύτως άκυρη, με εξαίρεση τη μεταβίβαση μεταξύ συζύγων ή συγγενών πρώτου και δευτέρου βαθμού σε ευθεία γραμμή*».

⁶⁰² Μούζουλας (1991), 53-54.

⁶⁰³ Βλ. επ' αυτού Μητροπούλου (2002), 155-156, η οποία βέβαια αναφέρεται στον προγενέστερο ν. 1969/1991.

⁶⁰⁴ Μούζουλας, Μεταβίβαση Μεριδίων Αμοιβαίου Κεφαλαίου και εφαρμογή διατάξεων του ν. 5638/32 περί καταθέσεως εις κοινόν λογαριασμόν - Φορολογία μεταβίβασης μεριδίων αμοιβαίου κεφαλαίου - Διαδικασία μεταβίβασης μεριδίων αμοιβαίου κεφαλαίου (Γνωμοδότηση), ΕΤΡΑΕΧρΔ 1995, 515.

ν. 4099/2012. Ο νέος δικαιούχος συνεπώς θα πρέπει να είναι σύζυγος ή συγγενής πρώτου ή δεύτερου βαθμού του παλαιού συνδικαιούχου⁶⁰⁵. Στην περίπτωση αυτή ο ορισμός συνδικαιούχου προϋποθέτει τη συναίνεση όλων των αρχικών δικαιούχων και της ΑΕΔΑΚ⁶⁰⁶, αφού ο νέος συνδικαιούχος θα έχει και αυτός δικαίωμα ελεύθερης ατομικής χρήσης των μεριδίων, με συνέπεια να αλλάζει η έννομη θέση όλων των συμμεριδιούχων και να τροποποιείται ουσιωδώς η σύμβαση ως προς τα υποκείμενα της συγκυριότητας του αμοιβαίου κεφαλαίου⁶⁰⁷. Η διαγραφή του ονόματος συνδικαιούχου από τα κοινά μερίδια αμοιβαίου κεφαλαίου προϋποθέτει απαραίτητως τη συναίνεσή του και δεν μπορεί αυτή να γίνει μονομερώς από άλλον δικαιούχο, ούτε από την τράπεζα, διότι λύει την έννομη σχέση του συγκεκριμένου συνδικαιούχου με το μερίδιο αμοιβαίου κεφαλαίου⁶⁰⁸.

Η απαγόρευση μεταβίβασης των μεριδίων αμοιβαίου κεφαλαίου του άρθρου 6 § 5 ν. 4099/2012 δεν περιλαμβάνει και την εκχώρηση των δικαιωμάτων των μεριδιούχων που απορρέουν από τα μερίδια, δηλ. των δικαιωμάτων τους να απαιτήσουν από την εταιρεία διαχείρισης την εξαγορά των μεριδίων τους και την είσπραξη των κερδών από τη χρήση αυτών (ΑΚ 470⁶⁰⁹), αλλά αφορά το εμπράγματο δικαίωμα επί των μεριδίων⁶¹⁰.

Δυνατή είναι επίσης η ενεχύραση των μεριδίων αμοιβαίου κεφαλαίου για εξασφάλιση απαιτήσεως, κατά τη ρητή διάταξη του άρθρου 6 § 6 ν. 4099/2012. Η σύσταση ενέχυρου επί μεριδίου προϋποθέτει σχετική καταχώρηση της πράξης στο ειδικό ηλεκτρονικό αρχείο που τηρεί η εταιρεία διαχείρισης. Τα μερίδια των αμοιβαίων κεφαλαίων μπορούν να ενεχυραστούν σύμφωνα με τα άρθρα 3 § 1, § 2 α.ν. 1818/1951 και 1244 επ ΑΚ. Έτσι, εάν συμβαλλόμενος είναι χρηματιστής, τράπεζα ή άλλο νομικό πρόσωπο, το ενέχυρο συνιστάται με ιδιωτικό έγγραφο, το οποίο συντάσσεται εις διπλούν, υποβάλλεται σε τέλος χαρτοσήμου και παραδίδεται στο δανειστή, χωρίς να απαιτείται οποιαδήποτε άλλη διατύπωση (άρθρο 3 § 1 α.ν. 1818/1951). Σε κάθε άλλη περίπτωση εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 1244 επ ΑΚ (άρθρο 3 § 2 α.ν. 1818/1951) σχετικά με το ενέχυρο σε ανώνυμους τίτλους. Η

⁶⁰⁵ Μούζουλας, ΕΤρΑΕΧρΔ 1995, 514, ο οποίος βέβαια υποστηρίζει ότι ο νέος συνδικαιούχος θα πρέπει να είναι συγγενής πρώτου ή δεύτερου βαθμού με όλους τους αρχικούς συνδικαιούχους, άποψη που δε συμμερίζεται η Μητροπούλου (2002), 156.

⁶⁰⁶ Μούζουλας, ΕΤρΑΕΧρΔ 1995, 514· Μητροπούλου (2002), 156.

⁶⁰⁷ Μητροπούλου (2002), 156.

⁶⁰⁸ Βλ. ανωτέρω κεφ. 2^ο, υπό Ι 1.1. Έχει υποστηριχθεί η άποψη ότι η διαγραφή ονόματος συνδικαιούχου από κοινά μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων δε συνιστά μεταβίβαση με την έννοια του άρθρου 6 § 5 ν. 4099/2012, οπότε διενεργείται χωρίς περιορισμό, διότι η έξοδος του συνδικαιούχου μεριδίων από το αμοιβαίο κεφάλαιο δε μεταβάλλει το δικαίωμα του εναπομείναντος συνδικαιούχου έναντι της εταιρείας διαχείρισης. Μούζουλας, ΕΤρΑΕΧρΔ 1995, 515 επ.

⁶⁰⁹ Το άρθρο 470 ΑΚ ορίζει ότι: «Οι διατάξεις για την εκχώρηση απαιτήσεων εφαρμόζονται αναλόγως και σε περίπτωση μεταβίβασης άλλων δικαιωμάτων, για τα οποία δεν ορίζεται κάτι άλλο στο νόμο».

⁶¹⁰ Μητροπούλου (2002), 156.

ικανοποίηση του δικαιώματος του ενεχυρούχου δανειστή διενεργείται με αίτησή του προς την εταιρεία διαχείρισης για εξαγορά των μεριδίων (άρθρο 6 § 6 εδ. β' ν. 4099/2012).

Η ενεχύραση στα μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων ενεργεί, όπως και στην κατάθεση σε κοινό λογαριασμό, υποκειμενικά (ΑΚ 492)⁶¹¹, που σημαίνει ότι οι λοιποί συμμεριδιούχοι δύνανται οποτεδήποτε να ζητήσουν από την εταιρεία διαχείρισης την εξαγορά του συνόλου των μεριδίων, χωρίς να εμποδίζονται προς τούτο από το ενέχυρο που έχει συσταθεί επί του κοινού μεριδίου από δανειστή ενός εκ των συμμεριδιούχων⁶¹².

1.2.4. Διάθεση των κοινών μεριδίων αμοιβαίων κεφαλαίων σε περίπτωση θανάτου συμμεριδιούχου

Στο ν. 4099/2012 δεν υπάρχει κάποια ρύθμιση σχετικά με την τύχη των κοινών μεριδίων αμοιβαίου κεφαλαίου μετά το θάνατο ενός εκ των συμμεριδιούχων, οπότε εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις των άρθρων 2 και 3 ν. 5638/1932, για τις οποίες ισχύουν όσα εκτενώς έχουμε αναπτύξει στο δεύτερο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας.

Συνοπτικά να αναφέρουμε ότι στα κοινά μερίδια στα οποία έχει τεθεί ο όρος του άρθρου 2 ν. 5638/1932 οι κληρονόμοι του αποβιώσαντος συνδικαιούχου, με εξαίρεση τους αναγκαίους κληρονόμους και τα απορρέοντα από το άρθρο 117 ΕισΝΑΚ δικαιώματά τους⁶¹³, αποκλείονται ολοκληρωτικά από το τμήμα του μεριδίου που αναλογούσε στον δικαιοπάροχό τους και τα δικαιώματα από τη συμμετοχή του σε αυτό, τα οποία περιέρχονται αυτοδικαίως στους επιζώντες συμμεριδιούχους^{614, 615}. Οι δε επιζώντες δικαιούχοι, εφόσον στη σύμβαση προστέθηκε ο ως άνω όρος, αποκτούν το αναλογούν στον θανόντα καταθέτη ποσοστό μεριδίου απαλασσόμενο από κάθε φόρο κληρονομίας ή άλλο τέλος, ως προκύπτει από τη διάταξη του τελευταίου εδαφίου του άρθρου 25 § 2 περ. γ' ν. 2961/2001, όπου ορίζεται ρητά ότι: «Οι διατάξεις αυτές (περί απαλλαγής των επιζώντων δικαιούχων κοινού λογαριασμού από το φόρο κληρονομιών) εφαρμόζονται ανάλογα και σε μερίδα αμοιβαίου κεφαλαίου». Επομένως, όσα προαναφέρθηκαν σχετικά με την απαλλαγή από το φόρο κληρονομιών των επιζώντων συνδικαιούχων κοινού λογαριασμού σε περίπτωση θανάτου δικαιούχου (άρθρο 2

⁶¹¹ Βλ. κεφ. 2^ο, υπό Ι 3.1.

⁶¹² Μητροπούλου (2002), 157-158.

⁶¹³ Για τα δικαιώματα των αναγκαίων κληρονόμων βάσει του άρθρου 117 ΕισΝΑΚ βλ. κεφ. 3^ο.

⁶¹⁴ Έτσι έκρινε η ΑΠ 946/2015, ΝΟΜΟΣ, η οποία επικύρωσε εφετειακή απόφαση που είχε απορρίψει αίτηση του αδελφού θανόντος δικαιούχου μεριδίου αμοιβαίου κεφαλαίου, στο οποίο είχε ορισθεί συμμεριδιούχος η σύζυγός του και είχε τεθεί - ως αποδείχθηκε - ο όρος του άρθρου 2 ν. 5638/1932, για απόδοση των αναλογούντων σε αυτόν, ως εξ'αδιαθέτου κληρονόμο του αποβιώσαντος αδελφού του, ποσοστών των κοινών μεριδίων, τα οποία η σύζυγος, μετά το θάνατο του συζύγου της, ως επιζών συμμεριδιούχος, είχε εξαγοράσει στο σύνολό τους και τοποθετήσει σε προσωπικό της λογαριασμό· βλ. επίσης ΑΠ 1162/2011, ΝΟΜΟΣ.

⁶¹⁵ Βλ. κεφ. 2^ο, υπό ΙΙ 1.

§ 2 εδ. α' ν.5638/1932)⁶¹⁶ έχουν εφαρμογή και στην περίπτωση θανάτου ενός από τους κοινούς δικαιούχους μεριδίων αμοιβαίων κεφαλαίων.

Μη τιθέμενης της ρήτηρας του άρθρου 2 ν. 5638/1932, οι κληρονόμοι πάλι δεν υπεισέρχονται στη θέση του θανόντος συμμεριδιούχου έναντι της εταιρείας διαχείρισης, διατηρούν όμως έναντι των επιζώντων συνδικαιούχων δικαίωμα αναγωγής, με βάση την εσωτερική σχέση που συνέδεε τον κληρονομούμενο με αυτούς⁶¹⁷.

Ένα ειδικότερο ζήτημα που απασχόλησε τη νομολογία είναι ποια είναι η τύχη του ποσού που προκύπτει από την εξαγορά του κοινού μεριδίου αμοιβαίου κεφαλαίου σε προκαθορισμένο χρόνο, το οποίο συμφωνήθηκε, κατά την υποβολή της αιτήσεως συμμετοχής συμμεριδιούχου, να πιστωθεί σε ατομικό λογαριασμό του, κατά τον προκαθορισμένο χρόνο εξαγοράς του, όταν ο τελευταίος αποβιώσει πριν την λήξη του επενδυτικού προγράμματος. Έχει κριθεί ότι η δοθείσα εντολή και πληρεξουσιότητα του συμμεριδιούχου για πίστωση του ατομικού λογαριασμού του παύουν να ισχύουν με το θάνατό του (ΑΚ 726 και 223), καθώς η μεν εντολή λύεται, η δε πληρεξουσιότητα παύει, εφόσον δεν έχει ορισθεί κάτι διαφορετικό. Εάν ο συμμεριδιούχος επιθυμεί να εξακολουθήσει η πίστωση του ατομικού του λογαριασμού και μετά τον θάνατό του, ώστε το προϊόν της εξαγοράς του μεριδίου αμοιβαίου κεφαλαίου να καταστεί αντικείμενο κληρονομικής διαδοχής και να μην εισπραχθεί από τον επιζώντα συνδικαιούχο του κοινού μεριδίου αμοιβαίου κεφαλαίου, θα πρέπει να χορηγήσει άμεση, ρητή, ειδική και συγκεκριμένη σχετική εντολή προς το πιστωτικό ίδρυμα. Τέτοια βούλησή του δεν μπορεί να συναχθεί από το γεγονός ότι έχει ζητήσει την πίστωση και έχει αποδεχθεί την είσπραξη του προϊόντος εξαγοράς του αμοιβαίου κεφαλαίου κατά τον χρόνο λήξεως του επενδυτικού προγράμματος, διά μέσου του ως άνω ατομικού του λογαριασμού⁶¹⁸.

2. Επί κοινών αύλων τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου

2.1. Εννοια των αύλων τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου

Ως αύλοι τίτλοι νοούνται οι ασώματες κινητές αξίες, ήτοι τίτλοι σε λογιστική μορφή εισηγμένοι προς διαπραγμάτευση σε αγορά (άρθρα 2 § 1 ν. 3301/2004, 1 § 3 ν. 3371/2005 και 2 § 13 ν. 3606/2007). Ένα από τα κυριότερα είδη ασωμάτων κινητών αξιών αποτελούν οι

⁶¹⁶ Βλ. κεφ. 5^ο, υπό Ι 1.

⁶¹⁷ Βλ. κεφ. 2^ο, υπό ΙΙ 2.

⁶¹⁸ Έτσι έκρινε η ΕφΑθ 6279/2010, ΔΕΕ 2011, 464. Υπέρ της απόδοσης του ποσού στον επιζώντα δικαιούχο στην περίπτωση αυτή τάσσεται και ο *Γεωργιάδης Απ.*, Η έκδοση τίτλων αμοιβαίων κεφαλαίων σε κοινό λογαριασμό και η τύχη τους μετά τον θάνατο του εντολέα (γνμδ), ΔΕΕ 1997, 115 επ.

άυλοι τίτλοι του ελληνικού δημοσίου (ιδίως ομόλογα και έντοκα γραμμάτια)⁶¹⁹, οι οποίοι έχουν την έννοια της ποσοστιαίας συμμετοχής σε δάνειο του ελληνικού δημοσίου, το οποίο δεν εξέδωσε, όμως, αξιόγραφο⁶²⁰. Με το θεσμό των αύλων τίτλων, ο οποίος εισήχθη με το ν. 2198/1994⁶²¹ (άρθρα 5 επ) παρέχεται η δυνατότητα στο δημόσιο να δανείζεται και χωρίς την έκδοση αξιογράφων (ομολόγων, εντόκων γραμματίων κ.λπ) (άρθρο 5 § 1 ν. 2198/1994). Πρόκειται για τη λεγόμενη απούλοποίηση, ή απεγχάρτωση ή απενσωμάτωση των ενσωμάτων σε κινητές αξίες δικαιωμάτων, η οποία έγκειται στη διάσπαση του αξιογραφικού δεσμού, ήτοι στην αποσύνδεση του δικαιώματος από το έγγραφο, ώστε το τελευταίο να μην απαιτείται για την άσκηση ή τη μεταβίβαση του δικαιώματος⁶²².

Τα συναπτόμενα από το Ελληνικό Δημόσιο με φυσικά ή νομικά πρόσωπα, που διαθέτουν κατά το νόμο την ευχέρεια να ασκούν ανάλογες εργασίες («φορείς»), δάνεια χωρίς αξιογραφική ενσωμάτωση και οι υποδιαιρέσεις τους, ήτοι η έκδοση και διακίνηση άυλων τίτλων, παρακολουθούνται δια λογιστικών εγγραφών στο «Σύστημα Λογιστικής Παρακολούθησης Συναλλαγών» (Σ.Λ.Π.Σ.), του οποίου διαχειριστής είναι η Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ) (άρθρο 5 § 2 ν. 2198/1994). Οι επιλεγόμενοι με πράξη του Διοικητή της ΤτΕ (άρθρο 6 § 1 ν. 2198/1994) «φορείς», οι οποίοι συνήθως είναι πιστωτικά και χρηματοδοτικά ιδρύματα (τράπεζες και χρηματιστηριακές εταιρίες), προμηθεύονται από την ΤτΕ τους τίτλους και τους μεταβιβάζουν περαιτέρω στους επενδυτές. Η μεταβίβαση αυτή ενεργεί μεταξύ των μερών και δεν παράγει αποτελέσματα εις όφελος ή εις βάρος του Ελληνικού Δημοσίου ή της ΤτΕ (άρθρο 6 § 2 ν. 2198/1994). Εάν όμως το Δημόσιο δεν έχει καταβάλει τα κεφάλαια και/ή τους ληξιπρόθεσμους τόκους των τίτλων στην ΤτΕ, οι συνδικαιούχοι διατηρούν την ως άνω αξίωση κατά του Δημοσίου (άρθρο 8 § 2 ν. 2198/1994). Η μεταβίβαση του τίτλου ολοκληρώνεται με μεταφορά (πίστωση) του αντίστοιχου ποσού στο λογαριασμό του δικαιούχου (άρθρο 6 § 4 ν. 2198/1994). Αρχικά μεταφέρεται το ποσό που αντιστοιχεί στον αριθμό των τίτλων που προμηθεύτηκε ο φορέας σε λογαριασμό τίτλων, που τηρείται στο όνομά του στο Σύστημα και εν συνεχεία, όταν ο επενδυτής αγοράσει τίτλους, πιστώνεται το

⁶¹⁹ Κύριες ασώματες κινητές αξίες αποτελούν επίσης οι άυλες μετοχές ελληνικών α.ε. εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αθηνών (άρθρα 39 επ ν. 2396/1996, ΚανΛειτΣΑΤ), οι άυλες ομολογίες (άρθρο 1 § 1, § 6 ν. 3156/2003), τα εκδιδόμενα επί προθεσμιακών καταθέσεων πιστοποιητικά, τα Ελληνικά Πιστοποιητικά (ΕΛΠΙΣ, άρθρα 59 ν.2396/1996 και 64 επ ΚανΛειτΣΑΤ) και οι αλλοδαπές κινητές αξίες του ν. 3756/2009 (άρθρα 86 επ ΚανΛειτΣΑΤ). Βλ. σχετικά Ρήγα, Η απούλοποίηση των αξιογράφων της κεφαλαιαγοράς και η νομική τους φύση, ΔΕΕ 2014, 1131· τον ίδιο, Το αντικείμενο και η προσήκουσα διαδικασία κατασχέσεως άυλων τίτλων, ΔΕΕ 2014, 1001.

⁶²⁰ Μητροπούλου (2002), 166.

⁶²¹ Με τίτλο «Αύξηση αποδοχών δημοσίων υπαλλήλων εν γένει, σύναψη δανείων υπό του Ελληνικού Δημοσίου και δημιουργία στην Τράπεζα της Ελλάδος Συστήματος Παρακολούθησης Συναλλαγών επί Τίτλων με Λογιστική Μορφή (Αύλοι Τίτλοι) και άλλες διατάξεις».

⁶²² ΕφΑθ 3237/2010, ΔΕΕ 2010, 1315· Μιχαλόπουλος, Απούλοποίηση τίτλων, κυρίως μετοχών, 1999, 57· Μάρκου, Η «εμπραγμάτωση» των ασωμάτων «δικαιωμάτων αξίας», ΕΤρΑξΧρΔ 2002, 422 επ, 440 επ.

ποσό που αντιστοιχεί στην αξία αυτών, σε λογαριασμό τίτλων στο όνομά του, που τηρεί ο κάθε φορέας. Παράλληλα με τους λογαριασμούς τίτλων τηρείται και χρηματικός τραπεζικός λογαριασμός καταθέσεων από τον οποίο αντλούνται και στον οποίο εμβάζονται το τίμημα της αγοράς και της πώλησης αντίστοιχα των ως άνω τίτλων⁶²³.

2.2. Υπαρξη πλειόνων συνδικαιούχων σε άυλους τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου (κοινοί άυλοι τίτλοι)

Οι άυλοι τίτλοι δύνανται να ανήκουν σε περισσότερους του ενός δικαιούχους (φυσικά πρόσωπα), οπότε στην περίπτωση αυτή πρόκειται για «κοινούς άυλους τίτλους», στους οποίους εφαρμόζονται, πέραν των διατάξεων του ν. 2198/1994, αναλογικά και οι διατάξεις του ν. 5638/1932, όπως ρητά ορίζει το άρθρο 12 § 1 εδ' β ν. 2198/1994. Επομένως, θα ισχύουν και εδώ όλα όσα εκθέσαμε κατά την ανάλυση του ν. 5638/1932, με την αναγκαία βεβαίως προσαρμογή στην ιδιαίτερη φύση και τις ειδικότερες ρυθμίσεις περί άυλων τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου.

Σχετικά με τις δημιουργούμενες έννομες σχέσεις επί των κοινών άυλων τίτλων ισχύουν όσα εκτενέστατα αναλύθηκαν ανωτέρω για την κατάθεση σε κοινό λογαριασμό⁶²⁴ και τα κοινά μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων⁶²⁵. Ειδικότερα, για τη δημιουργία εξωτερικής σχέσης απαιτείται κατάρτιση σύμβασης αγοράς άυλων τίτλων μεταξύ του φορέα και όλων των συνδικαιούχων των άυλων τίτλων, είτε μερικών ή ενός στο όνομα και των λοιπών, είτε τρίτου στο όνομα δύο ή περισσότερων προσώπων⁶²⁶. Η μεταβίβαση των άυλων τίτλων από τον φορέα προς τους πλείονες συνδικαιούχους ολοκληρώνεται, όπως ειπώθηκε, με μεταφορά (πίστωση) του αντίστοιχου ποσού σε κοινό λογαριασμό των δικαιούχων που τηρεί ο φορέας (άρθρο 6 § 4 ν. 2198/1994) και χορηγείται απόδειξη απόκτησης άυλων τίτλων με τα ονόματα όλων των επενδυτών - συνδικαιούχων⁶²⁷.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την αναλογική εφαρμογή των διατάξεων του ν. 5638/1932 επί των κοινών άυλων τίτλων είναι στην δήλωση για την απόκτηση άυλων τίτλων από τους φορείς να περιέχεται ο όρος ότι χρήση των τίτλων που θα αποκτηθούν

⁶²³ Μητροπούλου (2002), 164, 173.

⁶²⁴ Βλ. κεφ. 1^ο, υπό II.

⁶²⁵ Βλ. κεφ. 5^ο, υπό II 1.2.2.

⁶²⁶ Βλ. ΑΠ 755/2003, ΝΟΜΟΣ, σύμφωνα με την οποία «η εντολή προς την τράπεζα για αγορά και ακολούθως φύλαξη έντοκων γραμματίων μπορεί να δοθεί από δύο πρόσωπα για λογαριασμό τους ως δικαιούχων ή από ένα πρόσωπο για λογαριασμό του ως δικαιούχου, που παράλληλα όμως όρισε τρίτο πρόσωπο ως συνδικαιούχο».

⁶²⁷ Εκδίδεται μία απόδειξη για όλους τους συνδικαιούχους, η οποία έχει αποδεικτική ισχύ. Μητροπούλου (2002), 166, 167.

μπορούν να κάνουν εν όλω ή εν μέρει είτε ένας, είτε μερικοί, είτε όλοι ξεχωριστά οι δικαιούχοι, χωρίς την σύμπραξη των λοιπών (άρθρο 1 § 1 ν. 5638/1932)⁶²⁸. Η εφαρμογή της ως άνω διάταξης επιφέρει τις συνέπειες της ενεργητικής εις ολόκληρον ενοχής· θεμελιώνει δηλ. αυτοτελές δικαίωμα καθενός από τους συνδικαιούχους επενδυτές να ζητήσει από τον φορέα την απόδοση του συνόλου του ποσού των άϋλων τίτλων και υποχρέωση ταυτόχρονα του φορέα καταβολής του ποσού μία φορά, οπότε και επέρχεται απόσβεση της οφειλής έναντι όλων των συνδικαιούχων⁶²⁹.

Η διάταξη του άρθρου 7 § 1 εδ. α' ν. 2198/1994 ορίζει ότι «απαγορεύεται στο φορέα η άνευ συναινέσεως του δικαιούχου επενδυτή διάθεση του τίτλου». Εκ της ως άνω διάταξης συνάγεται ότι με τη συναίνεση (εντολή) του δικαιούχου μπορεί ο φορέας να διαθέσει τον τίτλο⁶³⁰. Στην περίπτωση ύπαρξης περισσότερων συνδικαιούχων κρατούσα⁶³¹ είναι η άποψη ότι η διάθεση του τίτλου, δηλ. η μεταβίβαση ή η επιβάρυνση αυτού με ενέχυρο προϋποθέτει, κατά την έννοια της διάταξης του άρθρου 7 § 1 εδ. α' ν. 2198/1994, τη συναίνεση όλων των αρχικά συμβληθέντων. Σύμφωνα με την άποψη αυτή παρέπεται ότι δεν επιτρέπεται σε τράπεζα που μετέχει ως φορέας του συστήματος των συναλλαγών σχετικά με την έκδοση και διακίνηση των άϋλων τίτλων να διαγράψει από τα σχετικά νομιμοποιητικά έγγραφα του λογαριασμού, έπειτα από αίτηση ενός μόνο συνδικαιούχου, χωρίς τη σύμπραξη των λοιπών (συνδικαιούχων), τα ονόματα ενός ή περισσότερων εκ των συνδικαιούχων και να εγγράψει στη θέση τους άλλα πρόσωπα, καθιστώντας έτσι αδύνατη την άσκηση των δικαιωμάτων των διαγραφόμενων⁶³². Υποστηρίζεται όμως από τη θεωρία και η αντίθετη άποψη, ότι δηλαδή εκ

⁶²⁸ ΑΠ 1894/2006, ΝΟΜΟΣ· ΕφΠατρ 1156/2007, ΑχΝομ 2008, 554· *Μητροπούλου* (2002), 167· *Πελένη-Παπαγεωργίου*, ΧρΙΔ 2007, 444,445. Βλ. αναλυτικά επ' αυτού κεφ. 1^ο, υπό Ι 2.3 και κεφ. 5^ο, υπό ΙΙ 1.2.1.

⁶²⁹ *Πελένη-Παπαγεωργίου*, ΧρΙΔ 2007, 445· αντιθ. η ΑΠ 755/2003, ΝΟΜΟΣ, σύμφωνα με την οποία για την επέλευση των συνεπειών της ενεργητικής εις ολόκληρον ενοχής δεν είναι απαραίτητη η θέση του, περιεχόμενου στο άρθρο 1 ν. 5638/1932, όρου περί δυνατότητας ατομικής χρήσης των δικαιωμάτων εκ των τίτλων, διότι αυτός απαιτείται μόνο προς το σκοπό να προσδώσει στη χρηματική κατάθεση σε τράπεζα το χαρακτηρισμό της ως καταθεση σε κοινό λογαριασμό και έτσι να τη διαφοροποιήσει έναντι των άλλων τραπεζικών χρηματικών καταθέσεων, ενώ τέτοιος σκοπός διαφοροποιήσεως δεν συντρέχει προκειμένου περί των έντοκων γραμματίων του Δημοσίου· ομοίως η ΕφΑθ 5161/2006, ΕπισκΕΔ 2006, 848.

⁶³⁰ Υποστηρίζεται ότι η διατύπωση του άρθρου 7 § 1 εδ.α' είναι ανακριβόλογη, αφού ο τίτλος δεν διατίθεται από τον φορέα, αλλά από το δικαιούχο του επενδυτή, ο οποίος δεν «συναινεί» απλώς στη μεταβίβαση του τίτλου σα να ήταν τρίτος, γιατί την ενεργεί ο ίδιος. *Χριστοδούλου Κ.*, Αϋλοι ομολογιακοί τίτλοι, Δ 2004, 892-893.

⁶³¹ Έτσι οι: ΑΠ 2012/2007, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 1894/2006, ΝΟΜΟΣ· ΕφΑθ 3237/2010, ΔΕΕ 2010, 1315· *Πελένη-Παπαγεωργίου*, ΧρΙΔ 2007, 445· *Μικρούλεα* σε *Ρόκα Ν./Γκόρτσο/Μικρούλεα/Λιβαδά* (2016³), 547.

⁶³² ΑΠ 2012/2007, ΤΝΠ ΔΣΑ· ΑΠ 1894/2006, ΝΟΜΟΣ· *Φασούλα*, Παρατηρήσεις στην ΑΠ 1894/2006, ΕΕμπΔ 2007, 365, σύμφωνα με την οποία δεν συνιστά απόσβεση της ενοχής η διαγραφή των ονομάτων ορισμένων συνδικαιούχων από τον κοινό λογαριασμό χωρίς την συναίνεσή τους, ώστε να φαίνεται ότι ο λογαριασμός έχει κλείσει για αυτούς. Η δε διαγραφή από τον συνδικαιούχο των ονομάτων των υπολοίπων από τα έγγραφα του κοινού λογαριασμού χωρίς τη συγκατάθεσή τους δύναται, κατά την ίδια, να συνιστά πλαστογραφία.

του άρθρου 7 § 1 εδ. α' ν. 2198/1994 συνάγεται ότι μεταβίβαση, εκχώρηση, ενεχύραση ή οποιαδήποτε άλλη διάθεση του συνόλου ή μέρους των κοινών άυλων τίτλων επιτρέπεται με συναίνεση οποιουδήποτε συνδικαιούχου, ελεύθερα, απεριόριστα και χωρίς τη σύμπραξη των λοιπών (αναλογική εφαρμογή του άρθρου 1 § 1 ν. 5638/1932)⁶³³.

Η ενεχύραση των κοινών άυλων τίτλων αποτελεί ενέχυρο σε δικαίωμα, επί του οποίου εφαρμόζονται οι σχετικές διατάξεις του ΑΚ (ΑΚ 1247-1254, 1256), στην περίπτωση δε που ενεχυρούχος δανειστής είναι πιστωτικό ίδρυμα εφαρμόζονται οι διατάξεις του ν.δ. 17.7/13.8.1923 (άρθρα 35 επ)⁶³⁴. Η ενεχύραση άυλων τίτλων του δημοσίου ολοκληρώνεται με την εγγραφή του αντίστοιχου ποσού σε ειδικό λογαριασμό ενεχύρου που τηρείται είτε στο Σ.Λ.Π.Σ., όταν πρόκειται για λογαριασμό φορέα, είτε στον φορέα, όταν πρόκειται για λογαριασμό επενδυτή-πελάτη του φορέα (άρθρο 6 § 9 ν. 2198/1994). Η ενεχύραση των κοινών άυλων τίτλων ενεργεί υποκειμενικά (ΑΚ 492), που σημαίνει ότι οι λοιποί συνδικαιούχοι, μη δεσμευόμενοι από το ενέχυρο που έχει συσταθεί από έναν συνδικαιούχο υπέρ δανειστή του, μπορούν να ζητήσουν την απόδοση κεφαλαίου και τόκων κατά τη λήξη του δανείου ο καθένας για τον εαυτό του⁶³⁵.

Η καθιέρωση, με το άρθρο 7 § 2 ν. 2198/1994, του ακατάσχετου των τηρούμενων στο «Σύστημα» λογαριασμών, ήτοι των τίτλων των «φορέων», ως εξαιρετική, είναι στενώς ερμηνευτέα, μη δυναμένη να εφαρμοσθεί, διασταλτικώς, ή αναλογικώς και επί των λογαριασμών των επενδυτών, που τηρούνται στους φορείς⁶³⁶. Οι τελευταίοι ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο 12 § 2 ν. 2198/1994, καλύπτονται από το απόρρητο που διέπει και τους λογαριασμούς τραπεζικών καταθέσεων, όπως αυτό εκάστοτε εφαρμόζεται στα πλαίσια της κείμενης νομοθεσίας. Γίνεται δηλ. παραπομπή με την ως άνω διάταξη στο ν.δ. 1059/1971, το οποίο, ως αναλύθηκε στο οικείο κεφάλαιο⁶³⁷, είχε στο παρελθόν «αξιοποιηθεί» από την νομολογία ως εμπόδιο του κατασχετού των καταθέσεων. Η άρση όμως του τραπεζικού απορρήτου έναντι του δανειστή που έχει δικαίωμα κατάσχεσης της περιουσίας του δικαιούχου της κατάθεσης, που επήλθε με το άρθρο 24 ν. 2915/2001,

⁶³³ Μητροπούλου (2002), 168' υπέρ της άποψης αυτής φαίνεται να τάσσεται και ο *Ψυχομάνης* (2011), 487, ο οποίος θεωρεί ότι η ΑΠ 1894/2006, - που αναφέρεται σε κοινό λογαριασμό με αντικείμενο έντοκα γραμμάτια του ελληνικού δημοσίου με λογιστική μορφή, υπό την έννοια του ν. 2198/1994 - δεχόμενη ότι ο συνδικαιούχος δεν δύναται να ζητήσει από την τράπεζα διαγραφή των λοιπών συνδικαιούχων και εγγραφή άλλων στο λογαριασμό, λόγω της, εκ του άρθρου 7 § 1 εδ.α' ν. 2198/1994, απορρέουσας απαγόρευσης διάθεσης του τίτλου από τον φορέα ανευ της συναίνεσης του δικαιούχου, σφάλει γιατί δεν εφαρμόζει το ν.5638/1932, που προβλέπει δικαίωμα ατομικής χρήσης και διάθεσης του κοινού λογαριασμού από οποιονδήποτε συνδικαιούχο και δεν ερμηνεύει - ως όφειλε - την αίτηση διαγραφής και εγγραφής άλλων ως άσκηση του δικαιώματος αυτού.

⁶³⁴ Βλ. αναλυτικά κεφ. 2^ο, υπό Ι 3.2.

⁶³⁵ Μητροπούλου (2002), 169.

⁶³⁶ ΑΠ 1812/2007, ΤΝΠ ΔΣΑ' ΠΠρΘεσ 24377/2003, Αρμ 2004, 1282.

⁶³⁷ Βλ. κεφ. 4^ο, υπό Ι 1.

εφαρμόζεται, βάσει του άρθρου 12 § 2 ν. 2198/1994, και στους άυλους τίτλους, οι οποίοι πλέον μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο κατάσχεσης⁶³⁸. Ειδικότερα στους κοινούς άυλους τίτλους εφαρμόζεται αναλογικά το αμάχητο τεκμήριο της ρύθμισης του άρθρου 4 ν. 5638/1932, σύμφωνα με το οποίο η κατάθεση σε κοινό λογαριασμό τεκμαίρετα αμάχητα ότι ανήκει σε όλους τους συνδικαιούχους του λογαριασμού κατ'ίσομοιρίαν, συνεπώς η επιβληθείσα κατάσχεση σε κοινό άυλο τίτλο δεν μπορεί να επεκταθεί πέραν της κεφαλικής μερίδας που αντιστοιχεί στον κάθε συνδικαιούχο.

Σχετικά τώρα με τη διάθεση των κοινών άυλων τίτλων σε περίπτωση θανάτου ενός συνδικαιούχου εφαρμόζονται αναλογικά τα άρθρα 2 και 3 ν. 5638/1932, σχετικά με τα οποία έχει προηγηθεί εκτενής ανάλυση σε προηγούμενα κεφάλαια⁶³⁹.

3. Επί κοινών άυλων μετοχών και λοιπών άυλων (κινητών) αξιών καταχωρημένων στο Σύστημα Αύλων Τίτλων (ΣΑΤ)

Ένα άλλο κύριο είδος ασωμάτων κινητών αξιών αποτελούν οι άυλες μετοχές Α.Ε., οι οποίες εισάγονται και αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης στο Χρηματιστήριο Αθηνών (Χ.Α) (άρθρα 39 επ ν. 2396/1996, ΚανΛειτΣΑΤ) και η απούλοποίηση των οποίων επήλθε με το ν. 2396/1996⁶⁴⁰ (άρθρα 39-59). Οι μετοχές αυτές, καθώς και κάθε είδους πράξη επ'αυτών (μεταβίβαση, σύσταση ενεχύρου, κ.λπ) καταχωρούνται πλέον σε ηλεκτρονικά αρχεία, τα οποία συγκροτούν το ΣΑΤ, η αρμοδιότητα τήρησης και λειτουργίας του οποίου ανήκει στο διαχειριστή του, την Ελληνικά Χρηματιστήρια Ανώνυμη Εταιρεία (ΕΧΑΕ)⁶⁴¹. Η διαδικασία απόκτησης, μεταβίβασης και σύστασης βαρών στις άυλες μετοχές είναι παρόμοια με την αντίστοιχη διαδικασία στους άυλους τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου.

Δικαιούχοι άυλων μετοχών μπορεί να είναι περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα⁶⁴². Στην περίπτωση που δικαιούχοι είναι περισσότερα φυσικά πρόσωπα εφαρμόζονται, πέραν των διατάξεων του ν. 2396/1996, αναλογικά και οι διατάξεις του ν.5638/1932 περί κοινού λογαριασμού. Αυτό δεν προκύπτει ευθέως από τον ν. 2396/1996, καθώς δεν παραπέμπει με κάποια διάταξή του ρητά στην αναλογική εφαρμογή του ν.

⁶³⁸ Σχετικά με το αντικείμενο και την διαδικασία κατασχέσεως άυλων τίτλων βλ. *Ρήγα Κ.*, Το αντικείμενο και η προσήκουσα διαδικασία κατασχέσεως άυλων τίτλων, ΔΕΕ 2014, 1000 επ.

⁶³⁹ Βλ. κεφ. 2^ο, υπό II 1 και 2.

⁶⁴⁰ Με τίτλο: «Επενδυτικές υπηρεσίες στον τομέα των κινητών αξιών, επάρκεια ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και των πιστωτικών ιδρυμάτων και άυλες μετοχές».

⁶⁴¹ Με την υπ' αριθμ. 1/527/30.10.2009 απόφαση του ΔΣ της Επιτροπής Κεφαλαιογοράς χορηγήθηκε άδεια λειτουργίας Συστήματος Αξιών στην ΕΧΑΕ, η οποία ήταν η πρώτη μητρική εταιρεία της απορροφηθείσας από αυτή «Κεντρικό Αποθετήριο Αξιών ΑΕ». *Αυγητίδης*, 2014, 419-420.

⁶⁴² *Μητροπούλου* (2002), 172.

5638/1932 σε περίπτωση πλειονότητας δικαιούχων⁶⁴³. Συνάγεται όμως από τη διάταξη του άρθρου 31 § 8 ν. 3461/2006⁶⁴⁴, με την οποία συντελέσθηκε διεύρυνση του ρυθμιστικού πεδίου του ν. 5638/1932, με την πρόβλεψη ανάλογης εφαρμογής του και στις άυλες (κινητές) αξίες που καταχωρίζονται στο ΣΑΤ^{645, 646}. Ορισμένες από τις κυριότερες αυτές άυλες αξίες που καταλαμβάνει το ρυθμιστικό πεδίο του ν. 5638/1931 είναι οι άυλες μετοχές Α.Ε. εισηγμένων στο Χ.Α (άρθρα 39 επ. 2396/1996)⁶⁴⁷, οι άυλες ομολογίες (άρθρο 1 § 1, § 6 ν. 3156/2003), τα Ελληνικά Πιστοποιητικά (ΕΛ.ΠΙΣ, άρθρα 59 ν. 2396/1996 και 64 επ ΚανΛειτΣΑΤ).

Με αίτηση δύο ή περισσότερων (αποκλειστικά) φυσικών προσώπων, καθένα από τα οποία διαθέτει αυτοτελή Μερίδα Επενδυτή⁶⁴⁸ στο ΣΑΤ, δημιουργείται Κοινή Επενδυτική Μερίδα (ΚΕΜ), η οποία προσδιορίζεται από τα πρόσωπα των συνδικαιούχων, τα οποία είναι

⁶⁴³ Όπως συμβαίνει με τον ν. 4099/2012 για τα αμοιβαία κεφάλαια και τον ν. 2198/1994 για τους άυλους τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου.

⁶⁴⁴ Με τίτλο «Ενσωμάτωση στο Εθνικό Δίκαιο της Οδηγίας 2004/25/ΕΚ σχετικά με τις δημόσιες προτάσεις». Το άρθρο 31 § 8 του ν. 3461/2006, ορίζει ότι: «Οι διατάξεις του ν. 5658/1932 “περί καταθέσεως εις κοινόν λογαριασμόν” εφαρμόζονται και στις άυλες (κινητές) αξίες που καταχωρούνται στο Σύστημα Αύλων Τίτλων. Με την απόφαση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς που προβλέπεται στην παράγραφο 3 του άρθρου 105 του ν. 2533/1997 ρυθμίζονται οι αναγκαίες λεπτομέρειες για την εφαρμογή του προηγούμενου εδαφίου».

⁶⁴⁵ Στο εν λόγω Σύστημα καταχωρίζονται οι άυλες αξίες που εισάγονται ή εντάσσονται προς διαπραγμάτευση σε Αγορά ή είναι εισηγμένες ή ενταγμένες προς διαπραγμάτευση σε Αγορά, καθώς και αλλοδαπές κινητές αξίες, σύμφωνα με τα οριζόμενα στα άρθρα 1 - 6 του ν. 3756/2009 (άρθρο 2 § 1 ΚανΛειτΣΑΤ).

⁶⁴⁶ Πριν την συντελεσθείσα διεύρυνση του ρυθμιστικού πεδίου του ν. 5638/1932 και στις άυλες (κινητές) αξίες, με το άρθρο 31 § 8 ν. 3461/2006, γινόταν δεκτό ότι αποκλείεται η δυνατότητα ανάλογης εφαρμογής του ν. 5638/1932 στις κοινές άυλες μετοχές και στις κοινές άυλες ομολογίες, λόγω του εξαιρετικού χαρακτήρα του νόμου αυτού. Έτσι *Πελένη-Παπαγεωργίου* (2005), 19. Ομοίως η *Μητροπούλου* (2002), 174 επ, υποστήριζε τη μη αναλογική εφαρμογή των διατάξεων του ν. 5638/1932 στις κοινές άυλες μετοχές, λόγω του αδιαίρετου της μετοχής ως αξιογράφου, το οποίο αντιστοιχεί απόλυτα στο αδιαίρετο της μετοχής ως έννομης σχέσης. Σύμφωνα, συνεπώς, με την αρχή του αδιαίρετου, αν μια μετοχή ανήκει σε περισσότερα πρόσωπα, θεωρούνται συγκύριοι κατ'ιδανικά μέρη εξ'αδιαίρετου και τα δικαιώματα της μετοχής δε διαιρούνται μεταξύ των περισσότερων, αλλά ασκούνται από ένα κοινό εκπρόσωπο, που θα είναι είτε ένας από τους συγκυρίους, είτε τρίτο πρόσωπο. Μόνο λοιπόν ο εκπρόσωπος μπορεί να ασκεί τα δικαιώματα που απορρέουν από τις κοινές άυλες μετοχές, συνεπώς δεν μπορεί να χωρήσει αναλογική εφαρμογή των διατάξεων του ν. 5638/1932.

⁶⁴⁷ Θα πρέπει βέβαια να επισημάνουμε ότι το ρυθμιστικό πεδίο του άρθρου 31 § 8 ν. 3461/2006 καταλαμβάνει αποκλειστικά και μόνο τις άυλες μετοχές που εγγράφονται στο ΣΑΤ και όχι τις ενσώματες μετοχές (ονομαστικές ή ανώνυμες), που δεν είναι εισηγμένες σε κάποια αγορά και συνεπώς δεν καταχωρίζονται στο ΣΑΤ. Για αυτές υφίσταται κοινωνία δικαιώματος και συγκυριότητα μετοχής εξ'αδιαίρετου, όπως γίνεται δεκτό από τη νομολογία (βλ. σχετ. ΑΠ 576/2002, ΝΟΜΟΣ' ΕφΠατρ 282/2008, ΕπισκΕΔ 2008, 283' ΕφΑθ 3126/2000, ΔΕΕ 2000, 731) και αποκλείεται η αναλογική εφαρμογή των διατάξεων του ν. 5638/1932.

⁶⁴⁸ Κάθε επενδυτής διαθέτει στο ΣΑΤ μια μοναδική μερίδα (μερίδα επενδυτή [άρθρο 4 ΚανΛειτΣΑΤ]), στην οποία τηρείται ο λογαριασμός αξιών και ο ειδικός λογαριασμός. Η μερίδα περιέχει πλήρη στοιχεία αναγνωρίσεως του επενδυτή και ο λογαριασμός αξιών περιέχει τις αξίες ημεδαπές και αλλοδαπές που κατέχει.

από κοινού κύριοι του συνόλου των αξιών που καταχωρούνται σε αυτή και η οποία διέπεται από τις διατάξεις του ν. 5638/1932 (άρθρο 6Α § 1 ΚανΛειτΣΑΤ)⁶⁴⁹.

Ισχύουν και εδώ όσα αναλυτικά εκθέσαμε σχετικά με τον κοινό λογαριασμό στις χρηματικές καταθέσεις, με την αναγκαία βεβαίως προσαρμογή στην ιδιαίτερη φύση και τις ειδικότερες ρυθμίσεις περί ασωμάτων αξιών. Έτσι, κάθε συνδικαιούχος ΚΕΜ δύναται, αν δεν ορίζεται διαφορετικά στον ΚανΛειτΣΑΤ, ενεργώντας ατομικά, χωρίς την σύμπραξη των λοιπών συνδικαιούχων να κάνει αυτοτελώς χρήση του λογαριασμού, συνεπώς: α) να υποβάλλει αιτήσεις, όπως ενδεικτικά αίτηση μεταφοράς, δεσμεύσεως και αποδεσμεύσεως και β) να απευθύνει δηλώσεις βουλήσεως προς το Κ.Α.Α. αναφορικά με τις κινητές αξίες που είναι καταχωρημένες στην ΚΕΜ (άρθρο 6Α § 3 ΚανΛειτΣΑΤ).

Σε περίπτωση που οι συνδικαιούχοι επιθυμούν την κληρονόμηση της κατατεθειμένης αξίας, θα πρέπει να γίνεται ειδική μνεία εφαρμογής του όρου ότι σε περίπτωση θανάτου ενός από τους συνδικαιούχους, οι αξίες περιέρχονται αυτοδίκαια στους λοιπούς, σύμφωνα με το άρθρο 2 § 1 ν. 5638/1932 (άρθρο 6Α § 2, στοιχ.δ ΚανΛειτΣΑΤ). Στην περίπτωση θανάτου συνδικαιούχου ΚΕΜ, εφόσον έχει τεθεί ο ως άνω όρος, το Κ.Α.Α. τροποποιεί τα στοιχεία της μερίδας με την προσκόμιση ληξιαρχικής πράξης θανάτου (ή άλλου επισήμου εγγράφου), από το οποίο προκύπτει ο θάνατος συνδικαιούχου και προβαίνει στη διαγραφή του αποβιώσαντα συνδικαιούχου, διατηρώντας κατά τα λοιπά την ιεραρχική σειρά των συνδικαιούχων όπως είχε αποτυπωθεί στην ΚΕΜ (άρθρο 6Α § 5 ΚανΛειτΣΑΤ).

Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 6Α § 4 ΚανΛειτΣΑΤ, δεν επιτρέπεται η μεταβολή (προσθήκη, αφαίρεση) των προσώπων των συνδικαιούχων της ΚΕΜ, με εξαίρεση την περίπτωση θανάτου συνδικαιούχου, οπότε και διαγράφεται το όνομά του αποβιώσαντος από την μερίδα (βλ. προηγούμενη παράγραφο). Από την ως άνω ρύθμιση προκύπτει ότι η συναίνεση όλων των αρχικών συνδικαιούχων της ΚΕΜ προφανώς δεν αρκεί ώστε να είναι δυνατή η προσθήκη νέου προσώπου στην κοινή μερίδα ή η διαγραφή συνδικαιούχου από αυτή, όπως συμβαίνει στην χρηματική κατάθεση σε κοινό λογαριασμό. Στην τελευταία, όπως εκτενώς αναλύσαμε ανωτέρω⁶⁵⁰, επιτρέπεται η μεταγενέστερη εισαγωγή νέου προσώπου ως συνδικαιούχου στον κοινό λογαριασμό, καθώς επίσης και η διαγραφή δικαιούχου από αυτόν και η πιθανή αντικατάστασή του με νέο πρόσωπο με την σύμπραξη όλων των αρχικών συνδικαιούχων του λογαριασμού. Φαίνεται συνεπώς πως η ρύθμιση του άρθρου 6Α § 4 ΚανΛειτΣΑΤ, σχετικά με την απαγόρευση μεταβολής των προσώπων των συνδικαιούχων σε

⁶⁴⁹ Σύμφωνα με τις σχετικές διευκρινίσεις των αρμοδίων υπηρεσιών της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, η διατήρηση θέσεων επί αλλοδαπών κινητων αξιών σε ΚΕΜ στο ΣΑΤ δεν επιτρέπεται, καθώς δεν συμβαδίζει με τη φιλοσοφία και το πλαίσιο χρήσης των ΚΕΜ, σύμφωνα με την υφιστάμενη νομοθεσία.

⁶⁵⁰ Βλ. κεφ. 2^ο, υπό Ι 1.1.

μια ΚΕΜ, αποκκλίνει από τα ισχύοντα στην χρηματική κατάθεση σε κοινό λογαριασμό βάσει της διάταξης του άρθρου 3 ν. 5638/1932.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μέσα από την παρούσα εργασία προσπαθήσαμε να αναλύσουμε τα βασικά ζητήματα που άπτονται της λειτουργίας του κοινού τραπεζικού λογαριασμού και να ερμηνεύσουμε τις διατάξεις του ν. 5638/1932, του βασικού νομοθετήματος που διέπει την λειτουργία του, οι οποίες, λόγω της ασαφούς - σε αρκετά σημεία - διατύπωσής τους, έχουν δημιουργήσει όλα αυτά τα έτη ισχύος του ως άνω νόμου ερμηνευτικές δυσχέρειες. Οι ασάφειες αυτές των διατάξεων του νόμου αποτέλεσαν και συνεχίζουν να αποτελούν έως και σήμερα πεδίο διατύπωσης διαφορετικών, αντικρουόμενων απόψεων επί ιδίων ζητημάτων ανάμεσα σε θεωρία και νομολογία, με αποτέλεσμα να υπάρχουν σήμερα, ογδόντα έξι (86) χρόνια μετά τη θέση σε εφαρμογή του ως άνω νόμου, ερειζόμενα ζητήματα σχετικά με τη λειτουργία του κοινού λογαριασμού, που συνεχίζουν να διχάζουν τους κύκλους των θεωρητικών και τη νομολογία, ως προέκυψε από την ανάλυση που προηγήθηκε.

Η σύμβαση κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό αποτελεί ένα από τα πιο συχνά απαντώμενα στην συναλλακτική πρακτική είδη τραπεζικών συμβάσεων. Η συχνότητα εμφανίσεώς της στις τραπεζικές συναλλαγές οφείλεται στα πλεονεκτήματα που προσφέρει στους συμβαλλομένους της, μέσω των ιδιαίτερα ευνοϊκών για αυτούς ρυθμίσεων του ν. 5638/1932. Ειδικότερα, οποιοσδήποτε συνδικαιούχος του κοινού λογαριασμού έχει την ευχέρεια αναλήψεως χρηματικών ποσών εκ του λογαριασμού χωρίς την συγκατάθεση των λοιπών δικαιούχων (άρθρο 1 § 1 ν. 5638/1932), οι δε επιζώντες συνδικαιούχοι αποκτούν αυτοδικαίως το υπόλοιπο του λογαριασμού, σε περίπτωση θανάτου συνδικαιούχου, με τη θέση του όρου του άρθρου 2 § 1 ν. 5638/1932 στη σύμβαση κατάθεσης και μάλιστα απαλλαγμένο από κάθε φόρο ή τέλος (άρθρο 2 § 2 ν. 5638/1932), αποκλείοντας έτσι ολοσχερώς τους κληρονόμους του θανόντος δικαιούχου από την κατάθεση. Ακόμη όμως και εάν δεν τεθεί η ως άνω ρήτρα στη σύμβαση κατάθεσης του κοινού λογαριασμού, οι κληρονόμοι δεν μπορούν να υποκαταστήσουν τον δικαιοπάροχό τους έναντι της τράπεζας, δανειστές της οποίας και αρα δικαιούχοι του ποσού της καταθέσεως παραμένουν οι επιζώντες συνδικαιούχοι (άρθρο 3 ν. 5638/1932).

Η λειτουργία του κοινού λογαριασμού βασίζεται σε μια έντονα προσωπική σχέση μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών (συνδικαιούχων και πιστωτικού ιδρύματος), αλλά κυρίως μεταξύ των συνδικαιούχων, η οποία δεν επιτρέπει την υπεισέλευση τρίτου προσώπου στο σύνολο αυτής (τη διάθεση δηλ. της κατάθεσης κατ'άρθρο 3 ν. 5638/1932), παρά μόνο πράξεις χρήσεως του κοινού λογαριασμού, ήτοι ανάληψη, εκχώρηση, ενεχύραση, κ.λπ. Η ιδιαίτερη αυτή σχέση εμπιστοσύνης όμως μπορεί να καταλυθεί με την ανάληψη από ένα συνδικαιούχο ολόκληρου του ποσού της κατάθεσης, κατά παράβαση της εσωτερικής σχέσης

του με τους λοιπούς δικαιούχους, με αποτέλεσμα το πλεονέκτημα της διευκόλυνσης που προσφέρει στους συνδικαιούχους το συγκεκριμένο είδος κατάθεσης, με την δυνατότητα ανάληψης ποσών χωρίς την ανάγκη σύμπραξης όλων των συνδικαιούχων, να μετατρέπεται σε βασικό μειονέκτημα αυτού, καθώς δεν μπορεί να διασφαλίσει τα συμβαλλόμενα μέρη της από αντισυμβατικές ενέργειες αφερέγγυων συνδικαιούχων, απέναντι στις οποίες είναι εκτεθειμένα.

Οι προαναφερθείσες, ιδιαίτερα ευνοϊκές για τους δικαιούχους του κοινού λογαριασμού, ρυθμίσεις όμως που περιέχει ο ν. 5638/1932 (άρθρα 1§1, 2 και 3) δημιουργούν πλείστα προβλήματα και δυσχεραίνουν σε μεγάλο βαθμό τη νομική θέση των κληρονόμων αποβιώσαντος συνδικαιούχου, καθώς, ως προαναφέρθηκε, σε κάθε περίπτωση - τιθέμενης ή όχι της ρήτρας του άρθρου 2 ν. 5638/1932 στη σύμβαση κατάθεσης - δεν μπορούν να αξιώσουν το ποσό που αναλογούσε στον δικαιούχο τους απευθείας από την τράπεζα, παρά στην καλύτερη περίπτωση, εφόσον δηλ. δεν έχει τεθεί η ρήτρα του άρθρου 2, μπορούν να στραφούν αναγωγικά κατά των επιζώντων συνδικαιούχων και να διεκδικήσουν το αναλογούν στον δικαιούχο τους τμήμα του ποσού της κατάθεσεως. Οι δε προστατευτικές της νόμιμης μοίρας των αναγκαίων κληρονόμων διατάξεις, στις οποίες παραπέμπει το άρθρο 117 ΕισΝΑΚ, στην πράξη αποδεικνύονται συχνά δυσεφάρμοστες, λόγω ισχύος του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων, που καθιερώνεται με το άρθρο 1 ν.δ. 1059/1971, το οποίο επιτρέπει τη χορήγηση από τα πιστωτικά ιδρύματα αναγκαίων για την άσκηση των κληρονομικών δικαιωμάτων των κληρονόμων πληροφοριών σχετικά με την κατάθεση υπό αυστηρές προϋποθέσεις.

Παρά ωστόσο τις όποιες ατέλειές του, η χρησιμότητα του ν. 5638/1932 κρίθηκε τόσο μεγάλη στον τομέα των τραπεζικών συναλλαγών, ώστε να έχει διατηρήσει την ισχύ του μέχρι και σήμερα και να αποτελεί το βασικό νομοθετικό κείμενο που ρυθμίζει τη λειτουργία της κατάθεσης σε κοινό τραπεζικό λογαριασμό, συμπληρούμενο βέβαια από τις διατάξεις του ΑΚ και άλλων νομοθετημάτων (ν.δ. 17.7/13.8.1923, ν.δ 1059/1971 κ.λπ) και εφαρμοζόμενο αναλογικά, με ρητή παραπομπή στις διατάξεις του, επί των κοινών μεριδίων αμοιβαίων κεφαλαίων, των κοινών αύλων τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου και των κοινών άυλων (κινητών) αξιών καταχωρημένων στο ΣΑΤ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- **Αθανασίου Φ.**, Περί της νομικής και οικονομικής μεταχείρισης των τραπεζικών καταθέσεων ως επενδύσεων, σε Αναμνηστικό Τόμο Λ. Γεωργακόπουλου, 2016.
- **Αλεπάκος Κ.**, Η τύχη του κοινού τραπεζικού λογαριασμού σε περίπτωση θανάτου ενός από τους συνδικαιούχους - Παρατηρήσεις στην ΑΠ 1550/2007, ΝοΒ 2008, 682 επ.
- **Αργυριάδης Α.**, Ενεχύρασις απαιτήσεως εκ καταθέσεως εις κοινόν λογαριασμόν, Αρμ 1978, 521 επ.
- **Αυγητίδης Δ.**, Δίκαιο της Κεφαλαιαγοράς, 2014.
- **Αποκάρδου Ε.**, Η φορολόγηση των εμβασμάτων στο εξωτερικό (Με αφορμή την απόφαση ΣΤΕ 884/2016), Συνήγορος 2016, 26 επ.
- **Βαθρακοκόιλης Β.**, Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας: Ερμηνευτική - Νομολογιακή Ανάλυση (κατ'άρθρο), τ.Β', άρθρα 221-477, 1994.
- **Ο ίδιος**, Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας: Ερμηνευτική - Νομολογιακή Ανάλυση (κατ'άρθρο), τ.ΣΤ', άρθρα 982-1054 και ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ του ΚΠολΔ, 1997.
- **Ο ίδιος**, ΕΡΝΟΜΑΚ: Ερμηνεία - Νομολογία Αστικού Κώδικα (κατ' άρθρο), τ. Β': Γενικό ενοχικό, άρθρα 287-495, 2003.
- **Ο ίδιος**, ΕΡΝΟΜΑΚ: Ερμηνεία - Νομολογία Αστικού Κώδικα (κατ' άρθρο), τ. Γ', ημιτ. Γ': Ειδικό ενοχικό, άρθρα 741-946, 2006.
- **Ο ίδιος**, Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας: Ερμηνευτική - Νομολογιακή Ανάλυση (κατ'άρθρο), τ. Η' (συμπληρωματικός), 2006.
- **Ο ίδιος**, ΕΡΝΟΜΑΚ : Ερμηνεία - Νομολογία Αστικού Κώδικα (κατ'άρθρο), τ. Δ' : Εμπράγματο Δίκαιο, άρθρα 1142-1345 και Κτηματολόγιο, 2008.
- **Ο ίδιος**, ΕΡΝΟΜΑΚ: Ερμηνεία - Νομολογία Αστικού Κώδικα (κατ' άρθρο), τ. ΣΤ', ημιτ. Β', Κληρονομικό Δίκαιο, άρθρα 1831-2035 και ο Εισαγωγικός Νόμος Αστικού Κώδικα, 2010.
- **Βελέντζας Γ.**, Αίτημα νόμιμου μεριδούχου για επίδειξη εγγράφου. Περίπτωση άρσης τραπεζικού απορρήτου (;) σε κατάθεση σε κοινό λογαριασμό, ΕΤρΑξΧρΔ 2001, 399 επ.
- **Ο ίδιος**, Αίτημα για επίδειξη εγγράφων τραπεζικού λογαριασμού και τραπεζικό απόρρητο, ΕΤρΑξΧρΔ 2004, 651 επ.
- **Ο ίδιος**, Δίκαιο τραπεζών και τραπεζικών συμβάσεων (εργασιών), 2004³.
- **Βελλας Π.**, Η κατά Ν. 3301/2004 χρηματοοικονομική εμπράγματο ασφάλεια, ΧρΙΔ 2009, 373 επ.
- **Βενιέρης Ι.**, Κατάθεση χρημάτων από τον οφειλέτη στον τραπεζικό λογαριασμό του δανειστή του - Ο έλεγχος της προμήθειας της τράπεζας (Σκέψεις με αφορμή την ΕιρΚω 184/2004), ΔΕΕ 2007, 782 επ.
- **Ο ίδιος**, Καταθέσεις χρημάτων και τίτλων, σε: *Τριανταφυλλάκη* (επιμ.), Εφαρμογές Εμπορικού Δικαίου, τ.3, 2014², 771 επ.

- **Βόμβας Α.**, Ανάλυση από κοινό λογαριασμό, προαντιφώνηση νομής και υπεξαίρεση, ΠοινΔικ 2012, 250 επ.
- **Βουζίκας Ε.**, Μελέται αστικού δικαίου, 1968.
- **Γέροντας Απ./Ψάλτης Αθ.**, Ερμηνεία ΚΕΔΕ (Ν.Δ. 356/1974 και η ανακοπή του ΚΔΔ, άρθρα 216-230), 2016³.
- **Γέσιου-Φαλτσή Π.**, Δίκαιο Αποδείξεως, 1986³.
- **Η ίδια**, Αναγκαστική Εκτέλεση: Ειδικό μέρος, 2001.
- **Η ίδια**, Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων πριν και μετά τον ν.2915/2001, Δ 2002, 421 επ.
- **Η ίδια**, Το δικαίωμα των κληρονόμων για την επίδειξη εγγράφων κοινού τραπεζικού λογαριασμού, ΧρΙΔ 2010, 593 επ.
- **Η ίδια**, Επίδειξη εγγράφων και ζητήματα τραπεζικού απορρήτου στους κοινούς διαζευκτικούς λογαριασμούς (γνμδ), ΕφΑΔ 2010, 1182 επ.
- **Γεωργακόπουλος Λ.**, Χρηματιστηριακό και τραπεζικό δίκαιο: το δίκαιο του ελληνικού συστήματος της κεφαλαιαγοράς και χρηματαγοράς, 1999.
- **Γεωργιάδη Αγγ.**, Εισαγωγικές Παρατηρήσεις στα άρθρα 2032-2035, Άρθρα 2032, 2035, σε: *Γεωργιάδη/Σταθόπουλο*, Αστικός Κώδιξ: Ερμηνεία κατ'άρθρο – Νομολογία - Βιβλιογραφία, τ. Χ, Κληρονομικό Δίκαιο (άρθρα 1871-2035 ΑΚ), 1998, 891 επ, 901 επ, 926 επ.
- **Γεωργιάδης Απ.**, Εισαγωγικές Παρατηρήσεις στα άρθρα 410-415, Άρθρο 411, σε: *Γεωργιάδη/Σταθόπουλο*, Αστικός Κώδιξ: Ερμηνεία κατ'άρθρο - Νομολογία - Βιβλιογραφία, τ. ΙΙ: Γενικό Ενοχικό (άρθρα 287-495), 1979, 425 επ, 435 επ.
- **Ο ίδιος**, Η έκδοση τίτλων αμοιβαίων κεφαλαίων σε κοινό λογαριασμό και η τύχη τους μετά τον θάνατο του εντολέα (γνμδ), ΔΕΕ 1997, 115 επ.
- **Ο ίδιος**, Η εξασφάλιση των πιστώσεων, 2008².
- **Ο ίδιος**, Εμπράγματο Δίκαιο, 2010².
- **Ο ίδιος**, Κληρονομικό Δίκαιο, 2013².
- **Ο ίδιος**, Εγχειρίδιο Ειδικού Ενοχικού Δικαίου, 2014.
- **Ο ίδιος**, Ενοχικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος, 2015².
- **Γεωργιάδης Αστ.**, Ενοχικό Δίκαιο: Γενικό Μέρος, τ.1, 2007⁵.
- **Γεωργιάδης Γ.**, Άρθρα 455, 460, σε: *Γεωργιάδη Απ.*, Σύντομη ερμηνεία του Αστικού Κωδικα, (ΣΕΑΚ Ι): άρθρα 1-946, 2010, 924 επ, 937 επ.
- **Γεωργιάδης Ν.**, Άρθρο 498, σε: *Γεωργιάδη Απ.*, Σύντομη ερμηνεία του Αστικού Κωδικα, (ΣΕΑΚ Ι): άρθρα 1-946, 2010, 995 επ.
- **Γεωργιάδου Μ.**, Κατάσχεση στα χέρια τρίτου, σε: *Κουτσουλέλο*, Αναγκαστική εκτέλεση : μετά τον νέο Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (Ν 4335/2015), 2016, 287 επ.

- **Γιαννόπουλος Π.**, Άρθρο 491, σε: *Γεωργιάδη Απ.*, Σύντομη ερμηνεία του Αστικού Κώδικα, (ΣΕΑΚ Ι): άρθρα 1-946, 2010, 986.
- **Γραμματίκας Γ.**, Παρατηρήσεις στην ΟΛΑΠ 1224/1975, ΕΕΝ 1976, 199 επ.
- **Ο ίδιος**, Το τραπεζικό απόρρητο, 1991.
- **Δαλιάνης Γ.**, Φορολογικές προεκτάσεις σε κοινούς τραπεζικούς λογαριασμούς, Λογ. 2017, 918 επ.
- **Δημάκου Φ.**, Άρθρα 1247-1248, σε: *Γεωργιάδη/Σταθόπουλο*, Αστικός Κώδιξ: Ερμηνεία κατ' άρθρο - Νομολογία - Βιβλιογραφία, τ. VI: Εμπράγματο Δίκαιο (άρθρα 1118-1345), 1985, 370 επ.
- **Δούβλης Β.**, Κοινός διαζευκτικός λογαριασμός, προσβολή της νόμιμης μοίρας και κάμψη του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων, 1987.
- **Δρυλλεράκης Ι.**, Η φορολογία της προσαύξησης της περιουσίας, ΔΔικη, 2016, 213 επ.
- **Ζαχαρία Α.**, Άρθρο 830, σε: *Καράκωστα Ι.*, Αστικός Κώδικας: Ερμηνεία - Σχόλια - Νομολογία, τ. 6^{ος}: Ειδικό Ενοχικό, άρθρα 741-946 ΑΚ, 2009, 437 επ.
- **Ιγγλεζάκης Ι.**, Παρατηρήσεις στην ΕφΘεσ 1071/2002, ΕπισκεΔ 2002, 1096 επ.
- **Καλαμίτσης Σ.**, Το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων, 1992.
- **Καλλιμόπουλος Γ.**, Το δίκαιο του χρήματος, 1993.
- **Καρακατσάνης Ι.**, Άρθρο 416, σε: *Γεωργιάδη/Σταθόπουλο*, Αστικός Κώδιξ: Ερμηνεία κατ' άρθρο - Νομολογία - Βιβλιογραφία, τ. II: Γενικό Ενοχικό (άρθρα 287-495), 1979, 459 επ.
- **Καράκωστας Ι.**, Αστικός Κώδικας: Ερμηνεία - Σχόλια - Νομολογία, τ. 3^{ος}: Ενοχικό Δίκαιο, άρθρα 297-495 ΑΚ, 2006.
- **Ο ίδιος**, Αστικός Κώδικας: Ερμηνεία - Σχόλια - Νομολογία, τ. 9^{ος}, Κληρονομικό, Άρθρα 1710-2035, 2008.
- **Καράσης Μ.**, Άρθρα 487-488, 489-490, 491, 493, σε: *Γεωργιάδη/Σταθόπουλο*, Αστικός Κώδιξ: Ερμηνεία κατ' άρθρο - Νομολογία - Βιβλιογραφία, τ. II: Γενικό Ενοχικό (άρθρα 287-495), 1979, 687 επ, 693 επ, 696 επ, 698 επ.
- **Καστριώτης Λ.**, Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων - Μια νέα διάσταση μετά το ν. 2915/2001 (άρθρο 24), Δ 2007, 66 επ.
- **Ο ίδιος**, Η κατάσχεσις εις χείρας τρίτου (κατά τον ΚΠολΔ), 2009².
- **Κομισόπουλος Χρ.**, Κατάθεσις εις κοινόν λογαριασμόν ν. 5638/1932 και προσβολή νομίμου μοίρας δι' αυτής, ΝοΒ 1964, 435 επ.
- **Κοσιρίης Λ.**, Τραπεζικό απόρρητο, Συνήγορος 2001, 260 επ.
- **Κουτσούκης Δ.**, Το τραπεζικό απόρρητο στο ιδιωτικό δίκαιο, 1994.
- **Ο ίδιος**, Σχόλιο στην ΑΠ 593/1992, ΕλλΔνη 1995, 607 επ.
- **Ο ίδιος**, Τραπεζικό απόρρητο, Συνήγορος 2001, 260 επ.

- **Κρητικός Α.**, Άρθρο 830, σε: *Γεωργιάδη/Σταθόπουλο*, Αστικός Κώδιξ, Ερμηνεία κατ'άρθρο - Νομολογία - Βιβλιογραφία, τ. IV: Ειδικό Ενοχικό (άρθρα 741-946), 1982, 301 επ.
- **Λαδογιάννης Γ.**, Οι επιχειρηματικές απαιτήσεις ως αντικείμενο ασφάλειας, 2005.
- **Λιτζερόπουλος Α.**, Ερμηνεία του Αστικού Κώδικος, τ. VI, Εισαγωγικός νόμος, ημιτ. Β', άρθρα 72-127, 1976, άρθρο 117.
- **Μάζης Π.**, Παρατηρήσεις στην ΑΠ 467/1990, ΝοΒ 1991, 1205 επ.
- **Ο ίδιος**, Εμπράγματα εξασφάλιση τραπεζών και ανωνύμων εταιρειών: σύμφωνα με το Ν.Δ. της 17.7/13.8.1923 περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών και την υπόλοιπη σχετική ειδική νομοθεσία, 1993².
- **Ο ίδιος**, Κατάσχεση τραπεζικών καταθέσεων μετά τη θέση σε ισχύ του άρθρου 24 του Ν. 2915/2001, ΝοΒ 2002, 637 επ.
- **Ο ίδιος**, Σημ. στην ΠΠρΑθ 5348/2003, ΔΕΕ 2003, 1083 επ.
- **Ο ίδιος**, Αδυναμία σύστασης ενεχύρου - Κατάσχεση τραπεζικής κατάθεσης (γνμδ), ΔΕΕ 2003, 36 επ.
- **Μαργαρίτης Μ./Μαργαρίτη Α.**, Ερμηνεία Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας : Θεωρία - Νομολογία, τ. II, 2012.
- **Οι ίδιοι**, Επίτομη ερμηνεία Αστικού Κώδικα και ΕισΝΑΚ, 2016.
- **Μαριδάκης Γ.**, Γνωμοδότηση, ΕΕΝ 1936, 1011 επ.
- **Μάρκου Ι.**, Η «εμπραγμάτωση» των ασωμάτων «δικαιωμάτων αξίας», ΕΤρΑξΧρΔ 2002, 417 επ.
- **Μεντής Γ.**, Η «προσαύξηση περιουσίας» ως νομοθετικό τεκμήριο εισοδήματος και τα εντεύθεν ζητήματα, ΘΠΔΔ, 2016, 999 επ.
- **Μητροπούλου Σ.**, Ο κοινός λογαριασμός στο ελληνικό δίκαιο: συγκριτική επισκόπηση αλλοδαπών δικαίων (αγγλικό, αμερικανικό, γερμανικό, ελβετικό), 2002.
- **Η ίδια**, Οι έννομες σχέσεις στα κοινά μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων (με αφορμή την ΕφΘεσ 1622/2009), ΔΕΕ 2010, 808 επ.
- **Μήτσου Α.**, Σημείωση στην ΕφΑθ 2292/2007, ΔΕΕ 2007, 1306 επ.
- **Μικρουλέα Α.**, Η σύμβαση τραπεζικής κατάθεσης, σε: *Ρόκα Ν./Γκόρτσο/Μικρουλέα/Λιβαδά*, Στοιχεία τραπεζικού δικαίου: Δημόσιο Τραπεζικό Δίκαιο, Ιδιωτικό Τραπεζικό Δίκαιο, 2016³, 531 επ.
- **Μιχαηλίδης Θ.**, Το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων - όρια και υπερβολές, ΕΕμπΔ 1983, 22 επ.
- **Μιχαηλίδης Ι.**, Άρθρα 983, 985 ΚΠολΔ, σε: *Απαλαγάκη*, Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας: Ερμηνεία κατ'άρθρο, τ. 2^{ος}, άρθρα 591-1054, 2017⁵, 2842 επ, 2864 επ.
- **Μιχαηλίδου Χ.**, Άρθρο 830, σε: *Γεωργιάδη Απ.*, Σύντομη ερμηνεία του Αστικού Κωδικα, (ΣΕΑΚ Ι): άρθρα 1-946, 2010, 1592 επ.

- **Μιχαλόπουλος Γ.**, Απούλοποίηση τίτλων, κυρίως μετοχών, 1999.
- **Μούζουλας Σ.**, Αμοιβαία Κεφάλαια - Ισχύον νομοθετικό καθεστώς μετά το ν. 1969/1991, 1991.
- **Ο ίδιος**, Μεταβίβαση Μεριδίων Αμοιβαίου Κεφαλαίου και εφαρμογή διατάξεων του ν. 5638/32 περί καταθέσεως εις κοινόν λογαριασμόν – Φορολογία μεταβίβασης μεριδίων αμοιβαίου κεφαλαίου - Διαδικασία μεταβίβασης μεριδίων αμοιβαίου κεφαλαίου (Γνωμοδότηση), ΕΤρΑξΧρΔ 1995, 513 επ.
- **Ο ίδιος**, Η τύχη της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό μετά το θάνατο ενός από τους συνδικαιούχους της και τα δικαιώματα των κληρονόμων του επί του ποσού της κατάθεσης (Γνμδ), ΕΤρΑξΧρΔ, 1998, 35 επ.
- **Ο ίδιος**, Η κατάθεση χρηματικού ποσού σε τραπεζικό λογαριασμό αμοιβαίου κεφαλαίου χωρίς την υποβολή έγγραφης αίτησης απόκτησης μεριδίων (γνμδ), ΔΕΕ 1999, 688 επ.
- **Ο ίδιος**, Το αμοιβαίο κεφάλαιο (οικο)νομική οντότητα, 2009.
- **Μπαλής Γ.**, Κληρονομικόν Δίκαιον (Κατά τον Κώδικα), 1965⁵.
- **Μπέης Κ.**, Τα όρια της προσωρινής δικαστικής προστασίας, 1980.
- **Ο ίδιος**, Πολιτική Δικονομία - Γενικές αρχές και ερμηνεία των άρθρων: Ασφαλιστικά μέτρα (άρθρα 682 έως 738), 1983.
- **Μπεχλιβάνης Α.**, Εισαγωγή στις υπ' αριθμ. 1832/2008 και 2079/2008 αποφάσεις ΕφΘεσ, ΕπισκΕΔ 2008, 1177 επ.
- **Ο ίδιος**, Παρατηρήσεις στις υπ' αριθμ. 711/2009 και 712/2009 αποφάσεις Αρείου Πάγου, ΕπισκΕΔ 2009, 923 επ.
- **Ο ίδιος**, Εισαγωγικό σημείωμα στην ΕφΘεσ 2517/2008, ΕπισκΕΔ 2009, 171 επ.
- **Ο ίδιος**, Άρθρο 417, σε *Γεωργιάδη Απ.*, Σύντομη ερμηνεία του Αστικού Κωδικα, (ΣΕΑΚ Ι): άρθρα 1-946, 2010, 857.
- **Ο ίδιος**, Εισαγωγικό σημείωμα στην ΑΠ 1257/2010, ΕπισκΕΔ 2011, 129 επ.
- **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στις αποφάσεις ΑΠ 1800/2012 και 478/2013, ΕπισκΕΔ 2013, 55 επ.
- **Μπρίνιας Ι.**, Το τραπεζικόν απόρρητον εν σχέσει προς την κατάσχεσιν τρίτου, ΝοΒ 1973, 1051 επ.
- **Ο ίδιος**, Κατάσχεσις απαιτήσεων εκ τραπεζικών συναλλαγών, Αφιέρωμα εις Α.Τσιριτζάνη, 1980.
- **Νιάσσου Τ.**, Οι αποφάσεις - σταθμοί για την προσαύξηση περιουσίας από το 2015 μέχρι σήμερα, Λογ. 2017, 535 επ.
- **Νικολόπουλος Π.**, Άρθρο 175, σε: *Γεωργιάδη Απ.*, Σύντομη ερμηνεία του Αστικού Κωδικα, (ΣΕΑΚ Ι): άρθρα 1-946, 2010, 310 επ.
- **Ντόστας Μ.**, Γενικό Τραπεζικό Απόρρητο και Απόρρητο Καταθέσεων - Κατάσχεση των καταθέσεων, 2000.

- **Ξυνοπούλου Α.**, Τα δικαιώματα των κληρονόμων σε κοινό λογαριασμό, ΧρΙΔ 2017, 649 επ.
- **Παϊσίδου Ν.**, Η επίδειξη εγγράφων στην πολιτική δίκη, 2006.
- **Παμπούκης Κ.**, Τραπεζικάί πιστωτικάί συμβάσεις, 1962.
- **Ο ίδιος**, Παρατηρήσεις στην ΕφΠειρ 1019/1996, ΕπισκεΔ 1997, 426 επ.
- **Ο ίδιος**, Παρατηρήσεις στην ΕφΘεσ 3918/1996, ΕπισκεΔ 1997, 456 επ.
- **Ο ίδιος**, Εισαγωγικό σημείωμα στην ΕφΔωδ 287/1996, ΕπισκεΔ 1997, 652 επ.
- **Ο ίδιος**, Παρατηρήσεις στην ΕφΔωδ 29/1999, ΕπισκεΔ 2000, 419 επ .
- **Ο ίδιος**, Εισαγωγικό σημείωμα στην ΑΠ 9827/2000, ΕπισκεΔ 2001, 506 επ.
- **Ο ίδιος**, Αμοιβαίο κεφάλαιο και μερίδιο αμοιβαίου κεφαλαίου, ΕπισκεΔ 2002, 641 επ.
- **Ο ίδιος**, Παρατηρήσεις στην ΕφΑθ 5161/2006, ΕπισκεΔ 2006, 848 επ.
- **Ο ίδιος**, Παρατηρήσεις στην ΕφΘεσ 1427/2007, ΕπισκεΔ 2007, 1127 επ.
- **Ο ίδιος**, Παρατηρήσεις στην ΠΠρΞανθ 92/2005, ΕπισκεΔ 2007, 1272 επ.
- **Ο ίδιος**, Παρατηρήσεις στην ΕφΘεσ 1445/2009, ΕπισκεΔ 2010, 137 επ.
- **Παναγόπουλος Κ.**, ΠολΔ 731 - «Προσωρινή» επίδειξη εγγράφων ως ασφαλιστικό μέτρο - Παρατηρήσεις στην ΜΠρΑθ 1585/1981, Δ 1982, 201 επ.
- **Ο ίδιος**, Ζητήματα ουσιαστικού και δικονομικού δικαίου από την κατάσχεση απαιτήσεων στα χέρια τρίτου, ΕφΑΔ 2016, 17 επ.
- **Πανίτσας Γ.**, Καταθέσεις χρημάτων, σε: Λαδά (επιμ.), Τραπεζικές συναλλαγές, 2016, 119 επ.
- **Πανούσης Λ.**, Αντισυνταγματικότητα της διατάξεως του άρθρου 30 παρ. 1 του ΝΔ 356/74 (ΚΕΔΕ), που προβλέπει ότι η υπό του Διευθυντού του Δημοσίου Ταμείου κατάσχεση εις χείρας τρίτου δεν κοινοποιείται στον οφειλέτη - Παρατηρήσεις επί της υπ' αριθμ. 2080/2014 αποφάσεως του Στ' τμήματος του ΣΤΕ (7μελούς), Δ.Ε.Ν. 2015, 1 επ.
- **Παντζόπουλος Π.**, Ο χαρακτήρας της ρύθμισης για τη φορολογητέα «προσαύξηση περιουσίας», ως ουσιαστικού δικαίου διάταξη, ΔΦΝ 2015, 1198 επ.
- **Παπαγιάννης Ι.**, Εξαιρέσεις και άρση του απορρήτου τραπεζικών καταθέσεων ιδίως στην περίπτωση κατάσχεσης τραπεζικής κατάθεσης εις χείρας τράπεζας ως τρίτης. Επίκαιρα ζητήματα με αφορμή την απόφαση ΑΠ 1241/2008, ΕΤρΑΕΧρΔ 2010, 37 επ.
- **Παπαδημητρίου Κ.**, Σημείωση στην ΜΠρΘεσ 1532/1972, ΝοΒ 1972, 955 επ.
- **Παπαδημητρίου Σ./Μηλιαράκης Κ.**, Νομικά ζητήματα κατά την ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων με τις οποίες επιβάλλεται φόρος εισοδήματος στη μη δικαιολογημένη ή από άγνωστη πηγή και αιτία προερχόμενη, προσαύξηση περιουσίας - Με αφορμή την έκδοση των με αριθμούς 2828/2015, 2829/2015 και 2885/2015 αποφάσεων του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, ΔΕΕ 2015, 840 επ.
- **Παπαδόπουλος Κ.**, Αγωγές Κληρονομικού Δικαίου: θεωρία, νομολογία, πράξη, τ. ΙΙ, 1995.

- **Παπαζήση Θ.**, Η σύμβαση υπέρ τρίτου για την περίπτωση θανάτου, 1982.
- **Παπαϊωάννου Γ.**, Η αστική ευθύνη κατά την ανάληψη από τραπεζικό λογαριασμό από μη δικαιούχο, ΔΕΕ 2001, 828 επ.
- **Παπανικολάου Π.**, Δυνατότητα εφαρμογής των περί κοινού λογαριασμού διατάξεων και επί χρηματοπιστωτικών μέσων (κυρίως αύλων εταιρικών ομολογιών), ΧρΙΔ 2017, 81 επ.
- **Παπαντωνίου Ν.**, Εισαγωγικές Παρατηρήσεις στο Κληρονομικό Δίκαιο, σε: *Γεωργιάδη/Σταθόπουλο*, Αστικός Κώδιξ: Ερμηνεία κατ'άρθρο - Νομολογία - Βιβλιογραφία, τ.ΙΧ, Κληρονομικό Δίκαιο (άρθρα 1710-1870 ΑΚ), 1996, 2 επ.
- **Παπασπυρόπουλος Α.**, Σύμβαση κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό ως μια *sui generis* συμβατική ενοχή - Παρατηρήσεις στην ΑΠ 1691/2014, ΕφΑΔ 2015, 33 επ.
- **Παππά Κ.**, Προσαύξηση περιουσίας, Λογ. 2016, 134 επ.
- **Πελένη-Παπαγεωργίου Α.**, Η κατάθεση σε κοινό λογαριασμό: τα ζητήματα αστικού και δικονομικού δικαίου, 2005.
- **Η ίδια**, Παρατηρήσεις στην ΑΠ 1894/2006, ΧρΙΔ 2007, 443 επ.
- **Η ίδια**, Παρατηρήσεις στην ΑΠ 1550/2007, ΧρηΔικ 2008, 91 επ.
- **Ράμμος Γ./Κλαμαρής Ν./Ορφανίδης Γ.**, Εγχειρίδιο Αστικού Δικονομικού Δικαίου: ενδικο μέσα - αναγκαστική εκτέλεση, 2015².
- **Ρεντούλης Π.**, Παρατηρήσεις στην ΑΠ 1065/2009, ΕφΑΔ 2010, 108 επ.
- **Ρήγας Κ.**, Η απούλοποίηση των αξιογράφων της κεφαλαιαγοράς και η νομική τους φύση, ΔΕΕ 2014, 1126 επ.
- **Ο ίδιος**, Το αντικείμενο και η προσήκουσα διαδικασία κατασχέσεως αύλων τίτλων, ΔΕΕ 2014, 1000 επ.
- **Ρίζος Ε.**, Ενεχύραση απαίτησης από τραπεζικές καταθέσεις υπέρ της τράπεζας όπου τηρούνται οι καταθέσεις, Αρμ 2009, 1311 επ.
- **Ρόκας Κ.**, Περί της καταθέσεως εις κοινόν λογαριασμόν, Θ 1948, 1 επ.
- **Ρόκας Ν.**, Στοιχεία τραπεζικού δικαίου, 2002.
- **Σγούρογλου Γ.**, Η προσαύξηση περιουσίας ως εισόδημα, ΔΔίκη 2016, 161 επ.
- **Σπυριδάκης Ι.**, Η μέμψη άστοργης δωρεάς, 1998.
- **Ο ίδιος**, Κληρονομικό Δίκαιο, 2016³.
- **Σπυρόπουλος Σ.**, Σημ. στην ΑΠ 380/2006, ΔΕΕ 2006, 779 επ.
- **Σταθόπουλος Μ.**, Ζητήματα εκ της εφαρμογής του ν. 5638/1932 "περί καταθέσεως εις κοινόν λογαριασμόν" (γνμδ), ΕΕμπΔ 1977, 501 επ.
- **Ο ίδιος**, Άρθρα 1825, 1831-1834, 1835-1838, σε: *Γεωργιάδη/Σταθόπουλο*, Αστικός Κώδιξ: Ερμηνεία κατ'άρθρο-Νομολογία-Βιβλιογραφία, τ. ΙΧ, Κληρονομικό Δίκαιο (άρθρα 1710-1870 ΑΚ), 1996, 449 επ, 481 επ, 503 επ.

- **Ο ίδιος**, Η απαίτηση ως μέσο χρηματοδότησης - Σύγχρονοι τρόποι αξιοποίησης και η ανάγκη «εμπραγμάτωσης», ΕπισκεΔ 1997, 3 επ.
- **Ο ίδιος**, Γενικό Ενοχικό Δίκαιο, 2004⁴.
- **Στυλιανίδου Μ.**, Κληρονομική διαδοχή - Τρόπος φορολογίας κατάθεσης σε περίπτωση θανάτου συνδικαιούχου σε κοινό λογαριασμό αλλοδαπού τραπεζικού ιδρύματος, ΔΕΕ 2013, 311 επ.
- **Ταμαμίδης Α.**, Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων ιδιωτών – υπό το φως της νομολογίας μετά το άρθρο 24 ν. 2915/2001, 2005.
- **Τριανταφυλλάκης Γ.**, Οι πρόσφατες εξελίξεις στη νομολογία σε σχέση με το τραπεζικό απόρρητο, ΕλλΔνη 1993, 1445 επ.
- **Τσάμης Α.**, Καταθέσεις παρά τραπεζαίς επ'ονόματι πλειόνων κατά Ν. 5638/1932, ΝοΒ 1967, 295 επ.
- **Τσαντίνης Σ.**, Κατάσχεση στα χέρια τράπεζας ως τρίτης μετά τον Ν. 2915/2001: Ισχύει ακόμη σήμερα το άρθρο 90 Ν.Δ. 17.7.-13.8.1923 «Περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών»;; ΧρΙΔ 2002, 307 επ.
- **Τσενέ Χρ.**, Ζητήματα ευθύνης των τραπεζών από τη σύμβαση τραπεζικής κατάθεσης, ΔΕΕ 2015, 969 επ.
- **Τσόλιας Γ.**, Παρατηρήσεις στην ΣυμβΠλημΑθ 1204/2003, ΠοινΔικ 2003, 899 επ.
- **Φασούλα Ρ.**, Παρατηρήσεις στην ΑΠ 1894/2006, ΕΕμπΔ 2007, 362 επ.
- **Η ίδια**, Παρατηρήσεις στην ΑΠ 1550/2007, ΕΕμπΔ 2007, 874 επ.
- **Η ίδια**, Παρατηρήσεις στην ΑΠ 1782/2007, ΕΕμπΔ 2007, 878 επ.
- **Φίλιος Π.**, Κληρονομικό Δίκαιο, 2011⁸.
- **Ο ίδιος**, Ενοχικό Δίκαιο, Ειδικό μέρος, 2011¹⁰.
- **Φίλιος Χρ.**, Ενεχύραση τραπεζικής κατάθεσης: νομική φύση και συνέπειες στην αναγκαστική εκτέλεση (μετά από την ΑΠ 1065/2009), ΕΠολΔ 2010, 329 επ.
- **Φουντεδάκη Κ.**, Κατάθεση σε κοινό λογαριασμό και προστασία του νόμιμου μεριδούχου (με αφορμή την ΕφΑθ 5774/1995), Αρμ 1997, 593 επ.
- **Φωτόπουλος Ι.**, Φορολογία κληρονομιών, δωρεών και γονικών παροχών, 2013⁵.
- **Χαμηλοθώρης Ι./Κλουκίνας Χ./Κλουκίνας Θ.**, Δίκαιο αναγκαστικής εκτέλεσης: Κατάσχεση : θεωρία, νομολογία, υποδείγματα, τ.3, 2007.
- **Χαρλαύτης Α.**, Κατάθεσις εις κοινόν λογαριασμόν, ΕΕμπΔ 1963, 285 επ.
- **Χατζημιχαήλ Δ.**, Παρατηρήσεις στην ΕφΘεσ 681/2006: Η δυνατότητα αναλογικής ισχύος του τεκμηρίου του άρθρου 4 του ν. 5638/1932 «περί καταθέσεως σε κοινό λογαριασμό» στις περιπτώσεις αναγκαστικού και συμβατικού ή εκουσιού συμψηφισμού, Αρμ 2006, 1231 επ.
- **Ο ίδιος**, Συμμετοχή δικαιούχων στη λειτουργία του κοινού λογαριασμού κατά την εσωτερική τους σχέση (με αφορμή την ΕφΘεσ 1120/2009), Αρμ 2011, 51 επ.

- **Χριστοδούλου Κ.**, Αύλοι ομολογιακοί τίτλοι, Δ 2004, 856 επ.
- **Χριστοδούλου Φ.**, Η έννοια της καταθέσεως και το ζήτημα του ακατασχέτου κατά το νόμο περί του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων (γνμδ), ΔΕΕ 1998, 232 επ.
- **Ψούνη Ν.**, Κληρονομικό Δίκαιο Ι, 2016⁵.
- **Η ίδια**, Κληρονομικό Δίκαιο ΙΙ, 2016⁵.
- **Ψυχομάνης Σ.**, Η διάθεση χρηματικών καταθέσεων σε ασφάλεια απαιτήσεων, ΝοΒ 1990, 581 επ.
- **Ο ίδιος**, Τραπεζικό Δίκαιο - Δίκαιο τραπεζικών συμβάσεων Ι, 2001⁵.
- **Ο ίδιος**, Η κατάσχεση των καταθέσεων, ΔΕΕ 2002, 473 επ.
- **Ο ίδιος**, Τραπεζικές δραστηριότητες αμφισβητήσιμης νομιμότητας, 2002.
- **Ο ίδιος**, Οι τραπεζικές καταθέσεις ως μηχανισμός παράνομης εκμετάλλευσης καταθετών, ΝοΒ, 2006, 987 επ.
- **Ο ίδιος**, Τραπεζικό Δίκαιο - Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, 2011.
- **Ο ίδιος**, Εγχειρίδιο τραπεζικού δικαίου, 2016².

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

(Οι έντονοι αριθμοί παραπέμπουν σε σελίδες και οι κανονικοί σε υποσημειώσεις)

ΟΛΑΠ

- ΟΛΑΠ 19/2001, ΔΕΕ 2002, 190: **91, 92**, 439
- ΟΛΑΠ 3/1993, ΝοΒ 1995, 223: **90**, 397, 454, 507
- ΟΛΑΠ 1225/1975, ΕΕμπΔ 1976, 220: 428
- ΟΛΑΠ 1224/1975, ΝοΒ 1996, 188: **90**

ΑΠ

- ΑΠ 1128/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ: 43, 45, 76, 114, 118, 165, 173, 176, 180, 182, 188, 189, 305, 310, 321, 323
- ΑΠ 1127/2017, ΝΟΜΟΣ: 475, 493
- ΑΠ 1050/2017, ΝΟΜΟΣ: 475
- ΑΠ 854/2017, ΝΟΜΟΣ: 142, 145
- ΑΠ 432/2017, ΝΟΜΟΣ: **107**, 525
- ΑΠ 96/2017, ΝΟΜΟΣ: 50, 71, 75, 114, 157, 163, 165
- ΑΠ 1315/2016, ΝΟΜΟΣ: 157
- ΑΠ 710/2016, ΝΟΜΟΣ: 157
- ΑΠ 1410/2015, ΝΟΜΟΣ: 71, 75, 114, 305, 321, 323, 354
- ΑΠ 1234/2015, ΝΟΜΟΣ: 71, 75, 114, 310, 321, 323
- ΑΠ 1183/2015, ΝΟΜΟΣ: 475
- ΑΠ 1168/2015, ΤΝΠ ΔΣΑ: 254, 257
- ΑΠ 1081/2015, ΝΟΜΟΣ: 153
- ΑΠ 946/2015, ΝΟΜΟΣ: 71, 75, 198, 310, 321, 323, 614
- ΑΠ 529/2015, ΝΟΜΟΣ: 71, 75, 114, 182, 189, 305, 313, 321, 323
- ΑΠ 345/2015, ΝΟΜΟΣ: 8, 71, 75, 81, 105, 114, 152, 198, 203, 321, 323
- ΑΠ 2208/2014, ΝΟΜΟΣ: 71
- ΑΠ 2118/2014, ΝΟΜΟΣ: 64, 65, 142, 145
- ΑΠ 2072/2014, ΝΟΜΟΣ: 71, 75, 114, 182, 305, 310, 321, 323
- ΑΠ 1996/2014, ΝΟΜΟΣ: 475, 476
- ΑΠ 1946/2014, ΝΟΜΟΣ: 71, 75, 114, 180, 185, 198, 218, 321, 323
- ΑΠ 1883/2014, ΝΟΜΟΣ: 243, 254
- ΑΠ 1831/2014, ΝΟΜΟΣ: 184, 344, 354, 356, 384, 386, 389
- ΑΠ 1828/2014, ΝΟΜΟΣ: 184, 354, 364, 366
- ΑΠ 1785/2014, ΝΟΜΟΣ: 71, 313
- ΑΠ 1691/2014, ΤΝΠ ΔΣΑ: 71, 75, 114, 118, 152, 160, 165, 305, 306, 321, 323
- ΑΠ 1576/2014, ΤΝΠ ΔΣΑ: 247, 250, 254, 257, 259
- ΑΠ 1220/2014, ΝΟΜΟΣ: 64, 65, 142, 145
- ΑΠ 1096/2014, ΝΟΜΟΣ: 76, 163, 215, 218, 354
- ΑΠ 980/2014, ΝΟΜΟΣ: 142, 145
- ΑΠ 759/2014, ΔΕΕ 2014, 809: 64, 65, 142, 145
- ΑΠ 632/2014, ΝΟΜΟΣ: 71, 75, 142, 145, 321, 323
- ΑΠ 2229/2013, ΝΟΜΟΣ: 64, 65, 146

- ΑΠ 1668/2013, ΕπίσκΕΔ 2013, 975: 142, 145
- ΑΠ 1605/2013, ΝΟΜΟΣ: 71, 114, 165
- ΑΠ 1407/2013, ΝΟΜΟΣ: 142
- ΑΠ 1162/2013, ΝΟΜΟΣ: 475, 525, 542
- ΑΠ 878/2013, ΝΟΜΟΣ: 43, 71, 76, 160, 161, 163
- ΑΠ 858/2013, ΝΟΜΟΣ: 157
- ΑΠ 478/2013, ΕπίσκΕΔ 2013, 61: 71, 114, 198
- ΑΠ 353/2013, ΝΟΜΟΣ: 67, 71, 142, 145, 150, 151, 198
- ΑΠ 347/2013, ΝΟΜΟΣ: 475
- ΑΠ 1800/2012, ΤΝΠ ΔΣΑ: 76, 114, 168, 182, 189
- ΑΠ 1001/2012, ΝΟΜΟΣ: 71, 114, 118, 173, 176, 180, 185, 188, 198
- ΑΠ 1393/2011, ΝΟΜΟΣ: 184
- ΑΠ 1297/2011, ΝΟΜΟΣ: 503
- ΑΠ 1162/2011, ΝΟΜΟΣ: 184, 588, 600, 614
- ΑΠ 613/2011, ΝΟΜΟΣ: 157
- ΑΠ 378/2011, ΝΟΜΟΣ: 71, 76, 114, 142, 145, 150, 151
- ΑΠ 1257/2010, ΝΟΜΟΣ: 218
- ΑΠ 1004/2010, ΝοΒ 2011, 105: 493
- ΑΠ 486/2010, ΤΝΠ ΔΣΑ: 71, 114, 313
- ΑΠ 1887/2009, ΝΟΜΟΣ: 184, 191
- ΑΠ 1065/2009, ΕΠολΔ, 2010, 60: 247, 250, 261, 263, 266, 267, 281, 509, 515, 516, 517
- ΑΠ 712/2009, ΤΝΠ ΔΣΑ: 71, 75, 305, 321, 323
- ΑΠ 711/2009, ΤΝΠ ΔΣΑ: 71, 313
- ΑΠ 1595/2008, ΤΝΠ ΔΣΑ: 71
- ΑΠ 877/2008, ΤΝΠ ΔΣΑ: 71, 75
- ΑΠ 2058/2007, ΕΕμπΔ 2008, 125: 198
- ΑΠ 2012/2007, ΤΝΠ ΔΣΑ: 631, 632
- ΑΠ 1991/2007, ΧρΙΔ 2008, 800: 258
- ΑΠ 1812/2007, ΤΝΠ ΔΣΑ: 545, 636
- ΑΠ 1782/2007, ΝΟΜΟΣ: 321, 323
- ΑΠ 1550/2007, ΕΕμπΔ 2007, 874: 71, 313, 314
- ΑΠ 1371/2007, ΠοινΧρ 2008, 412: 76, 168
- ΑΠ 405/2007, ΝΟΜΟΣ: 64, 142
- ΑΠ 1998/2006, ΤΝΠ ΔΣΑ: 310
- ΑΠ 1925/2006, ΝΟΜΟΣ: 124
- ΑΠ 1894/2006, ΝΟΜΟΣ: 49, 628, 631, 632
- ΑΠ 844/2006, ΝΟΜΟΣ: 64, 65, 146
- ΑΠ 580/2006, ΝΟΜΟΣ: 76, 168, 182
- ΑΠ 480/2006, ΧρΙΔ 2006, 612: 241
- ΑΠ 380/2006, ΔΕΕ 2006, 779: 305, 306, 310, 317, 321, 323
- ΑΠ 93/2005, ΝΟΜΟΣ: 64, 65
- ΑΠ 92/2005, ΝΟΜΟΣ: 64, 65
- ΑΠ 988/2004, ΕΕμπΔ 2005, 747: 247, 250, 258
- ΑΠ 857/2004, ΝΟΜΟΣ: 241, 258, 281
- ΑΠ 769/2004, ΝΟΜΟΣ: 549
- ΑΠ 830/2003, ΕΤρΑξΧρΔ 2004, 71: 65
- ΑΠ 755/2003, ΝΟΜΟΣ: 626, 629
- ΑΠ 720/2003, ΝοΒ 2004, 100: 76, 163, 165
- ΑΠ 1704/2002, ΝοΒ 2003, 98: 76, 165

- ΑΠ 1357/2002, ΝΟΜΟΣ: 321
- ΑΠ 855/2002, ΤΝΠ ΔΣΑ: 49, 291, 293, 310
- ΑΠ 576/2002, ΝΟΜΟΣ: 647
- ΑΠ 357/2002, ΝΟΜΟΣ: 305
- ΑΠ 189/2002, ΕλλΔνη 2002, 1699: 64, 65
- ΑΠ 1540/2000, ΤΝΠ ΔΣΑ: 503, 505, 507
- ΑΠ 293/2000, ΕΕμπΔ 2000, 716: 281
- ΑΠ 54/2000, ΠοινΔικ 2000, 484: 150
- ΑΠ 1915/1999, ΕλλΔνη 2001, 160: 261, 265, 281
- ΑΠ 785/1999, ΕΕμπΔ 1999, 477: **91**, 458, 547, 548
- ΑΠ 578/1999, ΠοινΧρ 2000, 165: 215
- ΑΠ 313/1999, ΝΟΜΟΣ: 549
- ΑΠ 1048/1998, ΤΝΠ ΔΣΑ: 254
- ΑΠ 540/1998, ΝΟΜΟΣ: 306
- ΑΠ 471/1996, ΠοινΧρ 1997, 79: 165
- ΑΠ 1014/1992, ΕΕΝ 1993, 701: 100
- ΑΠ 539/1992, ΕλλΔνη 1995, 607: 307
- ΑΠ 467/1990, ΝοΒ 1991,1205: 8, 160
- ΑΠ 1071/1987, ΝοΒ 1987, 1084: 81, 215

Συμβούλιο της Επικρατείας

- ΣΤΕ 1897/2016, ΝΟΜΟΣ: 578
- ΣΤΕ 885/2016, ΝΟΜΟΣ: 578
- ΣΤΕ 884/2016, ΝΟΜΟΣ: 572, 578
- ΣΤΕ 2080/2014, Αρμ 2014,1420: **107**, 535
- ΣΤΕ 366/2014, ΔΕΕ 2014, 743: **107**, 535
- ΣΤΕ 179/2014, ΝΟΜΟΣ: 243, 258
- ΣΤΕ 3038/2013, ΝΟΜΟΣ: 258

Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο

- ΑΕΔ 34/1993, ΕΤραΧρΔ, 1994, 422: 307

Ελεγκτικό Συνέδριο

- ΕλΣυν 31/2015 (Πράξη Α΄Κλιμ.), αδημ: 340
- ΕλΣυν 2369/2014 (Πράξη Α΄Κλιμ.), αδημ: 340
- ΕλΣυν 2716/2013 (Πράξη Α΄Κλιμ.), αδημ: 340
- ΕλΣυν 1054/2013 (Πράξη Α΄Κλιμ.), αδημ: 339, 340
- ΕλΣυν 997/2012 (Πράξη Α΄Κλιμ.), αδημ: 340
- ΕλΣυν 1467/2009 (Πράξη Α΄Κλιμ.), αδημ: 340

Εφετείο Αθηνών

- ΕφΑθ 3087/2017, ΝΟΜΟΣ: 247, 250, 261, 263, 266, 267, 281
- ΕφΑθ 168/2017, ΝΟΜΟΣ: 254, 257
- ΕφΑθ 2171/2016, ΔΕΕ 2017, 86: 250, 261, 266, 281

- Εφαθ 1073/2015, ΕφαΔ 2016, 321: 507, 526
- Εφαθ 349/2015, ΠοινΧρ 2016, 219: 43, 142
- Εφαθ 6371/2014, ΔΕΕ 2015, 397: 261, 263, 264
- Εφαθ 1277/2014, ΔΕΕ 2014, 600: 71, 75, 114
- Εφαθ 2885/2013, ΔΕΕ 2013, 977: 71, 176, 180, 188, 313
- Εφαθ 1422/2013, ΤΝΠ ΔΣΑ: 71
- Εφαθ 6618/2011, ΕλλΔνη 2012, 1082: 218
- Εφαθ 5740/2011, ΔΕΕ 2012, 131: 261, 264, 266
- Εφαθ 6279/2010, ΔΕΕ 2011, 464: 71, 114, 163, 305, 591, 594, 618
- Εφαθ 6239/2010, ΝΟΜΟΣ: 525
- Εφαθ 3237/2010, ΔΕΕ 2010, 1315: 49, 91, 142, 622, 631
- Εφαθ 2422/2010, ΤΝΠ ΔΣΑ: 71, 114
- Εφαθ 6066/2008, ΔΕΕ 2009, 466: 159
- Εφαθ 5494/2008, ΕΠολΔ 2010, 538: 490
- Εφαθ 1050/2008, ΕλλΔνη 2008, 850: 513
- Εφαθ 5233/2007, ΧρΙΔ 2008, 834: 133, 152, 160
- Εφαθ 3060/2007, ΕλλΔνη 2007, 1709: 488
- Εφαθ 8212/2006, ΔΕΕ 2007, 460: 65
- Εφαθ 5975/2006, ΔΕΕ 2007, 1080: 161
- Εφαθ 5161/2006, ΕπισκΕΔ 2006, 848: 629
- Εφαθ 2452/2006, ΤΝΠ ΔΣΑ: 142, 145
- Εφαθ 5193/2004, ΕλλΔνη 2005, 218: 514
- Εφαθ 1112/2004, ΔΕΕ 2004, 1165: 254
- Εφαθ 9827/2000, ΕπισκΕΔ 2001, 506: 310
- Εφαθ 3126/2000, ΔΕΕ 2000, 731: 647
- Εφαθ 3545/1998, ΕΕμπΔ 1999, 491: 8
- Εφαθ 2670/1996, Αρμ 1997, 1117: 411, 413
- Εφαθ 6756/1995, ΕΤρΑΧρΔ 1997, 87: 99, 100, 101
- Εφαθ 5774/1995, Αρμ 1997, 504: 344, 346, 384
- Εφαθ 6409/1993, ΕΕμπΔ 1994, 214: 8
- Εφαθ 13426/1988, ΕλλΔνη 1991, 190: 332
- Εφαθ 2568/1988, ΕΕμπΔ 1989, 33: 165
- Εφαθ 2257/1985, Δ 1985, 686: 397, 406

Εφετείο Πειραιά

- ΕφΠειρ 262/2016, ΤΝΠ ΔΣΑ: 184
- ΕφΠειρ 32/2016, ΝΟΜΟΣ: 243, 258
- ΕφΠειρ 615/2015, ΝΟΜΟΣ: 263
- ΕφΠειρ 349/2015, ΔΕΕ 2015, 1261: 71, 75, 114, 142, 145, 305, 306, 321
- ΕφΠειρ 194/2015, ΝΟΜΟΣ: 214, 218
- ΕφΠειρ 695/2014, ΝΟΜΟΣ: 342, 344, 346, 348, 385, 386
- ΕφΠειρ 284/2014, ΝΟΜΟΣ: 65, 142, 145, 150, 151
- ΕφΠειρ 626/2013, ΔΕΕ 2013, 1049: 305, 310, 321, 323
- ΕφΠειρ 556/2013, ΝΟΜΟΣ: 75, 155, 165, 182
- ΕφΠειρ 159/2013, ΤΝΠ ΔΣΑ: 71, 114
- ΕφΠειρ 307/1994, ΕλλΔνη 1996, 428: 332

Εφετείο Θεσσαλονίκης

- ΕφΘεσ 1189/2014, ΕΛΛΔνη 2014, 1454: 490
- ΕφΘεσ 226/2014, ΝΟΜΟΣ: 65
- ΕφΘεσ 2249/2013, Αρμ 2014, 1137: 71, 165, 198
- ΕφΘεσ 1784/2013, ΕπισκΕΔ 2013, 694: 114, 118, 173, 176, 180, 188
- ΕφΘεσ 1013/2011, ΕΠοΛΔ 2012, 395: 399
- ΕφΘεσ 74/2011, ΕπισκΕΔ 2011, 243: 64, 71, 142, 145, 151, 165
- ΕφΘεσ 1826/2010, Αρμ 2011, 444: 71, 75, 114, 165, 198
- ΕφΘεσ 76/2010, ΕπισκΕΔ 2010, 540: 114, 165
- ΕφΘεσ 1622/2009, ΔΕΕ 2010, 808: 591, 600
- ΕφΘεσ 1445/2009, ΕπισκΕΔ 2010, 137: 281
- ΕφΘεσ 1120/2009, Αρμ 2011, 51: 71, 198
- ΕφΘεσ 2517/2008, ΕπισκΕΔ 2009, 171: 198, 305
- ΕφΘεσ 1832/2008, ΕπισκΕΔ 2008, 1139: 182
- ΕφΘεσ 1427/2007, ΕπισκΕΔ 2007, 1134: 203, 205
- ΕφΘεσ 1425/2007, ΕπισκΕΔ 2007, 1125: 198
- ΕφΘεσ 690/2006, ΝΟΜΟΣ: 64, 65
- ΕφΘεσ 702/2005, Αρμ 2006, 1226: 545
- ΕφΘεσ 1599/2004, ΔΕΕ 2004, 1170: 142, 151
- ΕφΘεσ 1071/2002, ΕπισκΕΔ 2002, 1096: 406
- ΕφΘεσ 2187/2001, ΔΕΕ 2002, 6: 310
- ΕφΘεσ 3918/1996, ΕπισκΕΔ 1997, 456: 547

Εφετείο Λάρισας

- ΕφΛαρ 289/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ: 8, 43, 71, 114, 118, 160, 173, 180, 198
- ΕφΛαρ 11/2017, ΤΝΠ ΔΣΑ: 152, 155, 160
- ΕφΛαρ 117/2016, ΤΝΠ ΔΣΑ: 243, 254, 257
- ΕφΛαρ 463/2015, ΔΕΕ 2016, 1075: 71, 75, 114, 165, 198, 218
- ΕφΛαρ 82/2015, ΤΝΠ ΔΣΑ: 261, 263, 266
- ΕφΛαρ 390/2014, Δικογραφία 2016, 422: 142, 145, 152, 243, 247, 265, 270
- ΕφΛαρ 79/2014, ΤΝΠ ΔΣΑ: 71, 155
- ΕφΛαρ 408/2013, ΔΕΕ 2014, 59: 305, 310, 321, 323
- ΕφΛαρ 400/2013, Δικογραφία 2014, 85: 75, 182
- ΕφΛαρ 296/2013, ΤΝΠ ΔΣΑ: 165
- ΕφΛαρ 442/2012, ΤΝΠ ΔΣΑ: 71, 142, 145
- ΕφΛαρ 353/2011, ΤΝΠ ΔΣΑ: 71, 114, 198
- ΕφΛαρ 662/2010, ΕπισκΕΔ 2011, 995: 182, 599
- ΕφΛαρ 917/2006, ΝΟΜΟΣ: 64, 65
- ΕφΛαρ 135/2006, ΤΝΠ ΔΣΑ: 8
- ΕφΛαρ 379/2003, Δικογραφία 2003, 417: 266
- ΕφΛαρ 235/2001, ΕπισκΕΔ 2001, 703: 161, 354
- ΕφΛαρ 43/2001, ΕπισκΕΔ 2001, 694: 163, 317

Εφετείο Πατρών

- ΕφΠατρ 115/2010, ΤΝΠ ΔΣΑ: 76, 165
- ΕφΠατρ 535/2008, ΑχΝομ 2009, 244: 344, 346, 348, 384, 385

- ΕφΠατρ 282/2008, ΕπισκεΔ 2008, 283: 647
- ΕφΠατρ 1156/2007, ΑχΝομ 2008, 554: 628
- ΕφΠατρ 473/2003, ΑχΝομ 2004, 815: 385
- ΕφΠατρ 952/2002, ΑχΝομ 2003, 218: 344, 350, 354

Εφετείο Λαμίας

- ΕφΛαμ 41/2016, ΝΟΜΟΣ: 458, 498, 502
- ΕφΛαμ 27/2013, ΝΟΜΟΣ: 142, 145
- ΕφΛαμ 40/2009, ΤΝΠ ΔΣΑ: 71, 306, 321

Εφετείο Δυτικής Μακεδονίας

- ΕφΔυτΜακ 31/2006, ΤΝΠ ΔΣΑ: 165

Εφετείο Δυτικής Στερεάς Ελλάδος

- ΕφΔυτΣΤΕΛ 68/2014, ΠοινΧρ 2017, 57: 150

Εφετείο Δωδεκανήσου

- ΕφΔωδ 29/1999, ΕπισκεΔ, 2000, 423: 203, 220, 354
- ΕφΔωδ 287/1996, ΕπισκεΔ 1997, 652: **91**, 545

Διοικητικό Εφετείο Αθηνών

- ΔΕφΑθ 843/2106, ΝΟΜΟΣ: 562
- ΔΕφΑθ 200/2016, ΝΟΜΟΣ: 571
- ΔΕφΑθ 5/2016, ΝΟΜΟΣ: 571
- ΔΕφΑθ 3983/2015, ΝΟΜΟΣ: 578
- ΔΕφΑθ 2885/2015, ΝΟΜΟΣ: 75, 76, **116**, **117**, 571
- ΔΕφΑθ 2829/2015, ΝΟΜΟΣ: : 571
- ΔΕφΑθ 2828/2015, ΝΟΜΟΣ: 571, 577

Διοικητικό Εφετείο Θεσσαλονίκης

- ΔΕφΘεσ 2782/2015, ΔΕΕ 2016, 1454: 75, 468

Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών

- ΠΠρΑθ 1142/2016, ΝΟΜΟΣ: 414
- ΠΠρΑθ 256/2016, ΝΟΜΟΣ: 75
- ΠΠρΑθ 2893/2015, ΝΟΜΟΣ: 545, 549
- ΠΠρΑθ 3122/2014, ΝΟΜΟΣ: 249, 261
- ΠΠρΑθ 2450/2014, ΝΟΜΟΣ: 263
- ΠΠρΑθ 914/2014, ΝΟΜΟΣ: 520

- ΠΠρΑθ 712/2014, ΝΟΜΟΣ: 261
- ΠΠρΑθ 385/2013, ΝΟΜΟΣ: 142, 145
- ΠΠρΑθ 192/2013, ΝΟΜΟΣ: 71
- ΠΠρΑθ 1863/2011, ΝΟΜΟΣ: 49, 142, 145, 147
- ΠΠρΑθ 1566/2011, ΝΟΜΟΣ: 71
- ΠΠρΑθ 100/2011, ΝΟΜΟΣ: 163, 353
- ΠΠρΑθ 6227/2010, ΝΟΜΟΣ: 364
- ΠΠρΑθ 4630/2010, ΝΟΜΟΣ: 142
- ΠΠρΑθ 3659/2010, ΝΟΜΟΣ: 38
- ΠΠρΑθ 2413/2010, ΝΟΜΟΣ: 150, 159, 165, 584, 594
- ΠΠρΑθ 5348/2003, ΔΕΕ 2003, 1083: 281, 284
- ΠΠρΑθ 3146/1998, ΕτρΑξΧρΔ 2001, 895: 38

Πολυμελές Πρωτοδικείο Πειραιά

- ΠΠρΠειρ 3563/2014, ΝΟΜΟΣ: 509
- ΠΠρΠειρ 2447/2014, ΝΟΜΟΣ: 4, 142, 480, 505
- ΠΠρΠειρ 4011/2003, ΝΟΜΟΣ: 182
- ΠΠρΠειρ 291/2003, ΝΟΜΟΣ: 150, 159, 584

Πολυμελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης

- ΠΠρΘεσ 24377/2003, Αρμ 2004, 1282: 545, 636
- ΠΠρΘεσ 16325/1998, Αρμ 1999, 1414: 183

Πολυμελές Πρωτοδικείο Πρέβεζας

- ΠΠρΠρεβ 694/2009, ΝΟΜΟΣ: 344, 346, 354, 366, 384, 386

Πολυμελές Πρωτοδικείο Χαλκίδος

- ΠΠρΧαλκ 2/2007, ΑρχΝ 2010, 412: 406, 422

Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών

- ΜΠρΑθ 5034/2017, ΝΟΜΟΣ: 475
- ΜΠρΑθ 2321/2017, ΝΟΜΟΣ: 114, 545, 549
- ΜΠρΑθ 2247/2017, ΝΟΜΟΣ: 514, 516, 518
- ΜΠρΑθ 4331/2016, ΝΟΜΟΣ: 406, 422, 424
- ΜΠρΑθ 5271/2014, ΝΟΜΟΣ: 75, 306, 406, 414, 422
- ΜΠρΑθ 1161/2014, ΝΟΜΟΣ: 71, 75, 155, 165
- ΜΠρΑθ 4408/2007, ΑρχΝ 2008, 200: 65, 142, 151
- ΜΠρΑθ 7965/2004, ΕτρΑξΧρΔ 2007, 439: 411, 413, 422
- ΜΠρΑθ 9610/2000, ΕΕμπΔ 2001, 97: 332, 406, 422, 424
- ΜΠρΑθ 2091/1999, ΝοΒ 1999, 1598: 93
- ΜΠρΑθ 25613/1995, ΑρχΝ 1997, 44: 426

Μονομελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης

- ΜΠρΘεσ 9211/2016, ΝΟΜΟΣ: 406, 422
- ΜΠρΘεσ 3188/2016, ΝΟΜΟΣ: 64, 142, 145
- ΜΠρΘεσ 194/2016, ΤΝΠ ΔΣΑ: 71, 75, 406, 414, 422
- ΜΠρΘεσ 17669/2015, ΕφΑΔ 2015, 1127: 545, 549
- ΜΠρΘεσ 1038/2013, ΕλλΔνη 2014, 569: 475
- ΜΠρΘεσ 8588/2012, Αρμ 2013, 262: 545, 549
- ΜΠρΘεσ 42696/2007, Αρμ 2008, 115: 410, 411, 414, 422
- ΜΠρΘεσ 20958/2006, Αρμ 2007, 1164: 344, 346, 354, 384, 386
- ΜΠρΘεσ 18952/2003, ΝΟΜΟΣ: 406, 422
- ΜΠρΘεσ 30152/2002, ΝοΒ 2004, 284: 484
- ΜΠρΘεσ 24679/1997, Αρμ 1997, 1278: 407
- ΜΠρΘεσ 2945/1996 ΕλλΔνη 1997, 177: 426
- ΜΠρΘεσ 4999/1991, ΕΤρΔ 1993, 40: 411, 422

Μονομελές Πρωτοδικείο Λάρισας

- ΜΠρΛαρ 170/1990, ΝοΒ 1990, 146: 411

Μονομελές Πρωτοδικείο Λαμίας

- ΜΠρΛαμ 329/2017, ΝΟΜΟΣ: 475
- ΜΠρΛαμ 104/2015, ΝΟΜΟΣ: 475

Μονομελές Πρωτοδικείο Ρόδου

- ΜΠρΡοδ 161/2015, ΝΟΜΟΣ: 71, 75, 165
- ΜΠρΡοδ 84/2015, ΝΟΜΟΣ: 71, 114, 118, 155, 160, 165, 305, 321, 323
- ΜΠρΡοδ 561/2014, ΝΟΜΟΣ: 75, 306, 406, 414, 422
- ΜΠρΡοδ 15/2007, ΕΤρΑξΧρΔ 2007, 149: 38
- ΜΠρΡοδ 2616/2006, ΝΟΜΟΣ: 490
- ΜΠρΡοδ 1251/2006, ΝΟΜΟΣ: 426

Μονομελές Πρωτοδικείο Θήβας

- ΜΠρΘηβ 7/2005, ΝοΒ 2005, 714: 368

Μονομελές Πρωτοδικείο Καρπάθου

- ΜΠρΚαρπ 13/1994, Δ 1996, 1200: 426

Μονομελές Πρωτοδικείο Καστοριάς

- ΜΠρΚαστ 90/2016, ΝΟΜΟΣ: 49, 71, 76, 163, 165, 182

Μονομελές Πρωτοδικείο Κέρκυρας

- ΜΠρΚερκ 1422/2003, ΝΟΜΟΣ: 161, 406, 422, 424, 599

Μονομελές Πρωτοδικείο Κορίνθου

- ΜΠρΚορ 564/2012, ΕφΑΔ 2013, 661: 478, 507, 508

Μονομελές Πρωτοδικείο Ορεστιάδας

- ΜΠρΟρεστ 77/2015, ΤΝΠ ΔΣΑ: 406, 422, 424

Μονομελές Πρωτοδικείο Σύρου

- ΜΠρΣυρ 75/2009, ΝΟΜΟΣ: 198

Μονομελές Πρωτοδικείο Χαλκίδος

- ΜΠρΧαλκ 278/2014, ΕφΑΔ 2015, 268: 475

Πλημμελειοδικείο Αθηνών

- ΠλημΑθ 14589/2014, ΝΟΜΟΣ: 165

Πλημμελειοδικείο Πατρών

- ΠλημΠατρ 540/2013, ΠοινΔικ 2015, 316: 399
- ΠλημΠατρ 211/2001, ΠοινΔικ 2002, 877: 161

Πλημμελειοδικείο Κατερίνης

- Πλημ Κατερ 64/2012, ΠοινΔικ 2013, 502: 168, 182
- ΠλημΚατερ 27/2011, ΠοινΔικ 2013, 21: 399

Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Αθηνών

- ΣυμβΠλημΑθ 539/2014, Αρμ 2014, 1915: 165
- ΣυμβΠλημΑθ 1204/2003, ΠοινΔικ 2003, 899: 165

Ειρηνοδικείο Αθηνών

- ΕιρΑθ 5139/2015, ΝΟΜΟΣ: 513
- ΕιρΑθ 2622/2013, ΝΟΜΟΣ: 545, 549
- ΕιρΑθ 529/2013, ΤΝΠ ΔΣΑ: 510

Ειρηνοδικείο Λαμίας

- ΕιρΛαμ 423/2015, ΝΟΜΟΣ: 458, 485
- ΕιρΛαμ 509/2014, ΝΟΜΟΣ: 488

Ειρηνοδικείο Ρόδου

- ΕιρΡοδ 67/2016, ΝΟΜΟΣ: 261

ΛΗΜΜΑΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

(Οι κανονικοί αριθμοί παραπέμπουν σε σελίδες και οι έντονοι σε υποσημειώσεις)

Αμοιβαία κληρονομήση 59 επ.

Αναγκαίοι κληρονόμοι (νόμιμοι μεριδούχοι)
28, 39, 71 επ. 120, 128

Αναλαβών συνδικαιούχος 34, 35, 37, 40,
42, 64

Ανάληψη εξ'ιδίου δικαίου 19, 35, 63, 81

Απαλλαγή κατάθεσης από φόρο κληρονομίας ή άλλο τέλος 112 επ., 128, 129

Άρθρο 117 ΕισΝΑΚ (βλ. αναγκαίοι κληρονόμοι)

Αύλες κινητές αξίες

- άυλες μετοχές 92, 134 επ., **619**

- άυλες ομολογίες 135 επ.

- Σύστημα Άυλων Τίτλων (ΣΑΤ) 7, 121, 123,
134 επ.

- Κοινή Επενδυτική Μεριδα (ΚΕΜ) 135, 136,
137

Αύλοι τίτλοι Ελληνικού Δημοσίου

- έννοια 129, 130, 131

- κοινοί αύλοι τίτλοι 131 επ.

- φορέας 130, 131, 132, 133

- Σύστημα Λογιστικής Παρακολούθησης
Συναλλαγών (Σ.Λ.Π.Σ./Σύστημα) 130, 132,
133

Αυτοτελές δικαίωμα 13, 26, 46, 74, 113,
132, **115, 218**

Βιβλιάριο καταθέσεως 16, **37, 38, 64**

Δημόσια κατάθεση 20, 22, **86, 187, 506**

**Διαγραφή/προσθήκη συνδικαιούχου σε
κοινό λογαριασμό** 45 επ., 126, 136, 137,
204, 608, 632, 633

Διάθεση της κατάθεσης

- έννοια της απαγόρευσης διάθεσης της
κατάθεσης 43 επ.

- διάθεση της κατάθεσης σε περίπτωση
θανάτου συνδικαιούχου 59 επ.

**Δικαίωμα κληρονόμων για παροχή
πληροφοριών** 82 επ.

Δωρεά

- εν ζωή 39, 72, 73, 74, 75, 76 επ., 125

- αιτία θανάτου 39, 61, 65, 72, 73, 74, 75, 76,
79 επ., 125, **347**

Εκχώρηση

- κοινή 47 επ.

- καταπιστευτική (εξασφαλιστική) 53, 54, 56,
57, **256, 269, 282**

Εμβασμα 23, **24**, 116, 117, 118, **99, 564,**
565, 567

Ενεχύραση

- υποκειμενική ενέργεια 49 επ., 128, 133

- ενέχυρο ν.δ. 17.7/13.8.1923

- - διαφορές από ενέχυρο ΑΚ 51 επ.

- - αποτελέσματα ενεχύρασης 53 επ.

- ενέχυρο επί ίδιας οφειλής 56 επ.

Επίδειξη εγγράφων 86 επ.

Επιζών συνδικαιούχος 59 επ., 65, 67, 68,
69, 71, 80, 82, 84, 86, 87, 89, 112, 113, 120,
121, 128, 129

Εξωτερική σχέση

- κατάρτιση σύμβασης κατάθεσης

- - συμβαλλόμενα πρόσωπα 14, 15
- - τύπος της σύμβασης 15 επ.
- ενεργητική εις ολόκληρον ενοχή
- - γενικά 17 επ.
- - ταυτόχρονη διεκδίκηση ποσού κατάθεσης 20, 21
- - αντικρουόμενες εντολές 21, 22
- - γεγονότα που ενεργούν αντικειμενικά 22, 23, 24
- - γεγονότα που ενεργούν υποκειμενικά 24, 25
- ανώμαλη παρακαταθήκη 30 επ.
- σύμβαση (γνήσια) υπέρ τρίτου 25 επ, 62, 113, 125, **556**

Εσωτερική σχέση

- νομική φύση 38 επ.
- δικαίωμα αναγωγής 40 επ.

Καταβολή ποσού σύνταξης σε κοινό λογαριασμό μετά το θάνατο του δικαιούχου 69, 70

Καταθέσεις (τραπεζικές)

- έννοια 2, **8**
- είδη
- - όψεως 3, 8, 31, **35, 36, 37, 148, 481**
- - απλού ταμειυτηρίου 3, 8, 16, 31, **37, 112, 481**
- - προθεσμιακές 3, 9, 16, 31, 103, **38, 112, 147, 148, 248**
- - σε τρεχούμενο λογαριασμό 3, 8, **36, 148**
- - υπό προειδοποίηση 3, 9, **39, 112**
- - σε συμπλεκτικό (ή ενωμένο ή αδιάρετο) λογαριασμό 3, 5, 6, 13, 35

Κατάθεση σε κοινό λογαριασμό

- ορισμός 5, 6
- ουσιώδη στοιχεία
- - αντικείμενο: χρήματα 6 επ.
- - κατάθεση σε ανοικτό λογαριασμό 8, 9
- - κατάθεση «παρά Τραπεζή» 9, 10
- - κατάθεση στο όνομα δύο ή περισσότερων προσώπων από κοινού 10, 11
- - ατομική χρήση λογαριασμού 12 επ.

Κατάσχεση

- άρθρο 24 ν.2915/2001 49, 85, 92 επ.
- αμάχητο τεκμήριο άρθρου 4 ν.5638/1932 94 επ, 101, 110, 117, 134
- περιεχόμενο κατασχετηρίου εγγράφου 99, 100, 106
- κοινοποίηση κατασχετηρίου εγγράφου 100, 101, 106, 107, 108, 109
- συνέπειες επιβολής κατάσχεσης 101, 102, 107, 108
- δήλωση της Τράπεζας ως τρίτης 102, 103, 104, 108
- ανακοπή κατά της δήλωσης της Τράπεζας 104, 105
- ακατάσχετες απαιτήσεις 105, 109
- ΚΕΔΕ 106 επ.

Μέμψη άστοργης δωρεάς 76 επ, **343, 361, 368**

Μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων

- έννοιες: αμοιβαίου κεφαλαίου/μεριδίου αμοιβαίου κεφαλαίου/κοινού μεριδίου 121, 122, 123
- διαθεση κοινών μεριδίων εν ζωή 126 επ.

- διαθεση κοινών μεριδίων σε περίπτωση θανάτου συνδικαιούχου 128, 129
- εξαγορά κοινών μεριδίων 125, 127, 128, 129
- Οργανισμός Συλλογικών Επενδύσεων σε Κινητές Αξίες (ΟΣΕΚΑ) 121, 122, 123, 126
- εταιρεία διαχείρισης (ΑΕΔΑΚ) 122, 123, 124, 125, 127

Νόμιμη μοίρα 4, 71, 72, 73, 75, 76 επ, 82, 84, 86, 120, **341, 361, 368, 374, 416**

Προσαύξηση περιουσίας 115 επ.

Ρήτρα άρθρου 2 § 1 ν. 5638/1932

- έννοια, νομική φύση 59 επ.
- προϋποθέσεις ενεργοποίησης ρήτρας 61 επ.
- συνέπειες εφαρμογής ρήτρας 62 επ.
- ερμηνευτικός συσχετισμός με διάταξη άρθρου 3 ν.5638/1932 65 επ.

Σύμβαση εντολής 36, 37, 39, 40, 61, 62, 125, **167, 171, 189, 196**

Συμφηφισμός

- μονομερής 109 επ.
- συμβατικός 111

Συναποβίωση συνδικαιούχων 61, 62

Σχέση εμπιστοσύνης 44, 45, 66, 69, **326**

Τραπεζικό απόρρητο

- γενικό 82, **396**
- ειδικό (καταθέσεων) 49, 69, 82 επ, 84 επ, 88, 90 επ, 133, **410, 412**
- άρση (εξαίρεση/ κάμψη) απορρήτου 84 επ, 133, **407, 410**

Υπεισέλευση (υποκατάσταση)

- τρίτου προσώπου στην έννομη σχέση του κοινού λογαριασμού (γενικά) 43 επ, 46, 47, 65, **203, 326**
- κληρονόμων στη θέση του αποβιώσαντος συνδικαιούχου (ειδικά) 62, 65 επ, 75, 84, 129, **326, 406**

Υπεξαίρεση 33 επ.

- προαντιφώνηση νομής 36, 37, 38